

การออกแบบความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรม
ในเขตพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี

โดย

ร้อยตำรวจโทหญิงปริญญา ศรีเรือง

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)
สาขาวิชาการเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2559
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การออกแบบความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรม
ในเขตพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี

โดย

ร้อยตำรวจโทหญิงปริญญา ศรีเรือง

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)
สาขาวิชาการเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2559
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

COLLABORATION DESIGN CRIME PREVENTION
AREA POLICE STATION MUANG PATHUM THANI

BY

LIEUTENANT WOMAN PRARINYA SRIRUENG

AN INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF
MASTER OF POLITICAL SCIENCE (POLITICS AND GOVERNMENTS)
PROGRAM IN POLITICS AND GOVERNMENTS FOR EXECUTIVE
FACULTY OF POLITICAL SCIENCE
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2016
COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์

การค้นคว้าอิสระ

ของ

ร้อยตำรวจโทหญิง ปริญา ศรีเรือง

เรื่อง

การออกแบบความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)

เมื่อ วันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2560

ประธานกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชลิตาภรณ์ ส่งสัมพันธ์)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาคภูมิ ฤกษ์เมธ)

คณบดี

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์)

หัวข้อการค้นคว้าอิสระ	การออกแบบความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมใน เขตพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี
ชื่อผู้เขียน	ร้อยตำรวจโทหญิงปริญญา ศรีเรือง
ชื่อปริญญา	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	การเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาคภูมิ ฤกษ์เมธ
ปีการศึกษา	2559

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษากระบวนการออกแบบความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรม ในพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี 2) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการราชการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์เอกสาร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ซึ่งจำแนกมาจากองค์ประกอบของหุ้นส่วนความปลอดภัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการออกแบบความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรม ได้แก่ ส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ ภาคประชาชน และภาคเอกชน

ผลการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้มีบทบาทหลักในการป้องกันอาชญากรรม โดยเป็นผู้ประสานงานกับภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่ทั้งส่วนราชการหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ ภาคประชาชน และภาคเอกชน โดยอาศัยระบบการบริหารจัดการแบบเป็นหุ้นส่วนร่วมรับผิดชอบต่อปัญหา เพื่อเชื่อมต่อความสัมพันธ์ กระจายข้อมูลข่าวสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างตำรวจกับประชาชน

โดยกระบวนการออกแบบความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมนั้น มี 4 ขั้นตอนด้วยกัน คือ 1) มีข้อตกลงร่วมกัน อันเกิดจากปัจจัย คือ นโยบายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ส่งเสริมความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมร่วมกับภาคประชาชน, ความสำคัญของปัญหาอาชญากรรมในระดับการบริหารงานราชการ เนื่องจากปัญหาอาชญากรรมมีความซับซ้อนและรุนแรงมากขึ้น เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงต้องปรับปรุงรูปแบบการทำงานให้ทันต่อรูปแบบการก่ออาชญากรรม และการบริหารราชการมีความสอดคล้องกับความเป็นประชาธิปไตย และความปรารถนาถึงความปลอดภัยในสังคม โดยทุกภาคส่วนมีจิตสำนึกร่วมกันในการที่จะร่วมกันรักษาความปลอดภัยให้เกิดขึ้น

2) ทรัพยากรจากหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้อง หุ้นส่วนจากทุกภาคส่วนมีความสามารถในการแบ่งปันทรัพยากรในการทำงานร่วมกันด้วยความไว้วางใจต่อกัน โดยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นแกนนำในการระดมทรัพยากร อันได้แก่ ทรัพยากรบุคคล, ข้อมูลที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนกัน, อุปกรณ์ที่ใช้ในการป้องกันอาชญากรรม และ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 3) ลักษณะของหุ้นส่วน ซึ่งต้องมีลักษณะในการมีส่วนร่วมที่ชัดเจน มีความเชื่อมั่นและไว้วางใจระหว่างกัน และมีการติดต่อสื่อสารระหว่างหุ้นส่วนในแบบสองทาง มีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ และทำอย่างตั้งใจทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ 4) เกิดโครงการต่างๆ หรือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นการป้องกันอาชญากรรมร่วมกับภาคประชาชนนั้น

โดยมีกรณีศึกษาคือ การนำแนวคิดโครงการสถานีตำรวจย่อย (โคบัง) ซึ่งมีแนวคิดมาจาก ตำรวจเพื่อชุมชน (Community Policing) และระบบหน่วยตำรวจขนาดเล็ก (police box system) โดยในเขตรับผิดชอบพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานีมีการจัดตั้งสถานีตำรวจย่อย (โคบัง) จำนวน 1 ตู และมียุทธศาสตร์การประจำสถานีตำรวจชุมชน ได้แก่ ภาคประชาชน คือ ประธานสภาเทศบาลเมืองบางคูวัด ผู้นำชุมชนหรือท้องถิ่น คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ หัวหน้าสถานีไฟฟ้าย่อยบางคูวัด และข้าราชการตำรวจ ซึ่งกระบวนการสร้างความร่วมมือประกอบไปด้วย ปัจจัยนำเข้า(การระดมทรัพยากร), กลไกในการจัดตั้ง(การเห็นความสำคัญและการสั่งการจากผู้บังคับบัญชา), ข้อจำกัด(ชุมชนของคนมีฐานะ ขนาดของชุมชน ความเจริญของพื้นที่ ความตระหนักของผู้อยู่อาศัย และ การเกิดอาชญากรรมในพื้นที่) และตัวโครงการ (ผลการดำเนินการโครงการที่มีความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ) ซึ่งผลการดำเนินงานพบว่า สถานีตำรวจย่อยนี้ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจอยู่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด เข้าถึงและบริการประชาชนได้อย่างรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา คือ ตำรวจต้องทำความเข้าใจกับประชาชนทุกภาคส่วน เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ ทั้งนี้ควรนำรูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมที่ได้จากการศึกษาไปขยายผลต่อยอดพัฒนากลยุทธ์ที่เหมาะสม สร้างความตื่นตัวในการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นกับประชาชนในทุกภาคส่วนอย่างแพร่หลาย

คำสำคัญ: ตำรวจชุมชน, สถานีตำรวจย่อย, การออกแบบความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรม

Independent Study Title	COLLABORATION DESIGN CRIME PREVENTION AREA POLICE STATION MUANG PATHUM THANI
Author	Lieutenant woman Prarinya Srirueng
Degree	Master of Political Science (Politics and Governments)
Major Field/Faculty/University	Program in Politics and Governments for Executive Political Science Thammasat University
Independent Study Advisor	Asst. Prof. Pharkphoom Rukhamate, Ph.D.
Academic Years	2016

ABSTRACT

The purpose of this research are 1) to learn about the process of design collaboration for crime prevention in the area of Muang Pathum Thani police station 2) to propose a participatory governance. The data were collected through interviews and documentary research method.

The population for this study is classified to 4 groups by the composition of safety partners those relevant to the collaboration for crime prevention such as the central government service and local government, state enterprise, people section, and private section.

The research concluded that police is the significant roleplayer in crime prevention by to be coordinator with various sectors in the area such as such as the central government service and local government, state enterprise, people section, and private section by using Joint management system responsible for the problem. In order to make the relationship, distribute information, exchanging opinions between police and people.

The process of design collaboration for crime prevention has 4 steps. 1) Have a mutual agreement. It comes from factor that policy from the Royal Thai Police promote cooperation in crime prevention with the people, The importance of

crime in the administration level because the crime is more complex and serious then police must improves their work patterns to keep up with the pattern of crime and the administration should be consistent with the democratic, and a desire for social security that all sectors share a common vision of sharing security. 2) Resources from related partners. The partners from all sectors have the ability to share resources by working together in trust by police in charge of mobilizing resources including human resources, exchanged in formations, equipment used to prevent crime and information technology 3) Partner Characteristics. This must be characterized by a clear participation. Have confidence and trust between each other. And there is communication between partners in two ways. There is regular consultation and do it intentionally both formal and informal. 4) Resulting in various projects or activities that related to crime prevention.

The case study is the concept of micro police station project (Koban), which is based on community policing and police box system. A micro police station (Koban) was established In the area responsible of the Muang Pathum Thani police station and there are the related sectors join to be the Community Police Station Committee. The Collaborative Process consists of the Input factors (Resource mobilization), Mechanism of establishment (Supervisors see the importance and command to operate), Limitations (Community of wealth people, size of community, area prosperity, resident awareness and the crime in the area) and the projects (The results of the project with the cooperation of various sectors). The results of that operation found that this micro police station makes police officers closest to the people. People can access the services quickly.

Suggestions from the study is the police need to build understandings the people in all sectors to get them involved in thinking about how to solve crime in the area. It should apply the model to promote public participation in crime prevention from this study to expand the impact on the development of appropriate strategies to create awareness and participation in all sectors widely.

Keywords: community policing, micro police station, design collaboration for crime prevention

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระเรื่องการออกแบบความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่
สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี ประสบความสำเร็จได้ด้วยความกรุณาโดยความอนุเคราะห์อย่างยิ่ง
จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาคภูมิ ฤกษ์เมธ และรองศาสตราจารย์ ดร.ชลิตาภรณ์ ส่งสัมพันธ์ ที่
ได้ให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางซึ่งเป็นประโยชน์ในการทำงานค้นคว้าอิสระฉบับนี้ ขอขอบพระคุณ
ท่านอาจารย์ทั้งสองเป็นอย่างสูงไว้ ณ. ที่นี้

ขอขอบคุณ ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ที่คอยให้กำลังใจเป็นอย่างดีทำให้ข้าพเจ้าตลอด
จนครอบครัวศรีเรือง และเพื่อน ๆ ชาว MPE 23 ทุกคน

สุดท้ายนี้ประโยชน์อันพึงมีจากการค้นคว้าอิสระฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้ผู้อยู่เบื้องหลัง
ทุกท่าน คณาจารย์ผู้สนับสนุนในการศึกษาจนบรรลุผลสำเร็จเป็นอย่างดี และท่านอื่น ๆ ที่ไม่ได้เอยนาม
ได้ทั้งหมด เป็นผู้มีส่วนร่วมในการทำการค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงขอขอบคุณ
มา ณ. โอกาสนี้

ร.ต.ท.หญิงปริญญา ศรีเรือง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญตาราง	(9)
สารบัญภาพ	(10)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามในการวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.4 ขอบเขตการศึกษา	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.6 นิยามศัพท์ในการศึกษา	4
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	6
2.1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม	6
2.1.2 รูปแบบของการมีส่วนร่วม	10
2.1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม	12
2.2 หลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม	16
2.2.1 ความเป็นมาของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม	16

2.2.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ	18
2.2.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม	21
2.3 แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับอาชญากรรม	23
2.3.1 ความหมายของอาชญากรรม	23
2.3.2 ประเภทของอาชญากรรม	24
2.3.3 สาเหตุของปัญหาอาชญากรรม	27
2.3.4 การป้องกันอาชญากรรม	30
2.4 แนวคิดการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ	38
2.4.1 แนวคิดตำรวจชุมชนสัมพันธ์	38
2.4.2 แนวคิดตำรวจชุมชน	49
2.4.3 การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ	67
2.5 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรม	71
2.6 ความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมภายใต้หลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม	80
2.7 สภาพการเกิดอาชญากรรมและมาตรการปฏิบัติของสถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี	82
2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	89
บทที่ 3 วิธีการศึกษา	93
3.1 รูปแบบการศึกษา	93
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	93
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	94
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	95
บทที่ 4 ผลการวิจัย	97
4.1 ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน	97
4.1.1 ข้อมูลทั่วไปชุมชน	97
4.1.2 ข้อมูลปัญหาอาชญากรรม	101
4.1.3 ข้อมูลการเกิดอาชญากรรม	102

4.2	กระบวนการออกแบบความร่วมมือ	104
4.2.1	ข้อตกลงร่วมกัน	106
4.2.2	ทรัพยากรจากหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้อง	110
4.2.3	ลักษณะการทำงานร่วมกันของหุ้นส่วน	116
4.2.4	โครงการ/กิจกรรม	116
4.2.5	การออกแบบการทำงานร่วมกันในการป้องกันอาชญากรรม	117
4.3	กรณีศึกษาความร่วมมือในการจัดตั้งสถานีตำรวจย่อย (โคบัง)	118
4.3.1	กลไกในการจัดตั้ง	122
4.3.2	ผลการดำเนินโครงการ	123
4.3.3	ข้อจำกัดของการดำเนินโครงการ	123
4.3.4	แผนภาพสรุปความร่วมมือในการจัดตั้งสถานีตำรวจชุมชน (โคบัง)	124
4.4	การนำความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมไปขยายผลในระดับจังหวัดปทุมธานี	124
บทที่ 5	บทสรุปและข้อเสนอแนะ	126
5.1	สรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์	126
5.2	ข้อสรุปจากการศึกษา	130
5.3	ข้อเสนอแนะจากการศึกษา	132
	รายการอ้างอิง	137
	ประวัติผู้เขียน	142

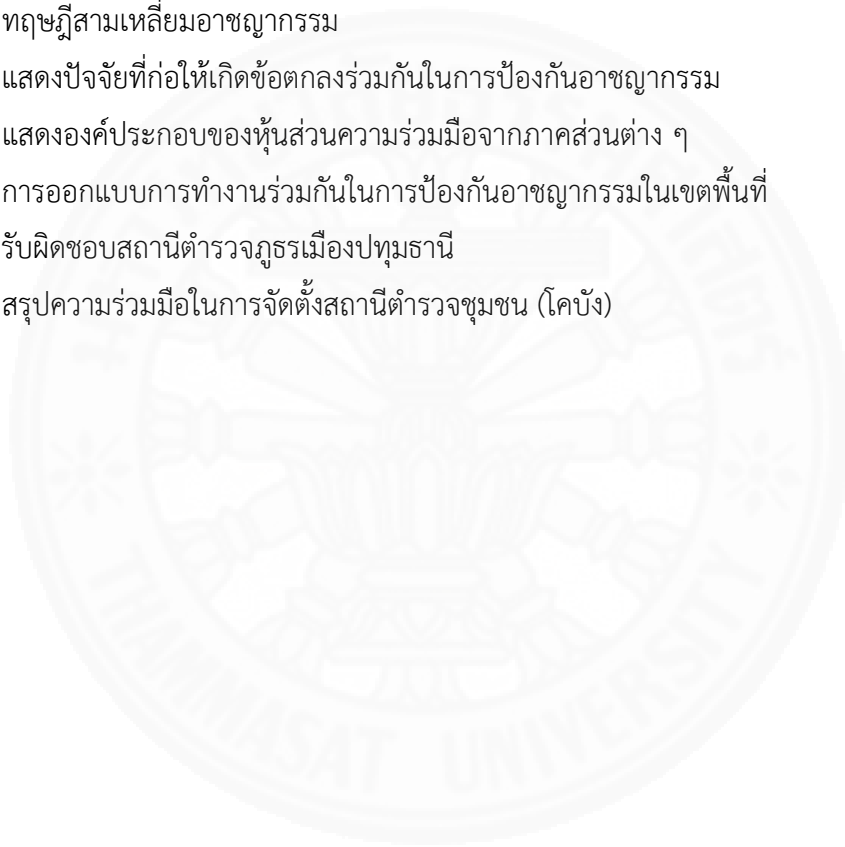
สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
2.1	เปรียบเทียบแนวความคิดกิจการตำรวจแบบดั้งเดิมและการตำรวจชุมชน	65
2.2	เปรียบเทียบแนวคิดการตำรวจชุมชนและตำรวจชุมชนสัมพันธ์	66
2.3	รูปแบบบทบาทหน้าที่ตำรวจ	57
2.4	สามเหลี่ยมอาชญากรรม	59

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 องค์ประกอบของแนวคิดเรื่องการตำรวจชุมชน	54
2.2 กลยุทธ์การดำเนินงานของตำรวจ	55
2.3 รูปแบบบทบาทหน้าที่ตำรวจ	61
2.4 สามเหลี่ยมอาชญากรรม	63
2.5 ทฤษฎีสามเหลี่ยมอาชญากรรม	64
4.1 แสดงปัจจัยที่ก่อให้เกิดข้อตกลงร่วมกันในการป้องกันอาชญากรรม	110
4.2 แสดงองค์ประกอบของหุ้นส่วนความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ	110
4.3 การออกแบบการทำงานร่วมกันในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่ รับผิดชอบสถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี	118
4.4 สรุปความร่วมมือในการจัดตั้งสถานีตำรวจชุมชน (โคบัง)	124

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามที่ประเทศไทยได้มีการพัฒนาประเทศชาติขึ้นในทุกด้าน เป็นผลให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาประเทศ จึงได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่จัดอยู่ในกลุ่มของประเทศที่กำลังมีการพัฒนา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นกับประเทศในหลายด้านไม่ว่าจะเป็นในเรื่องครอบครัวชุมชน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความมั่นคงตลอดถึงการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและในที่สุดก็จะเป็นปัจจัยต่าง ๆ ที่จะป็นต้นเหตุให้เกิดผลกระทบที่เป็นอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เพศและทรัพย์สินของประชาชนที่จะเกิดขึ้นในรูปแบบของอาชญากรรมประเภทต่าง ๆ ซึ่งสิ่งที่กล่าวมาแล้วดังกล่าวข้างต้นจะทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน และได้รับความเสียหายเป็นอย่างมาก หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขให้เบาบางลงและในบางเรื่องก็ควรจะไม่ให้เกิดขึ้นได้อีก โดยเฉพาะในส่วนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติซึ่งมีหน้าที่ในการบำบัดทุกข์และบำรุงสุขให้กับประชาชนโดยตรงนั้นก็พยายามอย่างยิ่งที่จะหาวิธีการในการช่วยเหลือเพื่อเป็นการปกป้องชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนมิให้เกิดความเดือดร้อนและความเสียหาย ตำรวจจึงมีบทบาทและภารกิจที่สำคัญต่อสังคม ที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ดูแลและควบคุมสังคมให้มีความสงบสุข โดยมีการป้องกันปราบปราม รักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม ชุมชน รักษาความมั่นคงภายใน ตลอดจนการให้บริการแก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะการณ์ของสังคมปัจจุบันที่ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุและเทคโนโลยี ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีดำเนินชีวิตของประชาชนในสังคมให้ได้รับความสะดวกสบาย และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อาชญากรก็ได้นำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยดังกล่าวมาใช้ในการกระทำความผิด ทำให้อาชญากรรมที่เกิดขึ้นมีความสลับซับซ้อน รุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทั้งรูปแบบทั้งวิธีการ ตลอดจนสื่อมวลชนที่ให้ความสำคัญต่อการเสนอข่าวปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้น ประกอบเข้ากับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารที่ก้าวไกล ทำให้ประชาชนได้รับรู้ถึงข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาอาชญากรรมอย่างทั่วถึง ส่งผลกระทบให้ประชาชนหวาดกลัวกับปัญหาอาชญากรรมเพื่อมากขึ้น และขาดความเชื่อมั่นในกลไกของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการป้องกันปราบปรามปัญหาอาชญากรรม และควบคุมไม่ให้ปริมาณปัญหาอาชญากรรม เพิ่มระดับความรุนแรงมากขึ้น จากสภาพความเจริญเติบโตทางเทคโนโลยีและเศรษฐกิจที่เป็นไปอย่างขาดความสมดุลทางสังคมก่อให้เกิด

ความไม่ปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน ทำให้สังคมขาดความสงบสุขซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาประเทศโดยรวม¹

เนื่องจากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนั้นถือได้ว่าเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดเป็นภาระอย่างมากของสำนักงานตำรวจแห่งชาติและเป็นภาระอันยิ่งใหญ่ของทุกสถานีตำรวจทั่วประเทศซึ่งในแต่ละสถานีนั้นขาดแคลนทั้งงบประมาณ กำลังพล และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งทำให้ไม่เป็นการเพียงพอต่อการที่จะรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับประชาชน ทางสถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี ก็เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่ต้องประสบปัญหาดังกล่าว กล่าวคือสถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานีมีอัตรากำลังพลที่อนุญาตจำนวน ๓,๑๖๖ นาย แต่มีอัตรากำลังพลจริงเพียง ๒,๒๘๙ นาย แยกเป็นนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรจำนวน ๑,๔๒๘ นาย เจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนจำนวน ๘๑๖ นาย ต้องรับผิดชอบพื้นที่ ๙,๕๙๗ ตารางกิโลเมตร รวมประชากรทั้งสิ้นจำนวน ๑,๐๗๒,๖๑๘ คน เฉลี่ยเจ้าหน้าที่ตำรวจ 1 คนต้องรับผิดชอบรับผิดชอบพื้นที่ ๔.๒ ตารางกิโลเมตร ต้องรับผิดชอบประชาชนจำนวน ๔๖๘ คน ทำให้ประสิทธิภาพในการป้องกันอาชญากรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไม่อยู่ในระดับที่ควรจะเป็น ทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงได้มีแนวคิดในการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชน องค์กร หรือหน่วยงานต่าง ๆ มาร่วมกันหาแนวทางต่าง ๆ เพื่อเป็นการร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมที่จะเกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่โดยได้คิดค้นโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ในรูปแบบของการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนโดยส่งเสริมให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในงานด้านต่าง ๆ เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาภาคประชาชนของสถานีตำรวจหรือที่เรียกชื่อว่าคณะกรรมการติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติราชการของข้าราชการตำรวจ (กต.ตร.) หรือโครงการประชาชนร่วมใจต้านภัยอาชญากรรมและยาเสพติดให้โทษ โครงการสมาชิกแจ้งข่าวอาชญากรรมหรือโครงการอาสาสมัครตำรวจบ้าน เป็นต้น²

ในส่วนของผู้วิจัยเองอยู่ในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจของสถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี มีหน้าที่ในการดูแลด้านความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชนโดยตรง ได้พบว่าความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมในพื้นที่ เกิดจากหลายภาคส่วนช่วยกันระดมทรัพยากรของคนที่มีความสามารถโดยมีตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงานและมีอำนาจหน้าที่ทางกฎหมายในการรักษาความสงบเรียบร้อย

¹ วุฒิสถิต ศรีพิสุทธิ, “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ : ศึกษาเฉพาะกรณีเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายสืบสวน กองบังคับการตำรวจนครบาล 4 กองบัญชาการตำรวจนครบาล,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544), 1.

² งานเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสาร, “ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดนครสวรรค์และตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์,” (นครสวรรค์: ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์, 2555), (อัดสำเนา).

ของประชาชนมาช่วยสนับสนุน เพื่อสร้างความร่วมมือในการป้องกันแก้ไขปัญหาอาชญากรรมให้ได้ ประสิทธิภาพ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงความสนใจที่จะทำวิจัยเรื่อง การออกแบบความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรม ในเขตพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี ว่ากระบวนการออกแบบความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานีเป็นอย่างไร และจะได้นำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการต่อไป

1.2 คำถามวิจัย

- 1.2.1 ความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมในพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี เกิดจากภาคส่วนใดบ้าง
- 1.2.2 ความร่วมมือดังกล่าวขึ้นอยู่กับระดับใด
- 1.2.3 ภายใต้อำนาจบังคับมีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรต่างๆหรือไม่ อย่างไร
- 1.2.4 มีปัจจัยใดบ้างที่ก่อให้เกิดความร่วมมือแบบยั่งยืน

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1.3.1 เพื่อศึกษากระบวนการออกแบบความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรม ในพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี
- 1.3.2 เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการราชการแบบมีส่วนร่วม

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาวินิจฉัยเรื่อง การออกแบบความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรม ในเขตพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาดังนี้ คือ

- ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษากระบวนการออกแบบความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรม ในพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี ให้ทราบว่า กระบวนการความร่วมมือเกิดขึ้นมาจากปัจจัยใดบ้าง ใครบ้างที่ร่วมมือกัน และร่วมมือกันอย่างไร พร้อมทั้งยกกรณีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความร่วมมือจากการทำงานของหลายภาคส่วน และการระดมทรัพยากรร่วมกัน โดยมีสถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี เป็นตัวหลักในการขับเคลื่อนโครงการดังกล่าว

- ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ เขตพื้นที่รับผิดชอบสถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี ประกอบด้วยตำบลต่าง ๆ จำนวน 6 ตำบล ได้แก่ บางปรอก บ้านฉาง บางหลวง บางชะแยง บางเตือ และบางคูวัด
- ขอบเขตด้านระยะเวลา คือ ตุลาคม 2558 ถึงเดือนพฤษภาคม 2559 รวมเวลา 8 เดือน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.5.1 ทราบถึงกระบวนการออกแบบความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรม ในพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี
- 1.5.2 สามารถจัดทำข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการราชการแบบมีส่วนร่วมได้

1.6 นิยามศัพท์ในการศึกษา

- 1.6.1 ความร่วมมือ หมายถึง ความเต็มใจในการช่วยเหลืองานซึ่งกันและกัน ทำงานร่วมกัน กับกลุ่มคนอื่น ๆ ได้ ทำงานด้วยความเต็มใจ มีการระดมทรัพยากร อุปกรณ์มาสนับสนุนการทำงานร่วมกัน เพื่อที่จะป้องกันอาชญากรรมในพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี
- 1.6.2 การป้องกันอาชญากรรม หมายถึง การคาดการณ์หรือประเมินล่วงหน้าเกี่ยวกับช่องทาง โอกาส หรือสภาพการณ์ของอาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้น รวมทั้งความพยายามที่จะกระทำการใด ๆ เพื่อเป็นการสกัดกั้นมิให้มีการกระทำผิดใด ๆ เกิดขึ้น
- 1.6.3 อาชญากรรม หมายถึง อาชญากรรมในความผิดเกี่ยวกับเพศ, ความผิดเกี่ยวกับชีวิต และ ร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ และความผิดฐานบุกรุก ตามความในประมวลกฎหมายอาญาพุทธศักราช 2499 ที่เกิดขึ้นในพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องการออกแบบความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรม ในพื้นที่สถานี ตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
 - 2.1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม
 - 2.1.2 รูปแบบของการมีส่วนร่วม
 - 2.1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม
- 2.2 หลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม
 - 2.2.1 ความเป็นมาของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม
 - 2.2.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ
 - 2.2.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม
 - 2.2.4 กระบวนการสร้างศักยภาพการมีส่วนร่วมของส่วนราชการไปสู่ประชาชน
- 2.3 แนวคิด และทฤษฎีการเกี่ยวกับอาชญากรรม
 - 2.3.1 ความหมายของอาชญากรรม
 - 2.3.2 ประเภทของอาชญากรรม
 - 2.3.3 สาเหตุของปัญหาอาชญากรรม
 - 2.3.4 การป้องกันอาชญากรรม
- 2.4 แนวคิดการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
- 2.5 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรม
- 2.6 ความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมภายใต้หลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม
- 2.7 สภาพการเกิดอาชญากรรมและมาตรการปฏิบัติของสถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี
- 2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ร่วม

2.1 แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

2.1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์¹ กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึงการเกี่ยวข้องกับด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotional Involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องเป็นเหตุเร้าใจ ให้กระทำเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น ทั้งยังให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มนั้นด้วย นอกจากนี้ยังกล่าวถึงเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมว่ามีอย่างน้อย 3 ประการ คือ ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม

แฟรงก์ลีน (Franklyn, 1985)² ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีความสัมพันธ์กับแนวคิดของการเชื่อใจและการยอมรับตนเอง เพื่อที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถสังเกตได้จากระดับความพึงพอใจ ระดับความไว้วางใจและต้องครอบคลุมทัศนคติ ความคาดหวังและกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน

รีเดอร์ (Reeder, 1963)³ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม โดยอธิบายว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมในการพบปะสังสรรค์ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและการมีส่วนร่วมของกลุ่มและได้อธิบายถึงเหตุผลในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดของมนุษย์

¹ นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527), 183 – 186.

² แฟรงก์ลีน (Franklyn, 1985) อ้างถึงใน ปรีดา เจษฎาวรางกุล, “การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2550), 24.

³ รีเดอร์ (Reeder, 1963) อ้างถึงใน กฤษฎา ตั้งวิทย์โมไนย, “การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 2548), 8.

วิลเลียม (William, 1976)⁴ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันกับประชาชน ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนแก้ไขร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามการปฏิบัติงานขององค์กร และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง⁵ ได้อธิบายเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่าการมีส่วนร่วม (Participation) เป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลง และความเห็นพ้องต้องกันจะต้องมีมากจนเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อปฏิบัติ กล่าวคือ จะต้องเป็นความเห็นพ้องต้องกัน จะต้องมีมากจนเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติ การนั้น ๆ เหตุผลเบื้องต้นของการที่มีคนมารวมกันได้ ควรจะต้องมีการตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมด หรือการกระทำทั้งหมดที่ทำโดยกลุ่มหรือทำในนามกลุ่มนั้นกระทำผ่านองค์กร (Organization) ดังนั้น องค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลง

ไพรัตน์ เตชะรินทร์⁶ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนว่าหมายถึง กระบวนการรัฐ การทำการส่งเสริม สนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมชน สมาคม มูลนิธิและองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องร่วมกันให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้

ปรัชญา เวสารัชช⁷ ได้นิยามความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็นการที่ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องโดยการใช้ความพยายามหรือทรัพยากรในส่วนของตนเองต่อกิจกรรมซึ่งมุ่งสู่การพัฒนาชุมชน โดยการมีส่วนร่วมต้องมีองค์ประกอบดังนี้

⁴ วิลเลียม (William, 1976) อ้างถึงใน ปรีดา เจษฎาวรางกุล, “การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขต เทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี”, 24.

⁵ อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง, *คำบรรยายลักษณะวิชาทฤษฎีและหลักการพัฒนาชนบท 2* (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522), 19.

⁶ ไพรัตน์ เตชะรินทร์, *นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุคศาสตร์การพัฒนา ปัจจุบันของประเทศไทยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา* (กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์, 2527), 6.

⁷ ปรัชญา เวสารัชช, *การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท* (กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528), 5.

1. ประชาชนเข้าเกี่ยวข้องในกิจกรรมการพัฒนา

2. ผู้เข้าร่วมได้ใช้ความพยายามบางอย่างส่วนตัว เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงาน หรือทรัพยากรบางอย่าง เช่น เงินและวัสดุในกิจกรรมพัฒนา

วรรณิการ์ ภูมิงค์พิทักษ์⁸ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึงกระบวนการที่ให้ประชาชน ไม่ว่าจะปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกันเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงาน โดยการร่วมคิด ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ และร่วมในการติดตามประเมินผล

ทวีทอง หงส์วิวัฒน์⁹ ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริง น่าจะหมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการและควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคมและได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปของการตัดสินใจในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเองอย่างเป็นตัวของตัวเอง

มรกต ศรีรัตน์¹⁰ ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมหมายถึงการเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ และอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น ทำให้เกิดการร่วมรับผิดชอบกับกลุ่ม

⁸ วรรณิการ์ ภูมิงค์พิทักษ์, ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการครอบครัวและชุมชนพัฒนา: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนดวงแข เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, สาขาบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), 12.

⁹ ทวีทอง หงส์วิวัฒน์, *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา* (กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณการพิมพ์, 2527), 2.

¹⁰ มรกต ศรีรัตน์ อ้างถึงใน ณรงค์ วารีชล, “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาเทศบาลสู่มืองน่าอยู่ กรณีศึกษา: เทศบาลตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี,” (ปัญหาพิเศษปริญญาโทบริหารบัณฑิต, สาขาการบริหารทั่วไป วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2550), 5.

พีระพล ไชยพงศ์¹¹ กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่รัฐส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชน ทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มชน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และ องค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลาย เรื่องร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้

ซัมเมอร์ (Summers, 1992)¹² อธิบายว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วม หรือเข้าร่วมในกิจกรรมหรือเหตุการณ์

นิรุช ประสิทธิ์เมตต์¹³ กล่าวว่า การมีส่วนร่วมคือการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม ในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ ที่มีผล กระทบถึงตัวประชาชนเอง

วันธิกรณ์ นุกฤต¹⁴ กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือการเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้รับรู้ถึงปัญหา ทวีวิธีและแนวทางแก้ไข โดยร่วมกันตัดสินใจ วางแผนรวมตลอดจนถึงการปฏิบัติ กิจกรรม หรือโครงการต่าง ๆ และติดตามประเมินผล

สรุปจากความหมายของการมีส่วนร่วม ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่แสดงออกของบุคคลและกลุ่ม ในการเข้าร่วมกิจกรรม หรือโครงการในลักษณะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมประชุม ร่วมเป็นกรรมการ ร่วมบริจาค ร่วมแรงและวัสดุ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมติดตามประเมินผล ซึ่งในการเข้าไปมีส่วนร่วม

¹¹ พีระพล ไชยพงศ์, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการรักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับ ชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของประชาชน: ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลอ้อมน้อยอำเภอกะพุ่ม แบน จังหวัดสมุทรสาคร,” (ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์, สาขาพัฒนาสังคม คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2539), 8.

¹² ซัมเมอร์ Summers, อ้างถึงใน เทอดเกียรติ วงศาโรจน์, “การมีส่วนร่วมในการป้องกัน อาชญากรรมของประชาชนในชุมชนเทศบาลเมืองราชบุรี อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี,” (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์เพื่อการพัฒนา สถาบันราชภัฏนครปฐม, 2546), 16.

¹³ นิรุช ประสิทธิ์เมตต์, “การมีส่วนร่วมของครูในการป้องกันการกระทำความผิดในโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์, สาขาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), 8.

¹⁴ วันธิกรณ์ นุกฤต, “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม: ศึกษากรณีงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์จังหวัดนนทบุรี,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์, สาขาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), 35.

นั่นจะเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมในขั้นตอนใด ขั้นตอนหนึ่ง หรือโดยตลอดก็ได้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้

2.1.2 รูปแบบของการมีส่วนร่วม

โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & UpHoff, 1980)¹⁵ ได้แบ่งชนิดของการมีส่วนร่วม ออกเป็น 4 ชนิด คือ

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และปฏิบัติการ

2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุน ด้านทรัพยากรการบริหาร และการประสานขอความร่วมมือ

3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์¹⁶ ได้ให้ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนดังนี้

1) การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา และพิจารณาแนวทางแก้ไข

2) การตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ไข และวางแผนหรือโครงการแก้ไขปัญหา

3) การปฏิบัติการแก้ไขปัญหตามแผนและโครงการที่วางไว้

4) การรับประโยชน์จากโครงการ

5) การประเมินผลโครงการ

นอกจากนี้ ยังได้แบ่งลักษณะการเข้าร่วมไว้อีก เป็นการร่วมประชุม ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วมออกแรงร่วมออกเงิน วัสดุ อุปกรณ์ ร่วมเป็นกรรมการ

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง¹⁷ ได้แบ่งขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้เป็น 4 ขั้นตอนคือ

1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา

2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม

3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน

¹⁵ โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ อ้างถึงใน เทอดเกียรติ วงศาโรจน์, “การมีส่วนร่วมในการป้องกัน อาชญากรรมของประชาชนในชุมชนเทศบาลเมืองราชบุรี อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี”, 19.

¹⁶ โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์, *แนวคิดไทยเรื่อง เจ็บไข้ได้ป่วย* (กรุงเทพฯ: ศูนย์ประสานงาน การแพทย์และเภสัชกรรมแผนไทย กระทรวงสาธารณสุข, 2528), 94.

¹⁷ เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, *การบริหารงานพัฒนาชนบท* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2527), 10.

4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

แชพิน (Chapin, 2001)¹⁸ ได้ทำการศึกษาแบบของการมีส่วนร่วมและแบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 แบบ ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมร่วมประชุม

2) การมีส่วนร่วมออกเงิน

3) การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ

4) การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ

อิระวัชร์ จันทระประเสริฐ¹⁹ กล่าวไว้คือ

1) การมีส่วนร่วมในลักษณะตัวบุคคล ให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ

2) การมีส่วนร่วมในลักษณะของกลุ่มขบวนการ ที่มุ่งสร้างพื้นฐานอำนาจจากการสร้างกลุ่มและโครงสร้างภายในหน่วยงาน

3) การมีส่วนร่วมในลักษณะโครงการ ให้ความสำคัญที่การจัดโครงการอันก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่ดี เน้นกลุ่มเป้าหมาย การถ่ายทอดระบบเทคนิค ความรู้ การกระจายอำนาจสู่ประชาชน

4) การมีส่วนร่วมในลักษณะสถาบัน ให้ความสำคัญในแง่ของการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสถาบัน มีการถ่ายทอดหรือขยายโครงสร้างอำนาจของกลุ่ม ผลประโยชน์และชนชั้นทางสังคม

5) การมีส่วนร่วมในลักษณะนโยบาย เน้นเรื่องหลักการยอมรับการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้เสียเปรียบในสังคม และนำมากำหนดนโยบายและแผนงานระดับชาติ

¹⁸ แชพิน (Chapin, 2001) อ้างถึงใน อารณพันธ์ จันทระสว่าง, *คำบรรยายลักษณะวิชา ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน 2 ภาคการศึกษาที่ 2* (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522), 10.

¹⁹ อิระวัชร์ จันทระประเสริฐ อ้างถึงใน ณรงค์ วารีชล, “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาเทศบาลสุเม็องน่าอยู่ กรณีศึกษา: เทศบาลตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี”, 6.

สุธี ศรสุวรรณ²⁰ ได้แบ่งรูปแบบของการมีส่วนร่วมออกเป็น 10 แบบดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมประชุม
- 2) การมีส่วนร่วมออกเงิน
- 3) การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ
- 4) การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ
- 5) การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์
- 6) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน
- 7) การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค
- 8) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ประกอบการ
- 9) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน
- 10) การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์

2.1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

รีเดอร์ (Reeder, 1963)²¹ ได้สรุปปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการรักษาการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 11 ประการ ดังนี้

- 1) การปฏิบัติตนให้สอดคล้องตามความเชื่อถือพื้นฐาน กล่าวคือ บุคคลและกลุ่มบุคคลเหมือนจะเลือกแบบวิธีการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องและคล้ายคลึงกับความเชื่อพื้นฐานของตนเอง
- 2) มาตรฐานคุณค่า บุคคลและกลุ่มบุคคลดูเหมือนจะปฏิบัติในลักษณะที่สอดคล้องกับมาตรฐานคุณค่าของตนเอง
- 3) เป้าหมาย บุคคลและกลุ่มบุคคลดูเหมือนจะส่งเสริมป้องกันและรักษาเป้าหมายตน
- 4) ประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา พฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลบางครั้งมีรากฐานมาจากประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา
- 5) ความคาดหวัง บุคคลและกลุ่มบุคคลจะประพฤติดังแบบที่ตนคาดหวังว่าจะต้องประพฤติในสถานการณ์เช่นนั้น ทั้งยังชอบปฏิบัติต่อผู้อื่น ในลักษณะที่ตนคาดหวังจากผู้อื่นด้วยเช่นกัน

²⁰ สุธี ศรสุวรรณ, “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของมุสลิม: ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา,” (ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาพัฒนาสังคม คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2538), 37 – 38.

²¹ รีเดอร์ (Reeder, 1963)²¹ อ้างถึงใน เทอดเกียรติ วงศาโรจน์, “การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในชุมชนเทศบาลเมืองราชบุรี อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี,” 20 - 21.

6) การมองแต่ตนเอง บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่าง ๆ ซึ่งคิดว่าตนเองสมควรกระทำเช่นนั้น

7) การบีบบังคับบุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความรู้สึกว่าตนถูกบังคับให้ทำ

8) นิสัยและประเพณี บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเรานิสัยชอบกระทำอยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ

9) โอกาส บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบการปฏิบัติของสังคม โดยเฉพาะในทางที่เกี่ยวข้องกับจำนวนและชนิดของโอกาส ซึ่งโครงการของสังคมเอื้ออำนวยเข้ามามีส่วนร่วมกันในการกระทำเช่นนั้นเท่าที่พวกเขาได้รับรู้

10) ความสามารถ บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำเข้ามามีส่วนร่วมกันในกิจกรรมบางอย่างที่ตนเห็นว่าสามารถทำในสิ่งที่ต้องการให้เขาทำในสถานการณ์เช่นนั้น

11) การสนับสนุน บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำเริ่มปฏิบัติเมื่อเขารู้สึกว่าเขาได้รับการสนับสนุนที่ดีพอให้กระทำการเช่นนั้น

World Health Organization (2004)²² เสนอปัจจัยพื้นฐานในการระดมการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ

1) ปัจจัยของสิ่งจูงใจ จากสภาพความเป็นจริงชาวบ้านที่จะเข้าร่วมกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งทั้งในแง่การร่วมแรง ร่วมทรัพยากร หรืออื่น ๆ นั้น มีเหตุผลอยู่ 2 ประการ คือ

1.1 การมองเห็นว่าตนจะได้ประโยชน์ตอบแทนในสิ่งที่ตนทำไป ซึ่งถือเป็นเรื่องการกระตุ้นให้เกิดมีสิ่งจูงใจ

1.2 การได้รับคำบอกกล่าวหรือชักชวนจากเพื่อนบ้านให้เข้าร่วม โดยมีสิ่งจูงใจเป็นตัวนำ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องของการก่อให้เกิดมีสิ่งจูงใจ

2) ปัจจัยโครงสร้างของช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วม แม้ว่าชาวชนบทเป็นจำนวนมากจะเห็นประโยชน์ของการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาแต่ก็ไม่อาจเข้าร่วมกิจกรรมได้เนื่องจากไม่เห็นช่องทางของการมีส่วนร่วม หรือเข้าร่วมแล้วก็ไม่ได้รับดังที่คาดคิดเอาไว้ เนื่องจากการเข้ามามีส่วนร่วมนั้นมิได้จัดรูปแบบความสัมพันธ์ที่เหมาะสม เช่น ภาวะผู้นำ ลักษณะการทำงาน

²² World Health Organization (2004) อ้างถึงใน ยุพิน ระพีพันธุ์, “ความรู้ ทักษะคิดและการจัดการที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจำแนกประเภทมูลฝอยที่ใช้ในชีวิตประจำวันก่อนทิ้งในเขตเทศบาลเมืองพนัส อำเภอพุนสนิม จังหวัดชลบุรี,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), 21 – 22.

กฎระเบียบ แบบแผน เป็นต้น ดังนั้นปัจจัยพื้นฐานทางด้านโครงสร้างของช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมจึงควรมีลักษณะ

2.1 เปิดโอกาสให้ทุกคนและทุกกลุ่มในชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมในการพัฒนา รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งโดยการเข้าร่วมอาจอยู่ในรูปของการมีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยมีตัวแทนก็ได้

2.2 ควรมีกำหนดเวลาที่แน่ชัด เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสามารถกำหนดเงื่อนไขของตนเองได้

2.3 กำหนดลักษณะกิจกรรมที่แน่นอน

3) ปัจจัยอำนาจในการส่งเสริมกิจกรรมของการมีส่วนร่วม โดยปกติที่ผ่านมาในกิจกรรมหนึ่ง ๆ แม้ว่าประชาชนจะเห็นด้วยและมีโอกาสเข้าร่วม แต่ไม่อาจกำหนดเป้าหมาย วิธีการหรือผลประโยชน์ของกิจกรรม เพราะสิ่งเหล่านี้เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้กระทำ

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์²³ ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่

1) ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การลงแขก การบำเพ็ญประโยชน์ การสร้างโบสถ์วิหาร

2) ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติยศ ตำแหน่ง ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทั้ง ๆ ที่ยังไม่มีศรัทธาหรือความเต็มใจอย่างเต็มเปี่ยมที่จะกระทำ เช่นผู้ใหญ่ออกปากขอแรงผู้น้อยก็ช่วยแรง

3) อำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้ประชาชนถูกบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่าง ๆ เช่น บังคับให้ทำงานเยี่ยงทาส ฯลฯ

พัทธา สายหู²⁴ ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีความสำคัญและส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ได้ดำเนินการอยู่ในชุมชน ซึ่งความสำเร็จของโครงการพัฒนาชุมชนขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยที่เป็นลักษณะของโครงการ เช่น โครงการที่ประชาชนต้องการ

2. ปัจจัยที่มีลักษณะของชาวบ้านเอง เช่น ขยันขันแข็ง สามัคคี มีผู้นำดี

3. ปัจจัยที่มาจากทางราชการ เช่น ถือเป็นโครงการสำคัญ มีงบประมาณเหลือเพียงพอมีเจ้าหน้าที่วิชาการสนับสนุน

4. ปัจจัยที่เป็นส่วนประกอบ เช่น การคมนาคมสะดวก วัสดุพร้อม เป็นต้น

²³ นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527), 183.

²⁴ พัทธา สายหู, *กลไกของสังคม* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), 246.

ปรัชญา เวสารัชช์²⁵ ได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญซึ่งผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชนบท ดังนี้

1. ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครองและความปลอดภัย

2. ปัจจัยผลักดันจากบุคคลอื่น โดยเฉพาะผู้นำ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

3. ปัจจัยที่เป็นรางวัลตอบแทน ได้แก่ ค่าตอบแทนแรงงาน เงินปันผลจากสหกรณ์ออมทรัพย์

4. ปัจจัยภายในตัวบุคคล ได้แก่ ความคาดหวังในประโยชน์ส่วนร่วม ความรู้สึกเกรงใจไม่กล้าปฏิเสธ เมื่อถูกชักชวนหรือความรู้สึกว่าเป็นพันธะที่ต้องเข้าร่วม เพื่อให้เกิดความสามัคคี

นิวสตรอม (Newstorm, 1993)²⁶ พบว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม คือ

1. ลักษณะขององค์กร โครงสร้างขององค์กร วัฒนธรรมขององค์กร หากองค์กรมีโครงสร้างใหญ่ ขั้นตอนการปฏิบัติมาก เช่น ระบบราชการ จะเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมได้

2. นโยบายองค์กรที่ขาดความชัดเจน จะทำให้บุคลากรไม่แน่ใจเป้าหมาย แนวทางการปฏิบัติ จึงเกิดความลังเลที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม

3. ภาวะผู้นำ ซึ่งถ้าหากว่าผู้นำเชื่อว่าผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นผู้ไม่มีศักยภาพ ไม่มี ความก้าวหน้า ขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน งานจะสำเร็จได้ต้องควบคุม ภาวะผู้นำประเภทนี้จะเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมได้

4. ลักษณะงาน ซึ่งหากว่างานที่สามารถทำสำเร็จได้ด้วยตัวเอง เช่น งานในห้องทดลอง ลักษณะงานเช่นนี้จะทำให้บุคลากรไม่เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม

5. ความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น ระดับการศึกษา วิชาชีพ โดยถ้าหากบุคลากรที่มีระดับการศึกษาที่สูงอยู่ในตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบมาก ก็จะแสวงหาการมีส่วนร่วมมากกว่า บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า และหน้าที่ความรับผิดชอบที่น้อยกว่าด้วย

โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1980)²⁷ กล่าวว่าปัจจัยหลายอย่างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความร่วมมือ ได้แก่

²⁵ ปรัชญา เวสารัชช์, การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท, 70.

²⁶ นิวสตรอม (Newstorm, 1993) อ้างถึงใน ณรงค์ วารีชล “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาเทศบาลสุ่มเมืองนำอยู่ กรณีศึกษา: เทศบาลตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี”, 10.

²⁷ โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1980) อ้างถึงใน เรื่องเดียวกัน, 9.

1. เพศ
2. อายุ
3. สถานภาพสมรส
4. ระดับการศึกษา
5. อาชีพ
6. รายได้
7. ระยะเวลาที่อยู่ในท้องถิ่น
8. สถานภาพการทำงาน

คัฟแมน (Kaufman, 1949)²⁸ ได้ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม พบว่า อายุ เพศ การศึกษา ขนาดครอบครัว อาชีพ รายได้ และระยะเวลาอาศัยอยู่ในท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับระดับ การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยบุคคลที่มีสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจต่ำจะเข้าร่วมในกิจกรรม ต่างๆ ของชุมชนน้อยกว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจสูง

2.2 หลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

2.2.1 ความเป็นมาของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม²⁹

ประชาธิปไตย (Democracy) มีความหมายที่แตกต่างกันในแต่ละยุคแต่ละสมัย เนื่องจากปรัชญา สิ่งแวดล้อม และเงื่อนไขต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีพัฒนาการจากในอดีต สมัย กรีกโบราณที่เป็นประชาธิปไตยแบบบริสุทธ์ (Direct Democracy) แต่ไม่นับรวมถึงพวกทาส ต่อมาได้ พัฒนามาสู่ระบบประชาธิปไตยแบบผู้แทน (Representative Democracy) ซึ่งทำให้เกิดการ วิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องของการคอร์รัปชันเชิงนโยบาย ซึ่งมีบุคคลบางกลุ่มที่ได้ผลประโยชน์มากขึ้น จึง เป็นจุดกำเนิดของประชาธิปไตยในยุคปัจจุบัน นั่นคือ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม หรือ Participative Democracy ซึ่งเป็นยุคสมัยของประชาธิปไตยที่ทุกคนต้องการเข้ามามีส่วนร่วม และนำไปสู่การ เปลี่ยนสภาพแวดล้อมของเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เกิดขึ้นจาก การที่ประชาชนเริ่มตั้งคำถามกับนโยบายสาธารณะต่าง ๆ ที่กำหนดโดยผู้ที่อยู่ในภาคราชการซึ่งเป็น ผู้แทนของประชาชน แต่ก็ไม่ได้รับคำตอบ เมื่อไม่ได้รับคำตอบนานวันเข้าก็นำไปสู่ความขัดแย้ง ปัญหา

²⁸ คัฟแมน (Kaufman, 1949) อ้างถึงใน เทอดเกียรติ วงศาโรจน์, “การมีส่วนร่วมในการ ป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในชุมชนเทศบาลเมืองราชบุรี อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี,” 20.

²⁹ พรทิพย์ แก้วคำมูล, “การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม,” http://www.opdc.go.th/special.php?spc_id=2&content_id=156 (สืบค้นเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2559).

ดังกล่าว จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้รัฐบาลในหลายประเทศมองว่า การบริหารราชการแบบเดิม จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารงานใหม่ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น หลักการในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น เริ่มมาจากบทเรียนของความล้มเหลวในการพัฒนาชุมชนชนบท ที่ไม่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาแบบยั่งยืน ประกอบกับกระแสความคิดของนักวิชาการทั้งในประเทศและในระดับสากล เกี่ยวกับเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้การพัฒนาในยุคหลัง ๆ ได้เน้นประชาชนในชุมชนเป็นเป้าหมายสำคัญของการขับเคลื่อนการพัฒนา และมีส่วนร่วมของประชาชน (Peoples Participation) จึงเป็นประเด็นสำคัญในการพัฒนาชุมชน โดยตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 เป็นต้นมา ได้มีการกำหนดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ค่อนข้างชัดเจน ทั้งนี้ ในเรื่องของการบริหารภาครัฐได้มีการวิวัฒนาการมาเป็นลำดับ จากการบริหารรัฐกิจแบบดั้งเดิมมาสู่การบริหารภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาล โดยการบริหารรัฐกิจแบบดั้งเดิมนั้น รูปแบบของการบริหารงานจะเป็นการบริหารภาครัฐเพื่อประชาชน โดยมีแนวคิดการให้บริการสาธารณะคือ ผู้บริหารระดับสูง/ผู้บริหารมืออาชีพเป็นผู้กำหนดแผนงาน นโยบาย จัดสรรทรัพยากร และผลักดันลงไปยังผู้บริหารระดับกลาง และผู้ปฏิบัติงาน โดยรับนโยบายไปดำเนินงานให้บริการกับประชาชนและกลุ่มเป้าหมายหลัก ซึ่งเป็นผู้รับผลประโยชน์จากการทำงานปัจจุบันการบริหารภาครัฐได้ก้าวสู่การบริหารภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ที่มีรูปแบบการบริหารงานเป็น การบริหารภาครัฐเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนชน คือการให้บริการสาธารณะที่มีคุณภาพ โดยจัดให้มีการบริการสาธารณะที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสม ในเวลาที่เหมาะสม และใช้ทรัพยากรที่เหมาะสม ซึ่งจะเชื่อมโยงเข้ามาสู่แนวคิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยนำความต้องการของประชาชนมาเป็นหลักให้ผู้บริหารระดับสูงกำหนดยุทธศาสตร์ จัดสรรทรัพยากร แก้ปัญหา กำกับผลงาน และให้ผลตอบแทนที่เป็นธรรม แล้วผลักดันยุทธศาสตร์สู่ผู้บริหารระดับกลางเพื่อแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติ บริหารงานราชการ กำกับดูแลผลงาน รวมทั้งพัฒนาองค์กรและงาน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติส่วนหน้า เป็น Knowledge Workers ที่ให้บริการสาธารณะที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและกลุ่มเป้าหมาย

ที่มาของการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม พบว่า เริ่มปรากฏความชัดเจนในหลักการตามวิถีทางรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ซึ่งรู้จักกันในนาม “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” ที่ถือเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกในประวัติศาสตร์การพัฒนาการเมืองไทย ที่ได้วางรากฐานสำคัญของระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเมือง และการบริหารของรัฐ ทั้งในระดับชาติ และท้องถิ่น

หลักการดังกล่าว ได้มีการขยายความในรายละเอียดเพิ่มเติมมาสู่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ตามความที่ปรากฏใน มาตรา 87 ว่ารัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังต่อไปนี้

1) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

2) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ

3) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพ หรือสาขาอาชีพที่หลากหลาย หรือรูปแบบอื่น ๆ

นับแต่นั้น คำว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน จึงถือกำเนิดขึ้น และมีการนำมาใช้อย่างกว้างขวาง การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่สามารถก่อให้เกิดการกระทำใด ๆ ร่วมกัน แม้ในทางความคิด แต่ต้องเป็นไปโดยเสรีภาพ หรือความสมัครใจ หรือลักษณะอาสาสมัครแบบจิตอาสา ดังนั้น ตำรวจกับประชาชนจึงสามารถทำงานร่วมกันได้ รวมถึงการป้องกันอาชญากรรมที่เป็นการควบคุม กฎ ระเบียบของสังคม และสามารถส่งผลต่อการพัฒนาชาติ โดยไม่ใช่ลักษณะบังคับ แต่ต้องค่อยๆ ปรับเปลี่ยนความคิดหรือกระบวนการทัศน จินเห็นถึงความสำคัญ และตัดสินใจเข้าร่วมงานหรือมีส่วนช่วยเหลือโดยสมัครใจ หรือมีจิตอาสาเข้าเป็นอาสาสมัครในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันอาชญากรรม

ดังนั้นการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) จึงเป็นการขับเคลื่อนให้ส่วนราชการต่าง ๆ ทุกระดับ มีการปรับเปลี่ยน ปรับปรุงพัฒนาระบบราชการสู่กระบวนการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ทั้งการจัดโครงสร้างส่วนราชการ การพัฒนาราชการส่วนภูมิภาค การจัดระบบบริการสาธารณะ เป็นต้น ซึ่งนำไปสู่การกำหนดนโยบายสาธารณะของส่วนราชการต่าง ๆ ที่กระทบกับประชาชนโดยตรง ดังนั้น ในการจัดโครงสร้างส่วนราชการ จึงจำเป็นต้องเข้าใจหลักการของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม และต้องเข้าใจว่า ในกระบวนการทำงานในเชิงนโยบายสาธารณะนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนถึงเป็นสิ่งสำคัญ จึงต้องจัดโครงสร้างและกำหนดบทบาทภารกิจให้เหมาะสม โดยพิจารณาจากความจำเป็นของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม กับภารกิจของแต่ละหน่วยงาน ซึ่งมีความจำเป็นมากน้อยแตกต่างกันไป เช่น บางหน่วยงานอาจจัดตั้งหน่วยงานภายในที่รับผิดชอบในเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรง หรือกำหนดเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้เป็นบทบาทหน้าที่หนึ่งของหน่วยงานภายในบางหน่วยงาน เช่น หน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องการจัดทำแผนงาน/นโยบาย ทั้งนี้ เพื่อให้นโยบายสาธารณะที่นำออกมาใช้นั้น เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง โดยมีส่วนร่วมในการจัดทำนโยบาย ไม่ใช่เพียงมีส่วนร่วมในการรับรู้/รับทราบนโยบายที่ภาครัฐจัดทำขึ้นเท่านั้น

2.2.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ

การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) คือ การบริหารราชการที่เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐ ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้เสีย

(Stakeholder) ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการบริหารและดำเนินงานของรัฐ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อที่จะตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน

2.2.2.1 วัตถุประสงค์การพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

(1) สร้างความเข้าใจในความหมายและความตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

(2) สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

(3) เสริมสร้างทัศนคติเกี่ยวกับการบริหารราชการที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและภาคส่วนอื่นๆ ในสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในงานราชการในระดับต่าง ๆ

(4) สร้างความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบและลักษณะสำคัญของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

2.2.2.2 หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน

การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาคราชการนั้น International Association for Public Participation ได้แบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับ ดังนี้

(1) การให้ข้อมูลข่าวสาร ถือเป็น การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาคราชการจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ จัดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การติดประกาศ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

(2) การรับฟังความคิดเห็น เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วย วิธีต่าง ๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

(3) การเกี่ยวข้อง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือร่วมเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย เป็นต้น

(4) ความร่วมมือ เป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น

(5) การเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด เป็นต้น

การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจทำได้หลายระดับและหลายวิธี ซึ่งบางวิธีสามารถทำได้ง่าย ๆ แต่บางวิธีก็ต้องใช้เวลา ขึ้นอยู่กับความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ค่าใช้จ่าย และความจำเป็นในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องละเอียดอ่อน จึงต้องมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชน การรับฟังความคิดเห็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งพัฒนาทักษะและศักยภาพของข้าราชการทุกระดับควบคู่กันไปด้วย

2.2.2.3 ลักษณะพื้นฐานของระบบราชการแบบมีส่วนร่วม

(1) เป็นองค์กรที่ให้ประชาชนสามารถเข้าถึง (Accessibility) ได้ โดยช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ เช่น ตู้ไปรษณีย์ เว็บไซต์ หรือฝ่ายประชาสัมพันธ์

(2) เป็นองค์กรที่มีการติดต่อสื่อสารสองทาง (Two ways communication) กับประชาชนอยู่ตลอดเวลา และเป็นการสื่อสารที่เปิดให้กับทุกคน

(3) เป็นองค์กรที่มีการติดต่อสื่อสารทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการระหว่างองค์กรกับผู้มีส่วนได้เสีย ในกิจการหรือโครงการที่กำลังทำอยู่

(4) มีการนำข้อคิดเห็นที่ได้รับจากประชาชนมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจ พร้อมอธิบายเหตุผลการไม่ปฏิบัติตามข้อคิดเห็นหรือคำแนะนำของประชาชน

(5) จัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในลักษณะทันทั่วถึง ถูกต้องจริงใจ และโปร่งใส เพื่อสร้างความเชื่อถือและไว้วางใจกับหน่วยงาน

(6) สร้างนโยบายและหลักการขององค์กรที่จะนำความคิดเห็นดังกล่าวมาประกอบการตัดสินใจขององค์กร

2.2.2.4 หลักวิธีการทำงานของข้าราชการใน "การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม"

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการประสานประโยชน์ให้แก่ทุกมิติของสังคม ได้แก่ ปัจเจกบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน ท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และธุรกิจเอกชน สิ่งเหล่านี้เป็นเสมือนแรงกดดันที่ภาครัฐต้องปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิเสรีภาพของประชาชน และความเสมอภาค รักษาประโยชน์ส่วนรวม อำนวยความสะดวก และบริการประชาชน ดังนั้น หลัก

และวิธีการทำงานของข้าราชการยุคใหม่ ต้องเปิดระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด ซึ่งมีคุณลักษณะดังนี้

- (1) มีการทำงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์เพื่อส่วนรวมและประโยชน์ของประชาชนเป็นที่ตั้ง
- (2) เคารพในสิทธิ เสรีภาพของประชาชน
- (3) เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานอย่างเหมาะสม
- (4) มีความพร้อมรับผิด สามารถตรวจสอบได้
- (5) มีการทำงานที่รวดเร็ว โปร่งใส มีกลไกการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานการให้บริการที่ชัดเจน

(6) ปรับเปลี่ยนอุดมการณ์ที่ยึดติดกับระบบอุปถัมภ์ ไปสู่ระบบคุณธรรม

2.2.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

กฎหมายต่าง ๆ ที่ให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการอย่างโปร่งใส สุจริต เปิดเผยข้อมูล และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การตัดสินใจทางการเมือง รวมถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ ได้แก่

1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้กำหนดให้มีกลไกในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของภาครัฐมากขึ้น ในแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐใน ส่วนที่ 3 และส่วนที่ 10 ดังนี้

- ส่วนที่ 3 แนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน มาตรา 78 (5) ได้บัญญัติให้รัฐต้อง “จัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นเพื่อให้การจัดทำและการให้บริการ สาธารณะเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน”

- ส่วนที่ 10 แนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มาตรา 87 กำหนดว่ารัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมประชาชน โดยต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ อย่างครบวงจรเริ่มตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ การติดตามตรวจสอบ

2) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545

3) พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.

2546

4) พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ.2540

5) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการปฏิบัติราชการเพื่อประชาชนของหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2532

2.2.4 กระบวนการสร้างศักยภาพการมีส่วนร่วมของส่วนราชการไปสู่ประชาชน

เพื่อพัฒนาระบบราชการสู่การบริหารที่เปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการได้กำหนดแนวทางการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 2 “ปรับรูปแบบการทำงานให้มีลักษณะเชิงบูรณาการ เกิดการแสวงหาความร่วมมือและสร้างเครือข่ายกับฝ่ายต่าง ๆ รวมทั้งเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม” ของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2551 – พ.ศ. 2555) โดยมีการกำหนดกลยุทธ์เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1) จัดระบบบริหารราชการให้เอื้อต่อการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายกับภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน และภาคส่วนต่าง ๆ ในลักษณะเป็นภาคี/พันธมิตร/หุ้นส่วนในการจัดบริการสาธารณะ โดย

(1.1) ส่งเสริม ผลักดันให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน การประสานกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและองค์กรประชาชนในลักษณะการบริหารงานในรูปแบบเครือข่าย (Networking)

(1.2) เน้นการทำงานแบบหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐ และภาคเอกชนในงานบริการสาธารณะ (Public-Private Partnership - PPP) โดยศึกษาความเป็นไปได้ในการร่วมทุนในโครงการพัฒนาสำคัญ ๆ ของประเทศ

2) สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ โดย

(2.1) สร้างความรู้และความเข้าใจแก่เครือข่ายภาคประชาสังคม และภาคประชาชน ในการพัฒนาระบบราชการ เน้นการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง (Action Learning) เพื่อให้ภาคประชาชนมีศักยภาพในการเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมมากขึ้นจนถึงระดับของการเข้ามาเป็นหุ้นส่วน และร่วมติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการภาครัฐได้อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง รวมทั้งกระตุ้นให้เกิดความรู้และความตระหนักในสำนึกพลเมืองว่าจะต้องเข้ามาเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐ รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(2.2) พัฒนารูปแบบ กลไก ระบบ และวิธีทำงาน เพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้ภาคประชาสังคม และภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เช่น วางหลักเกณฑ์ให้แต่ละส่วนราชการจัดให้มีระบบการปรึกษาหารือกับประชาชน สสำรวจความต้องการของประชาชนในโครงการที่มีผลกระทบต่อประชาชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบและให้ข้อคิดเห็นต่อการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐในการช่วยกันทำให้เกิดการบริการสาธารณะที่ดียิ่งขึ้น

(2.3) ส่งเสริมให้มีคณะกรรมการภาคประชาชน (Lay Board) ในทุกระดับ และจัดให้มีอาสาสมัครภาคประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐ รวมถึงการริเริ่มให้มีการวางแผนและจัดทำงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วม (Participatory Planning and Budgeting)

2.3 แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับอาชญากรรม

2.3.1 ความหมายของอาชญากรรม

คำว่า “อาชญากรรม” ตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542³⁰ ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการกระทำความผิดทางอาญา คำว่า อาชญากรรมตามความหมายของ cyclopedia หมายถึง การกระทำที่ชั่วร้ายและการกระทำชั่วนี้เสียดลอดกฎหมายไปได้ก็ยังถือว่าเป็นอาชญากรรม ถ้าไม่ใช่กรรมชั่ว แต่เป็นการกระทำผิดที่กฎหมายกำหนดไว้ ก็ไม่ถือว่าเป็นอาชญากรรม เช่น ความผิดลหุโทษ

ประเสริฐ สุนทร³¹ ได้ให้ความหมาย อาชญากรรม คือ พฤติกรรมของคนที่องค์กรซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในสังคมที่ดำรงอยู่แบบที่การเมืองกำหนด หมายความว่าพฤติกรรมใดจะเป็นอาชญากรรมก็ต่อเมื่อองค์กรเป็นผู้กำหนดขึ้นไว้ในกฎหมายองค์กรที่ว่านี้ เป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในเรื่องอาชญากรรมด้วย และเป็นองค์กรซึ่งเกิดขึ้นในสังคมที่ดำรงอยู่แบบการเมือง คือเป็นสังคมที่มีผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครองแนวคิดของ Quinney เกี่ยวกับอาชญากรรมมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ มีกฎหมาย มีผู้ออกกฎหมาย ผู้ใช้กฎหมาย และมีผู้ละเมิดกฎหมาย

เวทเธอร์ และซิลเวอร์แมน (Vetter & Silverman, 1986)³² ได้กล่าวว่า อาชญากรรมเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ หรือเชื่อมโยงสัมพันธ์กับสิ่งอื่น ๆ อีกหลายสิ่งเป็นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน ไปจากแนวพฤติกรรมของสังคมโดยส่วนรวม ซึ่งแนวพฤติกรรมดังกล่าวเป็นกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดขึ้นเพื่อให้คนส่วนใหญ่ในสังคมกระทำสิ่งที่ดีงามของสังคม หากใครประพฤติออกนอกกรอบดังกล่าวสังคมก็จะโต้ตอบ ดังนั้น การพิจารณาว่า อาชญากรรมเป็นการละเมิดกฎหมายเพียงอย่างเดียวไม่ถูกต้อง เพราะนักกฎหมายอาจเปลี่ยนแปลงได้ ไปตามกาลเวลา สถานที่ และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้

³⁰ ราชบัณฑิตยสถาน, *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542* (กรุงเทพฯ: นานมีบุคส์พับลิเคชันส์, 2546), 1361.

³¹ ประเสริฐ สุนทร, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม: ศึกษาเฉพาะกรณีกองบังคับการตำรวจนครบาล 6,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาสังคมสงเคราะห์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), 14.

³² เวทเธอร์ และซิลเวอร์แมน (Vetter & Silverman, 1986 อ้างถึงใน สาโรจน์ กล่อมจิต, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมเขตบางกอกใหญ่,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, 2546), 15.

อัณณพ ชูบำรุง³³ ได้ให้ความหมายของอาชญากรรมว่า พฤติกรรมที่มีผลให้บุคคลและสังคมได้รับอันตราย ทั้งต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน จึงจำเป็นต้องควบคุมความประพฤติโดยผู้ที่มีอำนาจตามกฎหมาย

เซอร์แมน (Surrman, 1959)³⁴ กล่าวถึงความหมายอาชญากรรม ดังนี้

1) อาชญากรรม คือ การกระทำที่ละเมิดกฎหมายอาญา การกระทำใด ๆ ไม่ว่าจะนำประณาม หรือว่าลงโทษสักเพียงใด ไม่ว่าจะผิดศีลธรรมมากน้อยแค่ไหนหรือเลวทรามต่ำช้าแค่ไหนไม่ถือว่าเป็นอาชญากรรมถ้าไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายห้ามไว้

2) อาชญากรรม คือการกระทำโดยมีเจตนาละเมิดกฎหมายอาญาหรือมีเจตนาละเว้นไม่กระทำในสิ่งที่กฎหมายบังคับให้ทำ (Statutory and Case law) โดยไม่มีข้อแก้ตัวที่สมเหตุสมผลทำให้รัฐต้องดำเนินการลงโทษ ในฐานะเป็นความผิดอุกฉกรรจ์

แท็ฟแพน (Tappan, 1960)³⁵ กล่าวว่า อาชญากรรม หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่สังคมได้รับอันตราย ทั้งต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินจึงจำเป็นต้องมีการลงโทษผู้ประพฤตินั้น

โสภา ซปีลมันน์³⁶ ได้ให้ความหมายไว้ว่า อาชญากรรม หมายถึง การกระทำใด ๆ ก็ตามที่มีลักษณะเป็นการฝ่าฝืนหรือขัดต่อตัวบทกฎหมายที่ได้บัญญัติไว้และผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับการลงโทษตามตัวบทกฎหมายที่กำหนดไว้ในขณะนั้น

2.3.2 ประเภทของอาชญากรรม

ประเสริฐ สุนทร³⁷ ได้แยกประเภทอาชญากรรมโดยค่านึงถึงปัจจัย 5 ประการ ตามแนวคิดของคลินาร์ด และควินน์ (Clinard & Quinne) คือ

1. ปัจจัยด้านกฎหมาย ถือว่าอาชญากรรมคือพฤติกรรมที่ได้รับการกำหนดโดยฝ่ายที่มีอำนาจ สิ่งที่กำหนดขึ้นก็คือกฎหมายอาญา กฎหมายอาญาได้เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงของอำนาจ ดังนั้น จึงต้องดูที่การเปลี่ยนแปลงของตัวบทกฎหมายด้วย

³³ อัณณพ ชูบำรุง, *อาชญาวิทยาและอาชญากรรม* (กรุงเทพฯ: ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2532), 4.

³⁴ เซอร์แมน (Surrman, 1959 อ้างถึงใน เทอดเกียรติ วงศาโรจน์, “การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในชุมชนเทศบาลเมืองราชบุรี อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี”, 22.

³⁵ แท็ฟแพน (Tappan, 1960) อ้างถึงใน เรื่องเดียวกัน, 22.

³⁶ โสภา ซปีลมันน์, *อาชญากรรม : ปัญหาที่ควรแก้ไขสังคมปัจจุบัน* (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์โสภา ซปีลมันน์, 2537), 7.

³⁷ ประเสริฐ สุนทร, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม: ศึกษาเฉพาะกรณีกองบังคับการตำรวจนครบาล 6,” 15.

2. ปัจจัยด้านอาชีพของอาชญากร ผู้ประกอบอาชญากรรมมีหลากหลาย ขึ้นอยู่กับระดับของกิจกรรม และการดำรงชีวิตซึ่งต้องพิจารณาจากบทบาททางสังคม ก้าวทันเหตุการณ์ของผู้ประกอบอาชญากรรม

3. ความสนับสนุนขององค์กรที่มีต่อผู้ประกอบอาชญากรรม ว่ามีเครือข่ายให้การสนับสนุนเพียงไร

4. พิจารณาจากพฤติกรรมของอาชญากร ว่ามีความสัมพันธ์กับแนวประพฤติและบรรทัดฐานของฝ่ายที่มีอำนาจออกกฎหมายเพียงไร

5. ปฏิกริยาของสังคมและกระบวนการทางกฎหมายต่อการประกอบอาชญากรรมต้องพิจารณาว่าสังคมมีปฏิกริยาต่ออาชญากรรมนานาชนิดอย่างไรและมีกระบวนการในการลงโทษหนักเบาอย่างไร

จากปัจจัยทั้ง 5 ประการ ดังกล่าว สามารถแยกประเภทของอาชญากรรมออกเป็น 9 ประเภท ได้แก่

1. อาชญากรรมที่กระทำต่อบุคคลอย่างรุนแรง (Violent Personal Crime) เช่น การฆาตกรรมทำร้ายร่างกาย จนเป็นเหตุให้ได้รับบาดเจ็บสาหัส การข่มขืนกระทำชำเรา

2. อาชญากรรมที่กระทำต่อทรัพย์สินตามโอกาส (Occasional Property Crime) เช่น การปลอมลายมือ การขโมยของตามร้านขายของและการทำลายสิ่งที่เป็นสาธารณะ

3. อาชญากรรมที่ทำลายความเป็นระเบียบเรียบร้อยทางสังคม (Public Order Crime) เช่น การเป็นโสเภณี การรักร่วมเพศ การใช้ยาเสพติด การเมาสุราในที่สาธารณะ

4. อาชญากรรมที่ทำกันอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน (Convention Crime) เช่น การย่องเบา การปล้นทรัพย์

5. อาชญากรรมการเมือง (Political Crime) เช่น กบฏ การก่อการร้าย การกระทำจรรยากรรม

6. อาชญากรรมที่เกิดจากงานอาชีพ (Occupational Crime) เช่น การทุจริตต่อหน้าที่

7. อาชญากรรมที่ทำโดยห้างร้านบริษัท (Corporate Crime) เช่น การโฆษณาหลอกลวงความผิดต่อเครื่องหมายการค้า การผลิตอาหารและยาที่ไม่ปลอดภัย

8. องค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) เช่น องค์กรมาเฟีย

9. อาชญากรรมที่ยึดเป็นอาชีพ (Professional Crime) เช่น การเป็นมือปืนรับจ้าง แก๊งต้มตุ๋น การล้วงกระเป๋า ปลอมเอกสารต่าง ๆ

เวสเตอร์ และซิลเวอร์แมน (Vetter & Silverman, 1986)³⁸ ได้จำแนกประเภทอาชญากรรมโดยยึดหลักอาชญากรรมที่เหมือน ๆ กัน จัดเข้าไว้เป็นพวกเดียวกัน แตกต่างก็จัดเข้าไว้อีกพวกหนึ่ง นอกจากนี้ยังได้พิจารณาหลักกฎหมายเข้าช่วยในการแยกแยะด้วย ได้จำแนกประเภทของอาชญากรรมออกเป็น 7 พวกด้วยกันคือ

1. อาชญากรรมที่กระทำต่อบุคคล (Crime Against the Person) ได้แก่ การฆาตกรรม การทำร้ายร่างกาย การปล้น การข่มขืนกระทำชำเรา
2. อาชญากรรมที่กระทำต่อทรัพย์สิน (Crime Against Property) เช่น การย่องเบา การขโมย การรับของโจร การขโมยรถยนต์ การวางเพลิง การต้มตุ๋น
3. อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (Economic Crimes) เช่น การทุจริตต่อหน้าที่ การละเมิดภาษี การฉ้อฉล การขโมย ความผิดเกี่ยวกับการจัดทำข้อมูลคอมพิวเตอร์
4. องค์การอาชญากรรม (Organized Crime) เช่น องค์การมาเฟีย การค้ายาเสพติด องค์การจี้เครื่องบิน
5. อาชญากรรมการเมือง (Political Crime) เช่น กบฏ การก่อการร้าย การฆาตกรรมทางการเมือง การละเมิดกฎหมายการเกณฑ์ทหาร
6. อาชญากรรมที่เกิดจากความยินยอม (Consensual Crime) เช่น การใช้ยาเสพติด การเป็นโสเภณี การพนัน การทำแท้ง
7. การกระทำผิดของหญิง (Female Criminality)

ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์³⁹ ได้แยกอาชญากรรมออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. อาชญากรรมปราศจากผู้เสียหาย หมายถึง อาชญากรรมซึ่งละเมิดศีลธรรม จรรยาของบุคคล การที่เรียกว่าอาชญากรรมปราศจากผู้เสียหาย เพราะผู้กระทำผิดและผู้เสียหายคือบุคคลคนเดียวกัน เช่น การพนัน การค้าประเวณี การทำแท้ง การมีและใช้สิ่งลามกอนาจาร
2. อาชญากรรมพื้นฐาน หมายถึง อาชญากรรมซึ่งเกี่ยวกับการประทุษร้ายต่อทรัพย์สินร่างกาย หรือ ชีวิตของบุคคลอื่น เช่น ลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ทำร้ายร่างกายและฆ่าผู้อื่น
3. อาชญากรรมองค์การ หมายถึง อาชญากรรมซึ่งอาชญากรได้รวมตัวเข้าด้วยกันตามสายการบังคับบัญชาในรูปขององค์การ โดยจัดการวางแผนและดำเนินการ เพื่อประกอบธุรกิจผิด

³⁸ เวสเตอร์ และซิลเวอร์แมน (Vetter & Silverman, 1986) อ้างถึงใน สาโรจน์ กล่อมจิต, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมเขตบางกอกใหญ่”, 22.

³⁹ ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์, *อาชญากรรมพื้นฐานกับกระบวนการยุติธรรม ปัญหาและอุปสรรคและแนวทางการควบคุม* (กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดการพิมพ์พระนคร, 2531), 5 – 10.

กฎหมายประเภทต่าง ๆ เช่น การเป็นเจ้าของมือสลากกินรวบ การค้าหญิงโดยบังคับค้าประเวณีการค้ายาเสพติด การค้าสินค้าหนีภาษี

4. อาชญากรรมคอกบขาว หมายถึง อาชญากรรมซึ่งผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งหน้าที่การงาน ไม่ว่าจะภาครัฐราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชน และได้ใช้ตำแหน่งหน้าที่ดังกล่าวในทางที่ไม่ชอบเพื่อการแสวงหาประโยชน์ส่วนตน เช่น สมรู้บงการขโมยเงิน

5. อาชญากรรมพิเศษ หมายถึง อาชญากรรมซึ่งมีลักษณะแตกต่างไปจากอาชญากรรม 4 ประเภทแรกที่กำลังกล่าวมาแล้ว เช่น อาชญากรรมทางเศรษฐกิจและพาณิชย์ อาชญากรรมการก่อการร้าย และอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์

อัณณพ ชูบำรุง⁴⁰ ได้จำแนกประเภทของอาชญากรรม ตามหลักจริยธรรม หรือศีลธรรม ซึ่งนักอาชญาวิทยาส่วนมากมักกล่าวถึงคือ

1. อาชญากรรมที่มีความผิดในตัวของตัวเอง หรือมีความผิดทางศีลธรรมซึ่งนักอาชญาวิทยา เรียกว่า “มาลา อิน เซ (Mala In SA)” อันได้แก่ การฆาตกรรม ปล้นทรัพย์ ชิงทรัพย์ การทาส การฆ่าตัวตาย การค้าอาวุธเถื่อน ฯลฯ

2. อาชญากรรม ที่ไม่มีความผิดในตัวของมันเอง แต่ถือเป็นความผิดตามที่กฎหมายกำหนดห้ามไว้เรียกว่า “มาลา โปธิบิตา (Mala Prohibita)” เช่น การละเมิดกฎหมายแรงงาน การละเมิดลิขสิทธิ์ การลอกเลียนแบบสินค้า การขายของหนีภาษี การขบถรถยนต์ไม่มีใบอนุญาตขับขี่

2.3.3 สาเหตุของปัญหาอาชญากรรม

เดชา ศิริเจริญ⁴¹ กล่าวว่าสาเหตุอาชญากรรม สรุปได้เป็น 3 ประการ ดังนี้

1. สภาพหรือเงื่อนไขทางสังคม (Social Conditions) ซึ่งได้แก่

1.1 สภาพทางสังคมต่าง ๆ ที่ไม่เหมาะสม เช่น ระบบการศึกษาไม่เหมาะสมการจัดที่อยู่อาศัยไม่เพียงพอ และการระบาดของอบายมุขต่าง ๆ

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ เช่น การว่างงานความยากจน การกระจายรายได้ไม่ทั่วถึงและไม่เป็นธรรม และการผูกขาดทางเศรษฐกิจ

1.3 สภาพทางสาธารณสุข เช่น การปลอมปนอาหารและเครื่องดื่ม การใช้ยาในทางที่ผิดและการติดสารเสพติด

1.4 สภาพทางการเมือง เช่น ความขัดแย้ง การต่อสู้ทางการเมือง และการแย่งชิงผลประโยชน์ส่วนตัว และพรรค โดยวิถีทางการเมือง

⁴⁰ อัณณพ ชูบำรุง, อาชญาวิทยาและอาชญากรรม, 16.

⁴¹ เดชา ศิริเจริญ, เครื่องมือวัดและทดสอบไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (กรุงเทพฯ: ม.ป.ท., 2530), 56.

1.5 สภาวะทางครอบครัว เช่น สภาพบ้านแตก บิดา มารดาไม่เอาใจใส่ดูแลบุตร ธิดาเท่าที่ควร มีลูกมากเกินไป และความขัดแย้งภายในครอบครัว เป็นต้น

2. สภาวะหรือเงื่อนไขทางจิตใจ (Mental or Psychological Conditions) คือ จิตใจไม่ปกติหรือวิปริต อาจโดยกรรมพันธุ์ หรืออาจเกิดจากแรงกดดันต่าง ๆ โดยสภาวะทางสังคมดังกล่าว

3. สภาวะสิ่งแวดล้อม (Environmental Conditions) คือ สภาวะสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพการงานหรือเป็นแหล่งของอาชีพการงาน เช่น การสร้างที่ประกอบธุรกิจที่มีชอกมม การสร้างที่อยู่อาศัยแออัดยัดเยียดและที่สาธารณะ

เฟอร์รี (Ferri, 1992)⁴² ได้เสนอความเห็นที่ทำให้บุคคลเป็นอาชญากรรมไว้ 3 ประการ โดยเน้นสังคมและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. สาเหตุทางสรีรวิทยา รวมทั้งเขตที่อยู่อาศัย ดินฟ้าอากาศ อันเป็นผลกระทบต่อร่างกายของมนุษย์

2. สาเหตุทางมานุษยวิทยา รวมทั้งสถานะทางจิตใจด้วย

3. สาเหตุในด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม รวมทั้งเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา ศาสนา และอื่น ๆ

นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์⁴³ ได้ให้ข้อคิดไว้ว่าปัญหาทางด้านเศรษฐกิจอาจไม่ใช่สาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมแต่เพียงอย่างเดียว อาจมีสาเหตุอื่น ๆ ได้อีกดังนี้

1. สาเหตุจากทางการเมืองการปกครอง ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่ยังมีระบบการซื้อสิทธิขายเสียง ทำให้คนดีที่แท้จริงไม่ได้มาปกครองประเทศ

2. ปัญหาคอร์รัปชัน เป็นปัญหาสำคัญของการเกิดอาชญากรรม

3. ปัญหาสังคมเสื่อมโทรม เนื่องมีการยอมรับเอาวัฒนธรรมประเพณีที่ไม่ดีงามเข้ามาแทนที่วัฒนธรรมอันดีงาม

สัญญา สัญญาวิวัฒน์⁴⁴ ได้สรุปเกี่ยวกับปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันว่าอาจมาจากสาเหตุสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. เกิดจากความบกพร่องทางร่างกายและจิตใจ

⁴² เฟอร์รี (Ferri, 1992) อ้างถึงใน สาโรจน์ กล่อมจิต, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมเขตบางกอกใหญ่”, 15.

⁴³ นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์ อ้างถึงใน อิทธิพล เพียงจันทร์, “การศึกษาการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์การพัฒนาศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549), 18 – 19.

⁴⁴ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ อ้างถึงใน เรื่องเดียวกัน, 19.

2. เกิดจากการเสียระเบียบทางสังคม
3. เกิดจากการขัดกันในด้านนิยม
4. เกิดจากการให้ชื่อการกระทำเป็นอาชญากรรม

ร.ต.อ. วรเดช จันทรร ⁴⁵ ได้กล่าวไว้ว่า สาเหตุของอาชญากรรม แต่ละด้านก็สามารถที่จะแสดงให้เห็นการเชื่อมโยงแนวความคิดเกี่ยวกับสาเหตุของอาชญากรรมภายใต้การศึกษาแต่ละสาขาด้วยกัน การเกิดขึ้นของอาชญากรรมนั้นพิจารณาได้ดังนี้ คือ

1. ถ้าพิจารณาในแง่ของตัวบุคคล การศึกษาของนักวิชาการหลาย ๆ ท่านก็อาจสรุปได้ว่าการเกิดขึ้นของอาชญากรรม ส่วนหนึ่งนั้นสืบเนื่องมาจาก ความโน้มเอียงต่อการกระทำผิดที่ถูกกำหนดโดยบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันไป เช่น ความผิดปกติทางชีววิทยากายภาพ รวมถึงตลอดถึงความไม่สามารถของบุคคลที่จะปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและแรงผลักดันที่ตกลงใจประกอบอาชญากรรมซึ่งเป็นผลการศึกษาทางด้านสังคมจิตวิทยา

2. ถ้าพิจารณาในแง่ของกลุ่มบุคคลการศึกษาของนักวิชาการหลาย ๆ ท่านก็อาจสรุปได้ว่าสาเหตุของอาชญากรรมนั้น โดยส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากการขาดแคลนความสามารถที่จะต่อต้านต่อการกดดันในการกระทำผิด ซึ่งถูกกำหนดโดยบทบาทของกลุ่ม เช่น การเลียนแบบความสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ ในแง่ของการเรียนรู้ซึ่งเป็นผลที่ได้จากการศึกษาด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม

3. ถ้าพิจารณาในแง่ของระบบสังคมแล้ว อาจกล่าวได้ว่า การเกิดของอาชญากรรมนั้นย่อมเกี่ยวพันและขึ้นอยู่กับสถานการณ์ต่าง ๆ ทางสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม สถานะและชนชั้นทางสังคมของบุคคล ที่จะเป็นเครื่องกำหนดความโน้มเอียงในการกระทำผิด ซึ่งเป็นผลที่ได้รับจากการศึกษาทางสังคมและวัฒนธรรมอีกด้วย

สุวิทย์ นิ่มน้อย, เดชา ศรีเจริญ และอัษฎางค์ ปาณิกบุตร ⁴⁶ กล่าวไว้ในบรรดาสาเหตุต่าง ๆ ที่ทำให้บุคคลประกอบอาชญากรรม ปัจจัยทางสังคมและปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมนับว่ามีอิทธิพลต่อมนุษย์มาก เพราะจะค่อย ๆ ซึมเข้าปรุงแต่งลักษณะจิตใจ อารมณ์และทัศนคติ ซึ่งแสดงออกมาในรูปของบุคลิกภาพ (Personality) ให้มีแนวโน้มไปตามกฎเกณฑ์ของสังคม หรือฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของสังคม จนถึงระดับนำไปสู่การประกอบอาชญากรรมได้ง่าย ถ้าหากมีปัจจัยพร้อมมีโอกาสและสถานการณ์เอื้ออำนวย

⁴⁵ วรเดช จันทรร, *สาเหตุของอาชญากรรม: ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง* (กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์, 2522), 51 – 53.

⁴⁶ สุวิทย์ นิ่มน้อย, เดชา ศรีเจริญ และอัษฎางค์ ปาณิกบุตร, *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัดสัมพันธ์พานิช, 2522), 15 – 16.

2.3.4 การป้องกันอาชญากรรม

การป้องกันปราบปรามอาชญากรรม หมายถึง การใช้มาตรการและวิธีการต่าง ๆ ที่จะไม่ให้เกิดอาชญากรรมขึ้นโดยอาจจำแนกได้ดังนี้ คือ การกำจัดต้นเหตุการกระทำผิด การจัดความปรารถนาที่จะกระทำผิด และการขจัดช่วงโอกาสที่จะกระทำผิด ซึ่งทั้งหมดนี้ถือเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐบาล เอกชนและประชาชนในการร่วมมือกัน ซึ่งถือว่าเป็นงานในหน้าที่ของตำรวจที่สำคัญที่สุดรวมตลอดจนถึงการใช้มาตรการต่าง ๆ ระวังเหตุการณการกระทำผิด การจับกุมควบคุมอาชญากรเพื่อป้องกันอาชญากรรมย้อนกลับมากระทำผิดอีก และการลงโทษอาชญากรเพื่อทำให้เกิดความเข็ดหลาบ ทั้งยังเป็นเครื่องเตือนใจแก่ผู้ที่คิดจะประกอบอาชญากรรม อีกประการหนึ่งด้วย โดยอาจจะเป็นการป้องกันและระงับเหตุในการเกิดอาชญากรรม และ/หรือเป็นการสืบสวนปราบปรามติดตามจับกุมภายหลังจากการเกิดเหตุแล้ว การป้องกันปราบปรามอาชญากรรมด้วยการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชน⁴⁷

แซนแฮนด์ (Shanahan, 1975)⁴⁸ ทุกสังคมมีอาชญากรรมเกิดขึ้น แต่อาจแตกต่างกันในด้านความรุนแรงหรือประเภทของอาชญากรรม ทั้งนี้เพราะในสังคมมีทั้งคนดีและคนชั่วปะปนกันอยู่ เราไม่สามารถที่จะควบคุมคนชั่วให้เป็นคนดีและไม่ให้กระทำผิดได้ แต่หากเราไม่ควบคุมมิให้คนชั่วมีโอกากระทำผิดแล้วสังคมอาจล่มสลายลงได้ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าในทุกสังคมควรจะควบคุมอาชญากรรมให้อยู่ในระดับที่สังคมยอมรับได้นั่นเอง เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า “การป้องกันอาชญากรรมย่อมดีกว่าการแก้ไข” เพราะเมื่อเกิดอาชญากรรมขึ้นแล้วจะมีความสูญเสียทั้งชีวิต ทรัพย์สิน สภาพจิตใจซึ่งความเสียหายเหล่านี้ยากที่จะฟื้นฟูเยียวยาแก้ไขได้ ด้วยเหตุนี้เองนักวิชาการจึงเห็นพ้องต้องกันว่าหากสามารถป้องกันมิให้อาชญากรรมก่อให้เกิดความเสียหายแก่คนทั่วไป ย่อมเป็นสิ่งดีที่สุดในด้านมนุษยชาติดังที่ เซอร์ โรเบิร์ต ฟิล บิดาแห่งระบบตำรวจอาชีพของอังกฤษได้กล่าวว่าหากสามารถป้องกันมิให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งกระทำความผิดได้ย่อมดีกว่าการที่ตำรวจสามารถจับกุมผู้กระทำผิดถึง 40 คนมาดำเนินคดี

จอห์นสัน (Johnson, 1978) ได้เสนอแนวทางในการป้องกันอาชญากรรมไว้ 2 ทางด้วยกันคือ

⁴⁷ สุพิศาล ภักดีนฤนาถ, *Modern Policing แนวทางการปฏิบัติงานตามหลักการและทฤษฎีตำรวจสมัยใหม่* (นนทบุรี: กรีนแอปเปิ้ลกราฟฟิคปรินต์ติ้ง, 2556), 10.

⁴⁸ แซนแฮนด์ (Shanahan, 1975) อ้างถึงใน เทอดเกียรติ วงศาโรจน์, “การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในชุมชนเทศบาลเมืองราชบุรี อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี,” 25-26.

1. การป้องกันอาชญากรรมที่มุ่งต่อบุคคล โดยการบังคับใช้กฎหมายให้บุคคลปฏิบัติตามด้วยการยับยั้งผู้ที่จะประกอบอาชญากรรมหรือจับกุมผู้กระทำผิดไปฟ้องลงโทษ และการแก้ไขสภาวะสังคมขั้นพื้นฐานหรือการปรับตัวที่ไม่เหมาะสมของแต่ละบุคคล

2. การป้องกันอาชญากรรมที่มุ่งต่อสิ่งแวดล้อม โดยรวมเอาความสัมพันธ์ทุกอย่างที่มีอยู่ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อมภายนอก ตลอดจนอิทธิพลต่าง ๆ ที่มีส่วนทำให้เกิดอาชญากรรมได้มาวิเคราะห์แล้วหาหนทางป้องกันเพราะด้วยการเปลี่ยนแปลงชุมชนให้มีลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการป้องกันอาชญากรรม

ประเทือง ธนียผล⁴⁹ กล่าวไว้ว่า การป้องกันอาชญากรรมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ป้องกันมิให้มีอาชญากรรมขึ้น ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ทาง คือ

1. ป้องกันมิให้คนดี (พลเมืองดีทั้งหลาย) ไปประกอบอาชญากรรมทำได้โดยใช้ขบวนการขัดเกลาทางสังคม อันได้แก่ การศึกษา อบรม ให้สมาชิกในสังคมมีระดับจิตใจที่มีความสำนึกในความผิดชอบชั่วดี ยึดมั่นในศีลธรรมและจริยธรรม รวมทั้งให้มีความเกรงกลัวต่อการถูกลงโทษในการกระทำผิดไม่กล้าละเมิดกฎหมาย

2. ป้องกันมิให้บุคคลที่เคยกระทำผิดกลับมากระทำผิดซ้ำอีก ทำได้โดยใช้วิธีการแก้ไขอบรมฟื้นฟูจิตใจให้กลับเป็นคนดี ประกอบกับการฝึกอบรมวิชาชีพให้แก่ผู้ที่เคยกระทำผิดให้ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยไม่ต้องประกอบอาชญากรรม การป้องกันวิธีนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในสังคม ที่ต้องช่วยกันสนับสนุนและให้โอกาสแก่บุคคลที่เคยกระทำผิด ได้มีโอกาสกลับตัวเป็นคนดีแบบคนปกติทั่วไปได้

3. การป้องกันมิให้ผู้ที่จะคิดจะกระทำผิดมีโอกาสประกอบอาชญากรรม ทำได้โดยให้สมาชิกทุกคนทุกฝ่ายมีความระมัดระวังไม่ประมาทเลินเล่อ ไม่เปิดโอกาสเปิดช่องทางให้คนร้ายสามารถเลือกมือกระทำผิดได้ ปัจจุบันการป้องกันอาชญากรรมมีความก้าวหน้าไปมากเพราะความเจริญทางเทคโนโลยี มีระบบรักษาความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพในด้านการป้องกันเกี่ยวกับทรัพย์สิน แต่ในทางตรงกันข้ามด้วยเหตุที่มีความเจริญทางเทคโนโลยีแพร่ขยายไปอย่างรวดเร็วทำให้ฝ่ายผู้ร้ายที่มีอุปกรณ์ในการประกอบอาชญากรรมที่ทันสมัยด้วยเช่นกัน ยากแก่การป้องกันเช่นกัน อย่างไรก็ตาม การป้องกันตนเองหรือทรัพย์สินไม่ให้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม เป็นการลดช่องโอกาสในการประกอบอาชญากรรม ทำให้ผู้ร้ายที่คิดประกอบอาชญากรรมได้ยากขึ้นจนไม่กล้าเสี่ยงจึงเท่ากับเป็นการยับยั้งผู้กระทำผิดในทางอ้อม

⁴⁹ ประเทือง ธนียผล, *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา* (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2538), 145 – 146.

ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์⁵⁰ กล่าวถึงประชาชนและชุมชนว่ามีบทบาทในการป้องกันอาชญากรรม “โดยลดช่องโอกาส” อาชญากรรมที่เกิดขึ้นโดยทั่วไปมักจะประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ สองประการ คือ มูลเหตุจูงใจในการกระทำผิดและช่องโอกาสในการกระทำผิดในส่วนที่เกี่ยวกับมูลเหตุจูงใจนั้น เป็นเรื่องเกี่ยวกับตัวบุคคลหรือตัวอาชญากร ส่วนช่องโอกาสนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมทั้งในส่วนที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมที่มีส่วนสัมพันธ์กับการสนับสนุนหรือยับยั้งการประกอบอาชญากรรม ดังนั้นในการพิจารณาถึงบทบาทของชุมชนในการป้องกันอาชญากรรมที่เน้นในเรื่องการลดช่องโอกาสในการกระทำผิดนั้น จึงจะเป็นการพิจารณาถึงบทบาทของชุมชนในการลดช่องว่างในการกระทำผิดให้น้อยลง โดยการป้องกันตนเองมิให้เป็นเหยื่ออาชญากรรม หรือ โดยอาศัยบริการของบริษัทรักษาความปลอดภัย

การศึกษาขยายฐานความรู้เรื่องลักษณะการป้องกันอาชญากรรม สามารถพิจารณาได้เป็น 3 กรณี คือ การป้องกันอาชญากรรมโดยภาครัฐ การป้องกันอาชญากรรมโดยภาคเอกชน และการป้องกันอาชญากรรมโดยผสมผสานระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน⁵¹ ตามรายละเอียด ดังนี้

1) การป้องกันอาชญากรรมโดยภาครัฐ เจาะจงการทำงานมาที่ตำรวจเนื่องจากมีบทบาทหน้าที่ในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมโดยตรง ซึ่งนอกจากจะมีความรับผิดชอบต่อการสืบสวน สอบสวน และจับกุมผู้กระทำผิด ยังต้องทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยทางสังคม (Peacekeeping) โดยกิจกรรมในหน้าที่เหล่านี้ ตำรวจต้องสามารถสร้างสรรค์ได้ในขณะเดียวกัน

สำหรับบทบาทในการรักษาความปลอดภัยนั้น ตำรวจยังเป็นที่คาดหวังของประชาชนในเรื่องความชำนาญด้านเทคนิค การประเมินความเสี่ยงอาชญากรรม และการวางแผนรูปแบบในการปฏิบัติ ทั้งนี้ การบริหารจัดการกับการลดลงของความเสี่ยงในการเกิดอาชญากรรม ตำรวจยังต้องทำหน้าที่เป็นแหล่งข้อมูลของความรู้ที่สามารถชี้แนะ และให้ความรู้กับชุมชนในเรื่องการป้องกันอาชญากรรม กิจกรรมการสื่อสารที่ร่วมกันทำในการป้องกันอาชญากรรมในขอบเขตของตน ซึ่งตำรวจที่ทำหน้าที่ด้านการป้องกันเชิงรุกลักษณะดังกล่าว จะเรียกว่า “ตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ (ตชส.) โดยอาศัยคนในชุมชนช่วยเฝ้าระวังปัญหาอาชญากรรม และเป็นเบาะแสของข่าวอาชญากรรมในชุมชนด้วยแนวคิดที่ว่า ชุมชนเป็นฐานการปฏิบัติงานด้านการป้องกันอาชญากรรมได้ดีที่สุด เพราะไม่มีใครรู้ สภาพของอาชญากรรมได้ดีเท่ากับคนในชุมชนนั่นเอง ตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์นี้ จัด

⁵⁰ ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์ อ้างถึงใน อิทธิพล เพียงจันทร์, “การศึกษาการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาบัณฑิต, สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549), 19 – 20.

⁵¹ เฉลิมเกียรติ ศรีวรขาน, *นวัตกรรมกระบวนการทัศน์การป้องกันอาชญากรรมของตำรวจไทยในศตวรรษที่ 21* (กรุงเทพฯ: บริษัท เอส.อาร์.พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, 2555), 63.

อยู่ในสายงานป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ซึ่งโดยปกติจะเข้าไปเยี่ยมบ้าน และทำความรู้จักกับชาวบ้าน โดยการพูดคุยซักถามปัญหาที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่ นอกจากนี้ อาจจัดกิจกรรม ในการรณรงค์เรื่องที่เป็นภัยต่อสังคม เช่น รณรงค์เรื่องปัญหายาเสพติด เป็นต้น⁵²

2) การป้องกันอาชญากรรมโดยภาคเอกชน แบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ คือ

2.1) การรักษาความปลอดภัยโดยบริษัทเอกชน ซึ่งได้แก่ ยาม การวิเคราะห์การรักษาความปลอดภัย หรืออาจเป็นการติดตั้งเครื่องมือเกี่ยวกับอิเล็กทรอนิกส์ในการป้องกันความปลอดภัย ซึ่งจะมีวัตถุประสงค์ในการลดความเสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรม ทั้งนี้ในส่วนการรักษาความปลอดภัยของบริษัทเอกชนหรือบริษัทยาม จะมีหน้าที่ในการเฝ้าระวัง สังเกต (Watch) ว่ามีอะไรผิดปกติเกิดขึ้นหรือไม่ ถ้ามีสิ่งผิดปกติ ต้องรู้บทบาทของตัวเองว่ารับผิดชอบได้มากน้อยเพียงใด คือเป็นเสมือนผู้ช่วยตำรวจในการตรวจตราไม่ให้อาชญากรรมเกิดขึ้นเท่านั้น และหากเกิดขึ้นต้องประสานกับตำรวจผู้รับผิดชอบโดยตรงทันที ตามแนวทางการป้องกันอาชญากรรมโดยเอกชนนั้น เป็นแนวทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นแนวทางการมีส่วนร่วมของเอกชน ประชาชน และยังเป็นการผ่อนคลายกิจกรรมรัฐให้เป็นกิจกรรมเอกชน (Privatization) เพื่อให้รัฐเล็กลง และมุ่งพัฒนาในเชิงการพัฒนาประชาชนในลักษณะองค์รวม บนฐานการมีส่วนร่วมจากประชาชน รัฐจึงควรมีขนาดเล็กลงแต่ทรงประสิทธิภาพ แนวทางในอนาคตการร่วมป้องกันอาชญากรรมจึงเป็นแนวทางหนึ่งสร้างมาตรฐานให้แก่พนักงานรักษาความปลอดภัย และระบบรักษาความปลอดภัย ทั้งพัฒนาคนและระบบ โดยบริษัทหรือกลุ่มใดจะประกอบธุรกิจด้านรักษาความปลอดภัย ในชุมชนต้องผ่านมาตรฐานในระดับองค์กร (บริษัท หรือกลุ่มธุรกิจ / ชุมชน) และผ่านมาตรฐานในระดับบุคคล (บุคคลต้องผ่านการทดสอบความรู้ด้านการป้องกันอาชญากรรม และด้านการรักษาความปลอดภัย) โดยอาจเป็นภารกิจหนึ่งของภารกิจตำรวจ โดยอาจร่วมกับสถาบันการศึกษา หรือภาคี - เครือข่าย ซึ่งหน่วยงานตำรวจเองก็อาจมีรายได้จากสถาบันที่จะจัดตั้งขึ้น อาจเรียกชื่อว่า สถาบันพัฒนาระบบป้องกันอาชญากรรมและความปลอดภัยในชุมชน

2.2) การป้องกันอาชญากรรมโดยชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสงบสุขของกลุ่มสมาชิกที่มารวมกัน และต้องการความปลอดภัยจากอาชญากรรมร่วมกัน ซึ่งการป้องกันอาชญากรรมโดยชุมชนนี้ จะเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมเมื่อคนในชุมชนให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน อาจจัดเพื่อนบ้านเฝ้าดูแล (Neighborhood - Watch) ผลัดกันเดินเวรยามในยามวิกาล เพื่อป้องกันการโจรกรรมบ้าน หรือเพื่อนบ้านต้องสังเกตบ้านของคนที่อยู่ใกล้กับบ้านของตนว่า มีอะไรผิดปกติ

⁵² สุดสงวน สุธีสร, *อาชญาวิทยาและงานสังคมสงเคราะห์* พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546), 112.

หรือไม่ ซึ่งหากพบสิ่งผิดปกติอาจโทรแจ้ง 191 เพื่อการระวังป้องกันเหตุ ทั้งนี้ ถ้าทุกคนมีการดูแล ซึ่งกันและกัน เราจะสามารถป้องกันอาชญากรรมได้

3) การป้องกันอาชญากรรมโดยผสมผสานระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ถือเป็น การร่วมมือ (Participation) ระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน โดยตำรวจอาจเข้าไปชี้แนะวิธีการให้แก่ ชุมชน หรือ ฝึกเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยให้มีทักษะที่ถูกต้อง เพื่อร่วมดูแล รักษาสถานที่ ด้วย วิธีการที่ผ่านการฝึกฝนอย่างถูกวิธี ซึ่งระดับความร่วมมืออาจมีหลายระดับตามความเหมาะสม ตั้งแต่ ความร่วมมือในลักษณะการสนับสนุนกิจกรรม การร่วมกำหนดรูปแบบแนวทางการป้องกัน อาชญากรรม หรือการดำเนินการร่วมกัน เป็นต้น

จาก 3 วิธีการดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า การป้องกันอาชญากรรมไม่อาจพึ่งพาการคุ้มครอง ภาครัฐได้เพียงอย่างเดียว คนทุกคนในสังคมควรมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม ครอบครัว เพื่อน และชุมชน ต้องมีบทบาทและความเข้มแข็งขึ้น ศีลธรรมประจำใจควรมีบทบาทในการยับยั้งการ กระทำผิด ประการสำคัญ ควรปลูกความรู้สึกละอายและรู้สึกผิดต่อการกระทำผิด เมื่อผู้กระทำผิด สำนึกตัวและละอายต่อการกระทำแล้ว สังคมควรให้โอกาสบุคคลนั้น กลับคืนสู่สังคมอีกครั้ง ตาม แนวคิดของ จอห์น เบรท์เวต (John Braithwaite) ในทฤษฎีการกลับเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Reintegrative Shaming Theory) ถ้าสำนึกถึงความผิดและการละอายใจ เพราะถ้าสังคมใช้วิธีการ ตราหน้า (Stigmatization) บุคคลนั้นจะยิ่งห่างจากสังคมมากขึ้น จะมีพฤติกรรม ที่เป็นปรปักษ์ต่อ สังคม และหาโอกาสทำร้ายคนในสังคมตลอดเวลา ดังนั้น ถ้าผู้กระทำผิดสำนึกผิด สังคมควรให้อภัย และยอมให้โอกาสเขากลับมาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ขณะเดียวกันต้องรณรงค์ให้คนในสังคมรู้จัก บทบาทหน้าที่ของตน กระบวนการขัดเกลาทางสังคมต้องมีประสิทธิภาพ ศีลธรรม วัฒนธรรมต้องอยู่ ในจิตสำนึกของตน เพราะผู้กระทำผิดคือสมาชิกของชุมชน ภายหลังการรับโทษก็ต้องกลับมาอยู่กับ ชุมชน การให้โอกาสในการกลับคืนสู่ชุมชน สังคม จะสร้างให้คนมีความกล้าที่จะกลับตัวเป็นคนดี และ สอดคล้องกับสังคมไทยที่มีลักษณะเอื้ออาทรและให้โอกาส ซึ่งบางส่วนของภาครัฐได้ดำเนินการไปบ้าง แล้ว โดยเฉพาะในกระทรวงยุติธรรมตามกรอบแนวคิด เพื่อคืนคนดีสู่สังคม ในช่วง 3 – 5 ปี ที่ผ่านมา และหากองค์กรตำรวจดำเนินการก็จะเป็นไปในทิศทางในทางเดียวกันของกระบวนการยุติธรรมทั้ง ระบบ

การควบคุมทางสังคม (Social Control) เป็นอีกหนึ่งแนวทางที่พัฒนาขึ้นมาภายใต้ แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรม (Crime Prevention) ซึ่ง พรชัย ชันดี, รัชชัย ปิตะนีละบุตร และ อัครวิน วัฒนวิบูลย์⁵³ ได้ศึกษารวบรวมข้อมูลจากแนวคิดของนักวิชาการหลายด้าน ประมวลเป็น

⁵³ พรชัย ชันดี, รัชชัย ปิตะนีละบุตร และอัครวิน วัฒนวิบูลย์, *ทฤษฎี และงานวิจัยทางอาญา วิทยาอาชญาวิทยา* (กรุงเทพฯ: บุ๊คเน็ต, 2543), 122.

องค์ความรู้ว่า ทฤษฎีอาชญาวิทยาทั่วไป จะนำเสนอพฤติกรรมอาชญากรรม ซึ่งเกิดจากแรงหรือปัจจัยจากภายในร่างกายหรือภายนอกในร่างกายมนุษย์ มากกระตุ้น หรือผลักดันให้บุคคลกระทำผิด แต่กลุ่มทฤษฎีควบคุม (Control Theories) ได้อธิบายสาเหตุของพฤติกรรมอาชญากรรมในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือ ทฤษฎีแนวนี้มีสมมุติฐานว่า แรงจูงใจของพฤติกรรมอาชญากรรมเป็นสิ่งธรรมชาติภายในบุคคล และบุคคลจะประกอบอาชญากรรมหากไม่มีกลไกมาควบคุมพฤติกรรม ดังนั้น ทฤษฎีแนวนี้จึงมุ่งที่จะตอบคำถามว่า “เหตุใดบุคคลจึงไม่กระทำผิดกฎหมาย?” ซึ่งคำตอบ คือ บุคคลกระทำผิดเนื่องจากความอ่อนแอของปัจจัยที่ควบคุมหรือขัดขวางไม่ให้เกิดการกระทำผิด ไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนเป็นเหตุให้แสดงพฤติกรรมอาชญากรรมออกมาโดย เริสส์ (Reiss, 1951) นักวิชาการผู้ร่วมก่อตั้งทฤษฎีแนวนี้ เชื่อว่า สาเหตุที่บุคคลปฏิบัติตามกฎหมาย เพราะกลไกควบคุมทางสังคมขัดขวางไม่ให้เกิดการประกอบอาชญากรรม และเมื่อใดก็ตามที่กลไกควบคุมได้หมดสิ้นหรืออ่อนแอลง พฤติกรรมอาชญากรรมจะเกิดขึ้น ทำให้อาชญากร หรือ ผู้กระทำผิดไม่เกรงกลัวกฎหมาย โดยเฉพาะการบังคับใช้กฎหมายที่มีลักษณะเลือกปฏิบัติก็จะเป็นโอกาสเกิดความไม่เป็นธรรมในสังคม และเกิดสถานการณ์คุกมีไว้ขังเฉพาะคนจนเท่านั้น

แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลนี้ มีปรากฏอยู่ในทฤษฎีของ อีมิลี เดอร์เคิร์ม (Emile Durkheim, 1858-1917) ซึ่งอธิบายว่า เมื่อสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กลไกควบคุมทางสังคมจะไม่มีประสิทธิภาพในการควบคุมบุคคล เนื่องจากมนุษย์ในสังคม จะมีความต้องการในลักษณะที่ไม่สามารถทำการควบคุมได้ และในที่สุดพฤติกรรมอาชญากรรมจะเกิดขึ้น เพราะมนุษย์มีแนวโน้มที่จะประกอบอาชญากรรมอยู่ก่อนแล้ว ทั้งนี้ เมื่อใดก็ตามที่กลไกควบคุมทางสังคมอ่อนแอลง พฤติกรรมอาชญากรรมจะถูกปลดปล่อยออกมาจากตัวบุคคล ซึ่งจะสอดคล้องกับสภาวะการณ์ในสังคมปัจจุบัน ดังนั้น การเตรียมพร้อมในการป้องกันอาชญากรรมในศตวรรษที่ 21 จึงมีความสำคัญต่อองค์กรตำรวจอย่างยิ่ง เจ้าหน้าที่ต้องมีความเข้าใจ และพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์และรู้เท่าทันสังคมที่เปลี่ยนแปลง เพื่อควบคุมให้สังคมมีความเข้มแข็ง

ทฤษฎีกลไกแห่งการควบคุม หรือทฤษฎีตีกรอบ ของเร็คเลส (Reckless) จึงอธิบายทั้งพฤติกรรมที่ถูกต้องตามกฎหมาย และพฤติกรรมเบี่ยงเบน ซึ่งกลไกในการควบคุมนั้นมีอยู่สองลักษณะ คือ ระบบการควบคุมภายใน และระบบการควบคุมภายนอก โดยยึดสมมุติฐานว่า กลไกภายในที่เข้มแข็งและกลไกภายนอกที่มีพลังสูงจะเป็นสิ่งขวางกั้นพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้ โดยมีข้อสมมุติฐานว่า ระบบควบคุมภายในอันได้แก่จิตใจที่เข้มแข็ง และระบบการควบคุมภายนอกอันได้แก่สภาพสังคมที่เข้มแข็ง ย่อมป้องกันการเกิดการกระทำผิดได้ และการที่การกระทำผิดมีมากนั้น แสดงให้เห็นว่า ทั้งระบบการควบคุมภายใน และระบบการควบคุมภายนอกมีลักษณะอ่อนแอ ไม่อาจจะต้านทานกับพลังกดดัน พลังดึงดูดทางสังคม และตัณหาอันแรงกล้าของคนได้

แนวทางการควบคุมทางสังคม จึงให้ข้อสรุปทางความคิด ดังนี้

- 1) มนุษย์มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมอาชญากรรม
- 2) พฤติกรรมอาชญากรรมเกิดขึ้นเนื่องจากไม่ได้ถูกป้องกัน
- 3) การป้องกันอาชญากรรมขึ้นอยู่กับกลไกควบคุมทางสังคมที่มีประสิทธิภาพ

4) กลไกควบคุมทางสังคม อาจแบ่งแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ กลไกควบคุมภายในที่มาจากสำนึกในจิตใจ และกลไกควบคุมภายนอก ที่มาจากการให้ความรัก ความอบอุ่น หรือจากการเลี้ยงดูใส่ใจจากการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม

นอกจากนี้ ศรีทัชทิม (รัตนโกศล) พานิชพันธ์⁵⁴ ยังได้ขยายความแนวทางการควบคุมทางสังคมว่า เป็นสิ่งที่สังคมได้จัดให้มีขึ้น เพื่อควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมให้สอดคล้องกับบรรทัดฐาน (Norms) ที่กำหนดไว้ในสังคมนั้น ๆ ผู้เขียนมีความเห็นว่า ทั้งกฎหมายและการบังคับใช้แนวปฏิบัติ – วิถีชีวิตของประชาชน และความสอดคล้องกับ แบบแผน – ประเพณีปฏิบัติของสังคม ซึ่งรัฐบาลที่บริหารราชการและเป็นสถาบันเบื้องต้นในฐานะสถาบันทางการเมืองการปกครองที่จะทำหน้าที่ในด้านนี้โดยมีอำนาจบังคับในการออกกฎหมาย แก้ไขกฎหมายที่ล้าสมัย การบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งต้องให้ความสำคัญต่อกฎหมาย ให้ความสำคัญต่อประชาชนด้วย โดยกระบวนการยุติธรรมซึ่งประกอบด้วยตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ จะได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติตามหน้าที่ และยังมีสถาบันอื่น ๆ ที่จะช่วยปฏิบัติหน้าที่นี้ด้วย อาทิ ครอบครัว โรงเรียน โบสถ์ หรือวัด และองค์กรทางสังคม เป็นต้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การควบคุมทางสังคมเป็นวิถีทาง (Means) ที่จะปกครอง หรือควบคุมให้บุคคลประพฤติตนตามกรอบของกฎหมายได้อย่างเหมาะสม และมีผลลัพธ์เชิงเป้าหมาย (End) คือ สมาชิกในสังคมเคารพกฎหมาย-กฎหมาย และสังคมมีความสันติสุข

การควบคุมทางสังคมจึงเป็นแนวทางที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการกำหนดกรอบเป็นกฎ หรือข้อบังคับ สำหรับวางบรรทัดฐานการปฏิบัติจากการมาอยู่ร่วมกันของคนในสังคม เพราะการที่สังคมจะอยู่ได้ด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อย สมาชิกทุกคนในสังคมพึงต้องปฏิบัติตามกฎ ข้อบังคับของสังคมด้วยความเป็นธรรม เคารพครัด และเสมอภาคกัน ซึ่งจะส่งผลให้ไม่เกิดการละเมิดสิทธิของกันและกัน สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข และปลอดจากปัญหาอาชญากรรม

มาตรการจัดระเบียบทางสังคม จึงก่อกำเนิดขึ้นมาภายใต้หลักการและแนวคิดในการควบคุมทางสังคม ทั้งนี้ สุดสงวน สุธีสร⁵⁵ ได้อธิบายเชื่อมโยงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของการควบคุมทางสังคม กับการจัดระเบียบทางสังคม ว่า การควบคุมทางสังคม คือ กระบวนการต่าง ๆ ทางสังคมที่

⁵⁴ ศรีทัชทิม (รัตนโกศล) พานิชพันธ์, อ้างถึงใน สุดสงวน สุธีสร, อาชญวิทยาและงานสังคมสงเคราะห์, 2.

⁵⁵ เรื่องเดียวกัน, 1-2.

มุ่งหมายให้สมาชิกในสังคมยอมรับและปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม เช่น กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ศีลธรรม และจารีตประเพณี จากความหมายนี้ การควบคุมทางสังคมจึงเกี่ยวข้องกับ ระเบียบหรือกฎเกณฑ์หรือบรรทัดฐาน (Norms) ที่สังคมได้สร้างขึ้น ดังนั้น มนุษย์จึงเป็นผู้รับ ประโยชน์หลายอย่างจากการจัดระเบียบทางสังคม แต่ในทางกลับกัน มนุษย์ก็ต้องเป็นผู้ปฏิบัติตาม กฎเกณฑ์หรือบรรทัดฐานบางอย่างที่สังคมวางไว้ เช่น อดกลั้นต่อการกระทำบางอย่าง และไม่ทำอะไร บางอย่างตามที่พอใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่ขัดกับกฎระเบียบของสังคม

ความเป็นระเบียบของสังคมจะมากหรือน้อยเพียงใด จึงขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของกลไก รัฐที่จะสามารถบังคับให้สมาชิกปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมาย ขอบเขต ข้อกำหนด ที่ได้กำหนดไว้ อย่างไรก็ตาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม (Social Order) จะมีปัจจัยสำคัญ 2 ตัวแปร ที่ จะทำให้มุ่งไปสู่ผลสัมฤทธิ์ได้ คือ 1) การเข้าใจร่วมกันในกฎเกณฑ์บางอย่างที่มนุษย์ต้องปฏิบัติ อาจ เรียกว่าเป็น ระเบียบบรรทัดฐาน (Normative Order) และ 2) การจัดระเบียบทางสังคม (Social Organization)

การจัดการความรู้เพื่อทบทวนและสร้างความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว ทำให้เรียนรู้ว่า การ จัดระเบียบทางสังคม ทำให้เกิดการควบคุมทางสังคม เพราะมนุษย์ต้องพึ่งพาอาศัยกัน ดังนั้น การจะ เข้าใจโครงสร้างต้องมีความเข้าใจการพึ่งพาอาศัยต่อกัน (Mutual Dependencies) เช่น ถ้าบุคคล หนึ่งต้องพึ่งพาอาศัยบุคคลอื่นเป็นจำนวนมาก บุคคลนั้นจะต้องมีการควบคุมตนเอง (Self Control) ให้ละเว้นการกระทำบางอย่างที่ไม่ควรทำ เพื่อให้อยู่ร่วมในสังคมและติดต่อกับผู้อื่นได้ มิฉะนั้นอาจไป ขัดกับบุคคลอื่นที่เขาพึ่งพาอาศัย อาจจะทำให้มีการบังคับหรือร้องเรียนให้บุคคลปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ที่วางไว้ หรืออาจบังคับ (Sanction) ด้วยการไม่ติดต่อหรือไม่ร่วมมือด้วยก็ได้ นั่นหมายถึงว่า กำลังเกิด การจัดระเบียบให้กลับเข้าสู่บรรทัดฐาน ในกระบวนการควบคุมทางสังคม ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือ จาก “การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation)

รูปธรรมจากการนำทฤษฎีและแนวคิดที่กล่าวถึงมาใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติ ที่ได้ผล ต่อรับจากทุกภาคส่วนในสังคมไทย ได้แก่ นโยบายการจัดระเบียบสังคม ซึ่งถือเป็นนโยบาย สาธารณะที่ได้มีการกำหนดนำมาใช้ในการควบคุมสังคม โดยประชา มาลีนนท์⁵⁶ ได้กล่าวถึง นโยบาย การจัดระเบียบสังคมไว้ว่า เป็นเครื่องมือหรือกลไกกระบวนการที่พร้อมจะขับเคลื่อนอย่างเต็มลูกสูบ ด้วยการร่วมมือร่วมใจจากทุก ๆ ฝ่าย ทุก ๆ สถาบัน จากกลุ่มหลากหลายในสังคม โดยหากทุกกลุ่มทุก สถาบันทางสังคมร่วมมือกันปฏิบัติ และจัดระเบียบตามภารกิจของตน สังคมไทยในภาพรวมก็จะถูก จัดระเบียบให้มีโครงสร้างวิถีชีวิตที่เหมาะสมถูกต้องร่วมกัน

⁵⁶ ประชา มาลีนนท์, *ท้องถิ่นกับการพัฒนาคน* (กรุงเทพฯ: ประชุมทอง พรินต์ติ้ง กรุ๊ป2, 2547), 236-237.

การร่วมมือร่วมใจกันทุกฝ่าย จากการเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อปรับปรุงสังคมให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย จึงถือเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคนที่เข้ามาอยู่ร่วมกันในระบบสังคมเดียวกัน ซึ่งการที่จะปรับแนวความคิดให้ตรงกัน ทั้งกับกลไกรัฐ โดยเฉพาะผู้มีหน้าที่ปฏิบัติงานโดยตรงในการรักษากฎ ระเบียบของสังคม คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ กับผู้ใช้ชีวิตอยู่ในระบบที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม คือ ประชาชนให้เรียนรู้ถึงการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน ดูแลกันและกันพร้อม ๆ กับวางแผนการปฏิบัติร่วมกับกลไกรัฐ ด้วยการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมรับผิดชอบ และร่วมตรวจสอบ จำเป็นต้องมีการปรับกระบวนการทัศนให้กับทั้งตำรวจและประชาชน ประเด็นพิจารณา คือ จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงที่กล้าพอ และพร้อมต่อการปรับเปลี่ยนที่จะเกิดขึ้นนี้

2.4 แนวคิดการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้มีแนวคิดในการแสวงหาความร่วมมือของประชาชนในหลายแนวทาง ซึ่งแนวทางสำคัญที่ได้ปฏิบัติและพัฒนาต่อยอดกันมาอย่างต่อเนื่อง คือ แนวคิดตำรวจชุมชนสัมพันธ์ และ แนวคิดตำรวจชุมชน รวมถึงได้มีแนวนโยบายปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือกับประชาชน ดังนี้

2.4.1 แนวคิดตำรวจชุมชนสัมพันธ์

ทฤษฎีตำรวจชุมชนสัมพันธ์ คือ หลักการให้ตำรวจเข้าไปเป็นมิตรกับประชาชนหรือชุมชน เพื่อประโยชน์ในการหาข่าว การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประชาชน กับตำรวจ แต่ประชาชนอยู่ในฐานะผู้ให้ข้อมูลและผู้รับแนวคิดจากตำรวจเป็นหลัก ไม่เป็นลักษณะปฏิสัมพันธ์แบบสองทาง สองฝ่าย

งานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ หมายถึง การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยประชาชน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจการทำงานของตำรวจ และมองภาพพจน์ ของตำรวจดีขึ้น และในที่สุดเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรม ความร่วมมือช่วยเหลือแก้ไขปัญหาในชุมชนได้เอง อย่างเช่นการช่วยเหลือสร้างสิ่งสาธารณะประจำหมู่บ้าน ให้ความช่วยเหลือกันและกัน เมื่อได้รับความเดือดร้อนหรือประสบสาธารณะภัย รวมถึงการปฏิบัติการทางจิตวิทยา เพื่อความมุ่งหมายที่จะให้ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม

การดำเนินงานและปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ มีเป้าหมายสุดท้ายอยู่ที่ การให้ชุมชนและประชาชน มีความสามารถในการป้องกัน และรักษาความปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สินและความ

มั่นคงในระดับพื้นฐานของตนเองได้เพื่อเป็นฐานและสนับสนุนงานการสร้างความสุขแก่ชุมชน และสังคมของตำรวจ⁵⁷

แนวทางการป้องกันอาชญากรรมโดยแนวคิดชุมชนสัมพันธ์ (Community Relation Approach) อยู่บนฐานวิธิตึกว่า อาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ตามลักษณะพื้นที่ บริเวณใดที่เกิด อาชญากรรมขึ้นบ่อยครั้งจะเกิดขึ้นซ้ำอีก เพราะพื้นที่ที่มีสถิติอาชญากรรมสูงจะมีความแตกต่างไป จากพื้นที่ที่อาชญากรรมต่ำ ทั้งในด้านสภาพแวดล้อมภายในชุมชน ทางเศรษฐกิจและทางสังคม

การป้องกันอาชญากรรมตามแนวทางนี้ จึงมุ่งเน้นการจัดสภาพทั่วไปในลักษณะ เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลให้ช่วยต่อการควบคุม สังเกตตรวจตรา โดยไม่ล่วงล้ำสิทธิ เสรีภาพส่วนบุคคล รวมทั้งสนับสนุน ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันร่างกาย ชีวิต และทรัพย์สิน ทั้งของตนเอง และของผู้อื่นให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม จากการอยู่ร่วมกัน

การป้องกันอาชญากรรมโดยแนวคิดชุมชนสัมพันธ์ ตามแนวทางที่ได้มีการกำหนด ขึ้นมาใช้เป็นปฏิบัติการในงานป้องกันอาชญากรรมมาร่วม 2 ทศวรรษ เป็นแนวคิดแนวปฏิบัติที่ เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงของกระบวนการยุติธรรมที่ท้าทายยิ่ง เนื่องจาก บริบทของสังคมไทยได้กลายเป็นสังคมคนเมือง มีลักษณะของวิถีชีวิตต่างคนต่างอยู่ และมี มุมมองเกี่ยวกับปัญหาอาชญากรรมว่าไกลตัว ธุระไม่ใช่ ซึ่งเป็นเนื้อหาที่ขัดต่อแนวคิดนี้ จึงถือเป็น จุดเปลี่ยนครั้งสำคัญในการปรับมุมมองและทัศนคติการทำงานเชิงรุกของตำรวจไทยในศตวรรษที่ 20 ซึ่งกำลังจะต้องนำมาเป็นฐานคิดพัฒนาต่อยอด ให้นำไปสู่ปฏิบัติการป้องกันอาชญากรรมในยุค สมัยแห่งศตวรรษที่ 21 ต่อไป และสำหรับรายละเอียด ตลอดจนวิธีการปฏิบัติของตำรวจตาม แนวทางดังกล่าวได้ก่อให้เกิดลักษณะงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ ซึ่งมีที่มาจากจุดคิดของคำ 3 คำ คือ “ตำรวจ” “ชุมชน” “ความสัมพันธ์” โดยมีแนวคิดดังนี้⁵⁸

1) ตำรวจ (Police)

มีความเป็นมาควบคู่กับวิวัฒนาการของสังคม กล่าวคือ การที่สมาชิกในสังคมจะอยู่ ร่วมกันได้อย่างสงบสุขนั้น ย่อมต้องมีกำหนดกฎเกณฑ์ เพื่อให้ทุกคนถือปฏิบัติโดยทั่วกัน และต้องมี ผู้รักษากฎเกณฑ์ดังกล่าว เพื่อมิให้ผู้ใดละเมิด หากมีการละเมิดจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตาม อำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งหน้าที่ในการรักษากฎเกณฑ์ดังกล่าว ได้มีวิวัฒนาการเรื่อยมา จน เป็นสถาบันทางสังคมอย่างหนึ่งเรียกว่าตำรวจ มีหน้าที่หลักในการบังคับใช้กฎหมาย การป้องกัน

⁵⁷ สุพิศาล ภักดีนฤนาถ, Modern Policing แนวทางการปฏิบัติงานตามหลักการและทฤษฎี ตำรวจสมัยใหม่, 108.

⁵⁸ เฉลิมเกียรติ ศรีวรรณ, นวัตกรรมกระบวนการป้องกันอาชญากรรมของตำรวจไทยใน ศตวรรษที่ 21, 76.

เหตุร้ายไม่ให้เกิดขึ้น การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และการรักษาความมั่นคงภายในของรัฐ⁵⁹ ตำรวจนับเป็น “วิชาชีพ” ที่มีคุณลักษณะและคุณสมบัติเฉพาะของความเป็น “ตำรวจ” มีกระบวนการวิชาชีพ และมีอาชีพปฏิญาณในทุกระดับ / ชั้นยศ

สำหรับลักษณะงานของตำรวจนั้น พบว่า มีความสัมพันธ์และเข้าไปเกี่ยวข้องกับประชาชนอยู่ตลอดเวลา ทำให้การทำงานจะมีทั้งผู้เสียประโยชน์จากการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ ดังนั้น จึงเป็นการยากที่จะทำให้ทุกฝ่ายเกิดความพอใจได้ ซึ่งเซอร์ โรเบิร์ต พิล บิดาตำรวจแห่งอังกฤษ ได้กำหนดหลักการสำหรับวิชาชีพตำรวจ (Peel's Professional Police Principles) ซึ่งเป็นหลักสากลที่ใช้ปฏิบัติกันมาจนถึงปัจจุบันไว้ว่า ตำรวจและประชาชนเปรียบเสมือนบุคคลเดียวกัน (The Police and the Public and the Public are the Police) เพราะประชาชนคือต้นกำเนิดของตำรวจ และตำรวจคือประชาชนพลเมืองแห่งชาติ ทั้งตำรวจและประชาชนจึงเปรียบเสมือนบุคคลเดียวกัน คือ ตำรวจมีหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยผาสุกของประชาชน และในทำนองเดียวกันประชาชนต้องให้ความร่วมมือแก่ตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพลเมืองดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อัจฉราพรรณ จรัสวัฒน์⁶⁰ ในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานความเป็นพลเมือง (Civic Infrastructure)

หลักสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ สังคมที่ปลอดภัยจากอาชญากรรมและมีความสงบเรียบร้อย จะเป็นการทดสอบถึงประสิทธิภาพของตำรวจ (The absence of Crime and Disorder is the Test of Police Efficiency) หลักการนี้ เป็นการประเมินถึงค่าการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ โดยพิสูจน์ถึงประสิทธิผลการรักษาความสงบเรียบร้อยแก่ชุมชน รวมทั้ง ความสามารถของตำรวจที่จะรักษาความศักดิ์สิทธิ์แห่งกฎหมายให้คงไว้เป็นหลักเกณฑ์มาตรฐานของสังคม

จาก Peel's Professional Police Principles จะเห็นว่า บทบาทของตำรวจมิใช่จะมีเฉพาะการสืบสวน สอบสวน หรือการป้องกันปราบปราม เท่านั้น แต่บทบาทของตำรวจยังครอบคลุมถึงการป้องกันภัยที่ไม่ได้เกิดจากอาชญากรรมด้วย ตำรวจจึงต้องมีบทบาทเชิงรุกต่อประชาชน โดยการพยายามสร้างสำนึกให้กับประชาชนได้ตระหนักถึงความเป็นตำรวจในตัวตน ตามหลักการที่กล่าวมารวมทั้ง การรักษาสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างตำรวจกับประชาชนให้เกิดและคงอยู่ตลอดไป

⁵⁹ กองพัฒนาการป้องกันและควบคุมอาชญากรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, *แนวทางเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ตำรวจ, 2549), 1.

⁶⁰ อัจฉราพรรณ จรัสวัฒน์, *โครงการวิจัยเชื่อมโยงเครือข่ายยุติธรรมชุมชนกับการบริหารราชการจังหวัดแบบบูรณาการ (CEO) และการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น (2549-2550)* (หัวหน้าโครงการ) (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว), 2550), 65.

การสร้างสัมพันธ์กับบุคคลในทางที่ดี จึงมีประโยชน์ต่องานตำรวจอย่างยิ่ง เพราะไม่ว่าจะปฏิบัติงานในหน้าที่เรื่องใด ๆ มักจะได้รับการสนับสนุน ช่วยเหลือ ด้วยความเห็นอกเห็นใจจากสังคมอยู่เสมอ แต่ต้องพึงระมัดระวังอย่าให้เกินขอบเขตจนเป็นความสัมพันธ์กันเอง ซึ่งอาจจะทำให้บุคคลอื่นสำคัญผิดในข้อเท็จจริง และไม่ก่อให้เกิดผลดีแก่ทางราชการขึ้นได้ ประเด็นคือทำอย่างไรตำรวจจึงจะสามารถสร้างสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นในสังคมได้ ถึงแม้จะไม่ถูกกับนิสัยแต่ก็ต้องกระทำเพื่อให้สามารถเข้าได้กับทุกคนอย่างเหมาะสม พยายามทำงานให้ดี ทำให้สัมฤทธิ์ผล และรักษาไว้ซึ่งคุณลักษณะท่าทีของตำรวจตามที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องการ คือ การครองใจคนทุกคนได้ด้วยมิตรภาพ และสัมพันธ์ภาพอันดีต่อกัน

อย่างไรก็ตาม มีเรื่องที่ต้องระวังต้องระลึกรักษาใจเสมอ คือ สิทธิมนุษยชน เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปตามหลักสากล และต้องตระหนักอยู่เสมอว่า ตำรวจเป็นประชาชนคนหนึ่ง ซึ่งได้รับเกียรติให้มีหน้าที่และอำนาจภายในขอบเขตของกฎหมาย ปฏิบัติหน้าที่ภายใต้กรอบขนบธรรมเนียมประเพณี และศีลธรรมอันดีของสังคม การปฏิบัติงานลักษณะต่าง ๆ จึงต้องดำเนินไปอย่างเหมาะสมให้ได้ทั้งผลของงานและความเข้าใจจากทุกภาคส่วน ที่สำคัญตำรวจพึงระมัดระวังมิให้มีการกระทำที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เพื่อรักษาไว้ซึ่งความสงบสุขของสังคมส่วนรวม

2) ชุมชน (Community)

จากการศึกษาความหมายของชุมชนในหลายมิติ พบทัศนะของนักวิชาการมากมาย ที่ได้ให้คำจำกัดความไว้ ซึ่งมีความแตกต่างกันบ้าง คล้ายคลึงกันบ้าง อันเนื่องมาจากสภาพทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงเวลา แต่ส่วนใหญ่ระบุว่า ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่มาอยู่รวมกันในพื้นที่หรือบริเวณเดียวกันที่แน่นอน มีวิถีการดำเนินชีวิตคล้ายกัน มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน อยู่ภายใต้กฎระเบียบกฎเกณฑ์เดียวกัน ซึ่งจากความหมายนี้ กองพัฒนาการป้องกันและควบคุมอาชญากรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้สรุปองค์ประกอบของชุมชนว่า ประกอบด้วย

2.1) ประชาชนหรือคน (People)

เป็นองค์ประกอบสำคัญ หากปราศจากคนเสียแล้วจะเป็นชุมชนไม่ได้

2.2) ความสนใจของคนร่วมกัน (Common Interest)

คนที่อยู่ในชุมชนนั้น จะต้องมีความสนใจอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน และความสนใจดังกล่าวเป็นผลมาจากการอยู่ร่วมกันในอาณาเขตบริเวณเดียวกัน

2.3) อาณาบริเวณหรือพื้นที่ (Area)

คนและสถานที่ที่เกือบจะแยกกันไม่ได้ ต่างเป็นส่วนประกอบสำคัญ และมีส่วนสัมพันธ์กัน มีคนต้องมีสถานที่ แต่การจะกำหนดขอบเขตและขนาดของสถานที่ชุมชนเป็นเรื่องยาก

2.4) การปฏิบัติต่อกัน (Interaction)

เมื่อคนมาอยู่ร่วมชุมชนกัน ย่อมต้องมีการติดต่อแลกเปลี่ยนและปฏิบัติต่อกัน

2.5) ความสัมพันธ์ของสมาชิก (Relationship) ที่ผูกพันให้อยู่ร่วมกันในชุมชนนั้นๆ ความสัมพันธ์ต่อกันเป็นสิ่งที่ผูกพันให้สมาชิกอยู่ร่วมกันในชุมชนด้วยความเป็นมิตร

2.6) วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี (Cultural Traditions)

รวมตลอดถึง แบบแผนของการดำเนินชีวิตในชุมชน (Pattern of Community Life) ซึ่งส่วนใหญ่จะลักษณะคล้ายคลึง และเป็นรูปแบบเดียวกัน

ณัฐพฤทธ์ แก้วพิบูลย์ และคณะ⁶¹ ซึ่งได้รวบรวมความหมายต่าง ๆ ของชุมชน พบว่า ชุมชน น่าจะมีลักษณะที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1) เป็นการรวมกันของกลุ่มคน (Group of People) ในรูปของกลุ่มสังคม กล่าวคือ สมาชิกมีการปฏิบัติต่อกันทางสังคม หรือมีปฏิกริยาโต้ตอบต่อกันทางสังคม (Social Interaction) เอื้ออาทรต่อกัน และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

2) มีอาณาบริเวณ (Area) สำหรับเป็นที่อยู่อาศัย หรือประกอบกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกและกลุ่มสังคม ขนาดของชุมชนอาจมีขนาดเล็กจนถึงขนาดใหญ่ขึ้นกับจำนวนสมาชิก

3) มีการจัดระเบียบทางสังคม (Social Organization) เพื่อควบคุมความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชน เช่น บรรทัดฐานทางสังคม สถาบันทางสังคม เป็นต้น

4) สมาชิกมีความสัมพันธ์กันทางสังคม (Social Relationship) มีการติดต่อสัมพันธ์กัน มีกิจกรรมร่วมกัน มีความสนิทสนมกัน มีความสัมพันธ์แบบพบปะกัน มีวิถีชีวิตคล้ายคลึงกัน

5) สมาชิกมีวัตถุประสงค์ และเป้าหมายในการดำเนินชีวิต รวมทั้ง ได้รับความกระทบที่เกิดขึ้นร่วมกัน

6) สมาชิกมีระบบการติดต่อสื่อสาร และการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ร่วมกัน

อย่างไรก็ตาม เมื่อนำความหมายของ “ชุมชน” ที่เป็นสากลและมีการอ้างอิงจุดร่วมเดียวกันในความหมาย จะหมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกันหรือต่างพื้นที่ก็ได้ แต่กลุ่มบุคคลเหล่านั้น จะต้องมีความสนใจร่วมกัน (Common Interest) มีความสัมพันธ์กัน (Relationship) มีการกระทำระหว่างกัน (Interaction) มีความรู้สึก (Sense) และมีพื้นฐานชีวิตอย่างเดียวกัน

⁶¹ ณัฐพฤทธ์ แก้วพิบูลย์ และคณะ, *การศึกษาชุมชน.โครงการส่งเสริมการผลิตเอกสารชุดการเรียนรู้ที่เป็นการสรุปเนื้อหาในรูปสื่ออิเล็กทรอนิกส์* (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547), 7.

โดยคำว่า มีพื้นฐานชีวิตอย่างเดียวกัน จะหมายถึง การมีสถาบันสังคมหรือมีระบบวัฒนธรรมที่ตอบสนองความจำเป็นเพื่อการดำรงอยู่ของมนุษย์ร่วมกัน อาทิเช่น สถาบันครอบครัว เครือญาติการเมืองการปกครอง ศาสนา ศิลปะ เป็นต้น ซึ่งเมื่อพิจารณาตามรายละเอียดนี้ ทำให้เกิดมุมมองในทัศนะที่ชัดเจนขึ้นว่า ความเป็นชุมชน ไม่ได้อยู่ที่ลักษณะทางกายภาพ คือ จะต้องอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน หรือขึ้นอยู่กับตัวคนเท่านั้น แต่ปัจจัยบ่งชี้ถึงความเป็นชุมชนที่แท้จริง คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนต่อคนในชุมชนนั้น ๆ ในปัจจุบันได้เกิดชุมชนในสังคมสมัยใหม่โดยผ่านสื่อสารมวลชนต่าง ๆ อาทิ ชุมชนทางอากาศ ซึ่งเป็นสมาชิกคลื่นวิทยุ เช่น จส.100 กรีนเวฟ เป็นต้นที่สามารถระดมประชาชนเพื่อร่วมกิจกรรมทางสังคม กอปรกับกับสังคมไทยก้าวเข้าสู่ยุคแห่งโลกเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงได้เกิดชุมชนลักษณะใหม่ที่ไม่เคยปรากฏในพื้นที่ใด หรือเคยคาดคิดกันมาก่อน นั่นคือ ชุมชนในโลกดิจิทัล หรือชุมชนออนไลน์ หรือจะเรียกชื่ออย่างไรก็ตาม แต่ทุกคนเข้าใจตรงกันอย่างเป็นสากลว่า นั่นคือ Social Network ที่ไร้ขอบเขตในโลกของการติดต่อสื่อสาร และถือเป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่ทรงอำนาจ ควรค่าต่อการนำมาขยายบทบาทในเชิงบวก และถ่ายทอดกระบวนการเรียนรู้เข้าสู่ชุมชนแห่งพลังทางสังคมนี้ เพื่อผลของการแผ่ขยาย กลยุทธ์ในการป้องกันอาชญากรรม ไม่ว่าจะเป็นแนวทางการป้องกันอาชญากรรมโดยวิธีการบังคับใช้กฎหมาย แนวทางการป้องกันอาชญากรรมโดยแนวคิดพื้นฐานเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างอาชญากรรมกับสภาพชุมชน แนวทางการป้องกันอาชญากรรมโดยการออกแบบสภาพแวดล้อม หรือแนวทางการป้องกันอาชญากรรมโดยแนวคิดชุมชนสัมพันธ์ ตลอดจนนวัตกรรมใหม่ในการป้องกันอาชญากรรมในอนาคต

3) ความสัมพันธ์ (Relations)

หมายถึง การที่บุคคลมีความเกี่ยวข้องด้วยหรือการผูกพัน ซึ่งเมื่อนำคำว่า ชุมชนมารวมกับสัมพันธ์ จะได้คำว่า ชุมชนสัมพันธ์ ที่มีความหมายโดยสรุปคือ การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องผูกพันกัน มีแนวความคิดไปในทางเดียวกัน และสามารถรวมกำลังกันดำเนินกิจการใด ๆ เพื่อประโยชน์ร่วมกันในชุมชนได้

จากความหมายของคำต่าง ๆ ตามที่ได้อธิบายมา กองพัฒนาการป้องกันและควบคุมอาชญากรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ⁶² จึงกำหนดคำว่า งานชุมชนสัมพันธ์ในหน้าที่ตำรวจขึ้นมา ซึ่งให้หมายถึง งานที่ตำรวจได้กระทำเพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสังคมหรือชุมชนต่าง ๆ เกิดการรวมตัวกัน มีความสัมพันธ์ผูกพันเกี่ยวข้องต่อกัน ร่วมมือประสานการปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือสนับสนุน การปฏิบัติงานของตำรวจ และเป็นการดำเนินงานอย่างเป็นทางการ เพื่อให้ตำรวจมี

⁶² กองพัฒนาการป้องกันและควบคุมอาชญากรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, แนวทางเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์, 2-3.

ปฏิสัมพันธ์อันดีกับชุมชน เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีความเข้าใจปัญหาซึ่งกันและกัน ตลอดจนร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาอาชญากรรม เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในชุมชน หรือสังคมนั้น ๆ ซึ่งตำรวจที่ทำหน้าที่นี้ เรียกว่า ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ (Police Community Relation - PCR) มีปฏิบัติการเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายที่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเข้าใจปัญหาของตำรวจ มีสัมพันธ์ภาพอันดีกับตำรวจ และเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ให้สังคมเกิดความสงบสุข

อย่างไรก็ดี ยังมีคำที่มีความหมายใกล้เคียงกับงานชุมชนสัมพันธ์ เพียงแต่แตกต่างกันในส่วนของเป้าหมายเท่านั้น คือ คำว่า งานมวลชนสัมพันธ์ ซึ่งงานมวลชนสัมพันธ์นั้น จะเป็นการดำเนินงานของกลุ่มมวลชนอย่างครบวงจร ตั้งแต่การฝึกอบรม การจัดตั้ง การควบคุม และการนำการเคลื่อนไหวภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของตำรวจ ให้เป็นไปเพื่อสนับสนุนการรักษาความมั่นคง การรักษาเอกราชของชาติ บุรณภาพของดินแดน รวมถึงการให้ประเทศชาติดำรงอยู่ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

สำหรับพัฒนาการของงานชุมชนสัมพันธ์ พบว่า แต่เดิมหน่วยงานตำรวจต่างๆ จะมีโครงการที่มีปฏิบัติการภายใต้แนวคิดของงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ตลอดมานับตั้งแต่ปี 2517 โดยการจัดตั้งศูนย์ประชาสัมพันธ์ เพื่อช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน มีการดำเนินโครงการสมาชิกแจ้งข่าวอาชญากรรม หรือในปี 2519 ได้เน้นการจัดอบรมในกลุ่มเด็กและเยาวชน จึงก่อกำเนิดเป็นโครงสร้างเยาวชนสัมพันธ์ ขึ้น อย่างไรก็ตาม มีโครงการลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นครั้งคราว ต่างฝ่ายต่างทำ จนกระทั่งได้มีการบรรจุแนวคิดเกี่ยวกับงานชุมชนสัมพันธ์ ไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) กรมตำรวจ (ในขณะนั้น) จึงได้กำหนดนโยบายในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม โดยมุ่งเน้นงานชุมชนสัมพันธ์ เป็นนโยบายหลักในปี 2525 เพื่อแสวงหาความร่วมมือจากประชาชน ขยายงานเกี่ยวกับเยาวชนสัมพันธ์ และการให้บริการประชาชน ให้เติบโตเกิดแนวร่วมเพิ่มมากขึ้น

จากความสำเร็จของงานชุมชนสัมพันธ์ที่สะสมผ่านมาเป็นเวลาหลายปี พัฒนาการก้าวต่อไป ได้เริ่มขึ้นเมื่อเข้าสู่ยุคของ พล.ต.อ.ณรงค์ มหามนต์ เป็นอธิบดีกรมตำรวจ (ระหว่าง พ.ศ. 2525-2530) โดยขณะดำรงตำแหน่งในปี 2527 ได้มีการกำหนดนโยบายการดำเนินงานในรูปแบบมวลชนสัมพันธ์เป็นครั้งแรก ซึ่งได้วางหลักเกณฑ์และแนวทางการปฏิบัติในด้านมวลชนสัมพันธ์ไว้อย่างชัดเจน กล่าวคือ

1. กำหนดแนวทางการปฏิบัติงานด้านมวลชนสัมพันธ์ให้ปรากฏเป็นรูปธรรม และไปในทิศทางเดียวกัน
2. สร้างข้าราชการตำรวจให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในงานมวลชนสัมพันธ์ และสามารถนำไปปฏิบัติได้

3. ปรับการปฏิบัติ และการบริการ ให้ประชาชนส่วนใหญ่พอใจ
4. ลดช่องว่างระหว่างตำรวจกับประชาชนด้วยการประชาสัมพันธ์พบปะเยี่ยมเยียน
5. ให้ความรู้ ให้คำแนะนำ ทั้งด้านการป้องกันอาชญากรรม และทางด้านความมั่นคง

แนวทางการปฏิบัติเหล่านี้ ทำให้พลมิตีการทำงานในรูปแบบใหม่ของตำรวจไทย ซึ่งได้เข้าสู่ยุคตื่นตัวของงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์อย่างแท้จริง⁶³ โดยประชาชนเริ่มให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในขณะเดียวกัน ผู้บังคับบัญชาขององค์กรตำรวจ ต่างพยายามและหาแนวทางที่ดีที่สุด เพื่อจะทำให้ข้าราชการตำรวจปรับเปลี่ยนวิถีคิดของการปฏิบัติให้สอดคล้องกับวิถีสังคมได้ทั้งระบบ เกิดความเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายที่มุ่งสู่ทิศทางเดียวกัน

กระบวนการมีส่วนร่วมจากประชาชน และเครือข่ายทางสังคมของตำรวจ จึงได้รับการพัฒนากลยุทธ์ผ่านโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ มาอย่างต่อเนื่อง โดยนำมาเป็นประเด็นเพื่อยึดโยงสร้างความกระชับให้เกิดสัมพันธ์ที่แนบแน่นหลายยุคหลายสมัยในเวลาต่อมา ภายใต้แนวคิดที่ปรับเปลี่ยนไปเป็นสมัยใหม่ คือ เปลี่ยนมิติมุมมองของตำรวจจากเดิมว่า ทำหน้าที่ผู้ปกครองไปเป็นผู้ให้บริการ และที่สำคัญ ตำรวจกับประชาชนเป็นเพื่อนร่วมงานกัน ซึ่งจะร่วมกันต่อสู้กับอาชญากรรมด้วยความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตาม การที่ประชาชนจะให้ความร่วมมือช่วยเหลือและสนับสนุนงานตำรวจให้สัมฤทธิ์ผลเป็นไปตามเป้าหมายได้นั้น ต้องอาศัยผลที่มาจากความสัมพันธ์ที่มีต่อกันระหว่างตำรวจกับประชาชน โดยมีทัศนคติ พฤติกรรม และการแสดงออกจากปฏิสัมพันธ์ในแต่ละด้านของแต่ละฝ่ายเป็นองค์ประกอบที่จะทำให้สร้างความสัมพันธ์ต่อกันในลักษณะต่าง ๆ

สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจการตำรวจ หรือการช่วยเหลืองานตำรวจนั้น อาจทำได้ในรูปแบบของการเฝ้าระวังทางสังคม การให้ข้อมูลข่าวสาร การแจ้งเบาะแสคนร้าย การเป็นพยาน หรือการปฏิบัติตามคำแนะนำ เพื่อความปลอดภัย สร้างวินัย และรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้กับสังคม ซึ่งหากพิจารณาในมิติการมีส่วนร่วมของประชาชนกับงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์แล้ว ถือว่า เป็นการป้องกันอาชญากรรมที่มีวิวัฒนาการมาสู่รูปแบบในปัจจุบัน ที่ได้มีการนำมาใช้กันอย่างแพร่หลาย และเริ่มเข้าใจเป็นที่ตรงกันทั้งตำรวจและประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนกับงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ โดยส่วนใหญ่จึงดำเนินการในลักษณะของความเป็นมิตรที่ต่างสนับสนุนให้ความร่วมมือต่อกัน ซึ่งข้อมูลเบาะแสต่าง ๆ ที่ตำรวจได้มาจากประชาชนยังสามารถนำไปสู่ผลของการสืบสวนที่รวดเร็ว ทันท่วงทีต่อสถานการณ์ และมีประสิทธิภาพในเรื่องของการจับกุมปราบปรามอีกด้วย ดังที่อดีตอธิบดีกรมตำรวจหลาย ๆ ท่าน ร่วม

⁶³ ศิริพร ลือวิภาสกุล, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขต รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษาศึกษา สถาบันราชภัฏนครปฐม, 2545), 45-46.

ถึงผู้บริหารระดับองค์กรตำรวจ และระดับประเทศ ได้กล่าวถึงประสิทธิผลหรือรายละเอียดของงาน ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ไว้ ตามข้อมูลที่ สิงห์ สิงห์เดช⁶⁴ ได้รวบรวมไว้ในงานวิจัย ดังนี้

พล.ต.อ. แสวง ชีระสวัสดิ์ กล่าวถึง งานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ว่า เป็นมรรควิธีต่างๆ ที่จะทำให้เห็นว่า ตำรวจเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และตำรวจกับประชาชนต่างมีความสัมพันธ์เข้าใจ ปัญหาของกันและกัน ความร่วมมือของประชาชนในชุมชนจะเป็นส่วนสนับสนุนงานของตำรวจในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมเพื่อให้เกิดความสงบสุขในชุมชน

พล.ต.อ. สวัสดิ์ อมรวิวัฒน์ กล่าวถึง งานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ว่า โครงการชุมชนสัมพันธ์ของกรมตำรวจเป็นมาตรการเชิงรุกที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างทัศนคติ และความเข้าใจอันดีระหว่างตำรวจกับประชาชน ซึ่งการสร้างเสริมความสัมพันธ์ดังกล่าวเพื่อให้ประชาชนให้การสนับสนุน และช่วยเหลือในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมด้วยศรัทธาและเต็มใจ

พล.ต.อ. วิสุทธิ์ กิตติวัฒน์ กล่าวถึง งานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ว่า เป็นวิถีทางต่าง ๆ ซึ่งจะเน้นให้เห็นว่าตำรวจเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของสังคม มิใช่เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่รักษากฎหมายหรือคอยออกคำสั่งบังคับแก่ประชาชน ซึ่งความสัมพันธ์ที่จะก่อให้เกิดความร่วมมือนี้ มิใช่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับหน่วยงานประชาสัมพันธ์เท่านั้น แต่เป็นความสัมพันธ์กับทุกหน่วยงาน ทุกส่วนของกรมตำรวจ รวมไปถึง นโยบายการบริหาร การควบคุม และระเบียบวิธีการปฏิบัติต่าง ๆ ของตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่ และที่สำคัญที่สุด คือ ความสัมพันธ์กับตำรวจฝ่ายปฏิบัติการที่มีหน้าที่สัมผัสกับประชาชนโดยตรง

พล.ต.อ. ชิตชัย วรรณสถิต ให้ความเห็นว่า งานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ เป็นหลักการที่สำคัญในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ และความร่วมมือระหว่างตำรวจกับประชาชน ในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม และเป็นการดำเนินงานอย่างเป็นกระบวนการเพื่อให้ตำรวจมีปฏิสัมพันธ์อันดีกับชุมชน มีความเข้าใจในปัญหาซึ่งกันและกัน ตลอดจนร่วมมือในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วย

พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร กล่าวถึงโครงการตำรวจชุมชนสัมพันธ์ว่า เป็นหลักการที่สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย ซึ่งตำรวจมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชน ในอันที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ที่ซับซ้อนของตำรวจ เป็นการดำเนินงานที่มีความหมายกว้างไกลกว่าการประชาสัมพันธ์ เพราะตำรวจชุมชนสัมพันธ์ มีส่วนประกอบในการที่มีความสำคัญในมิติของการทำงานที่เท่า ๆ กัน 3 ส่วน คือ

⁶⁴ สิงห์ สิงห์เดช, “การมีส่วนร่วมในโครงการตำรวจชุมชนสัมพันธ์ด้านป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม: ศึกษาเฉพาะกรณีสถานีตำรวจนครบาลบางเขน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาบริหารการตำรวจ, คณะศิลปศาสตร์ (สังคมวิทยาประยุกต์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2544), 12-14.

- 1) การประชาสัมพันธ์
- 2) การบริการที่ดีต่อประชาชน
- 3) ความร่วมมือที่ดีต่อประชาชน

ร.ต.อ. ดร.ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ กล่าวถึงงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ว่า คือ กระบวนการที่กำหนดทิศทางให้บุคลากรตำรวจทั้งหมดในแต่ละองค์กร ได้เห็นเหตุการณ์กรรมไปสู่การมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม เพื่อที่จะได้รับการสนับสนุนจากประชาชนและสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ภายในองค์กร ในลักษณะที่จะเอื้ออำนวยต่อการบรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักขององค์กรตำรวจ

การประมวลผลข้อมูลจากการวิเคราะห์ความหมายและคำสำคัญต่างๆ ของงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ ตามที่มีการให้รายละเอียดจากผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านดังที่กล่าวมา ได้พบนวัตกรรม การปฏิบัติงานรูปแบบใหม่ของตำรวจไทยในศตวรรษที่ 20 เกี่ยวกับงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่จะนำไปสู่การค้นพบกระบวนทัศน์ใหม่ของตำรวจไทยในศตวรรษที่ 21 และกำลังจะเข้ามาแทนที่รูปแบบของการปฏิบัติงานที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน หรือเสริมมิติในมุมมองต่างๆ ของตำรวจให้มีความชัดเจนมากขึ้น จนตกผลึกทางความคิด เพื่อให้กลายเป็นต้นทุนขององค์กรที่จะนำแนวคิดไปพัฒนาต่อยอด และวางแผนจัดการเชิงกลยุทธ์ ให้เกิดปฏิบัติการของงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ที่แตกแขนงออกไปในแต่ละพื้นที่อย่างเข้มข้นภายใต้กรอบงานป้องกันอาชญากรรม ที่มุ่งไปสู่ผลสัมฤทธิ์ตามกระบวนทัศน์พื้นฐานสำคัญของการพัฒนางานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ ทั้งนี้ จากผลของการปฏิบัติงานที่ทำให้ได้ข้อค้นพบสอดคล้องกับหลักการและแนวคิดดังกล่าว สามารถรวบรวมนำมาสรุปเป็นรากฐานของการพัฒนาต่อไปได้ ดังนี้

- 1) เป็นกระบวนการที่มีระบบและครบวงจร กล่าวคือ มีลักษณะการทำงานเป็นขั้นตอนที่แน่ชัด มีปัจจัยนำเข้า มีการวางแผน มีการดำเนินงาน มีผลลัพธ์ของงาน และมีการประเมินผล เพื่อย้อนกลับมาเป็นปัจจัยนำเข้าประกอบการวางแผนอีกครั้งหนึ่ง
- 2) มุ่งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตำรวจทุกคน ให้มีความคิดเปิดกว้าง และยอมรับปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอก มิใช่ปิดตัวตัวเองอยู่ในองค์กรเหมือนเช่นที่ผ่านมา
- 3) มุ่งเสริมสร้างระบบการทำงานบนพื้นฐานของการบริการประชาชน ตามหลักการในระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้ตำรวจได้เป็นตำรวจของประชาชนอย่างแท้จริง มิใช่เป็นฐานอำนาจของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใด
- 4) เพื่อสร้างภาพพจน์และปลูกฝังทัศนคติ หรือค่านิยมใหม่ที่ดี ให้ตำรวจมีความรู้สึกต่อประชาชนฉันท์ญาติมิตร ตลอดจนให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างตำรวจกับประชาชน มีการรับฟังปัญหาซึ่งกันและกัน เกิดความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

5) เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประสิทธิภาพการทำงานของตำรวจ ให้ประชาชนมีความรัก ศรัทธา และเชื่อมั่นต่อตำรวจ ทั้งในด้านการปฏิบัติงานและพฤติกรรมการแสดงออก จนเกิดสำนึกร่วมรับผิดชอบ และพร้อมที่จะช่วยเสริมสร้างความสงบเรียบร้อยให้กับสังคมส่วนรวม

อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนการขับเคลื่อนงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พบว่า ได้เริ่มมาเป็นระยะเวลานานพอสมควรแล้ว แต่การพัฒนายังเป็นไปค่อนข้างช้า เพราะในระยะแรกมีลักษณะเป็นโครงการขนาดเล็กที่ต่างฝ่ายต่างทำตามที่ได้กล่าวมา การดำเนินงานยังไม่เป็นระบบ และไม่ขยายวงกว้างมากนัก สาเหตุหนึ่งคือตำรวจตั้งแต่ระดับผู้บังคับบัญชาถึงระดับผู้ปฏิบัติการยังไม่เข้าในหลักการและแนวทางการปฏิบัติ รวมถึง บางส่วนยังมีความขัดแย้งทางความคิด หรืออาจต่อต้านการปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธีการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมที่เน้นการจับกุมปราบปรามมาเป็นการป้องกันเชิงรุก ซึ่งมุ่งสู่วิธีการระงับบุคคล และการรักษาพื้นที่ให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม กระทั่งเมื่อภาพรวมจากผลของการดำเนินการเริ่มประสบผลสำเร็จเป็นที่ยอมรับของประชาชน ภาพพจน์ขององค์กรที่ดีขึ้นตามลำดับ จากการติดตามผลของความร่วมมือที่ได้รับจากประชาชน ในที่สุดได้มีการออกแผนกรมตำรวจแม่บท ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2530-2534) ซึ่งให้ความสัมพันธ์กับงานชุมชนสัมพันธ์ และหยิบยกออกมาเป็นปฏิบัติการในสาขาเฉพาะด้าน เรียกว่า แผนสาขาชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจ สร้างทัศนคติ สร้างความศรัทธา สร้างความเชื่อมั่น และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างตำรวจกับประชาชน และตำรวจกับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน รวมทั้งให้ประชาชนมีบทบาทมีส่วนร่วมและสนับสนุนการปฏิบัติงานของตำรวจในชุมชนและหมู่บ้านของตนเอง

ต่อมาเมื่อแผนสาขาชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ ได้ถูกแปลงไปเป็นปฏิบัติการภาคสนาม อย่างเป็นทางการ จนได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จึงมีการจัดสรรงบประมาณประจำปี เพื่อนำไปใช้ในโครงการต่าง ๆ เป็นครั้งแรก ในปีงบประมาณ 2531 จำนวนเงิน 11,612,400 บาท สิงห์ สิงห์เดช⁶⁵ ครั้งนั้น จะถือได้ว่า รูปแบบงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในประเทศไทยได้ก่อกำเนิดขึ้นมาจากแนวคิดสู่รูปแบบของการปฏิบัติงานที่จับต้องได้อย่างเป็นทางการ และถูกกำหนดให้เป็นภารกิจหนึ่งในงานระดับสถานตำรวจทุกแห่ง ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจระดับปฏิบัติการให้พื้นที่ที่จะต้องคิดและจัดทำกิจกรรมเชิงรุก เพื่อเสริมสร้างและแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบ โดยมีเป้าหมายให้บุคคล หรือกลุ่มบุคคลในชุมชนหรือสังคมต่าง ๆ ได้รวมตัวกันให้ความ

⁶⁵สิงห์ สิงห์เดช, “การมีส่วนร่วมในโครงการตำรวจชุมชนสัมพันธ์ด้านป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม: ศึกษาเฉพาะกรณีสถานีตำรวจนครบาลบางเขน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศิลปศาสตร์ (สังคมวิทยาประยุกต์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2544), 22.

ร่วมมือ และประสานการทำงานร่วมกันกับตำรวจในการป้องกันอาชญากรรม นับตั้งแต่ช่วงเวลานั้น เป็นต้นมา

ปฏิบัติการตามแผนสาขาชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ ในยุคเริ่มต้นบุกเบิกการดำเนินงาน ได้มีการวางรากฐานให้มีการปฏิบัติงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์อย่างเป็นระบบ ด้วยแบบแผนที่ชัดเจนระหว่างแผนงาน แผนเงิน และแผนคน ซึ่งต้องมีความสัมพันธ์สอดคล้องกันอย่างเป็นกระบวนการ โดยในระยะแรกนี้อยู่ในช่วงปี 2531-2534 ตามแผนกรมตำรวจแม่บท ฉบับที่ 1 การปฏิบัติงานส่วนใหญ่อยู่ภายใต้ “โครงการชุมชนสัมพันธ์” เน้นการปฏิบัติในระดับสถานีตำรวจที่กำหนดให้หัวหน้าหน่วยเป็นผู้รับผิดชอบ และต้องจัดให้มีนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร 1 นาย เป็นหัวหน้าชุดปฏิบัติการ พร้อมกับข้าราชการตำรวจระดับต่ำกว่าสัญญาบัตรอีก 10 นาย เป็นเจ้าหน้าที่ชุดปฏิบัติการตำรวจชุมชนสัมพันธ์ (ตชส.) นอกจากนี้ ยังระบุให้กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนรับผิดชอบการดำเนินงานมวลชนสัมพันธ์ เกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงของชาติ ตามกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างไปจากงานชุมชนสัมพันธ์ ตามที่ได้อธิบายมาแล้ว ซึ่งมวลชนสัมพันธ์ในความหมายตามภารกิจ จะเป็นการฝึกอบรม การจัดตั้ง การควบคุม และการนำมาเคลื่อนไหวภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของตำรวจเพื่อสนับสนุนการรักษาความมั่นคง

2.4.2 แนวคิดตำรวจชุมชน

แนวคิดในเรื่องการตำรวจชุมชนได้รับการพัฒนาต่อยอดมาจากแนวคิดตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในประเทศสหรัฐอเมริกาแนวคิดเรื่องการตำรวจชุมชนได้รับการพัฒนาในช่วงต้นทศวรรษ 1980 จากเดิมที่หน่วยงานตำรวจนิยมใช้ยุทธวิธีในการป้องกันอาชญากรรมที่เน้นการบังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ การจัดสายตรวจ (Patrol) การเข้าไปยังที่เกิดเหตุอย่างรวดเร็ว (Rapid response) การติดตามสืบสวนจับกุมคนร้ายมาดำเนินคดี (Criminal investigation) ประกอบกับการส่งชุดชุมชนมวลชนสัมพันธ์เข้าไปในพื้นที่ในระยะหลังมักไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากชุดชุมชนมวลชนสัมพันธ์ที่ส่งเข้าไปนั้น กลายเป็นการปฏิบัติงานในลักษณะเลือกปฏิบัติ โดยชุดชุมชนมวลชนสัมพันธ์มักจะใกล้ชิดสนิทสนม ดูแลเฉพาะกลุ่มพรรคพวกเดียวกันเท่านั้น ทำให้อาชญากรรมยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

นักวิชาการและผู้เกี่ยวข้อง จึงได้ร่วมกันหารูปแบบวิธีการปฏิบัติงานของตำรวจ ที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันอาชญากรรมมากขึ้น มีการระดมความคิดอย่างเข้มข้นในระหว่างปี 1985-1990 จนได้นำมาสู่ข้อสรุปของแนวคิดใหม่ในเชิงยุทธศาสตร์ เป็นปรัชญาการทำงานของหน่วยงานตำรวจที่เรียกว่า “การตำรวจชุมชน” (Community Policing or Community-Oriented Policing) (Bayley, 1998)

ซึ่งหมายความว่า ตำรวจหรือประชาชน ก็คือคนๆ เดียวกัน ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการช่วยสอดส่องดูแล ความสงบเรียบร้อยของสังคม ถิ่นที่อยู่อาศัย มิใช่เป็นภาระหน้าที่ของตำรวจแต่เพียงฝ่ายเดียว

แนวคิดการตำรวจชุมชน เสนอว่า รูปแบบการป้องกันอาชญากรรมแบบเดิม ๆ เน้นการตั้งรับ (Reactive) ขณะที่แนวคิดการตำรวจชุมชน เน้นเชิงรุก (Proactive) การทำงานอยู่บนฐานข้อมูลที่ถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญต่อลักษณะการทำงานในเชิงรุกในการแก้ปัญหาอาชญากรรมหรือความไร้ระเบียบของสังคม การป้องกันอาชญากรรมที่ดีจำเป็นต้องมีการวางแผนร่วมกับชุมชน เพื่อที่ประเมินแนวโน้มอาชญากรรมที่อาจจะเกิดขึ้น แต่การทำงานเชิงรุกก็จะทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องมึบเทา ความรับผิดชอบแบกภาระเพิ่มมากขึ้นทั้งนี้เพราะต้องคำนึงถึงปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนที่ต้องเข้าไปจัดการ

ความหมายของการตำรวจชุมชน⁶⁶

เดวิท เอช เบย์เลย์ (Bayley, 1994) ได้เสนอนิยามของแนวคิด การตำรวจชุมชน โดยอาศัยรากฐานความคิดจากกิจกรรมการดำเนินงานของหน่วยงานตำรวจ อันมีองค์ประกอบหลัก 4 ประการ (CAMPS) ได้แก่

1. การให้คำปรึกษา (Consultation) หมายถึง หน่วยงานตำรวจต้องสร้างกลไกเพื่อเข้าถึงและพูดคุยกับประชาชน ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จัดลำดับความสำคัญของปัญหา และกำหนดแนวทางและวิธีการในการแก้ปัญหา

2. การปรับตัว (Adaptation) หมายถึง การปรับตัวและกลยุทธ์ต่างๆให้เหมาะสม แต่เดิมจะเห็นว่า วิธีปฏิบัติของตำรวจจะถูกนำไปใช้ในลักษณะเดียวกันทุกพื้นที่ แต่แนวคิดการตำรวจชุมชนนั้น ต้องกระจายอำนาจให้ผู้ปฏิบัติสามารถปรับวิธีการให้เหมาะสมต่อสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่

3. การปรับปรุงพัฒนา (Mobilization) หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปส่งเสริมชุมชนให้สามารถป้องกันตนเอง และแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่อาจขยายไปสู่ปัญหาใหญ่ขึ้น หลักการหนึ่งของการตำรวจชุมชน คือ ทรัพยากรของตำรวจมีไม่เพียงพอที่จะควบคุมอาชญากรรมได้ ถ้าปราศจากความช่วยเหลือของชุมชน ดังนั้น ถ้าเจ้าหน้าที่ตำรวจทำงานร่วมกับประชาชน จะทำให้มีทรัพยากรมากขึ้น และสามารถบังคับใช้กฎหมายได้ดีกว่า เช่น โครงการเพื่อนบ้านเตือนภัย (Neighborhood Watch program) หรือร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาชุมชนระหว่างชุมชน

⁶⁶ กองวิจัยและพัฒนา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, “มาตรการทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม,” (รายงานการวิจัยสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2552), 36.

และเจ้าหน้าที่ตำรวจ ตลอดจนการสนับสนุนทางการเงินและลงแรงในกิจกรรมป้องกันอาชญากรรมต่าง ๆ เป็นต้น

4. การแก้ไขปัญหา (Problem-solving) เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นให้เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้ความพยายามในการแก้ปัญหาสำคัญ ที่อาจก่อให้เกิดอาชญากรรมหรือเหตุการณ์ที่นำไปสู่ความไม่เป็นระเบียบในชุมชน

คออร์ทเนอร์ (Cordner, 1999) ได้เสนอมุมมองเกี่ยวกับการตำรวจชุมชน โดยแบ่งออกเป็น 4 มิติ ได้แก่

1. มิติเชิงปรัชญา เป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากตำรวจอาชีพ (Professional model) ไปสู่ตำรวจที่มีหน้าที่รับผิดชอบตำรวจกว้างขวางขึ้น มิติดังนี้ยอมรับปรัชญาการทำงานเป็นทีม และการเป็นหุ้นส่วนกับประชาชน ประชาชนเป็นเสมือนเป็นหูเป็นตาให้กับตำรวจ ขณะเดียวกันตำรวจเป็นผู้ควบคุมอาชญากรรมให้ลดปริมาณลง

2. มิติเชิงยุทธศาสตร์ คือ การแปลงปรัชญาไปสู่การปฏิบัติ มิติดังนี้จะเชื่อมแนวคิดกับความเชื่อที่เป็นรากฐานของการตำรวจชุมชน และมีการกำหนดแผนงาน โครงการและกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

3. มิติเชิงกลยุทธ์ เป็นการนำยุทธศาสตร์ที่ได้รับไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งเป็นเรื่องของเทคนิค วิธีการในการแก้ปัญหาโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน

4. มิติเชิงองค์กร โดยปรกติแล้วมีลักษณะกึ่งทหารและกึ่งอำนาจ ในบางแง่ นั้นโครงสร้างองค์กรตำรวจมีลักษณะที่เหมาะสมกับงานประจำ มีความเป็นราชการสูง ดังนั้นการปรับองค์กรให้สอดคล้องกับแนวคิดการตำรวจชุมชนซึ่งมีพื้นฐานในการใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ต่าง ๆ จำเป็นต้องดำเนินการ ดังนี้

1) กระจายอำนาจ (Decentralization) มีการมอบอำนาจและความรับผิดชอบให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติมากขึ้นเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างอิสระ

2) โครงสร้างที่แบนราบ (Flattening) ลดสายการบังคับบัญชาในแนวตั้ง เพื่อปรับปรุงการสื่อสารและลดความเป็นระบบราชการ

3) ลดความชำนาญเฉพาะด้าน (Despecialization) ลดจำนวนของหน่วยงานเฉพาะทางเพื่อเพิ่มแหล่งทรัพยากรให้มากขึ้นให้สามารถเสริมการปฏิบัติไปยังสาธารณชน

4) สร้างความเป็นพลเรือนมากขึ้น (Civilianization) ปรับให้มีพนักงานราชการมากขึ้นเพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด มีการมอบหมายเจ้าหน้าที่ตำรวจไปปฏิบัติงานในจุดที่ร้องขอ

เฮอร์แมน โกลด์สทินน์ เป็นนักวิชาการตำรวจผู้มีชื่อเสียงอีกท่านหนึ่งที่มีผลงานในเรื่องการตำรวจชุมชน ได้ชี้ให้เห็นคุณลักษณะพื้นฐานของการตำรวจชุมชน ไว้ว่า (Sue Titus Reid, 2003)

- เป็นความร่วมมือระหว่างชุมชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อให้งานในหน้าที่ของตำรวจสำเร็จลุล่วง
 - มอบหมายเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติไปยังชุมชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน
 - จัดลำดับความสำคัญของความต้องการของชุมชน
 - จัดให้มีการพบปะ ประชุมร่วมกันเพื่อหาแนวทางการตอบสนองความต้องการของชุมชนโดยจัดสรรทั้งบุคลากรและทรัพยากรต่าง ๆ ในการให้ความช่วยเหลือชุมชน
- โรเบิร์ต ทรอจานอวิช และบอนนี่ (Robert Trojanwicz & Bonnie Bucqueroux, 1998) นำเสนอหลักการ 10 ประการ ของ การตำรวจชุมชน (Community Policing) ไว้ดังนี้**

1. การเปลี่ยนแปลง (Change) องค์กรและพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
2. สร้างการเป็นผู้นำ (Leadership) การเปลี่ยนแปลง
3. วิสัยทัศน์ (Vision)
4. ความเป็นหุ้นส่วน (Partnership)
5. การแก้ปัญหา (Problem Solving)
6. ความเสมอภาค (Equity)
7. ความไว้วางใจ (Trust)
8. การให้อำนาจ (Empowerment)
9. การบริการ (Service)
10. ภาระรับผิดชอบ (Accountability)

นอกจากนี้ยังได้นำเสนอสิ่งที่ไม่ใช่คุณลักษณะของการตำรวจชุมชนไว้อีกหลายประการ ได้แก่

- การตำรวจชุมชนไม่ใช่กลยุทธ์ เทคนิคหรือโครงการ ที่มีข้อจำกัด แต่เป็นปรัชญาในการนำบริการไปสู่ชุมชน
- การตำรวจชุมชน ไม่ใช่การประชาสัมพันธ์
- การตำรวจชุมชน ไม่ใช่การคุกคามชุมชน
- การตำรวจชุมชน ไม่ปฏิเสธต่อเทคโนโลยีสมัยใหม่
- การตำรวจชุมชน ไม่ใช่การยอมอ่อนข้อให้แก่อาชญากรรม
- การตำรวจชุมชน ไม่ใช่สิ่งฉาบฉวย แต่ต้องใช้เวลาในการสร้างชุมชน และแก้ปัญหา
- การตำรวจชุมชนไม่ใช่คำที่มีความหมายเหมือนการตำรวจที่เน้นการ แก้ปัญหา

Problem-Oriented Policing (POP)

- การสำรวจชุมชน ไม่ใช่แนวคิดจากบนลงล่าง
- การสำรวจชุมชน ไม่ใช่สิ่งปรุงแต่งฉาบฉวย
- การสำรวจชุมชน ไม่ใช่อีกชื่อหนึ่งของงานสวัสดิการสังคม
- การสำรวจชุมชน ไม่ใช่แค่เรื่องผลลัพธ์สุดท้าย
- การสำรวจชุมชน ไม่ได้มุ่งเน้นไปที่ชนชั้นใดชนชั้นหนึ่งของสังคม
- การสำรวจชุมชน ไม่ใช่อีกชื่อหนึ่งของธุรกิจทั่วไป
- การสำรวจชุมชน ไม่ใช่แค่ความปลอดภัย
- การสำรวจชุมชน ไม่ใช่วิธีการแบบผู้ปกครองต่อผู้ใต้ปกครอง แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงบทบาทไปสู่ฐานะ หุ่นส่วน ในความพยายามเพื่อให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
- การสำรวจชุมชน ไม่ใช่วิธีคิดหรือทฤษฎีของชนชั้นปกครอง แต่เจ้าหน้าที่สำรวจจะไม่ยื่นออกห่างจากชุมชน แต่จะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน
- การสำรวจชุมชนไม่ใช่วิธีการปัญหาในลักษณะของยาสารพัดโรคที่สามารถแก้ไขได้ทุกปัญหาได้ทุกอย่าง

วิลลาร์ด เอ็ม โอลิเวอร์ (Oliver, 2001) นักวิชาการสำรวจ ที่ได้เสนอแนวคิดเรื่องการสำรวจชุมชนไว้โดยให้นิยาม การสำรวจชุมชน ว่าหมายถึง

“แนวคิดเชิงระบบในกิจการสำรวจที่มีกระบวนการต้น ในการคงและรักษาไว้ ซึ่งความเป็นชุมชนในเชิงภูมิศาสตร์ เพื่อที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน โดยกระจายอำนาจในงานสำรวจให้มากขึ้น และมีการดำเนินงานตามหลักสำคัญ 3 ประการได้แก่ การดำเนินงานสำรวจที่เน้นยุทธวิธี โดยการจัดสรรทรัพยากรของสำรวจให้เหมาะสม ประการที่สองได้แก่ การดำเนินงานสำรวจที่เน้นชุมชน ที่เน้นปฏิสัมพันธ์เชิงรุกระหว่างสำรวจและสมาชิกของชุมชนในการลดอาชญากรรมและความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมโดยผ่านโครงการต่าง ๆ ประการสุดท้ายได้แก่ การดำเนินงานสำรวจที่เน้นการแก้ปัญหา ซึ่งมุ่งเน้นการแก้ปัญหาที่สาเหตุมากกว่าการแก้ไขผลพวงของอาชญากรรม”

จากนิยามความหมายของการสำรวจชุมชนที่นักวิชาการต่าง ๆ ได้นำเสนอข้างต้น จะเห็นได้ว่า

หลักการสำคัญของแนวคิดเรื่องการสำรวจชุมชนรวมทั้งหลักปฏิบัติประกอบด้วย

1. การทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนและสำรวจ (Partnerships)
2. การร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตน (Problem Solving)
3. การดำเนินโครงการ กิจกรรมหรือแสวงหาวิธีการต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา

(Activities)

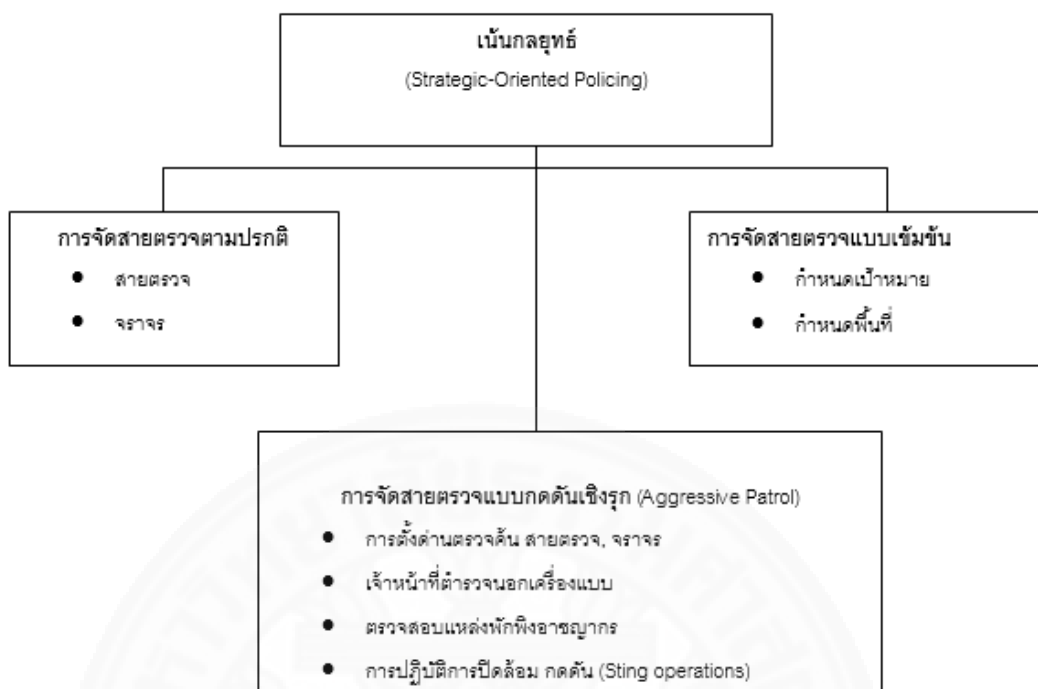
เพื่อให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น ผู้วิจัย ได้นำแนวคิดเรื่อง การตำรวจชุมชน ตามที่วิลลาร์ด เอ็ม โอลิเวอร์ เสนอไว้ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ การดำเนินงานตำรวจที่เน้นยุทธวิธี (Strategic-Oriented Policing) การดำเนินงานตำรวจที่เน้นชุมชน (Neighborhood-Oriented Policing) และการดำเนินงานตำรวจที่เน้นการแก้ปัญหา (Problem-Oriented Policing) ปรากฏตามภาพ (ดูภาพที่ 2.1)

ภาพที่ 2.1 องค์ประกอบของแนวคิดเรื่องการตำรวจชุมชน (Oliver, 2001), วันจิกรณ นุเกตู, “ปัจจัยที่มีผลต่อความร่วมมือของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม ศึกษากรณีสืบค้น ตำรวจภูธรจังหวัดนนทบุรี,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539).

การดำเนินงานตำรวจที่มุ่งเน้นกลยุทธ์ (Strategic-Oriented Policing (SOP))

องค์ประกอบแรก คือ การดำเนินงานตำรวจที่มุ่งเน้นยุทธวิธีนั้น ใช้ยุทธวิธีการป้องกันอาชญากรรมที่เน้นการบังคับใช้กฎหมายควบคู่กับวิธีการอื่น เช่น ระบบการจัดสายตรวจ การเข้าถึงที่เกิดเหตุของสายตรวจอย่างรวดเร็ว แต่ปรับปรุงพัฒนาระบบทรัพยากร แผนการปฏิบัติที่มีอยู่ให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพปัญหาในพื้นที่ มีการกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติการให้มีความชัดเจน เป้าหมายของการเน้นยุทธวิธีนี้ คือ กำจัดปัจจัยที่ทำให้มีการกระทำผิดเกิดขึ้น หรือสิ่งที่ทำให้ชุมชนไร้ระเบียบ และยังส่งเสริมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคิดและลงมือปฏิบัติในสิ่งที่ชุมชนเห็นว่าสมควรดำเนินการ

ภาพที่ 2.2 กลยุทธ์การดำเนินงานของตำรวจ, กองวิจัย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, รายงานผลการศึกษาโครงการประเมินประสิทธิภาพสถานีตำรวจและความพึงพอใจของประชาชนประจำปีงบประมาณ 2553 (กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553).

เฮอร์แมน โกล์สทิน (Oliver, 2001) เสนอว่า การดำเนินงานตำรวจที่เน้นกลยุทธ์ อยู่บนพื้นฐานข้อเท็จจริง 3 ประการ ได้แก่

1. กำลังพลขาดแคลน ตำรวจไม่เคยมีกำลังพลเพียงพอ การเน้นกลยุทธ์ เสนอว่า ต้องประกอบกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจมาจากหลายส่วน แล้วกำหนดมอบหมายหน้าที่ เช่น ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ 1 คน รับผิดชอบปัญหาเฉพาะเรื่อง หรือมอบหมายไปยังกำลังพลให้มากขึ้น เช่น ให้มีผู้รับผิดชอบ 20 คนรับผิดชอบพื้นที่เฉพาะช่วงเวลา (อาจทำให้ช่วงเวลา 1-2 สัปดาห์) การแบ่งหน้าที่ต่าง ๆ สามารถแบ่งเป็น สายตรวจ สืบสวน สายตรวจจรดยนต์ หมุนเวียนเปลี่ยนผลัดไปในลักษณะชั่วคราว โดยมีวัตถุประสงค์ใน การแสดงตน (Show of force) เป็นหลัก เนื่องจากไม่สามารถที่จะใช้คน หรือทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้ต่อเนื่องนาน ๆ จำต้องมีกลยุทธ์อื่นเข้ามาเสริมด้วย คือ การเน้นชุมชน หรือ เน้นการแก้ปัญหา

2. กำหนดความเร่งด่วน ความจริง คือ อาชญากรรมส่วนใหญ่ไม่ใช่เรื่องเร่งด่วน (Low Priority) การกำหนดความเร่งด่วนถือเป็นเรื่องยาก บางพื้นที่ประชาชนต้องการให้แก้ไขปัญหาย่างเร่งด่วน ทั้งที่มีอาชญากรรมน้อย ขณะที่บางพื้นที่ไม่เร่งด่วนกลับมีอาชญากรรมสูง ดังนั้นการกำหนดความเร่งด่วน จะไม่ดูแค่สถิติคดี แต่ต้องพุดคุยหาข้อมูล เพื่อให้รู้ว่าพื้นที่ใด ที่ประชาชนในชุมชนเห็น

ว่า การปรากฏตัวหรือการเพิ่มการตรวจของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นเรื่องจำเป็น ซึ่งความเห็นร่วมกันในหน่วยตำรวจนี้ จะช่วยจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ว่า อะไร คือ เรื่องเร่งด่วนที่ต้องทำ และอะไรที่รอได้

3. การประเมินผลการปฏิบัติงาน การดูว่าการปรากฏตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีประสิทธิผลหรือไม่ ในอดีตดูจาก การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของสถิติอาชญากรรม แต่สำหรับประชาชน/ชุมชน ควรมีการสำรวจ คุณภาพชีวิตของชุมชน (Quality of Life) ควบคู่ไปกับการวัดความหวาดกลัว (Fear of Crime) อาชญากรรม ของประชาชน

ประเด็นสำคัญของการดำเนินงานตำรวจที่เน้นกลยุทธ์ คือ การกำหนดเป้าหมาย (Targeting) เพื่อควบคุมอาชญากรรมให้มีประสิทธิภาพ การกำหนดเป้าหมายจะเป็นเครื่องกำหนดว่า สถานที่และพื้นที่ลักษณะใด ควรประยุกต์ใช้ยุทธวิธีอย่างไร ซึ่งมีรูปแบบสายตรวจอยู่ 3 ประเภท ได้แก่ 1) การตรวจโดยทั่วไป 2) การตรวจแบบกดดันเชิงรุก (Aggressive) และสุดท้ายคือ 3) การตรวจแบบเข้มข้น (Saturation)

การกำหนดเป้าหมาย (Targeting)

หน่วยงานตำรวจส่วนใหญ่ มักไม่จัดสายตรวจในลักษณะเชิงรุก แต่เน้นการตรวจเฉพาะพื้นที่ เฉพาะอาชญากรรมเป็นเรื่อง ๆ ดังนั้นทรัพยากรของตำรวจจึงมุ่งเน้นไปที่เป้าหมายเฉพาะ การกำหนดว่า อะไรคือ สิ่งที่ควรเป็นเป้าหมาย อะไรสำคัญกว่ากัน และทำอย่างไรถึงจะมีการนำไปปฏิบัติ ควรมีการพูดคุยระหว่างผู้เกี่ยวข้อง จากบนลงล่าง จากล่างขึ้นบน และทางข้างระหว่างบุคลากรที่มีหน้าที่ตรวจตราในพื้นที่ปัญหา กับส่วนราชการอื่น ผู้นำชุมชน และประชาชนผู้อาศัยอยู่ในพื้นที่ การกำหนดเป้าหมายควรรวบรวมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการชี้ปัญหา อาจทำในรูปของกรรมการสถานีตำรวจ

มีข้อเสนอแนะว่า ถ้าให้ข้าราชการและประชาชนธรรมดา เข้าร่วมเป็นสมาชิกของกรรมการสถานีตำรวจ มักไม่เกิดประโยชน์ เพราะมีระดับหัวหน้าส่วนราชการที่มีความพร้อมมากกว่า ประชาชนหรือข้าราชการระดับล่างอยู่แล้ว ในเรื่องนี้ James Q Wilson and George L. Kelling เสนอว่า การสร้างความร่วมมือกันโดยให้หัวหน้าหน่วยงานมาพบปะกันในทางปฏิบัติก็ไม่เกิดประโยชน์เช่นกัน เพราะสิ่งที่หัวหน้าส่วนราชการรับปากว่าจะทำ มักไม่ตรงกับสิ่งที่ผู้ใต้บังคับบัญชา ระดับต่ำกว่าปฏิบัติ จึงควรเน้นเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการในพื้นที่จริง ๆ ที่พบปะกันเป็นประจำอยู่แล้ว มาพูดคุยปัญหาร่วมกัน คณะกรรมการจึงควรรวมถึง เจ้าหน้าที่จากทุกหน่วยงานต่าง ๆ และรวมถึงทุกภาคส่วนของชุมชนและประชาชนในชุมชน

เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ร่วมในคณะกรรมการ ควรเลือกเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการที่มีประสบการณ์ในการทำงานชุมชน มีมุมมองเกี่ยวกับชุมชน และสามารถสื่อสารกับหน่วยงานต้นสังกัดได้ เจ้าหน้าที่สายตรวจในระดับปฏิบัติการไม่เพียงแต่นำปัญหาข้อเท็จจริงมาพูดคุย แต่ยังรวมถึงประสบการณ์ที่ลองผิดลองถูกมาแล้ว ส่วนเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานอื่นสามารถนำข้อมูลในมุมมองที่

แตกต่างจากปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ เช่น สาธารณสุข เจ้าหน้าที่ประจำรถฉุกเฉิน หน่วยกู้ภัย สามารถ ช่วยวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนหรือพื้นที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ สุวีสติการ หรือความปลอดภัยได้ เจ้าหน้าที่ด้านแรงงาน สุวีสติการสังคม สามารถให้ข้อมูลปัญหาทางสังคมเฉพาะพื้นที่ ตั้งแต่ความรุนแรงภายในครอบครัว (Domestic Violence) ไปจนถึงปัญหาการทะเลาะวิวาทไม่สิ้นสุดของผู้พักอาศัยในชุมชน เจ้าหน้าที่การเคหะสามารถนำเสนอข้อมูลทางลึกเกี่ยวกับพื้นที่เสี่ยงหรือที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพได้ บุคลากรประจำสำนักงานหรือร้านค้า ธุรกิจต่าง ๆ สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจการค้าที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมประเภทต่าง ๆ หรือความไร้ระเบียบทางสังคม หน่วยงาน เช่น สำนักงานเขต ก็อาจให้ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ที่มีอาชญากรรมสูง หรือมีปัญหาสังคมสูง จากจำนวนการโทรแจ้งเหตุ ร้องเรียนที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ แหล่งข้อมูลเหล่านี้ หน่วยงานตำรวจสามารถเข้าถึงได้ทั้งสิ้น และไม่ใช่ว่าเรื่องยุ่งยากที่จะเชิญเป็นผู้แทนในฐานะส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหาอาชญากรรม

การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วย เช่น ระบบกำหนดตำแหน่งผ่านดาวเทียม (Satellite global positioning systems) ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ GIS (Geographic information system) เป็นอีกวิธีหนึ่งทำให้ตำรวจและประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่ไม่สามารถเข้าถึงได้ โดยผ่านสิ่งที่เรียกว่า geo-mapping การใช้ซอฟต์แวร์กำหนดจุดทางภูมิศาสตร์ หรือจัดทำแผนที่อาชญากรรม (Crime mapping) ทำให้หน่วยงานได้รวบรวมข้อมูลจาก สายด่วน และฐานข้อมูล การเกิดเหตุเข้าด้วยกันและสร้างออกมาเป็นแผนที่ทางคอมพิวเตอร์ ดังนั้นการรับแจ้งเหตุ บันทึกประจำวัน จะถูกนำไปกำหนดจุดบนแผนที่ทางภูมิศาสตร์ การใช้ดาวเทียมกำหนดตำแหน่งทางภูมิศาสตร์จะทำให้สถานที่ต่าง ๆ มีความถูกต้องมากยิ่งขึ้น ด้วยการใช้แผนที่ทางคอมพิวเตอร์ การศึกษาพื้นที่วิกฤติ จะสามารถทำได้ง่าย ๆ กว่าแผนที่แบบเดิม ๆ ที่ใช้มีอุปสรรคลงบนตำแหน่งที่เกิดเหตุ เช่น นาฬิกาอาชญากรรม ไม่เพียงแต่ตำรวจที่ได้รับประโยชน์แต่ประชาชน ก็ยังได้ประโยชน์ โดยการรับทราบข้อมูลอาชญากรรมในชุมชนทางอินเทอร์เน็ต เพื่อที่จะได้รับรู้ว่าชุมชนที่ตนอยู่อาศัยมีความปลอดภัยเพียงใด และยังเป็นช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลเพื่อกระตุ้นเร้าหรือกดดันการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจอีกทางหนึ่ง

ผู้นำชุมชน เป็นบุคคลสำคัญที่จะชี้ว่า ปัญหาเร่งด่วน คือ อะไรที่ควรได้รับการแก้ไขเป็นอันดับแรก ผู้นำชุมชนอาจเป็นบุคคลใดในชุมชน เช่น เจ้าของธุรกิจร้านค้า หรือสมาชิกสมาคมธุรกิจการค้า สมาชิกโรงเรียน สมาคมครูผู้ปกครอง ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ในพื้นที่รวมทั้งกลุ่มทางการเมือง สังคม ศาสนา ก็เป็นแหล่งข้อมูลของปัญหาชุมชนได้

ระดับ ปัจเจกที่เป็นบุคคลธรรมดาทั่วไป คณะกรรมการสถานีตำรวจ ควรให้ความสำคัญกับสมาชิกชุมชนที่เป็นตัวแทนของชุมชนหรือพื้นที่เป้าหมาย กรรมการสามารถมาได้จากทุกภาคส่วน

แม่บ้าน วิทยุในพื้นที่ หรือแม้แต่คนว่างงาน ไม่ควรมีเงื่อนไขไม่เลือกคนเหล่านี้ เพราะอาจได้ข้อมูลหลากหลายทั้งปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสังคมและคุณภาพชีวิต

Wilson and Kelling (Oliver, 2001) เสนอว่า คณะกรรมการสถานีตำรวจ ควรจัดให้มีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ พูดคุยเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ควรจัดทำบัญชีปัญหาชุมชน ควรหาหรือเพื่อหาทางแก้ปัญหา จัดลำดับความสำคัญของปัญหา และวิธีการแก้ปัญหาทั้งเฉพาะหน้า ระยะยาว อะไรที่ตำรวจยังไม่จำเป็นต้องเข้าไปดำเนินการ หรืออะไรที่ต้องใช้วิธีการที่แตกต่างออกไปจากวิธีการที่ตำรวจใช้ การประชุมควรกำหนดให้มีการประเมินความสำเร็จ ทั้งเป้าหมายและวิธีการ หรือความสำเร็จในการพัฒนาวิธีการแนวทางใหม่ ๆ สมาชิกคณะกรรมการ ควรมีการหมุนเวียนหรือคัดเลือก เพราะการถ่ายเทหมุนเวียนคณะกรรมการสถานีตำรวจ จะได้รับแนวคิดและวิธีการใหม่ ๆ ในเรื่องที่ไม่มีการพูดกันมาก่อน

สรุปได้ว่าวัตถุประสงค์ของ การกำหนดเป้าหมาย คือ การฝึกกำลังของชุมชนในการตัดสินใจนโยบาย ให้เป็นไปตามสภาพของทรัพยากรตำรวจที่มีอยู่ การฝึกกำลังที่เกิดขึ้นจะช่วยทำให้เป้าหมายที่กำหนดมีความเป็นจริง และตำรวจเองได้รับรู้ภัยคุกคามต่าง ๆ ที่มีต่อชุมชน อีกทั้งยังแสดงให้เห็นพลังของชุมชนในการร่วมกันกำหนดเป้าหมายแก้ไขและพัฒนา ซึ่งจะสร้างการยอมรับและความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้นขึ้น

การดำเนินงานที่เน้นชุมชนเป็นหลัก (Neighborhood-Oriented Policing (POP))

การตำรวจที่เน้นชุมชนเป็นหลัก เป็นการส่งเสริมความร่วมมือกันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจและสมาชิกของชุมชนในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมและความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม เป็นการทำงานในเชิงรุก มีการบูรณาการทำงานร่วมกันทั้งสองฝ่าย มีการเปิดช่องทางการติดต่อประสานงาน รวมทั้งแนวทางและวิธีปฏิบัติเพื่อป้องกันอาชญากรรมปัญหาต่างๆของชุมชน กิจกรรมโครงการต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้นยังช่วยให้มีการสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจและประชาชนในชุมชนมีมากขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ตำรวจได้เข้าใจความรู้สึก ความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

ภายใต้องค์ประกอบการทำงานที่เน้นชุมชนนี้ ตำรวจทุกคน ต้องเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในลักษณะใดลักษณะหนึ่งในการก่อให้เกิดความสัมพันธ์กับชุมชน เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ไม่ได้ทำหน้าที่ด้านสายตรวจ เช่น สายธุรการ จราจร สอบสวน สืบสวน หรือแม้แต่ส่วนกลาง มักคิดว่าไม่จำเป็นต้องมีหน้าที่ในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนเพราะไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง จึงจำเป็นต้องมีการปรับทัศนคติวิธีคิดให้ถูกต้อง ขณะเดียวกันประชาชนต้องรับรู้และเข้าใจว่า การป้องกันอาชญากรรมไม่ใช่หน้าที่ของตำรวจเพียงอย่างเดียว ประชาชนต้องมีหน้าที่ช่วยกันสอดส่องดูแลอาชญากรรม และความไม่เป็นระเบียบต่าง ๆ ในชุมชนด้วย

การปรับเปลี่ยนทัศนคติ วิธีคิดทั้งของตำรวจและชุมชน และการทำให้ทั้งสองฝ่ายมาร่วมกันในการแก้ปัญหา ถือเป็นกุญแจแห่งความสำเร็จในกิจกรรมการดำเนินงาน นอกจากนี้ความสำเร็จยังขึ้นอยู่กับจำนวนของการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งหมด ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน กลุ่มชมรม วัด ร้านค้า องค์กรชุมชน หอม ทนาย เป็นต้น ไม่ใช่แค่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การที่ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนหยิบยื่นทรัพยากร มีส่วนร่วมในการกิจกรรมเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องทำให้เกิดขึ้น เพื่อช่วยกันเสริมสร้างพันธะระหว่างตำรวจและชุมชนให้ยั่งยืนในที่สุด

ปัญหาสำคัญของการดำเนินงานที่เน้นชุมชน กับการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น จะนำมาใช้ได้กับทุกลักษณะของชุมชนหรือไม่ จะเข้าไปริเริ่มดำเนินกิจกรรมในชุมชนอย่างไร จึงจะตรงกับปัญหาของชุมชน ที่เกิดขึ้น และต้องทำอย่างไรให้ประชาชนมีความไว้วางใจเข้ามาร่วมมือกับตำรวจในการแก้ปัญหา เนื่องจากชุมชนแต่ละแห่งมีพื้นฐานทางวัฒนธรรม ค่านิยมและสภาพสังคมที่แตกต่างกัน ดังนั้นสิ่งที่หน่วยงานตำรวจ จะต้องพิจารณาในลำดับแรก ๆ ก็คือ การทำความเข้าใจ ชุมชนหรือประชาชนเป้าหมาย (Peak, 2008)

การศึกษาคุณลักษณะของชุมชน

การสร้างความร่วมมือกับประชาชน หรือ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนตนเองนั้น สิ่งที่ต้องคำนึงถึง คือ **ระดับของความรับผิดชอบของสมาชิกในชุมชนที่มีต่อความสงบเรียบร้อย และปัญหาของชุมชน** ถือเป็นสิ่งสำคัญเพราะเกี่ยวข้องกับ ระดับของปัญหาอาชญากรรมในชุมชน นักวิชาการหลายคนเรียกว่า **“ประสิทธิภาพของหมู่คณะ”** (Collective Efficacy) ซึ่งหมายถึง พันธะระหว่างสมาชิกชุมชนที่ผนึกกำลังรวมกันกับความคาดหวังที่มีต่อกัน ในการดูแลพื้นที่ที่ชุมชน ที่เห็นว่ามีอาชญากรรม และความไร้ระเบียบที่เกิดขึ้น นักวิชาการจึงมองว่า **ระดับของประสิทธิภาพของหมู่คณะในชุมชน** เป็นตัวชี้วัดอาชญากรรมที่สำคัญที่สุด

มีนอกจากนี้ ยังมีผลการศึกษาที่ชี้ให้เห็นว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ปัญหา จะปรากฏคุณลักษณะอยู่ในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง ดังนี้

1. ขึ้นช่วยตัวเองไม่ได้ (Dependence) ชุมชนลักษณะนี้ การแก้ปัญหาอาชญากรรมและความไร้ระเบียบต่าง ๆ แทบจะขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่ตำรวจทั้งหมด สมาชิกชุมชนจะยอมรับและมองเจ้าหน้าที่ตำรวจว่ามีความสามารถสูง ขณะที่เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ยอมรับต่อบทบาทนี้อย่างเต็มตัวมองว่า ชุมชน ไม่สามารถดูแลตนเองได้

2. มีแต่ความขัดแย้ง (Conflict) ชุมชนลักษณะนี้ เจ้าหน้าที่ตำรวจจะไม่สามารถที่จะบ่งชี้ปัญหาของชุมชนได้ เนื่องจากสมาชิกของชุมชนไม่มีความพึงพอใจต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจและสมาชิกร่วมชุมชน คนในชุมชนมองเจ้าหน้าที่ตำรวจในฐานะของผู้ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยแต่ด้วยประสิทธิภาพ ดังนั้นตำรวจจึงจำเป็นต้องริเริ่มวิธีการใหม่ ๆ เช่น การใช้สายตรวจเดินเท้า สายตรวจจักรยานหรือวิธีการอื่นใดที่สร้างการปรากฏกายให้เห็นเด่นชัดและสร้างความพึงพอใจให้แก่ประชาชน

3. ถ้อยทีถ้อยอาศัย (Interdependence) ชุมชนประเภทนี้ เจ้าหน้าที่ตำรวจและชุมชนต่างร่วมกันรับผิดชอบในการดูแลความสงบสุขเรียบร้อยและปัญหาต่างๆของชุมชน มีการสร้างเครือข่ายทางสังคมเกิดขึ้น ดังนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจจะสามารถค่อยๆ ลดบทบาทในการป้องกันอาชญากรรมและความไร้ระเบียบของชุมชนลงไป และหันไปเสริมสร้างความไว้วางใจกับชุมชนให้มากขึ้น

เห็นได้ชัดว่าคุณลักษณะการมีส่วนร่วมของ ชุมชน ต่างก็มีความแตกต่างกันในเรื่องความสามารถที่จะพัฒนาชุมชน ไปสู่ระดับที่ดีกว่าเดิม บางชุมชนมีความเข้มแข็งสูงและมีทรัพยากรสนับสนุนในการพัฒนามากกว่า ขณะที่บางชุมชนไม่มีปัจจัยเหล่านั้น จึงสามารถนำมา สรุปประเภทของชุมชนไว้ 4 ประการ คือ

1. ชุมชนเข้มแข็ง (Strong): ชุมชนเข้มแข็งจะมีอาชญากรรมและความไร้ระเบียบเกิดขึ้นน้อย และสมาชิกของชุมชนมีการร่วมมือร่วมใจกันในการจัดการ แก้ไขปัญหาต่างๆของชุมชน

2. ชุมชนอ่อนแอ (Vulnerable): ชุมชนที่อ่อนแอมีอาชญากรรมและความไร้ระเบียบไม่มาก และมีระดับของการพัฒนาต่ำ เช่นกัน สมาชิกชุมชนต้องพึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจัดการปัญหาอาชญากรรม

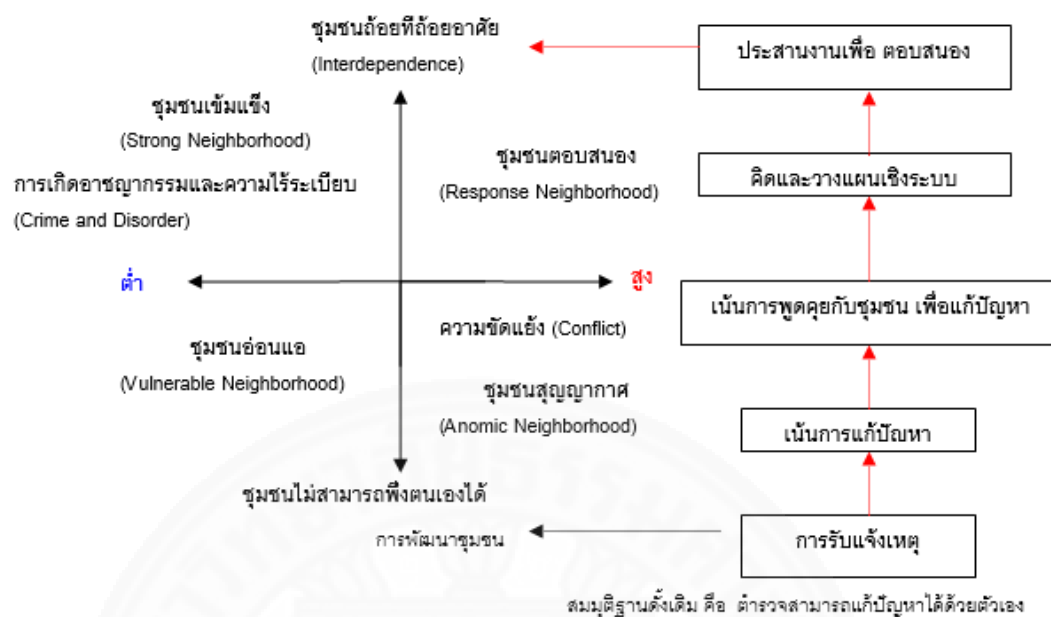
3. ชุมชนสูญญากาศ (Anomic): ชุมชนแบบนี้มีอาชญากรรมและความไม่เป็นระเบียบเกิดขึ้นสูง แลมีระดับของการพัฒนาต่ำ สมาชิกชุมชนต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจัดการปัญหาอาชญากรรม และมักจะไม่พึงพอใจต่อผลการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ ที่ขาดประสิทธิภาพ

4. ชุมชนที่มีการตอบสนอง (Responsive): ชุมชนประเภทนี้มีอาชญากรรมและความไม่เป็นระเบียบสูง แต่สมาชิกของชุมชนจะร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการแก้ปัญหาต่าง ๆ

กล่าวได้ว่า การดำเนินงานของหน่วยงานตำรวจที่มีประสิทธิภาพนั้น ไม่เพียงแต่จะสามารถช่วยลดอาชญากรรมและความไร้ระเบียบของชุมชนได้ แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา ซึ่งจะนำชุมชนไปสู่มิติสำคัญทางสังคม 2 ประการ ได้แก่

- การทำให้อาชญากรรมและพฤติกรรมไร้ระเบียบต่าง ๆ ลดน้อยลง
- เสริมสร้างและบูรณาการชุมชนให้เข้มแข็ง มีการรวมกลุ่มหมู่คณะของสมาชิกในชุมชนอย่างยั่งยืน

ดังนั้นการแสวงหาความร่วมมือกับชุมชนเพื่อให้ประสบผลสำเร็จนั้น จำเป็นต้องพิจารณาถึงบทบาทหน้าที่ตำรวจที่เหมาะสม กับลักษณะของชุมชน

ภาพที่ 2.3 รูปแบบบทบาทหน้าที่ตำรวจ, คณะอนุกรมการพิจารณาศึกษาและตรวจสอบโครงสร้างระบบและการปฏิบัติงานของตำรวจ, *โครงการศึกษาวิจัยการปฏิรูปโครงสร้างและระบบงานของตำรวจไทย* (กรุงเทพฯ: คณะกรรมการการปกครอง วุฒิสภา, 2548).

แผนภาพข้างต้น ทางขวา จะเห็นลูกศรที่ชี้ขึ้นจาก การรับแจ้งเหตุไปยัง การแก้ปัญหา และต่อขึ้นไปแสดงถึงวิธีต่าง ๆ ที่จะช่วยขับเคลื่อนชุมชน เช่น จากพื้นที่ชุมชนที่มีการตอบสนอง ไปสู่พื้นที่ชุมชนเข้มแข็ง ถ้ามีอาชญากรรมสูง ชุมชนมีลักษณะที่ไม่สามารถพึ่งพากันได้ ในขั้นตอนแรก ตำรวจควรที่จะเลือกใช้รูปแบบตำรวจที่เน้นการบังคับใช้กฎหมายในการปฏิบัติการ ซึ่งต้องปรับใช้วิธีการให้เหมาะสม

ลูกศรด้านล่างจากที่ชี้จาก การรับแจ้งเหตุ ไปทางซ้ายมือ คือ วิธีการแบบเดิม ที่ตำรวจมักใช้ เพราะคิดว่า ชุมชนต้องพึ่งตำรวจ และตำรวจถ้ามีเครื่องมือครบ จะสามารถตอบสนองต่อการรับแจ้งเหตุได้ดี จะสามารถลดอาชญากรรมได้ วิธีนี้พิสูจน์กันแล้ว ว่าไม่มีทางเป็นจริง เพราะหน่วยงานตำรวจไม่มีวันที่จะได้รับทรัพยากรเพียงพอ หรือสามารถจัดการกับอาชญากรรม และความไร้ระเบียบที่เกิดขึ้นโดยลำพัง ไม่ว่าจะใช้วิธีการใด ๆ ก็ตาม

เมื่อเริ่มในขั้นตอนแรกแล้ว กิจกรรมที่ตามมา คือ การเข้าไปแก้ปัญหาของหน่วยงานตำรวจ โดยปราศจากความช่วยเหลือของชุมชน แต่เมื่อมีการพูดคุยกับสมาชิกชุมชนจนสามารถสร้างความสัมพันธ์และการสื่อสารระหว่างกันให้เกิดขึ้นแล้ว ทั้งสองฝ่ายได้ร่วมตระหนักถึงข้อเท็จจริงที่ว่า ตำรวจโดยลำพัง ไม่สามารถแก้ปัญหาและทำให้ชุมชนปลอดภัยได้ ด้วยความเข้าใจที่ถูกสร้างขึ้น

ร่วมกันเช่นนี้ จะนำไปสู่การขับเคลื่อนไปสู่พื้นที่ของการตอบสนองจากชุมชน ที่ทำอย่างไรจะทำให้ชุมชนจะเกิดความพร้อมในการจัดการและวางแผนเพื่อแก้ปัญหาของชุมชนต่อไป

การดำเนินงานตำรวจที่เน้นการแก้ปัญหา (Problem-Oriented Policing)

องค์ประกอบสุดท้ายของการตำรวจชุมชนในแนวคิดของ วิลลาร์ด เอ็ม โอลิเวอร์ คือ การร่วมมือกันระหว่างระหว่างชุมชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจในการบ่งชี้ปัญหา ต้นตอสาเหตุของอาชญากรรมและความไร้ระเบียบต่าง ๆ ในชุมชน การกำหนดแนวทางการแก้ปัญหา ไปจนถึงขั้นตอนการแก้ปัญหา ซึ่งความยุ่งยากจะอยู่ที่การแปลงแนวคิดที่ไปสู่การปฏิบัติจะทำให้เป็นรูปธรรมอย่างไร นักวิชาการสองท่าน ได้แก่ John Eck and William Spelman (Eck and Spelman, 1987) ได้พัฒนาตัวแบบในการแก้ปัญหาเรียกว่า **S.A.R.A. Model** สำหรับศึกษาและแก้ไขปัญหาคอมเพล็กซ์ด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. การบ่งชี้ปัญหา (Scanning) วัตถุประสงค์หลัก คือ การกำหนดว่าสิ่งที่เป็นปัญหา คือ อะไร โดยใช้บุคลากรทั้งหมดของหน่วยงาน ร่วมกันศึกษาบ่งชี้ปัญหา (what is a problem?) และจัดลำดับความสำคัญ ซึ่งดูจากเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป เช่น

- พฤติกรรมของบุคคล
- สถานที่
- ตัวบุคคล
- ช่วงเวลา
- เหตุการณ์ต่าง ๆ

2. การวิเคราะห์ปัญหา (Analysis) ถือเป็นหัวใจของกระบวนการแก้ปัญหา จำเป็นต้องรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ทำความเข้าใจสาเหตุของปัญหาว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับฝ่ายใด พฤติกรรมที่เกิดขึ้นมีอะไรบ้าง และแนวทางปฏิบัติเป็นอย่างไร สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

- ค้นคว้าข้อมูลปัญหาที่ได้รับ
- กำหนดลักษณะทางธรรมชาติและขอบเขตของปัญหา
- ชี้ภัยอันตรายจากการคุกคาม
- แยกปัญหาออกเป็นส่วนเล็ก ๆ เพื่อหาทางเอาชนะ (Small wins)
- ใช้ตัวแบบสามเหลี่ยมอาชญากรรมในการวิเคราะห์ปัญหา

ภาพที่ 2.4 สามเหลี่ยมอาชญากรรม, ประธาน วัฒนวานิช, “ระบบความยุติธรรมทางอาญา : แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมและกระบวนการนิติธรรม,” *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์* ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (กันยายน – พฤศจิกายน, 2520), 150.

โดยทฤษฎีสามเหลี่ยมอาชญากรรม (Crime Triangle Theory) ได้อธิบายถึงสาเหตุหรือองค์ประกอบของการเกิดอาชญากรรม ประกอบด้วยด้านต่าง ๆ ของสามเหลี่ยม 3 ด้าน คือ

1. ผู้กระทำผิด/คนร้าย (Offender) หมายถึง ผู้ที่มีความต้องการ (Desire) จะก่อเหตุหรือลงมือกระทำความผิด
2. เหยื่อ (Victim)/เป้าหมาย (Target) หมายถึง บุคคล สถานที่ หรือวัตถุสิ่งของ ที่ผู้กระทำผิดหรือคนร้าย มุ่งหมายกระทำต่อ หรือเป็นเป้าหมายที่ต้องการ
3. โอกาส (Opportunity) หมายถึง ช่วงเวลา (Time) และสถานที่ (Place) ที่เหมาะสมที่ผู้กระทำผิดหรือคนร้าย มีความสามารถจะลงมือกระทำความผิดหรือก่ออาชญากรรม

เมื่อเหตุการณ์หรือสถานการณ์ครบองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน ดังกล่าวข้างต้น จะทำให้เกิดอาชญากรรมขึ้น ทฤษฎีดังกล่าวได้เสนอแนวคิดในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม หรือการป้องกันไม่ให้เกิดอาชญากรรม โดยต้องพยายามทำอย่างไรก็ตามที่จะให้องค์ประกอบของสามเหลี่ยมอาชญากรรมด้านใดด้านหนึ่งหายไป ก็จะทำให้อาชญากรรมไม่เกิดขึ้น ดังนั้นในการปฏิบัติงานของตำรวจในแต่ละพื้นที่ จึงนำแนวคิดของทฤษฎีดังกล่าวมาใช้ในการป้องกันอาชญากรรมเชิงรุก ตามยุทธศาสตร์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กล่าวคือ ต้องพยายามทำให้องค์ประกอบการเกิดอาชญากรรม ด้านใดด้านหนึ่งของสามเหลี่ยมหายไป โดยมีวิธีการในการดำเนินการแตกต่างกันออกไปตามแต่พื้นที่และการเกิดอาชญากรรมในพื้นที่นั้น ๆ ตามแผนภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2.5 ทฤษฎีสามเหลี่ยมอาชญากรรม, ชยพล ฉัตรชัยเดช, “ทฤษฎีสามเหลี่ยมอาชญากรรม,” <https://www.bangrakpolice.com/15275256/crime-triangle-theory>, (สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2559).

3. การตอบสนองต่อปัญหา (Response) เป็นการกำหนดแนวทางในการตอบสนองปัญหา

โดยเลือกแนวทางแก้ปัญหา และลงมือปฏิบัติ การเลือกแนวทางแก้ปัญหาคควรให้บรรลุเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

- 1) สามารถแก้ปัญหาให้หมดสิ้น (Totally eliminating the problems)
- 2) ลดเหตุการณ์ลงได้ (Reducing the number of incidents the problem creates)
- 3) ลดความรุนแรงของปัญหาที่เกิดขึ้นได้ (Reducing the seriousness of the harms)
- 4) สามารถเผชิญกับปัญหาได้ดีกว่าเดิม (Dealing with a problem better)

5) สามารถตัดปัญหา ไม้ให้เป็นที่กังวลของหน่วยงานได้ (Removing the problem from Police consideration)

4. การประเมินผลการปฏิบัติ (Assessment)

โดยปรกติ การประเมินผลการปฏิบัติจะวัดจากประสิทธิผล เช่น ผลการจับกุม สถิติคดีอาญา ที่มีการรายงานยอด ระยะเวลาการตอบสนองต่ออาชญากรรม เช่น การไปที่เกิดเหตุ การคลี่คลายคดี การสืบสวนจับกุม การร้องเรียน ร้องทุกข์ของประชาชน รวมทั้งการประเมินผลในภาคสนามกับประชาชนทั่วไป เป็นต้น

ยังมีวิธีการอื่น ๆ ที่สามารถนำมาใช้ในการประเมินผลว่า ปัญหาที่ได้รับการแก้ไข ลดลงหรือหมดไปหรือไม่ เช่น

- การตกเป็นเหยื่อซ้ำ ของเหยื่ออาชญากรรม ลดลงหรือไม่
- เหตุเกิด หรือเหตุที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม ลดลงหรือไม่

ตัวชี้วัดต่าง ๆ ในชุมชน เช่น การเพิ่มขึ้นของผลกำไรในการประกอบธุรกิจในพื้นที่ การเพิ่มพื้นที่ใช้สอยในพื้นที่ การเพิ่มขึ้นของมูลค่าทรัพย์สินต่าง ๆ สิ่งก่อความเดือดร้อนรำคาญ ซากรถ สิ่งระเกะระกะ ลดน้อยลง

- การสำรวจความพึงพอใจของประชาชนต่อการแก้ปัญหาเพิ่มมากขึ้น
- ประชาชนมีความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมลดลง เป็นต้น

ตารางที่ 2.1 เปรียบเทียบแนวความคิดกิจการตำรวจแบบดั้งเดิมและการตำรวจชุมชน

คำถาม	แนวความคิดการตำรวจแบบดั้งเดิม	แนวความคิดการตำรวจชุมชน
ตำรวจคือใคร	หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย	ตำรวจ คือ ประชาชน และประชาชน คือ ตำรวจ เจ้าหน้าที่ตำรวจ คือผู้ได้รับการว่าจ้างให้ทำหน้าที่เต็มเวลาเพื่อดูแลประชาชน
ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรตำรวจและหน่วยงานราชการ	ส่วนใหญุ่มักเกิดปัญหาขัดแย้ง	ตำรวจเป็นหนึ่งในหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน
บทบาทของตำรวจ คือ	มุ่งเน้นแต่การแก้ปัญหาอาชญากรรม	มีแนวคิดในการแก้ปัญหาอย่างกว้างๆ
วัดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของตำรวจอย่างไร	โดยการสืบสวนและจับกุมตัวผู้กระทำผิดมาดำเนินคดี	โดยการแก้ปัญหาอาชญากรรมและความไร้ระเบียบของสังคม
จัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนของภารกิจอย่างไร	อาชญากรรมที่มีมูลค่าสูง (เช่น ปล้นธนาคาร) หรือมีความรุนแรง	ปัญหาอะไรที่มีผลต่อชุมชนมากที่สุด

คำถาม	แนวคิดการตำรวจแบบดั้งเดิม	แนวคิดการตำรวจชุมชน
อะไรบ้างที่ตำรวจต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับพิเศษ	คดีอาญาต่างๆ ที่เกิดขึ้น	ปัญหาใดก็ตามที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนหรือประชาชน
วัตถุประสงค์ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างไร	ระยะเวลาในการตอบสนอง	ความร่วมมือกับสาธารณชน
ตำรวจอาชีพ มีคุณลักษณะอย่างไร	รวดเร็ว ตอบสนองต่ออาชญากรรมอย่างมีประสิทธิภาพ	มีความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับชุมชน
ข้อมูลประเภทใดมีความสำคัญมากที่สุด	ข้อมูลที่เกี่ยวข้องหรือเป็นผลของอาชญากรรม	ข้อมูลอาชญากรรม ที่เกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ของบุคคลหรือกลุ่ม
อะไรคือส่วนสำคัญโดยธรรมชาติของหลักการรับผิดชอบของตำรวจ	รวมอำนาจสูงปกครองบังคับบัญชาโดยกฎระเบียบ คำสั่ง ตามกฎหมาย	เน้นหลักการรับผิดชอบท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน
บทบาทของสำนักงานใหญ่ขององค์กรตำรวจคืออะไร	ออกระเบียบ คำสั่งและกำหนดนโยบาย	แนะนำ ส่งเสริมคุณค่าและค่านิยมต่างๆ ขององค์กร
บทบาทของฝ่ายสารนิเทศตำรวจ คือ อะไร	ดำเนินการเชิงข่าวสารกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติ เพื่อให้สามารถทำงานได้ต่อเนื่อง	แสวงหาความร่วมมือจากช่องทางต่างๆ ของชุมชน
ตำรวจมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาคดีทางศาลอย่างไร	ถือเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญ	เป็นหนึ่งในเครื่องมือการทำงานของตำรวจ

ที่มา : กองวิจัยและพัฒนา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, รายงานการวิจัยเรื่อง “มาตรการทางกฎหมาย เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม,” 56.

ตารางที่ 2.2 เปรียบเทียบแนวคิดการตำรวจชุมชนและตำรวจชุมชนสัมพันธ์

(Comparison of Community Policing to Police-Community Relations)

Community Policing	Police-Community Relations
เป้าหมาย ปรับปรุงพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนด้วยการแก้ปัญหาต่างๆของชุมชนเป็นเป้าหมายหลัก	เป้าหมาย การปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ ในเชิงทัศนคติและภาพลักษณ์ให้เป็นทางบวก ถือเป็นเป้าหมายหลัก
หน้าที่ความรับผิดชอบ มีลักษณะของการติดต่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนอย่างสม่ำเสมอ	หน้าที่ความรับผิดชอบ มีลักษณะการติดต่อแบบเป็นครั้งคราวระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจและประชาชน

Community Policing	Police-Community Relations
ประชาชนเป็นผู้หยิบยกประเด็นปัญหาต่างๆและร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการกำหนดแนวทางการแก้ไข	ในรูปคณะกรรมการที่มักเป็นชนชั้นปกครอง และมักจะโอนอ่อนตามเจ้าหน้าที่ตำรวจ
การรับรู้คุณภาพของการปฏิบัติโดยประชาชน ถือเป็นเครื่องยืนยันถึงความโปร่งใสและการตรวจสอบได้ (accountability) ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ	การรับรู้คุณภาพของการปฏิบัติ ได้รับการยืนยันโดยคณะกรรมการตรวจสอบฝ่ายพลเรือนและการกำกับดูแลของหน่วยงานตำรวจ
มีการเปลี่ยนแปลงองค์กรตำรวจอย่างสำคัญ นับตั้งแต่การคิดสรร จนถึงการฝึกอบรม การประเมินผลและการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง	องค์กรตำรวจยังคงยึดถือรูปแบบการจัดทำโครงการใหม่ๆ ไปปฏิบัติเป็นระยะๆ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงองค์กรที่สำคัญ
มีการยอมรับปรัชญาการทำงานขององค์กรอย่างกว้างขวางทั่วถึง ทุกระดับ	มีการยอมรับในปรัชญาการทำงานเฉพาะจุด ส่วนใหญ่เกิดขึ้นกับระดับชุดปฏิบัติการชุมชนสัมพันธ์ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่เท่านั้น
ผลกระทบเกิดขึ้นจากระดับล่างขึ้นบน ประชาชนได้รับบริการโดยเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญต่างๆ รวมทั้งนโยบายของหน่วยงานตำรวจด้วย	ผลกระทบต่างๆเกิดจาก ระดับบน ลงล่าง โดยผู้บริหารระดับสูงที่คิดว่าตนเองรู้ดีที่สุด เป็นผู้ริเริ่ม/ตัดสินใจต่างๆ
สามารถติดต่อ/เข้าถึงเจ้าหน้าที่ได้ตลอดเวลา เช่น การให้หมายเลขส่วนตัวหรือการฝากข้อความไว้ที่สำนักงาน	การติดต่อประสานงานกับประชาชนไม่สม่ำเสมอ ต่อเนื่อง เนื่องจากความรับผิดชอบที่มาก การติดต่อมักจะทำผ่านศูนย์หรือหน่วยงานกลาง
เจ้าหน้าที่มีส่วนในการส่งเสริมให้ประชาชนแก้ปัญหาด้วยตนเอง และให้รู้จักอาสาช่วยเหลือเพื่อนบ้าน	มีการส่งเสริมให้ประชาชนอาสาในเรื่องต่างๆ แต่มักจะเป็นลักษณะของการขอร้อง (บอกถึงจะทำ) และต้องการการกำกับดูแลจากเจ้าหน้าที่อย่างมาก
ความสำเร็จของภารกิจ วัดจาก อาชญากรรม และความหวาดกลัวภัยของประชาชนที่ลดน้อยลง ชุมชนมีความเป็นระเบียบมากขึ้น	ความสำเร็จ วัดจากวิธีการวัดแบบเก่าๆ เช่น อัตราการเกิดอาชญากรรม และ ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ที่มา : กองวิจัยและพัฒนา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ รายงานการวิจัยเรื่อง “มาตรการทางกฎหมาย เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม,” 57.

2.4.3 การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้เชิญนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิสมาชิกต่าง ๆ ตลอดจนข้าราชการตำรวจระดับต่าง ๆ มาร่วมแสดงความคิดเห็น และกำหนดแนวทางการทำงานของ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและความต้องการของประชาชน และสังคมโดยภาพรวมดังนี้ สันต์ ศรุตานนท์⁶⁷

1. สำนักงานตำรวจแห่งชาติจะต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาทบางประการ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์สังคมในปัจจุบัน ซึ่งมีวิวัฒนาการอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากการทำงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีส่วนเกี่ยวข้องกับระบบต่าง ๆ ของสังคม และเป็นที่สนใจของบุคคลในสังคม

2. การแก้ไขปัญหาหน่วยงาน สังคมและประเทศชาติ ต้องมีการระดมสรรพกำลัง ความคิด อุดมคติ ความเสียสละและความมุ่งมั่นของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายตามแนวทางการสร้างธรรมรัฐ หรือธรรมาภิบาล (Good Governance) ให้เกิดขึ้นในสังคมไทย ธรรมรัฐ คือ กระบวนการสัมพันธ์ร่วมมือกันระหว่าง 3 องค์ประกอบหลักของสังคม คือ ประชาสังคม (Civil Society) ภาคเอกชน (Private Sector) และภาครัฐ (Public Sector) ซึ่งความสมดุลระหว่างองค์ประกอบของทั้ง 3 ส่วนนี้ จะเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้สังคมดำรงอยู่อย่างสันติสุข และมีเสถียรภาพ โดยมีหลักการและ แนวทางปฏิบัติดังนี้

2.1 หลักการมีส่วนร่วม (Participation)

สำนักงานตำรวจแห่งชาติจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทำงาน ตั้งแต่ การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมกำหนดนโยบายและร่วมปฏิบัติงาน เพื่อให้การแก้ไขปัญหา มีความสอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบันและตรงตามความต้องการของประชาชนโดยรวม

2.2 หลักการเข้าถึงง่าย (Accessibility)

สถานีตำรวจ ซึ่งเป็นจุดที่ให้บริการประชาชนตามภาระหน้าที่ที่จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและติดต่อขอรับบริการโดยง่าย สะดวก และรวดเร็ว

2.3 หลักความเสมอภาคและเป็นธรรม (Equality and Justice)

เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องให้ความเสมอภาคแก่ประชาชนทุกคนโดยเท่าเทียมกันและจะต้องวางตัวเป็นกลางยึดมั่นในเหตุผลและข้อเท็จจริงโดยไม่เอนเอียงไปทางฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

2.4 หลักความรับผิดชอบ (Responsibility)

เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องมีความเสียสละ และตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเต็มความสามารถ และพร้อมยอมรับผลของการกระทำและงดเว้นการกระทำของตน

2.5 หลักความโปร่งใสตรวจสอบได้ (Accountability)

⁶⁷ สันต์ ศรุตานนท์, *นโยบายตำรวจแห่งชาติ* (กรุงเทพฯ: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2545), 53-61.

การปฏิบัติงานของตำรวจจะต้องเป็นไปตามขั้นตอนและมีมาตรฐานที่ชัดเจน สามารถชี้แจงและถูกตรวจสอบจากมาตรการภายในหน่วยงานหรือบุคคลภายนอกได้

2.6 หลักการประเมินผล (Evaluation)

สำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องการวางระบบการประเมินที่ชัดเจน และสร้างเครื่องมือสำหรับการวัดที่ให้ผลเป็นรูปธรรมและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายโดยทำการประเมินทั้งในระดับบุคคลและในระดับองค์กรเพื่อกำหนดมาตรการวิธีแก้ไขปัญหาเพื่อให้บริการกับประชาชน

3. วิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติ ได้เห็นชอบให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประจำปี 2550 (<http://www.takchamber.com>) ดังนี้

วิสัยทัศน์ คือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่ประชาชนให้ความไว้วางใจ เชื่อมั่น ศรัทธา และบริการประชาชน

พันธกิจ ได้แก่

1. ถวายความปลอดภัยองค์พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์
2. ให้บริการที่ดีโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางและชุมชนเป็นฐาน
3. ป้องกันและควบคุมอาชญากรรมโดยส่งเสริมให้ประชาชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วม

ในการแก้ไขปัญหา

4. อำนวยความยุติธรรมโดยยึดหลักนิติบัญญัติ
5. รักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของชาติด้วยการบริหารจัดการที่ดี

ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์สำคัญ ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์การให้บริการที่ดีแก่ ประชาชนและชุมชน ได้แก่ การกระจายบริการลงสู่ชุมชนและรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชนอย่างทั่วถึง การบริการอย่างมีอาชีพ และมีภาวะผู้นำ การบริการด้วยความเป็นกลาง เสมอภาคและไม่เลือกปฏิบัติ การบริการภายใต้กรอบกฎหมาย โดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล การบริการด้วยความสุภาพ เป็นมิตร หรือมีจิตวิญญาณของความเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ เพื่อปกป้องผู้บริสุทธิ์ และทรัพย์สินสาธารณะ

2. ยุทธศาสตร์การควบคุมอาชญากรรมให้อยู่ในระดับที่ไม่กระทบต่อการดำเนินชีวิตอย่างปกติสุขของประชาชน ได้แก่ การป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม โดยให้ประชาชน ชุมชน และท้องถิ่นมีส่วนร่วมการสืบสวนปราบปรามอาชญากรรม

3. ยุทธศาสตร์การอำนวยความยุติธรรม ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้าง ระบบงานและบุคลากร ด้านการสอบสวน การพัฒนางานนิติวิทยาศาสตร์ การบูรณาการกับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม

4. ยุทธศาสตร์ความมั่นคงของชาติ ได้แก่ การถวายนามพลอดภัยองค์พระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์ การอารักขา และรักษาความปลอดภัยบุคคลและสถานที่สำคัญ การข่าวเพื่อ ความมั่นคงของชาติ ความมั่นคงของชาติในหน้าที่ตำรวจ

5. ยุทธศาสตร์การควบคุมการจราจรและการบริการสังคม ได้แก่ การควบคุม การจราจร ให้สะดวกปลอดภัย การบริการประชาชนและสังคมภายในอำนาจหน้าที่ตำรวจ

6. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการที่ดี ได้แก่ การพัฒนาผู้บริหารในระดับต่าง ๆ ให้มี ทักษะการบริหารจัดการที่ดีและบูรณาการทั้งภายในหน่วยและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง การปรับ โครงสร้างและระบบการบริหารงานในทุกระดับให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ในปัจจุบัน การพัฒนา ระบบการบริหารงานบุคคล การพัฒนาการศึกษา และฝึกอบรม งานข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยี งานกฎหมายและระเบียบ การจัดให้มียุทธศาสตร์ย่อยและแนวทางที่ชัดเจนรองรับสถานการณ์เฉพาะ จากที่กล่าวแล้วข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่าสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในฐานะหน่วยงาน หลักที่รับผิดชอบในด้านการป้องกันอาชญากรรม ได้เล็งเห็นความสำคัญต่อการให้ประชาชน และ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม จึงได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ใน ส่วนของการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ให้มีความสอดคล้องกัน โดยมุ่งเน้นให้มีการแสวงหาความ ร่วมมือจากประชาชนและชุมชน

4. ปัญหาความร่วมมือระหว่างตำรวจกับประชาชน

จากการศึกษารายงานของคณะกรรมการเฉพาะกิจ เกี่ยวกับปัญหาความร่วมมือ ระหว่างตำรวจกับประชาชน (ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์ 2530: 175-191) พบว่า ประชาชนไม่ให้ความ ร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ เนื่องมาจากสาเหตุใหญ่ 5 ประการ คือ

4.1 สาเหตุจากพฤติกรรมของตำรวจ

- 4.1.1 ประชาชนต้องเสียเวลามากในการไปติดต่อราชการกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ
- 4.1.2 การไปติดต่อต้องผ่านนายหน้าหลายต่อ ระเบียบปฏิบัติหลายขั้นตอน
- 4.1.3 ตำรวจใช้อำนาจตามกฎหมายอย่างไม่เป็นธรรม และลักลั่น
- 4.1.4 มีกลุ่มอิทธิพลที่ผิดกฎหมายให้สินบนตำรวจเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตน
- 4.1.5 เจ้าหน้าที่ตำรวจบางคนมีพฤติกรรมรีดไถประชาชน
- 4.1.6 เจ้าหน้าที่ตำรวจบางคนประพฤติและใช้กิริยาไม่เหมาะสม
- 4.1.7 เจ้าหน้าที่ตำรวจบางคนเฉื่อยชาในการปฏิบัติหน้าที่
- 4.1.8 เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ให้ความคุ้มครองประชาชนที่ร่วมมือในการปราบปราม

อาชญากรรม

4.2 สาเหตุจากประชาชนผิดหวังหรือไม่เข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ

- 4.2.1 ตำรวจปฏิบัติหน้าที่ขัดกับความรู้สึกของประชาชนที่พบเห็น

4.2.2 ตำรวจปฏิบัติตามหลักวิชาการ แต่ประชาชนไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่

4.2.3 ประชาชนต้องการความช่วยเหลือ แต่ไม่ได้รับความสะดวกเท่าที่ควร

4.3 สาเหตุจากความอ่อนแอของระบบการบริหารงาน และบุคลากรชั้นสูงของกรมตำรวจ ไม่อาจต้านกระแสการเมืองได้

4.4 สาเหตุจากสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม

4.5 สาเหตุจากทัศนคติของประชาชนที่มีต่อตำรวจอยู่เดิมจะเห็นได้ว่าอุปสรรคในการแสวงหาความร่วมมือระหว่างตำรวจกับประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมนั้นมีหลายสาเหตุ ซึ่งตำรวจเองจะต้องมุ่งแก้ไข ระบบการประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนได้เข้าใจบทบาทหน้าที่ เพื่อการได้มาซึ่งความร่วมมือจากประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม

2.5 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรม

2.5.1 ทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์ (Community Relation Theory) ทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์ได้ถูกเสนอขึ้นมาในช่วงทศวรรษที่ 1920 ซึ่งมีรากฐานมาจากแนวความคิดและผลการวิจัยของนักอาชญาวิทยากลุ่มชิคาโก หรือสำนักนิเวศวิทยาอาชญากรรม (The Ecological School of Criminology) ภายใต้การนำของ ปาร์กซึ่งได้รับอิทธิพลในด้านความคิดเกี่ยวกับความสำคัญของชุมชนจากนักวิชาการ 3 ท่าน⁶⁸ คือ

1. แนวความคิดของ ดาร์วิน (Darwin) เกี่ยวกับการพึ่งพาอาศัยระหว่างสัตว์ และพืช
2. ข้อเขียนของ ซิมเมล (Simmel) เกี่ยวกับคุณลักษณะด้านเวลาและสถานที่ของ

ความสัมพันธ์ทางสังคม

3. ทฤษฎีของ เดอร์คิม (Durkheim) กล่าวถึง ความหนาแน่นของประชากรที่เป็นปัจจัยที่กระทบต่อความแก่งแย่งทางสังคม และการแบ่งงาน

จากแนวคิดทั้งสามทางนี้ พาร์ค (Park) ได้พยายามจูงใจให้นักอาชญาวิทยาทั้งหลายเห็นความสำคัญของปัจจัยต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมของเมืองที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมอาชญากรรม ต่อมาแนวความคิดดังกล่าวได้รับความสนใจจาก เบอร์เกสส์ (Burgess) ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับทฤษฎีวงรอบ (Concentric Circles Theory) ทำการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหาอาชญากรรม พบว่าอาชญากรรมมักมีสถิติสูงในบริเวณกลางนครชิคาโกซึ่งส่วนใหญ่เป็นย่านธุรกิจร่วมกับย่านที่อยู่อาศัย

⁶⁸ ปู่ระชัย เปี่ยมสมบูรณ์, *สภาพปัญหาภายในองค์กรของตำรวจไทย* (กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2526), 17.

ชั่วคราวเนื่องจากมีการย้ายเข้าออกเสมอ และสถิติอาชญากรรมพร้อมด้วยปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนจะลดลง ทุกขณะ เมื่อถอยห่างจากใจกลางเมืองออกไป

จากผลการศึกษาวิจัยดังกล่าวนี้ นักอาชญาวิทยากลุ่มชิคาโกสรุปว่า อาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ถาวรตามลักษณะของท้องที่ บริเวณใดที่เกิดอาชญากรรมขึ้นบ่อยครั้ง ก็จะคงเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีกเช่นนี้ ซึ่งกลุ่มชิคาโกเห็นว่าเป็น “การขาดระเบียบของสังคม” (Social Disorganization) หมายถึง สภาวะแตกสลายของกลไกทางสังคม ที่มีหน้าที่ค้ำจุนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และขวัญกำลังใจของสมาชิกในสังคม และจากแนวความคิดของกลุ่มชิคาโกนี้เอง เฮร์เบอร์ก เกนส์ (Herbert Gans) จึงได้ใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างแนวความคิดที่ต่อเนื่อง เรียกว่า หมู่บ้านในเมืองเออร์แบนวิลเลจ (Urbanvillage) คือการสร้างความสัมพันธ์ในสังคมหรือชุมชน ด้วยการจัดสภาพพื้นที่ในชุมชนให้มีลักษณะเอื้ออำนวยต่อการเพิ่มปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนของตน ให้มีลักษณะที่สะดวกหรือง่ายต่อการติดตามรวมทั้งสร้างความรับผิดชอบต่อส่วนร่วมแก่สมาชิกในชุมชน ซึ่งมีความเชื่อว่า หากเพิ่มปฏิสัมพันธ์ทางสังคมโดยให้ชุมชนรวมตัวกันให้แน่นแฟ้น ก็ย่อมจะช่วยกันป้องกันอาชญากรรมได้มากขึ้นอันเป็นการเสริมสร้างแนวคิดทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์

ดังนั้นโดยสรุปแล้ว หลักตามแนวคิดทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์ ก็คือการจัดสภาพทั่วไป ไม่ว่าในระดับเมือง ชุมชนหรือละแวกบ้าน ในลักษณะเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ให้ง่ายต่อการควบคุม สังเกตและตรวจตรา โดยไม่ล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกของชุมชน มีส่วนร่วมในการป้องกันชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของตนเองให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม

ในส่วนของการตำรวจนั้น ได้มีการนำเอาทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์มาปรับใช้กับงานชุมชนมวลชนชุมชนสัมพันธ์ เพื่อการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในด้านการป้องกันอาชญากรรม⁶⁹ โดยกล่าวว่า “ตำรวจ มีความเป็นมาควบคู่กับวิวัฒนาการของสังคม การที่สมาชิกในสังคมจะอยู่ร่วมกัน ได้อย่างสงบสุขนั้น ย่อมต้องมีการกำหนดกฎเกณฑ์ เพื่อให้ทุกคนถือปฏิบัติโดยทั่วกัน และต้องมีผู้รักษากฎเกณฑ์ดังกล่าว เพื่อมิให้ผู้ใดละเมิด หากมีการละเมิดก็ต้องดำเนินการ ให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งหน้าที่ในการรักษากฎเกณฑ์นั้น ได้มีวิวัฒนาการเรื่อยมา จนเป็นสถาบันอย่างหนึ่งเรียกว่าตำรวจมีหน้าที่หลักในการบังคับใช้กฎหมาย การป้องกันเหตุร้ายไม่ให้เกิดขึ้น การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และการรักษาความมั่นคงภายในของรัฐ

⁶⁹ กรมตำรวจ, *แผนแม่บทกรมตำรวจ พ.ศ. 2530-2534* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ตำรวจ, 2539),

โดยในสังคมยุคปัจจุบันนี้ที่ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้นนั้น ตำรวจมีบทบาทสำคัญยิ่งในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม เนื่องจากตำรวจเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเพียงหน่วยเดียวที่ติดต่อสัมพันธ์กับประชาชนทุกระดับ ตลอด 24 ชั่วโมง แต่การปฏิบัติภารกิจดังกล่าวนี้ ตำรวจมิได้ดำเนินการอย่างโดดเดี่ยว หากต้องอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมต่างๆ ทั้ง ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การทหาร และเทคโนโลยี ซึ่งสภาพแวดล้อมเหล่านี้มีประชาชนเป็นองค์ประกอบหลักอยู่เสมอ ดังนั้นการปฏิบัติภารกิจของตำรวจไม่ว่าด้านใด ๆ จึงต้องเกี่ยวข้องกับประชาชน และพฤติกรรมของประชาชนในสังคมมากกว่าที่คนทั่วไปจะคาดคิด

ดังนั้น การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างตำรวจกับประชาชน เพื่อการแสวงหาความร่วมมือให้ประชาชนเข้าร่วมในการดำเนินโครงการต่าง ๆ เกี่ยวกับงานป้องกันปราบปรามอาชญากรรมโดยการแสดงออกซึ่งท่าที ทศนคติสนองตอบที่ดีระหว่างกัน ในฐานะที่ทั้งสองฝ่ายต่างก็เป็นผู้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมจึงเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม และการรักษาความสงบสุขของสังคมตลอดไป

2.5.2 ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม (Intergroup Relation Theory) โจเอล เอ็ม. ชารอน⁷⁰ ได้กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มนั้น เป็นส่วนหนึ่งของความสัมพันธ์ของมนุษย์ หรือบุคคล ซึ่งอาจจะเป็นแบบความสัมพันธ์หรือความขัดแย้ง และใช้ความขัดแย้งนั้นไปในทางสร้างสรรค์ จากแนวความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม (Interaction Group Concept) ของทฤษฎีนี้ เกิดขึ้นได้จากการสังเกตพฤติกรรมของมนุษย์ที่พบว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ชอบรวมตัวกันอย่าง เป็นกลุ่ม มีการแสดงออกในทางสร้างสรรค์ กลุ่มจึงกำเนิดขึ้นได้จาก การมีสมาชิกที่มีความรู้สึกผูกพันทางจิตใจหรือทางโครงสร้างนั่นเอง ซึ่งอาจแยกให้เห็นได้ดังนี้

2.5.2.1 ลักษณะสำคัญของกลุ่มสังคม กลุ่มสังคมที่รวมตัวกันนั้นจะต้องร่วมวัฒนธรรมเดียวกัน ทั้งในด้านภาษา การศึกษา ขนบธรรมเนียมประเพณี ระเบียบแบบแผนการปฏิบัติ จะทำให้การดำรงชีวิตอยู่ในกลุ่มได้ นอกจากนั้นจะต้องมีการพบปะสังสรรค์ การติดต่อสัมพันธ์กัน มีการรับรู้ถึงกันและกัน โดยในการพบปะสังสรรค์นั้น จะต้องมีการจัดระเบียบแบบแผน การกำหนดบทบาท (Role) หน้าที่และสถานภาพ (Status) ตำรวจเองก็เช่นกัน การออกไปปะทะสังสรรค์กับประชาชนในชุมชน การรู้จักบทบาทหน้าที่สถานภาพความสัมพันธ์ของบุคคลในกลุ่ม จะเป็นองค์ประกอบสำคัญ ในการเชื่อมโยงประสาน ก่อให้เกิดความสามัคคี ความร่วมมือร่วมใจในการป้องกันอาชญากรรม ซึ่งเป็นงานหลักของตำรวจ และเป็นกิจกรรมที่มีผลกระทบโดยตรงต่อความสงบ

⁷⁰ โจเอล เอ็ม. ชารอน (Joel M. Charon) อ้างถึงใน พงศ์พัฒน์ ฉายาพันธ์, *ความรู้เบื้องต้น การปฏิบัติงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์และตำรวจผู้รับใช้ชุมชน* (กรุงเทพฯ: บริษัท ศิลปสยามการพิมพ์ จำกัด, 2540), 122-124.

สุขของประชาชน จากการพบปะสังสรรค์ที่รู้จักบทบาทหน้าที่ มีความเข้าใจในหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง ดำรงในสถานะของกลุ่มสังคมที่บังคับใช้กฎหมาย ในขณะที่ประชาชนมีฐานะเป็นผู้ปฏิบัติ ตามกฎหมาย การอยู่ในสังคมที่ต้องการความสงบสุขร่วมกัน จึงเป็นหน้าที่ของทั้งสองกลุ่มที่จะต้องหันหน้าเข้าหากัน ประสานการปฏิบัติให้สังคมคงอยู่อย่างมีความสุขต่อไป

2.5.2.2 ลักษณะสำคัญของกระบวนการกลุ่ม

- 1) สมาชิกในกลุ่มจะต้องมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
- 2) สมาชิกในกลุ่มจะต้องมีการปะทะสังสรรค์ หรือการโต้ตอบซึ่งกัน และกันภายในกลุ่มนั้น
- 3) สมาชิกในกลุ่มจะต้องสามารถทำงานร่วมกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเดียวกันในสถานการณ์ซึ่งสมาชิกทุกคนในกลุ่มกำลังประสบอยู่
- 4) สมาชิกในกลุ่มจะต้องมีการติดต่อสื่อสารกัน
- 5) สมาชิกในกลุ่มจะต้องมีการยอมรับหรือปฏิเสธ การแสดงออก หรือความคิดเห็นของกันและกันในปัญหาต่าง ๆ
- 6) มีโครงสร้างของกลุ่ม (Group Structure) โดยมีการประสานการปฏิบัติ
- 7) มีการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่ม จะต้องเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา
- 8) มีการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม เพื่อผ่อนคลายความเครียดของกลุ่ม

จากทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มจะเห็นได้ว่า ในส่วนของตำรวจนั้นการพบปะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างตำรวจกับประชาชน จะทำให้เข้าใจบทบาทหน้าที่ของกันและกันตำรวจได้มีโอกาสพบปะรับฟังความคิดเห็น ความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มประชาชน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ให้ตรงตามความต้องการที่แท้จริงของประชาชน และถ้าระหว่างกลุ่มมีการพบปะสังสรรค์ที่ดีต่อกันแล้ว ก็จะเป็นการเอื้อประโยชน์ ให้เกิดความร่วมมือ และประสานการปฏิบัติงานให้ได้อย่างจริงจังมากขึ้น

2.5.3 ทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม เป็นแนวคิดที่ผสมผสานระหว่างทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์ กับทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมาย โดยการนำข้อดีของแต่ละทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ร่วมกัน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 มิติ คือ⁷¹

มิติที่ 1 สภาพแวดล้อมรูปธรรม

1.1 มาตรการระดับชุมชน ได้แก่ การวางผังเมืองและชุมชน การติดตั้งไฟฟ้าส่องสว่าง การออกแบบอาคารสถานที่

⁷¹ ประชัช เปี่ยมสมบูรณ์, *สภาพปัญหาภายในองค์กรของตำรวจไทย*, 17.

1.2 มาตรการระดับบ้านเรือน ได้แก่ ความมั่นคงของประตูหน้าต่าง การใช้ สัญญาณเตือนภัย การใช้อุปกรณ์เปิดปิดไฟฟ้า และอื่น ๆ

มิติที่ 2 สภาพแวดล้อมนามธรรม

2.1 มาตรการเพื่อนบ้านเตือนภัย

2.2 มาตรการสายตรวจประชาชน

2.3 มาตรการสายตรวจบ้านเรือน

2.5.3.1 สภาพแวดล้อมรูปธรรม สำหรับสภาพแวดล้อมรูปธรรม มีส่วนสำคัญต่อการ เอื้ออำนวยต่อการเกิดอาชญากรรม ซึ่งแบ่งตามลักษณะการเข้าครอบครองของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ได้เป็น 3 ประเภทคือ

พื้นที่ปฐมภูมิ ได้แก่อาณาเขตส่วนบุคคล เช่น บ้านพักส่วนบุคคล

พื้นที่สาธารณะ ได้แก่ สวนสาธารณะ โรงพยาบาล โรงมหรสพ

และพื้นที่ทุติยภูมิ ได้แก่ พื้นที่เชื่อมต่อระหว่างพื้นที่ปฐมภูมิกับพื้นที่สาธารณะ เช่น ตรอกที่อยู่อาศัย หรือทางเดินบริเวณหน้าแพลตฟอร์ม

มาตรการจัดสภาพแวดล้อมในชุมชนหรือการวางผังเมืองเพื่อป้องกันอาชญากรรมนั้น ปัจจุบันยังไม่ได้รับความสนใจจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอ จึงมักเกิดปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งพวกอาชญากรเหล่านี้มักอาศัยช่วงโอกาสที่สภาพแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อการประกอบ อาชญากรรมมาลงมือกระทำความผิด โดยการเข้าครอบครองพื้นที่ทุติยภูมิ เช่นถนน ตรอก ร้านกาแฟ เพื่อเฝ้าสังเกตพฤติกรรมของคนในบ้านโดยปราศจากความระแวงสงสัยจากเจ้าของบ้านหรือเหยื่อ และเลือกเวลาอันเหมาะสม เช่นเมื่อเหยื่อออกไปทำงานตามเวลาเดิมทุกวัน เข้าไปทำอันตรายต่อ บุคคลหรือทรัพย์สินในเคหสถานได้ง่ายยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การที่ผู้อยู่อาศัยต่างละทิ้งพื้นที่ทุติยภูมิ และ เข้าไปเก็บตัวอยู่แต่ในอาคารบ้านเรือน ย่อมมีผลกระทบต่อ การเพิ่มของอาชญากรรมอีกด้วย

ปัจจัยในการจัดสภาพแวดล้อมระดับชุมชนเพื่อป้องกันอาชญากรรมตามหลักทฤษฎี ควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม ได้แก่

1. จัดโครงสร้างและวางผังเมืองชุมชนให้สอดคล้องกัน เพื่อลดการครอบครองพื้นที่ ทุติยภูมิ รวมถึงบริการสาธารณะต่าง ๆ ตลอดจนเพิ่มอำนาจตรวจตราอาคาร สถานที่ทั้งของรัฐบาล และ เอกชน

2. การจัดสภาพแวดล้อมในละแวกบ้านที่อยู่อาศัย โดยการรักษาพื้นที่ทุติยภูมิให้คง อยู่และเพิ่มขนาดขึ้นในย่านที่อยู่อาศัย ลดจำนวนบุคคลแปลกหน้าตลอดจนขจัดการสัญจรไปมาของ บุคคลภายนอก

3. การจัดสภาพแวดล้อมในย่านธุรกิจและพื้นที่สาธารณะต่าง ๆ ควรมีการวางแผน ล่วงหน้า และส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์สูงสุดจากพื้นที่สาธารณะโดยต่อเนื่อง

4. การติดตั้งแสงสว่างตามท้องถนนบริเวณพื้นที่สาธารณะ ภายนอกภายในอาคารบ้านเรือน มีผลในการยับยั้งการลักขโมย การปล้นทรัพย์ และการบุกรุก

5. การออกแบบอาคารสถานที่ควรให้โปร่งและไม่อับสายนตา โดยคำนึงถึงความปลอดภัยจากอาชญากรรมเป็นสำคัญ ตลอดจนส่งเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของ และเพิ่มความรักติดต่อชุมชนในกลุ่มผู้อยู่อาศัยเหล่านั้น

มาตรการจัดสภาพแวดล้อมระดับบ้านเรือน การจัดสภาพแวดล้อมระดับบ้านเรือนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมได้แก่ ประตูหน้าต่าง ควรเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์สำหรับรักษาความปลอดภัย โดยเฉพาะกุญแจที่มีคุณภาพดี เพราะทำให้การทำลายหรือการสะเดาะกระทำได้ยากยิ่งขึ้นและคนร้ายต้องใช้เวลานาน เสี่ยงต่อการมีผู้มาพบเห็น ประตูหน้าต่างควรปิดและสลักกลอนทุกครั้งที่ไม่อยู่บ้านหรือเป็นเวลากลางคืนซึ่งบุคคลในบ้านจะนอนหลับพักผ่อน หน้าต่างบานชนิดบานเกร็ด ควรติดตั้งไว้สำหรับหน้าต่างชั้นบนและอยู่ในทิศทางไม่อับสายนตา ควรมีการติดตั้งสัญญาณกันขโมยที่มีเสียงดัง และติดเหล็กดัดเพื่อเพิ่มความแข็งแกร่งให้กับประตูหน้าต่าง

2.5.3.2 สภาพแวดล้อมนามธรรม การจัดสภาพแวดล้อมนามธรรมเป็นวิธีการป้องกันอาชญากรรมวิธีหนึ่ง เพราะเป็นบทบาทและความรับผิดชอบร่วมกันของชุมชนในการสอดส่องดูแลความปลอดภัยภายในชุมชนและที่อยู่อาศัยของตนเอง มาตรการในการป้องกันอาชญากรรมที่เกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อม ได้แก่

1) มาตรการเพื่อนบ้านเตือนภัย (Durkheim⁷² ได้เขียนไว้ในหนังสือ (The Division of Labor in Society) ในปี 1893 ว่า อาชญากรรมนำสติรับผิดชอบเข้าด้วยกัน เราเพียงแต่สังเกตเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในเมืองเล็ก ๆ เกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องทางศีลธรรม ประชาชนจะหยุดเพื่อถามไถ่กันตามท้องถนน ต่างก็จะเย้ยเมเยื่อน หันหน้าเข้าหากันและกันและพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องที่เกิดขึ้นรวมทั้งเกิดความพยายามในการจัดปัดเป่าร่วมกัน” ในทำนองเดียวกัน มีด (Mead, 1918) ก็ได้กล่าวว่า ความรู้สึกมุ่งร้ายต่อผู้ละเมิดกฎหมาย จัดว่ามีคุณประโยชน์พิเศษในการรวมสมาชิกในชุมชนเข้าด้วยกัน ในลักษณะอารมณ์รุกรานร่วมกัน ดังนั้นพฤติกรรมอาชญากรไม่ได้ทำให้โครงสร้างของสังคมบอบสลายแต่กลับส่งเสริมความรู้สึกรวมตัวกันในชุมชน รวมทั้งเป็นการเร่งรัดบุคคลที่จุดสนใจต่างกันให้มีความสนใจร่วมกัน ซึ่งแนวคิดของนักวิชาการดังกล่าวก่อให้เกิดการรวมตัวกัน ทางสังคมเพื่อป้องกันอาชญากรรมขึ้น ซึ่งในปี 1960 ประชาชนชาวเมือง (Oakland) มลรัฐ (California) ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ร่วมตัวกันเพื่อป้องกันและต่อต้านอาชญากรรม โดยการเชิญตำรวจท้องที่เข้ามาเป็นตัวประสานระหว่างสมาชิก และจัดทำจุลสารเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์อาชญากรรมประเภท ลักษณะพื้นที่เป้าหมายของอาชญากรรม แผนประทุษกรรมของคนร้าย ตำหนิรูปพรรณและ

⁷² อังถึงใน เรื่องเดียวกัน, 68.

ภาพถ่ายของอาชญากรที่หลบหนี รวมทั้งคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ โดยแรกเริ่มมีจำนวนสมาชิก 2 คริวเรือน ซึ่งมีผลทำให้การเกิดอาชญากรรมในพื้นที่อยู่อาศัยของสมาชิกลดลงอย่างมากเมื่อเปรียบเทียบกับส่วนอื่น ๆ ของเมือง ส่งผลให้โครงการนี้ขยายตัวออกไปเป็นแนวกว้างอย่างรวดเร็ว กล่าวคือมีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น 73 กลุ่ม ในเวลา 6 สัปดาห์ และใน 1 ปี โครงการนี้สามารถรวบรวมสมาชิกได้ถึง 1,200 กลุ่ม ครอบคลุมพื้นที่ ได้ถึง 20,000 คริวเรือน จนกลายเป็นจุดสนใจในระดับประเทศ โดยมีการนำแนวคิดและวิธีการไปปรับใช้กับแต่ละท้องถิ่นทั่วประเทศสหรัฐอเมริกา⁷³

2) มาตรการสายตรวจประชาชน เป็นมาตรการที่เกิดจากการรวมตัวกันของประชาชนในชุมชน ซึ่งต่างสมัครใจที่จะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันออกตรวจตราอาณาบริเวณชุมชน เพื่อสังเกตบุคคล ยานพาหนะ และอาคารสถานที่ซึ่งมีความผิดปกติ นอกจากนี้ยังออกทำความรู้จักมักคุ้นกับเพื่อนบ้านเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ให้ความช่วยเหลือหรือให้คำแนะนำต่าง ๆ รวมทั้งตรวจตราประตูหน้าต่าง ปิดเปิดไฟฟ้าส่องสว่างในพื้นที่สาธารณะหรือพื้นที่ทุติยภูมิ ซึ่งการเคหะของมหานครนิวยอร์ก ได้มีการรวมตัวของอาสาสมัคร จำนวน 11,000 คน ซึ่งพักอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เป็นอาสาสมัครทำหน้าที่ดังกล่าว เป้าหมายร่วมกันของอาสาสมัครเหล่านี้คือ ช่วยกันสร้างชุมชนของตนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม ส่งเสริมความสัมพันธ์ในชุมชน รวมทั้งช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกันในด้านต่าง ๆ และเมื่อประสบเหตุก็จะทำหน้าที่แจ้งข่าว ข้อมูล แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่และทำการประชาสัมพันธ์เหตุการณ์ให้แก่สมาชิกคนอื่น ๆ ทราบรายละเอียดด้วย

3) มาตรการตรวจตราบ้านเรือน เป็นโครงการประชาชนช่วยกำจัดอาชญากรรมในเมืองลิมา (Lima) มลรัฐโอไฮโอ (Ohio) และเมืองคาลามาสซู (Kalamazoo) มลรัฐมิชิแกน (Michigan) โดยมีหลักดำเนินการ คือ เพื่อนบ้านในละแวกใกล้เคียงจะช่วยกันเป็นหูเป็นตาสอดส่องดูแลความปลอดภัยซึ่งกัน และกัน เมื่อเพื่อนบ้านเดินทางไปต่างพื้นที่ หรือเวลาที่ไม่มีคนอยู่บ้าน ซึ่งนอกจากเพื่อนบ้านจะเป็นหลักในการช่วยเอาใจใส่ดูแลบ้าน เรือนแล้ว นอกจากนี้ยังมีการร้องขอให้ตำรวจพื้นที่ มาตรการตรวจตราบ้านเรือนของ เพื่อนบ้านอีกด้วยทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมจากสภาพ แวดล้อมดังกล่าวข้างต้นนั้น ได้เสนอแนะวิธีการป้องกันอาชญากรรมได้เป็นอย่างดี ซึ่งหากประชาชนทุกคนได้ให้ความร่วมมือในการดำเนินการ ตามมาตรการต่าง ๆ ดังกล่าวนั้น ก็จะทำให้ช่องโอกาสในการประกอบอาชญากรรมลดน้อยลงไป ซึ่งจะทำให้ปัญหาอาชญากรรมในชุมชนนั้น ๆ ลดน้อยลงไป

2.5.4 ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ (Structural – Functional Theory) ออگุส กองต์ (August Comte) บิดาแห่งสังคมวิทยา ได้พิจารณาระบบสังคมอย่างเดียวกับระบบชีวภาพ (Organic Systems) ที่มีลักษณะและการทำหน้าที่อันคล้ายคลึงกัน ซึ่งเมื่อชีววิทยาให้ความสนใจทำการศึกษา

⁷³ เรื่องเดียวกัน, 70.

อินทรีย์แต่ละอินทรีย์ สังคมวิทยาที่ควรศึกษาอินทรีย์ทางสังคมเช่นกัน และได้เน้นความสำคัญของลักษณะอันเป็นระบบของสังคม ซึ่งได้แก่การเชื่อมโยงในลักษณะต่าง ๆ ระหว่างองค์ประกอบของสังคม⁷⁴

ทาลคอตต์ พาร์สันส์ (Talcott Parsons) นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน ซึ่งได้รับการยอมรับอย่างมากในหมู่นักสังคมวิทยารุ่นหลัง ได้ให้ความหมายของระบบสังคมว่า “ระบบสังคมประกอบขึ้นด้วยปัจเจกบุคคลผู้ปฏิบัติหรือผู้กระทำ จำนวนมากที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกันในสถานการณ์หนึ่ง ซึ่งอย่างน้อยก็มีความเกี่ยวพันทางด้านกายภาพหรือสภาพแวดล้อม ผู้ปฏิบัติหรือผู้กระทำได้รับแรงจูงใจในแง่ที่มีแนวโน้มที่จะได้รับ “ความพึงพอใจสูงสุด” ร่วมกัน และความสัมพันธ์ของพวกเขาที่มีต่อสถานการณ์ รวมทั้งที่มีต่อกันและกัน จะถูกนิยามและควบคุมในแง่ของระบบโครงสร้างทางวัฒนธรรมและสัญลักษณ์ที่มีอยู่ร่วมกัน”⁷⁵ และได้กล่าวในหนังสือ เดอะ โซเชียลซิสเต็ม (The Social System) (1951) ว่า “โครงสร้างต่าง ๆ ของสังคมเหล่านี้ถือว่ามีลักษณะเป็นการสนับสนุนกันและกัน และมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดดุลยภาพทางพลวัต (Dynamic Equilibrium) และสิ่งที่สำคัญคือความเป็นระเบียบจะต้องถูกเก็บรักษาไว้ท่ามกลางองค์ประกอบที่แตกต่างกันของสังคม”

2.5.4.1 ประเภทของทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่โครงสร้าง-หน้าที่เอราแฮมสัน ได้จำแนกทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ ออกเป็น 3 ประเภทด้วยกัน คือ⁷⁶

2.5.4.1.1 ทฤษฎีในเชิงปัจเจกบุคคล (Individualistic Functionalism) ทฤษฎีประเภทนี้จะให้ความสำคัญที่ความต้องการของตัวบุคคลหรือตัวผู้กระทำ ส่วนโครงสร้างขนาดใหญ่ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเองในเวลาต่อมา นั้น ได้ถูกสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคลดังกล่าว

2.5.4.1.2 ทฤษฎีหน้าที่นิยมระหว่างบุคคล (Interpersonal Functionalism) จุดความสนใจในทฤษฎีประเภทนี้อยู่ที่ความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relationship) ระหว่างบุคคล ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การจัดการกับความขัดข้องที่มีอยู่ระหว่างความสัมพันธ์ดังกล่าว

2.5.4.1.3 ทฤษฎีหน้าที่นิยมทางสังคม (Societal Functionalism) ซึ่งเป็นจุดสนใจสูงสุดของทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ ก็คือสังคมหรือสถาบันทางสังคมขนาดใหญ่ความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างโครงสร้างและสถาบันต่าง ๆ ตลอดจนความขัดข้องต่าง ๆ ในสังคมนั้น

⁷⁴ สุเทพ สุนทรเกสัช, *ทฤษฎีสังคมวิทยาร่วมสมัย: พื้นฐานแนวความคิดทฤษฎีทางสังคมและวัฒนธรรม* (เชียงใหม่: พิมพ์ลักษณ์, 2540), 15-16.

⁷⁵ เรื่องเดียวกัน, 99.

⁷⁶ เรื่องเดียวกัน, 85-86.

จากทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ ตามที่ได้กล่าวมานั้นจะเห็นได้ว่าการเสริมสร้างความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชน จำเป็นต้องดำเนินการเสริมสร้างทั้งสามมิติ กล่าวคือ ที่ตัวประชาชนแต่ละคน ระหว่างประชาชนกับบุคคลรอบข้าง และระหว่างประชาชนกับกลุ่มบุคคล ซึ่งได้แก่ชุมชนหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ

2.5.5 ทฤษฎีระบบ⁷⁷ คือทฤษฎีที่เชื่อว่า เอกภพ (The Universe) อันกว้างใหญ่ หรือแม้กระทั่งส่วนประกอบที่เล็กที่สุดของเอกภพซึ่งนักวิทยาศาสตร์ปัจจุบันนี้เรียกว่า “ควาร์ก” (Quark) ต่างก็เป็นหนึ่งหน่วยระบบที่ครบถ้วนทุกประการ กล่าวคือทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นอยู่ต่างเป็นหนึ่งหน่วยระบบที่มีความสอดคล้องและสัมพันธ์กันทั้งสิ้น

2.5.5.1 องค์ประกอบของหน่วยระบบตามทฤษฎีระบบองค์ประกอบของหน่วยระบบตามทฤษฎีระบบ ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

2.5.5.1.1 ปัจจัยนำเข้า (Input) กล่าวคือ หน่วยระบบจะรับเอาบางสิ่งบางอย่างเข้ามา เพื่อนำไปสู่กระบวนการและแปรรูปเป็นผลผลิต ซึ่งปัจจัยนำเข้าเหล่านี้ได้มาจากผลผลิตของหน่วยระบบอื่น

2.5.5.1.2 กระบวนการทำงาน (Process) กล่าวคือ หน่วยระบบจะมีกระบวนการทำงานที่มีลักษณะเป็นแบบแผนชัดเจนและคงที่ในห้วงเวลาหนึ่ง ซึ่งสามารถสังเกตและประเมินได้ซึ่งกระบวนการทำงานนี้คือการนำปัจจัยนำเข้าต่าง ๆ มากระทำปฏิภิกิริยาต่อกัน จนบังเกิดเป็นผลผลิตของหน่วยระบบ

2.5.5.1.3 ผลผลิต (Output หรือ Product) กล่าวคือ เมื่อหน่วยระบบรับเอาปัจจัยนำเข้ามาผ่านกระบวนการทำงานของระบบแล้ว หน่วยระบบจะให้ผลผลิตบางอย่างอันเป็นผลจากการทำงานของหน่วยระบบ ซึ่งผลผลิตดังกล่าวนี้อาจมีมากกว่าหนึ่งรายการก็ได้ และแต่ละรายการเมื่อออกจากหน่วยระบบแล้วก็จะเลื่อนไหลไปเป็นปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบอื่นที่เป็นบริบทของหน่วยระบบนี้ต่อไป

2.5.5.2 หน้าที่ของทฤษฎีระบบ

2.5.5.2.1 เป็นโครงสร้างพื้นฐาน (Basic Format) ในการคิดสร้างทฤษฎีต่างๆ

2.5.5.2.2 เป็นเข้าหลอมรวม (Melting Pot) สำหรับหลอมรวมทฤษฎี

หลากหลายเข้าด้วยกันเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาหรือแก้ปัญหา

2.5.5.3 ประโยชน์ของทฤษฎีระบบ เฉลียว บุรีภักดี (2549: 54) ได้สรุปประโยชน์ของทฤษฎีระบบในการพัฒนาไว้ดังนี้

⁷⁷ เฉลียว บุรีภักดี, *เอกสารประกอบการเรียนหลักสูตรเศรษฐศาสตร์การพัฒนา* พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏราชชนครินทร์, 2549), 40.

2.5.5.3.1 สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ในการพัฒนา

2.5.5.3.2 ใช้ในการทำนายผลและควบคุมผลของการพัฒนา

2.5.5.3.3 สามารถอาศัยทฤษฎีระบบเพื่อช่วยให้การดำเนินการวิจัยเพื่อการพัฒนา มีผลสัมฤทธิ์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าการนำทฤษฎีระบบมาใช้เป็นเข้าหลอมรวมแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนข้อมูลที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ก็จะทำให้สามารถพิจารณาหาแนวทางเสริมสร้างความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนได้อย่างเป็นระบบ เหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น เป็นแนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือกันของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม ความร่วมมือระหว่างประชาชนกับประชาชน และระหว่างประชาชนกับตำรวจ ตลอดจนทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันอาชญากรรม ซึ่งนับได้ว่าเป็นแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกันตลอดโอกาสในการประกอบอาชญากรรมของผู้กระทำความผิดเพิ่มประสิทธิภาพในการยับยั้งป้องกันอาชญากรรมที่จะเกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนลดปัญหาอาชญากรรมในชุมชนได้เป็นอย่างดี

2.6 ความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมภายใต้หลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม⁷⁸

ปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาสังคมที่มีความสำคัญปัญหาหนึ่งในบรรดาปัญหาสังคมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และนับเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม ซึ่งเราไม่สามารถกำจัดให้หมดไปได้ แต่สามารถหาแนวทางป้องกันและควบคุมได้ อาชญากรรมมีผลกระทบต่อสังคม ทั้งสังคมส่วนรวม และปัจเจกชน ปัญหาอาชญากรรมถือได้ว่าเป็นปัญหาที่สำคัญในการแก้ไขของรัฐบาลซึ่งแนวโน้มของอาชญากรรมมีความรุนแรงและเพิ่มสูงขึ้น ก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงภายในประเทศ ตลอดจนชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รวมทั้งมีผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ และยังมีผลกระทบต่อจิตใจของประชาชน อันก่อให้เกิดความไม่สงบสุขขาดความมั่นใจในความปลอดภัยในการดำรงชีวิต

ปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ เหล่านี้เป็นปัญหาสาธารณะที่มีผลต่อประชาชนโดยตรง รัฐบาลจึงมีหน้าที่โดยตรงที่จะเข้ามามีบทบาทในการกำหนดนโยบายและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้ลด

⁷⁸ ก.พ.ร. (2550), “หลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (ออนไลน์),”

<http://webcache.googleusercontent.com> (สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2559).

น้อยลง เพื่อความสงบสุขของประชาชนโดยให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานของรัฐบาลที่รับผิดชอบ ควบคุมความรุนแรง และลดโอกาสที่เกิดขึ้นของอาชญากรรมให้อยู่ในระดับที่สามารถควบคุมได้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีมาตรการในการป้องกันอาชญากรรม มากกว่าที่ให้เกิดอาชญากรรมขึ้นแล้วจึงป้องกันหรือปราบปราม ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในอดีต จนถึงปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ มีความซับซ้อนและรุนแรงมากขึ้น อีกทั้งสาเหตุการเกิดอาชญากรรมนั้นเกี่ยวข้องกับหลายปัจจัย ได้แก่ ผู้เสียหาย ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมนั้น ๆ ผู้ที่เป็นพยาน สถานที่ เวลา และโอกาส ปัจจัยต่างๆเหล่านี้ต่างเป็นสภาพแวดล้อมในการใช้ชีวิตของประชาชน ทำให้การทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีความยุ่งยากมากขึ้นตามไปด้วย เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงต้องปรับปรุงรูปแบบการทำงานให้ทันต่อรูปแบบการก่ออาชญากรรม โดยปรับกระบวนการที่ให้ความสำคัญกับการประสานนำทุนทางสังคมที่มีอยู่มาใช้ผนึกกำลังขยายศักยภาพสร้างข่ายโยงใยให้ทั่วถึงทุกพื้นที่ ในการป้องกันอาชญากรรมร่วมกันจนก่อให้เกิดพลังขับเคลื่อนคน ชุมชน สังคม ให้ร่วมแรงร่วมใจพัฒนาความมั่นคงปลอดภัย นั่นคือ ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างตำรวจกับภาคส่วนต่าง ๆ รวมถึงประชาชน ที่จะก่อให้เกิดกระบวนการให้ทุกฝ่ายเข้ามาทำงานร่วมกัน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ เป็นการมุ่งเน้นที่จะพัฒนาการบริหารราชการให้สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น หมายถึงการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมซึ่งจัดให้ระบบการบริหารราชการเป็นระบบเปิด (Open Governance) โดยประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องในภาคส่วนต่าง ๆ รวมถึงภาคประชาสังคม มีโอกาสเข้าร่วมใน 5 มิติ คือ

- 1) ร่วมคิดและเสนอความเห็น
- 2) ร่วมตัดสินใจ
- 3) ร่วมดำเนินการ
- 4) ร่วมรับประโยชน์
- และ 5) ร่วมติดตามผลการดำเนินงาน

โดยการยอมรับและให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็น ร่วมปฏิบัติงานและการตรวจสอบผลการดำเนินงาน ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงถือว่าเป็นเรื่องสำคัญและมีความจำเป็นมากต่อการพัฒนาหรือการคุ้มครองและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของประเทศต่อไปในอนาคตเพราะการที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจำเป็นจะต้องมีการให้ข่าวสารที่แท้จริงและถูกต้องโดยมีการกำหนดขั้นตอนการมีส่วนร่วมอย่างถูกวิธีและมีประสิทธิภาพ ซึ่งที่มาของการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม พบว่า เริ่มปรากฏความชัดเจนในหลักการตามวิถีทางรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ซึ่งรู้จักกันในนาม “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” ที่ถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ได้วางรากฐานสำคัญของระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในทางการเมืองและการบริหารของรัฐ ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น หลักการดังกล่าวได้มีการขยายความใน

รายละเอียดเพิ่มเติมมาสู่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ตามความที่ปรากฏในมาตรา 87 ว่า รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังต่อไปนี้

1) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

2) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคมรวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ

3) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ทุกระดับในรูปแบบองค์การทางวิชาชีพหรือสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่น ๆ

คำว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน จึงถือกำเนิดขึ้นและนำมาใช้อย่างกว้างขวาง ในความหมายว่าเป็นกระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีโอกาสแสดงทัศนะและความคิดเห็น และมีการนำความคิดเห็นดังกล่าว ไปประกอบในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐ รวมถึงความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมด้วย โดยมีลักษณะรูปแบบจากการทำงานของหลายภาคส่วน และการระดมทรัพยากรร่วมกัน

2.7 สภาพการเกิดอาชญากรรมและมาตรการปฏิบัติของสถานีตำรวจนครเมืองปทุมธานี⁷⁹

ในเขตพื้นที่รับผิดชอบสถานีตำรวจนครเมืองปทุมธานี ประกอบด้วยตำบลต่างๆ จำนวน 6 ตำบล ได้แก่ บางปรอก บ้านฉาง บางหลวง บางชะแยง บางเตือ และบางคูวัด จากสถิติฐานความผิดคดีอาญา (คดี 4 กลุ่ม) หน่วยงาน สภ.เมืองปทุมธานี ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2550 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2558 พบว่า

- 1) ความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ เกิดขึ้น จำนวน 109 คดี
- 2) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ เกิดขึ้นจำนวน 394 คดี
- 3) ฐานความผิดพิเศษ เกิดขึ้น จำนวน 45 คดี
- 4) คดีความผิดที่รัฐเป็นผู้เสียหาย เกิดขึ้น 2,396 คดี

โดยมีการประชุมวิเคราะห์อาชญากรรมทุกประจำ ได้ร่วมวางแผนและกำหนดแนวทาง มาตรการในการป้องกันเหตุ ลักทรัพย์รถจักรยานยนต์ ลักทรัพย์ในเคหะสถาน และมาตรการป้องกันเหตุ 600 ซึ่งเห็นว่าเป็นเหตุที่สำคัญและเกิดขึ้นบ่อยครั้ง จนได้มีข้อสั่งการดังต่อไปนี้

⁷⁹ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, สถิติการเกิดอาชญากรรมและมาตรการปฏิบัติของสถานีตำรวจนครเมืองปทุมธานี แผนการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปราม (ปทุมธานี: สถานีตำรวจนครเมืองปทุมธานี, 2559).

2.7.1 มาตรการป้องกันเหตุลักทรัพย์ (รถจักรยานยนต์)

1. งานป้องกันปราบปราม

1.1 ปรับแผนการตรวจให้เข้ากับสถานการณ์กับเหตุและคดีที่เกิดขึ้น

1.2 ให้ เมืองปทุมฯ 7-0 และเมืองปทุมฯ 2-0 (หัวหน้าสายตรวจ) กำชับให้ สายตรวจเขตทุกผลัด ทุกสาย เพิ่มความเข้มและความถี่ในการตรวจตรา โดยเพิ่มจุดตรวจตู้แดง ตามจุดเสี่ยงหรือจุดจอดรถ ที่มักจะเกิดเหตุฯ ให้เข้าไป ว.4 และ ว.10 ทุก ๆ 2 ชั่วโมง เน้นปรากฏกายและแสดงตัว ให้เห็นเด่นชัด

1.3 เมืองปทุมฯ 7-0 และเวร 2-0 (หัวหน้าสายตรวจ) กำชับให้สายตรวจทุกสายทุกผลัด เพิ่มความเข้มจัดทำประวัติกลุ่มเสี่ยง บุคคล/กลุ่มบุคคลต้องสงสัย และ ตรวจยึดรถจักรยานยนต์ต้องสงสัยโดยการทำประวัติ ให้ถ่ายภาพทั้งผู้ขับขี่และผู้ซ้อนท้าย (ให้เพิ่มความเข้มในการตรวจค้น) และทำการตรวจเช็คข้อมูลกับระบบ ชป.2 ทุกสาย และให้เฝ้าสังเกตและตรวจค้น รถ จยย.ที่มีลักษณะคล้ายหรือเหมือน รถ จยย. ที่แจ้งหาย (เน้น จยย.ยี่ห้อ รุ่น ที่หายบ่อย)

- เมื่อทราบว่ามียอดหาย สายตรวจทุกนาย ต้องบันทึก ข้อมูล รถที่หาย ข้อมูลคนร้าย ข้อมูลพาหนะ ที่คนร้ายใช้ และแผนประทุษกรรมหรือวิธีการที่คนร้ายใช้ก่อเหตุ บันทึกลงในสมุดพกสายตรวจ โดยให้เฝ้าสังเกต และติดตามพฤติกรรมคนร้าย เพื่อให้ได้มาซึ่งการจับกุมตัวคนร้าย

1.4 กรณีรถหายหน้า ร้านอาร์ เอส โช่ว (ตลาดฮ้อแสงชัย ต.บางปรอกฯ) ทราบว่าคนร้ายเป็นชาย มาด้วยกัน 2 คน ขับรถ จยย. มาก่อเหตุ ให้สายตรวจทุกผลัดทุกสาย เฝ้าสังเกตและตรวจค้นบุคคลที่มีลักษณะต้องสงสัยเพื่อนำไปสู่การจับกุม

1.5 กรณี รถ หาย รพ.ปทุมธานี ให้ดำเนินการตามมาตรการป้องกันเหตุที่เคยปฏิบัติ

- ให้ เวร 2-0 และสายตรวจเขต เพิ่มความเข้มและความถี่ ในการตรวจมากขึ้น และตรวจสัมพันธ์กับ รพ.รพ ปทุมธานี อย่างสม่ำเสมอ

- ให้ รอง ผกก.ป.ฯ เข้าพบ ผอ.รพ.ปทุมธานี เพื่อประชาสัมพันธ์เหตุที่เกิดขึ้น และประชาสัมพันธ์มาตรการป้องกันเหตุลักทรัพย์ รถ จยย. โดยประสานให้รพ.ปทุมธานี มีมาตรการในการป้องกันเหตุร่วมกัน (MOU)

- เน้นย้ำ ให้ ทาง รพ.ปทุมธานี ประกาศเสียงตามสายเป็นระยะๆ ให้ประชาชนผู้มาใช้บริการ รับทราบเหตุฯ ที่เกิดขึ้น ให้ผู้มาใช้บริการหรือญาติมีความตื่นตัวในการป้องกันเหตุคนร้ายลักทรัพย์ รถ จยย. ภายใน รพ.ฯหรือด้านหน้า รพ.ฯ

1.6 ให้เมืองปทุมฯ 2-0 ทุกผลัด ใช้รถยนต์สายตรวจ ออกเปิดสัญญาณไฟป้องกันเหตุ และนำกำลังสายตรวจเขตออกติดใบสั่งเตือนภัย รถยนต์และรถ จยย. ที่จอดตามจุดจอดรถ ชุมชน/หมู่บ้าน หอพักห้องเช่าที่มักจะเกิดเหตุ หน้า รพ.ปทุมธานี หรือตามจุดเสี่ยง จุดล่อแหลมอื่น ๆ

โดยเน้น ในเขตพื้นที่ตำบลบางปรอกฯ และพื้นที่ตำบลบางชะแยงฯ และให้จอตรถเปิดสัญญาณไฟหน้า รพ.พทุมธานี เน้นช่วงเวลาที่เหมาะสมในการป้องกันเหตุ

1.7 ให้ เมืองพทุมฯ 7-0, เมืองพทุมฯ 2-0 (ผลัดบ่ายและผลัดเที่ยงคืน) ออกตรวจสัมพันธ์กับ รพ.หมุ่มบ้าน, รพ.ตามห้างสรรพสินค้า ,ห้างร้าน,บริษัท ,รพ.หมุ่มบ้านจัดสรร, รพ.รพ.พทุมธานี,รพ.สถานที่ราชการ/รัฐวิสาหกิจ เพื่อประชาสัมพันธ์มาตรการป้องกันเหตุลักษณะภัยรถยนต์/รถ จยย. และป้องกันเหตุประทุษร้ายต่อทรัพย์สินอื่น ๆ ให้เพิ่มความเข้มและความถี่ในการตรวจตราจุดที่อยู่ในความรับผิดชอบ และจุดอื่นๆที่อยู่บริเวณใกล้เคียง

1.8 ให้ เมืองพทุม 7-0 เป็นผู้ประสานการ ตั้งจุด ว.43 เคลื่อนที่ บริเวณแยกวัดบางนางบุญ ถ.พทุมธานี-กทม. ต.บางชะแยง ฯ หรือจุดอื่นตามความเหมาะสม (ตามสถานการณ์ของเหตุ) โดยใช้กำลังจากทุกฝ่าย ช่วงเวลาตั้งแต่ 22.00-24.00 น. หรือตามช่วงเวลาที่เหมาะสม

- ในเขตพื้นที่ตำบลบางปรอกฯ ให้ ตั้งจุด ว.43 เคลื่อนที่ (ป้องกันเหตุและอาชญากรรม) บริเวณหน้าหมุ่มบ้านเอื้ออาทรบ้านฉาง ถ.พทุมธานี-ลาดหลุมแก้ว ต.บางปรอกฯ ช่วงเวลา ตั้งแต่ 13.00 น. -15.00 น. ของทุกวัน จนกว่าจะมีคำสั่งเปลี่ยนแปลง

1.9 ใช้มาตรการเชิงรุก โดยให้ รอง ผกก.ป.ฯ ,เมืองพทุมฯ 7-0 ,เมืองพทุมฯ 2-0 และสายตรวจเขตทุกสาย เข้าไปประชาสัมพันธ์ผู้นำชุมชน/นิติบุคคล (หมุ่มบ้าน) ,ผู้ประกอบการห้องพักห้องเช่า, ผู้ประกอบการร้านค้าต่าง ๆ ,ผู้ประกอบการสถานบริการ/ร้านอาหาร ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ และประชาสัมพันธ์ประชาชน ตามชุมชน/หมุ่มบ้าน ประชาชนตามจุดจอตรถในพื้นที่ ให้ รู้จักระมัดระวัง ดูแลป้องกันเหตุ รถจักรยานยนต์หาย ในเบื้องต้นก่อน ดังต่อไปนี้

- ดำเนินการปรับสภาพแวดล้อม ตัดต้นไม้ หญ้าที่ปกคลุมรถล้างบริเวณโดยรอบร้าน/จุดจอตรถ อย่าให้มีสิ่งกีดขวาง ติดไฟส่องสว่างตามจุดที่มี (ตามโครงการปรับสภาพแวดล้อมเพื่อลดอาชญากรรม)

- ดำเนินการติดป้ายประชาสัมพันธ์แจ้งเตือนภัยบริเวณจุดจอตรถ พร้อมทั้งมาตรการในการป้องกันเหตุเบื้องต้น ติดในที่มองเห็นได้ชัดเจน

- ดำเนินการและบูรณาการ ติดตั้งกล้อง CCTV (ที่มีคุณภาพ) ให้ครอบคลุมทั้งบริเวณภายนอก และภายในจุดจอตรถ

- กรณีเป็นร้านค้า/ร้านอาหาร สถานบริการ ให้พนักงานร้าน ประชาสัมพันธ์ ลูกค้า/ผู้มาใช้บริการ ให้เฝ้าระวังเหตุคนร้ายโจรกรรมรถ จยย. ให้จอตรถด้วยความระมัดระวัง ควรถือคูปกรณ์เสริมป้องกันการโจรกรรมเบื้องต้น ทุกครั้งที่จอด

- ดำเนินการจัดที่จอตรถไว้ให้เป็นสัดส่วน เพื่อให้ง่ายต่อการดูแลและ จัดจ้าง รพ.ไว้สำหรับดูแลจุดจอตรถโดยเฉพาะ

- กรณีเป็นหมู่บ้านเอื้ออาทร หมู่บ้านจัดสรร ขนาดใหญ่ ที่มีการจัดจ้าง รปภ. ให้ รปภ. เก็บบัตรประชาชนและบันทึกทะเบียน รถยนต์ รถ จยย. ทุกครั้ง เมื่อมีการผ่านประตู เข้า-ออก หมู่บ้าน เพื่อเป็นการป้องกันเหตุ

- ประชาสัมพันธ์ให้มีการสร้างเครือข่ายเพื่อนบ้านเตือนภัยและสร้างเครือข่ายภายใน ชุมชน/หมู่บ้าน เกี่ยวกับการแจ้งเหตุและแจ้งข้อมูลเบาะแส โดยแนะนำวิธีแจ้งข้อมูลเบาะแสแจกเบอร์ โทรไว้ให้ และประชาสัมพันธ์แจ้งข้อมูลเบาะแสอาชญากรรมทางไลน์

- ให้ผู้นำชุมชน/ผู้ใหญ่บ้าน ประกาศเสียงตามสาย ภายในชุมชน/หมู่บ้านทุกวัน เพื่อให้ประชาชนรับทราบเหตุฯ และตื่นตัวในการป้องกันเหตุโจรกรรมรถยนต์/รถ จยย.

- ประชาสัมพันธ์ให้ ประชาชน เพิ่มความระมัดระวังในการป้องกันเหตุในเบื้องต้น โดยติดตั้งอุปกรณ์เสริมป้องกันการโจรกรรม ที่มั่นคงและแข็งแรง ยากต่อการจัดแงะ อาทิ เช่น ติดตั้ง สัญญาณกันขโมย, ล็อกคัลท์ซ์-เกียร์ ติดตั้งที่ล็อกล้อ ,ติดตั้งอุปกรณ์ตัดไฟฟ้า ,ตัดน้ำมัน ถอดชิ้นส่วน เครื่องยนต์ เช่นสายแบตเตอรี่,สายคอล์ย

- ให้เปลี่ยนกุญแจรถยนต์/ประตูรถ กรณีเป็นรถยนต์หรือ รถ จยย. มือสอง

- ควรจอดในบริเวณที่มีคนเฝ้าดูแล หรืออยู่ในสายตา และมีแสงสว่างให้เห็นชัดเจน

1.10 ให้ รอง ผกก.ป.ฯ และ สวป.ฯ เข้าไปประกาศเครื่องขยายเสียงตามชุมชน/ หมู่บ้าน สัปดาห์ละ 1 ครั้ง เพื่อประชาสัมพันธ์เหตุต่างๆ พร้อมกับแนะนำมาตรการ/แนวทาง ป้องกัน เหตุในเบื้องต้น (ตามโครงการสำรวจเสียงใสป้องกันอาชญากรรม)

1.11 ให้ รอง ผกก.ป.ฯ, เมืองปทุมฯ 7-0, เมืองปทุมฯ 2-0 และสายตรวจเขต ออก แสวงหาความร่วมมือจากภาคประชาชน ภาคีเครือข่าย สมาชิกแจ้งข่าว ตามชุมชน/หมู่บ้าน ตาม หอพักห้องเช่า ตามร้านอาหาร/ร้านค้าต่าง ๆ วินมอเตอร์ไซด์ วินรถแท็กซี่ ในพื้นที่รับผิดชอบ ที่อยู่ ใกล้เสียงจุดเสียง จุดที่มักจะมีเหตุฯ ให้เป็นหูเป็นตาช่วยป้องกันเหตุโจรกรรมรถจักรยานยนต์ และ แนะนำวิธีแจ้งข้อมูลเบาะแส โดยแจกเบอร์โทรไว้ให้

1.12 ให้ เมืองปทุม 2-0 สายตรวจเขต และชุดสายรถยนต์ ออกตรวจร้านจำหน่าย รถยนต์มือสอง, รถจักรยานยนต์มือสอง ร้านจำหน่ายอุปกรณ์ตกแต่งรถยนต์ รถจักรยานยนต์และ ร้านค้าของเก่า ในพื้นที่ทุกวัน

1.13 ให้ชุดสายตรวจรถยนต์ โดย การควบคุม ของ พ.ต.ท.สายชล คุ่มทรัพย์ (สวป.ฯ) นำกำลัง ออกดักจับกลุ่มเสียง (จิกจับ) กลุ่มเสียง กลุ่มผู้มีพฤติกรรมต้องสงสัยในพื้นที่ นำตัวมา ตรวจสอบประวัติ

2. งานสืบสวน

2.1 ให้ รอง ผกก.สส.ฯ ตรวจสอบแฟ้มประวัติคนร้าย /บุคคลพันโทษในพื้นที่ เพื่อ เปรียบเทียบข้อมูล เหตุและคดีที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การจับตัวคนร้าย

2.2 ให้ ชุดสืบสวน โดยการควบคุมของ สว.สสฯ เข้าไปสืบสวนหาข่าวบริเวณที่เกิดเหตุ และตรวจสอบกล้องวงจรปิด บริเวณที่เกิดเหตุและตามเส้นทางที่คนร้ายหลบหนี เพื่อหาข้อมูลตัวคนร้าย เพื่อนำไปสู่การจับกุม

2.3 ให้ชุดสืบสวนโดย สว.สส.ฯ นำกำลังออกซุ่มโป่ง ตกเบ็ด ตามจุดเสี่ยง จุดล่อแหลมที่มักจะเกิดเหตุในพื้นที่

2.4 ให้ รอง ผกก.สสฯ จัดชุดสืบสวน ออกตั้งจุด ว.43 โดยบูรณาการร่วมกับงานป้องกันปราบปราม

2.5 ชุดสืบสวนเมื่อมีการรับแจ้งเบาะแสเหตุต่างๆ หากมีเบอร์โทรผู้แจ้งเบาะแสหรือทราบที่อยู่ ให้ประสานขอข้อมูลเพิ่มเติม ด้วยความใส่ใจและรีบดำเนินการเป้าหมายโดยเร็ว

3. งานจราจร

3.1 เจ้าหน้าที่จราจรขณะปฏิบัติหน้าที่ หรือประจำจุดบริการในพื้นที่ เมื่อพบเจอประชาชนที่จอดรถตามจุดเสี่ยง จุดล่อแหลม ให้มีการประชาสัมพันธ์ให้เฝ้าระวังเหตุ พร้อมแนะนำวิธีป้องกันเหตุโจรกรรมรถยนต์/รถ จยย. ในเบื้องต้น

2.7.2 กรณีป้องกันเหตุร้ายก่อนเหตุทะเลาะวิวาท หรือ เหตุ 600

1. งานป้องกันปราบปราม

1.1 ปรับแผน/มาตรการให้เข้ากับสถานการณ์กับเหตุและคดีที่เกิดขึ้น (โดยเน้นการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของนักเรียนนักศึกษาจังหวัดปทุมธานี)

1.2 เมืองปทุมฯ 7-0 และเวร 2-0 (หัวหน้าสายตรวจ) กำชับให้สายตรวจทุกสายทุกผลัด เพิ่มความเข้มจัดทำประวัติกลุ่มเสี่ยง บุคคล/กลุ่มบุคคลต้องสงสัย และ ตรวจยึดรถจักรยานยนต์ต้องสงสัยโดยการทำประวัติ ให้ถ่ายภาพทั้งผู้ขับขี่และผู้ซ้อนท้าย (ให้เพิ่มความเข้มในการตรวจค้น) และทำการตรวจเช็คข้อมูลกับระบบ ขป.2 ทุกสาย

1.3 ให้ รอง ผกก.ป.ฯ กำชับการปฏิบัติ ของ เมืองปทุมฯ 7-0, เมืองปทุมฯ 2-0 ,สายตรวจเขตและชุดปฏิบัติการป้องกันเหตุ 600 (ของ งาน ป.ฯ) ให้ประจำจุดเฝ้าระวังป้องกันเหตุฯ/จุดเสี่ยงตามแผน โดยเพิ่มความเข้มในการออกตรวจ ตรวจค้นกลุ่มเสี่ยง กลุ่มเป้าหมาย และปรากฏกายให้เห็นเด่นชัด

- ให้ เมืองปทุมธานี 7-0 ใช้รถยนต์สายตรวจทะเบียน 1700 ออกเปิดสัญญาณไฟป้องกันเหตุฯ ในถนนปทุมธานี-ลาดหลุมแก้ว และจุดเปิดสัญญาณไฟป้องกันเหตุ หน้า รพ.ปทุมธานี ช่วงเช้าตั้งแต่เวลา 07.00 น.-09.00 น. ช่วงบ่ายตั้งแต่เวลา 15.00 น.-18.00 น.

- ให้เมืองปทุมฯ 2-0 ใช้รถยนต์สายตรวจออกเปิดสัญญาณไฟป้องกันเหตุฯ ตามจุดเสี่ยง จุดป้องกันเหตุในพื้นที่ และออกเปิดสัญญาณไฟป้องกันเหตุในถนนปทุมสัมพันธ์ ช่วงเช้าตั้งแต่เวลา 07.00 น.-09.00 น. ช่วงบ่ายตั้งแต่เวลา 15.00 น.-18.00 น.

- ให้ตรวจสอบสัมพันธภาพและประสานการปฏิบัติกับอาจารย์ฝ่ายปกครองสถาบันการศึกษา
ที่เฝ้าระวังป้องกันเหตุตามจุดต่าง ๆ ในพื้นที่รับผิดชอบ

1.4 ในการตรวจค้นจับกุมนักเรียน นักศึกษาหรือวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง ที่พกพาอาวุธมีด
อาวุธปืนและวัตถุระเบิด ให้นำตัวส่ง พงส.ฯ ดำเนินการเปรียบเทียบปรับหรือดำเนินคดี ให้บันทึกทำ
ประวัติกลุ่มเสี่ยง/บันทึกค้นพบเก็บไว้ในฐานข้อมูลและเรียกผู้ปกครอง อาจารย์ฝ่ายปกครอง เช่น
รับทราบและรับตัวกลับไป

1.5 ให้เมืองปทุมฯ 7-0 นำกำลังตั้งจุด ว.43 เคลื่อนที่ป้องกันเหตุ แยกธนาคารทหาร
ไทย ถ.ปทุมสัมพันธ์ ต.บางปรอกฯ ช่วงเวลาเลิกเรียน ตั้งแต่เวลา 15.00 น.-18.00 น. ของทุกวัน (ช่วง
เปิดภาคเรียน)

2. งานสืบสวน

2.1 ให้ รอง ผกก.สส.ฯ กำชับการปฏิบัติชุดปฏิบัติการป้องกันเหตุ 600 (ของงาน
สืบสวนฯ) ให้ประจำจุดเฝ้าระวังป้องกันเหตุฯ/จุดเสี่ยงตามแผน โดยเพิ่มความเข้มในการออกตรวจ
ตรวจค้นกลุ่มเสี่ยง กลุ่มเป้าหมาย และปรากฏกายให้เห็นเด่นชัด ทำการตรวจค้น ออกตักจับ จิกจับ
กลุ่มเสี่ยง และตรวจสอบประวัติบุคคล ยานพาหนะ กับระบบ ชป.2 ภ.จว.ปทุมธานี ด้วยความใส่ใจ

- จัดชุดสืบสวน ตระเวนตรวจค้นในช่วงเวลากลางคืน ตามชุมชน หมู่บ้าน ตามถนน
เส้นทาง จุดที่มักจะมีกลุ่มวัยรุ่นแก๊งค์กลุ่มมั่วสุ่ม ให้ทำการตรวจค้น ตรวจเช็คประวัติบุคคล/พาหนะ
แล้วจัดทำประวัติกลุ่มเสี่ยงเก็บไว้ในฐานข้อมูลกลุ่มเสี่ยง

2.2 ให้ ชุดสืบสวน โดยการควบคุมของ สว.สสฯ เข้าไปสืบสวนหาข่าวบริเวณที่เกิด
เหตุ และตรวจสอบกล้องวงจรปิด บริเวณที่เกิดเหตุและตามเส้นทางที่คนร้ายหลบหนี เพื่อหาข้อมูลตัว
คนร้าย เพื่อนำไปสู่การจับกุม

2.3 ชุดสืบสวนเมื่อมีการรับแจ้งเบาะแสเหตุต่าง ๆ หากมีเบอร์โทรผู้แจ้งเบาะแสหรือ
ทราบที่อยู่ ให้ประสานขอข้อมูลเพิ่มเติม ด้วยความใส่ใจและรีบดำเนินการเป้าหมายโดยเร็ว

3. งานจราจร

3.1 ให้ รอง ผกก.จร.ฯ กำชับการปฏิบัติชุดปฏิบัติการป้องกันเหตุ 600 (ของ งาน
จร.ฯ) ให้ประจำจุดเฝ้าระวังป้องกันเหตุฯ/จุดเสี่ยงตามแผน โดยเพิ่มความเข้มในการออกตรวจ ตรวจ
ค้นกลุ่มเสี่ยง กลุ่มเป้าหมาย และปรากฏกายให้เห็นเด่นชัด ทำการตรวจค้นวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง และ
ตรวจสอบประวัติบุคคล ยานพาหนะ กับระบบ ชป.2 ภ.จว.ปทุมธานี ด้วยความใส่ใจ

2.7.3 กรณีป้องกันเหตุลักทรัพย์ในเคหะสถาน

1. งานป้องกันปราบปราม

1.1 ปรับแผนการตรวจให้เข้ากับสถานการณ์กับเหตุและคดีที่เกิดขึ้น

1.2 ให้ เมืองปทุมฯ 7-0 และเมืองปทุมฯ 2-0 (หัวหน้าสายตรวจ) กำชับให้ สายตรวจเขตทุกผลัดทุกสายเพิ่มความเข้มและความถี่ในการตรวจตรา ตามจุดเสี่ยง จุดอ่อนแหลม ตามชุมชน/หมู่บ้าน หอพัก ห้องเช่า คอนโด อพาร์ทเมนท์ร้านค้าสุ่มเสี่ยง โดยเพิ่มจุดตรวจผู้แดง ในจุดที่มักเกิดเหตุเน้นปรากฏกายและแสดงตัว ให้เห็นเด่นชัด

1.3 กรณีคนร้ายก่อเหตุลักแบดเตอร์รถยนต์ เมืองปทุมฯ 7-0, เมืองปทุมฯ 2-0 และสายตรวจเขต ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่หรือออกตรวจพื้นที่ เมื่อพบรถยนต์ รถบัสโดยสาร จอดในจุดลับตาคน จอดในที่สุ่มเสี่ยง ให้ประชาสัมพันธ์เจ้าของรถให้เฝ้าระวังเหตุฯ และดำเนินการติดใบสั่งเตือนภัยแจ้งให้เจ้าของรถทราบ

1.4 เมืองปทุมฯ 7-0 และเวร 2-0 (หัวหน้าสายตรวจ) กำชับให้สายตรวจทุกสายทุกผลัด เพิ่มความเข้มจัดทำประวัติกลุ่มเสี่ยง บุคคล/กลุ่มบุคคลต้องสงสัย และ ตรวจยึดรถจักรยานยนต์ต้องสงสัยโดยการทำประวัติ ให้ถ่ายภาพทั้งผู้ขับขี่และผู้ซ้อนท้าย (ให้เพิ่มความเข้มในการตรวจค้น) และทำการตรวจเช็คข้อมูลกับระบบ ชป.2 ทุกสาย

1.5 ให้ รอง ผกก.ป.ฯ และ สว.ป.ฯ (เมืองปทุมฯ 7-0) เข้าไปร่วมประชุมกับผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน และชาวบ้าน ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ที่มีเหตุเกิดขึ้น

- ประชาสัมพันธ์เหตุประทุษร้ายต่อทรัพย์สินที่เกิดขึ้นในหลายรูปแบบ ในพื้นที่เขตรับผิดชอบ ให้ชาวบ้านรับทราบ และให้เฝ้าระวังเหตุฯ หาแนวทางป้องกันในเบื้องต้น

- ให้ปรับปรุงภูมิทัศน์ ภายในหมู่บ้าน ชุมชน ร้านค้า ติดไฟส่องสว่างตามจุดที่มีมืด และตัดต้นไม้หรือ ตัดหญ้าตามจุดที่ปกคลุมกรง้าง ให้สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน อย่าให้มีสิ่งกีดขวาง

- ติดตั้งกล้อง CCTV และลูกกรงเหล็กตัดภายในบ้านและตามร้านค้า เพื่อป้องกันเหตุในเบื้องต้น

- ประชาสัมพันธ์มาตรการเพื่อนบ้านเตือนภัยและเพื่อนบ้านแจ้งเหตุ

- กำหนดมาตรการ/ วางแนวทางการป้องกันเหตุฯร่วมกัน

- ให้ผู้นำชุมชน/ผู้ใหญ่บ้าน ประกาศเสียงตามสายภายในหมู่บ้าน ชุมชน เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านทราบและตื่นตัว เกี่ยวกับเหตุประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน รวมถึงประชาสัมพันธ์มาตรการในการป้องกันเหตุเบื้องต้น

1.6 ทำหนังสือ ประชาสัมพันธ์ เทศบาล และ อบต. ในพื้นที่รับผิดชอบ ให้ร่วมหาแนวทางป้องกันเหตุฯ และให้มีการประกาศเสียงตามสายแจ้งเตือนภัยทุกวัน

1.7 ให้ รอง ผกก.ป.ฯและเมืองปทุมฯ 7-0 แสวงหาความร่วมมือจากภาคประชาชน ภาคีเครือข่าย อปพร. อาสาสมัครภายในชุมชน ออกตรวจตราป้องกันเหตุร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในชุมชน/หมู่บ้าน ทุกคืน (โดยเน้นตำบลบางปรอกฯ)

1.8 ใช้มาตรการเชิงรุก ให้ รอง ผกก.ป.๓ , เมืองปทุมฯ 7-0 ,เมืองปทุมฯ 2-0และสายตรวจเขต ออกพบปะเยี่ยมเยียนประชาชนในพื้นที่ ที่มักจะเกิดเหตุ ประชาสัมพันธ์ ให้เฝ้าระวังเหตุและชี้แนะแนวทาง/มาตรการป้องกันเหตุในเบื้องต้น

1.9 ให้ เมืองปทุม 7-0 นำกำลัง ตั้งจุด ว.43 บริเวณที่มักจะเกิดเหตุฯ หรือตามความเหมาะสมโดยเน้นช่วงเวลาที่เหมาะสม (เพื่อปิดเส้นทางคนร้าย)

2. งานสืบสวน

2.1 ให้ รอง ผกก.สส.๓ ตรวจสอบแฟ้มประวัติคนร้าย /บุคคลพันโทษในพื้นที่ เพื่อเปรียบเทียบข้อมูล เหตุและคดีที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การจับตัวคนร้าย

2.2 ให้ ชุดสืบสวน โดยการควบคุมของ สว.สส๓ เข้าไปตรวจสอบกล้องวงจรปิดบริเวณที่เกิดเหตุ หรือบริเวณใกล้เคียงเพื่อหาข้อมูลตัวคนร้ายเพื่อนำไปสู่การจับกุม

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เฉลิมเกียรติ ศรีวรขาน⁸⁰ ได้ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมเชิงบูรณาการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยหรือแนวทางที่มีผลต่อการป้องกันอาชญากรรมเชิงบูรณาการตามโครงการป่าดงพื้นที่ปลอดภัย และพัฒนารูปแบบการป้องกันอาชญากรรมเชิงบูรณาการจากการประเมินผลโครงการป่าดงพื้นที่ปลอดภัย โดยใช้เครื่องมือคือแบบสอบถาม การศึกษาเอกสาร และการศึกษาภาคสนามในเขตพื้นที่ท่องเที่ยวเปรียบเทียบกับสถานีตำรวจภูธรกระทุ้ง จังหวัดภูเก็ต และสถานีตำรวจภูธรเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนารูปแบบการป้องกันอาชญากรรมเชิงบูรณาการ ต้องนำแนวคิดเรื่องการตำรวจชุมชนมาใช้ มาวางแผนบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ เพื่อกำหนดทิศทางการปฏิบัติให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจได้นำไปใช้ให้บรรลุผลสัมฤทธิ์มุ่งไปสู่เป้าหมายด้วยความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถ ทั้งนี้เมื่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้เริ่มขับเคลื่อนกลยุทธ์ภายใต้กระบวนทัศน์ใหม่ เดินหน้าสร้างเครือข่ายจากหน่วยทางสังคมขนาดเล็ก เชื่อมโยงหลายๆ หน่วยจากหลายพื้นที่ให้เป็นหน่วยทางสังคมขนาดใหญ่ ส่งเสริมปฏิบัติการให้มีความต่อเนื่อง มุ่งมั่นในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมให้กับประชาชน จะทำให้ตำรวจได้รับโอกาสจากแรงศรัทธา และพัฒนาแนวคิดเรื่องการเป็นหุ้นส่วน ก่อเกิดปัจจัยแห่งการยอมรับเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ในสายตาประชาชนควบคู่กันไป การเข้ามีส่วนร่วม จะ

⁸⁰ เฉลิมเกียรติ ศรีวรขาน, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมเชิงบูรณาการ,” (เอกสารวิชาการส่วนบุคคล ตามหลักสูตรผู้บริหารยุคธรรมระดับสูง รุ่นที่ 17 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2556), บทคัดย่อ.

กลายมาเป็นการให้ความร่วมมือร่วมใจอย่างต่อเนื่อง (Collaboration) จนสามารถก่อำเนินนวัตกรรมให้เป็นผลลัพธ์สุดท้ายที่สอดคล้องกันไปตามหลักการ และแนวคิดของการตำรวจชุมชน นั่นคือ ประชาชนเข้าร่วมรับผิดชอบต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ชุมชน และสังคม ตลอดจนสามารถยืนอยู่ร่วมกันกับงานตำรวจได้ดี มีประสิทธิภาพ ด้วยความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนสืบเนื่องตลอดไป

วราภรณ์ ส่องสว่าง⁸¹ ได้ศึกษาเกี่ยวกับความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองบ้านสวน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองบ้านสวน 2) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์ต่อการให้ความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมในเขตเทศบาลเมืองบ้านสวน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองบ้านสวนด้านการฝึกอบรมการป้องกันอาชญากรรมมีระดับต่ำ แต่ด้านความสนใจต่อปัญหาอาชญากรรม ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอาชญากรรม ด้านการประสบเหตุอาชญากรรม และโดยภาพรวมมีระดับความร่วมมือไม่สูงเท่าที่ควร 2) ตัวแปรส่วนบุคคลได้แก่เพศและภูมิลำเนาที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์ต่อการให้ความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมในเขตเทศบาลเมืองบ้านสวนด้านการฝึกอบรมการป้องกันอาชญากรรมในระดับมีนัยสำคัญทางสถิติ

อนันต์ แสงศรีจันทร์⁸² ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบระดับการให้ความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในตำบลสบง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบระดับการให้ความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในตำบลสบง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา โดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ โดยสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลสบง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมประชาชนในตำบลสบงให้ความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่การรีบแจ้ง

⁸¹ วราภรณ์ ส่องสว่าง, “ความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองบ้านสวน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2551), บทคัดย่อ.

⁸² อนันต์ แสงศรีจันทร์, “การเปรียบเทียบระดับการให้ความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในตำบลสบง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 2553), บทคัดย่อ.

เจ้าหน้าที่ตำรวจทันทีเมื่อพบเหตุไม่ปกติในพื้นที่ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือการเป็นพยานในคดีต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีเพศแตกต่างกันมีการให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับอาชญากรรมในพื้นที่และการสอดส่องหาข่าวสารปัญหาอาชญากรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มี อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ แตกต่างกัน ให้ความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในด้านการรับแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจทันทีเมื่อพบเหตุไม่ปกติในพื้นที่ การทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันโจรผู้ร้าย การให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับปัญหาอาชญากรรมการสอดส่องหาข่าวสารปัญหาอาชญากรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนการประชาสัมพันธ์ปัญหาที่อาจก่อให้เกิดอาชญากรรมในพื้นที่ และการเป็นพยานในคดีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อนุวรรต ค้อนทอง⁸³ ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเสริมสร้างความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนตำบลสระใคร อำเภอสระใคร จังหวัดหนองคายการวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชน ตำบลสระใคร อำเภอสระใคร จังหวัดหนองคาย เพื่อกำหนดแนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชน ตำบลสระใคร อำเภอสระใคร จังหวัดหนองคาย และประเมินแนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชน ตำบลสระใคร อำเภอสระใคร จังหวัดหนองคาย โดยผู้เชี่ยวชาญ โดยแบ่งวิธีดำเนินการออกเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชน ตำบลสระใคร อำเภอสระใคร จังหวัดหนองคาย จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 370 คนได้จากสุ่มตัวอย่างแบบกระจายโดยกำหนดสัดส่วน ตามสัดส่วนประชากรในแต่ละพื้นที่หมู่บ้าน เพื่อทำการศึกษาปัจจัยด้านต่าง ๆ ใน 3 ด้านได้แก่ ลักษณะพื้นฐานของประชาชน การรับรู้ข่าวสารและมาตรการในการป้องกันอาชญากรรม และประสบการณ์ในการได้รับผลร้ายจากอาชญากรรม ซึ่งส่งผลต่อสภาพความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในด้านต่าง ๆ คือ การให้ความสำคัญในการป้องกันตนเองจากภัยอาชญากรรม การช่วยสอดส่องดูแลชีวิตและทรัพย์สินของบุคคลรอบข้างให้พ้นจากภัยอาชญากรรม การให้ข้อมูลข่าวสาร หรือเบาะแสเกี่ยวกับอาชญากรรม แก่ตำรวจหรือบุคคล รอบข้าง และการเข้าร่วม ช่วยเหลือหรือสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ในการป้องกันอาชญากรรม ซึ่งพบว่า

⁸³ อนุวรรต ค้อนทอง, “การเสริมสร้างความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนตำบลสระใคร อำเภอสระใคร จังหวัดหนองคาย,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 2551), บทคัดย่อ.

1. สภาพความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง
2. ด้านการให้ความสำคัญ และป้องกันตนเองจากภัยอาชญากรรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก
3. ด้านการช่วยสอดส่องดูแลชีวิตและทรัพย์สินของบุคคลรอบข้างให้พ้นจากภัยอาชญากรรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก
4. ด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร หรือเบาะแสเกี่ยวกับอาชญากรรมแก่ตำรวจหรือบุคคลรอบข้าง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง
5. ด้านการเข้าร่วม ช่วยเหลือสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ในการป้องกันอาชญากรรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

ระยะที่ 2 กำหนดแนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชน ตำบลสระใคร อำเภอสระใคร จังหวัดหนองคาย โดยการระดมสมองของประชากรเป้าหมาย ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจงจำนวน 18 คน ใน 4 ด้าน คือ ด้านการให้ความสำคัญและการป้องกันตนเองจากภัยอาชญากรรม ด้านการช่วยสอดส่องดูแลชีวิตและทรัพย์สินของบุคคลรอบข้างให้พ้นจากภัยอาชญากรรม ด้านการให้ข้อมูลข่าวสารหรือเบาะแสเกี่ยวกับอาชญากรรมแก่ ตำรวจหรือบุคคลรอบข้าง และด้านการเข้าร่วม ช่วยเหลือ หรือสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ในการป้องกันอาชญากรรม ผลการศึกษาพบว่า ได้โครงการในการพัฒนาความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมทั้งสิ้น 7 โครงการ ได้แก่ โครงการจัดทำรายการข่าวอาชญากรรมตามหอกระจายข่าวชุมชน โครงการตำรวจพบประชาชน โครงการจัดทำสื่อคู่มือการป้องกันอาชญากรรม โครงการเพื่อนบ้านเตือนภัย โครงการสายตรวจประชาชนโครงการฝึกอบรมตำรวจชุมชนหรือตำรวจบ้านและโครงการระดมทุนสนับสนุนกิจกรรมในการป้องกันอาชญากรรม

ระยะที่ 3 เป็นการประเมินแนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชน ตำบลสระใคร อำเภอสระใคร จังหวัดหนองคาย โดยนำโครงการที่ได้จากการศึกษาในระยะที่ 2 จำนวน 7 โครงการ พร้อมข้อมูลสภาพความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมและบริบททางสังคมที่สำคัญ เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม จำนวน 5 คน ทำการประเมินความเหมาะสมใน 3 ด้าน ได้แก่ ความเป็นไปได้ ความคุ้มค่า และความสอดคล้องกับบริบททางสังคม พบว่า ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

บทที่ 3 วิธีการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยเรื่องการออกแบบความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรม ในเขตพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี มีระเบียบวิธีดำเนินการศึกษา ดังนี้

- 3.1 รูปแบบการศึกษา
- 3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 รูปแบบการศึกษา

ผู้วิจัยได้เลือกวิธีดำเนินการศึกษาด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือแบบผสมผสาน 2 วิธีประกอบด้วย การสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์เอกสาร เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ครอบคลุมประเด็นรอบด้านสำหรับการออกแบบความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรม ในเขตพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ซึ่งจำแนกมาจากองค์ประกอบของหุ้นส่วนความปลอดภัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการออกแบบความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรม ได้แก่

3.2.1 ส่วนราชการ แบ่งเป็น

- ก) ส่วนราชการบริหารส่วนภูมิภาค โดยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้
นายประทีป บริบูรณ์รัตน์ หัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดปทุมธานี
นางรุ่งทิวา สุดแดน พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดปทุมธานี สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดปทุมธานี
- ข) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

นายชาญ พวงเพ็ชร์ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี
องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี

นายไพบูลย์ หาญสวัสดิ์ นายกเทศมนตรีเมืองปทุมธานี

นายพลิชฐ์ มะลิ นายกเทศมนตรีเมืองบางคูวัด

ดาบตำรวจบำรุง วิมูลชาติ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลบางหลวง

พลตรีสมพงษ์ ธรรมสุธีร์ นายกเทศมนตรีตำบลบางเตี

นายกิตติพงษ์ หอมมาลัย นายกเทศมนตรีตำบลบางชะแยง

นายเกรียงศักดิ์ เพชรประดับ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านฉาง

3.2.2 รัฐวิสาหกิจ โดยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

นายประภัทรเผ่า อวระกุล ผอ.ขท.ปทุมธานี แขวงการทางปทุมธานี กรม
ทางหลวง

นายวีระวัฒน์ มากท้วม ผู้จัดการ สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัด
ปทุมธานี

3.2.3 ภาคประชาชน ได้แก่ กต.ตร. ผู้นำชุมชน อาสาสมัครชาวบ้าน โดยได้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

นายสัญญา จิระจำเริญ ประธาน กต.ตร.สภ.เมืองปทุมธานี

นางชลิตา ผาสุกศรี สมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางเตี

นางจันทร์เพ็ญ เนียมกันทา อาสาสมัครชาวบ้าน

3.2.4 ภาคเอกชน บริษัท โรงงาน ห้างค้าปลีก ฯลฯ

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1 การสัมภาษณ์ (Interview)

ผู้วิจัยจะได้สัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือในการ
ป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี โดยมีประเด็นในการตั้งคำถามในการ
สัมภาษณ์ดังนี้

ก) คำถามสำหรับส่วนราชการ

1) หน่วยงานของท่านมีการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือกัน
ระหว่างหน่วยงานเพื่อการป้องกันอาชญากรรมหรือไม่ อย่างไร

2) ตามคำถามแรกถ้ามี ขอทราบว่ารูปแบบของความร่วมมือดังกล่าวเป็น
อย่างไร

3) ทรัพยากรที่หน่วยงานของท่านนำมาใช้ร่วมกันหรือใช้ร่วมกัน (ไม่ได้เป็นของหน่วยงานตนเอง) กับหน่วยงานอื่น คืออะไร

4) ขอรบลักษณะการทำงานร่วมกันที่เกิดจากความร่วมมือดังกล่าว

5) ขอให้ผู้ให้สัมภาษณ์ยกตัวอย่างความร่วมมือดังกล่าวที่เป็นรูปธรรม

ข) คำถามสำหรับรัฐวิสาหกิจ

1) หน่วยงานของท่านดำเนินงานโดยคำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนมากน้อยเพียงใด

2) จากคำถามแรกถ้ามี ท่านได้ดำเนินการในส่วนใดบ้าง

3) การดำเนินการดังกล่าวมีความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นหรือไม่
น้อยเพียงใด

ค) คำถามสำหรับภาคประชาชน

1) ท่านมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมหรือไม่ อย่างไร

2) การดำเนินการดังกล่าวมีส่วนร่วมกับภาคส่วนใดบ้าง

3) ท่านมีบทบาทในการมีส่วนร่วมอย่างไร

ง) คำถามสำหรับภาคเอกชน

1) ท่านมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมหรือไม่ อย่างไร

2) การดำเนินการดังกล่าวมีส่วนร่วมกับภาคส่วนใดบ้าง

3) ท่านมีบทบาทในการมีส่วนร่วมอย่างไร

3.3.2 การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis)

ผู้วิจัยจะได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการออกแบบความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรม เอกสารในการปฏิบัติงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี รวมถึงพื้นที่อื่นๆ ที่สามารถนำมาใช้เป็นการศึกษาได้ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกรณีศึกษาความร่วมมือในการจัดตั้งสถานีตำรวจย่อย (โคบัง)

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวข้างต้นมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีแนวทางในการดำเนินการดังนี้

3.4.1 จัดกระทำข้อมูล โดยการวิเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูล เพื่อกำหนดประเด็นใหม่ให้มีความเหมาะสม ชัดเจนและเป็นเหตุเป็นผล

3.4.2 แยกและจัดเรียงประเด็นที่ได้ ตามลักษณะเนื้อหา

3.4.3 วิเคราะห์ข้อมูลโดยเชื่อมโยงกับแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่ออธิบาย และหาวิธีการที่เหมาะสมที่จะตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างครบถ้วน

3.4.4 ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาอธิบายกระบวนการออกแบบความร่วมมือ ในการป้องกันอาชญากรรม ในเขตพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี ตลอดจนจัดทำข้อเสนอแนะ ในการบริหารกิจการราชการแบบมีส่วนร่วมได้

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษากระบวนการออกแบบความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วย 6 ตำบล ได้แก่ บางปรอก บ้านฉาง บางหลวง บางเตือ บางคูวัด บางขะแยง รวมถึงข้อมูลด้านปัญหาอาชญากรรมและข้อมูลการเกิดอาชญากรรมในเขตพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์กระบวนการออกแบบความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ ในกรณีศึกษาความร่วมมือในการจัดตั้งสถานีตำรวจย่อย (โคบัง)

ส่วนที่ 4 การนำความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมไปขยายผลในระดับจังหวัดปทุมธานี

4.1 ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน¹

4.1.1 ข้อมูลทั่วไปชุมชน

4.1.1.1 ข้อมูลของตำบลบางปรอก

(1) ประวัติความเป็นมา

ปทุมธานี เป็นจังหวัดในภาคกลางของประเทศไทย มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน ตัวเมืองอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 46 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 1,565,856 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองเป็น 7 อำเภอ คือ อำเภอเมืองปทุมธานี อำเภอสสามโคก อำเภอลาดหลุมแก้ว อำเภอธัญบุรี อำเภอหนองเสือ อำเภอลองหลวง และอำเภอลำลูกกา

(2) พื้นที่

ตำบลบางปรอก เป็นตำบลในเขตการปกครองของอำเภอเมืองปทุมธานี สภาพเป็นเขตเมือง ที่มีการคมนาคมสะดวก และอยู่ใกล้แม่น้ำเจ้าพระยา

¹ กรมการพัฒนาชุมชน สำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน, “ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน (ออนไลน์),” <http://www.thaitambon.com> (สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2559).

(3) เขตพื้นที่

ทิศเหนือ	ติดต่อ	ต.บ้านฉาง อ.เมือง และ ต.บางโพธิ์เหนือ อ.สามโคก จ.ปทุมธานี
ทิศใต้	ติดต่อ	ต.บางกะดี อ.เมือง จ.ปทุมธานี
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	ต.บ้านกลาง อ.เมือง จ.ปทุมธานี
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	ต.บางหลวง อ.เมือง จ.ปทุมธานี

4.1.1.2 ข้อมูลของตำบลบ้านฉาง

(1) ประวัติความเป็นมา

ตำบลบ้านฉาง เป็นตำบลในเขตการปกครองของอำเภอเมืองปทุมธานี ประกอบไปด้วย 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านคลองบางโพธิ์เหนือฝั่งใต้ บ้านหมู่บ้านเจ้าคุณ บ้านคลองบางหลวง บ้านวัดโคก

(2) เขตพื้นที่

ทิศเหนือ	ติดกับ	ตำบลคลองบางโพธิ์เหนือฝั่งใต้ อำเภอสามโคก
ทิศใต้	ติดกับ	ตำบลบางหลวงอำเภอเมือง
ทิศตะวันออก	ติดกับ	เทศบาลเมืองปทุมธานีและเทศบาลบางหลวง อำเภอเมือง
ทิศตะวันตก	ติดกับ	ตำบลบางหลวงอำเภอลาดหลุมแก้ว

(3) สาธารณูปโภค

จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. 1,413 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 95.00 จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ 1,700 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 90.00 ของจำนวนหลังคาเรือน ประวัติความเป็นมา

4.1.1.3 ข้อมูลของตำบลบางหลวง

(1) ประวัติความเป็นมา

มีชาวมอญอพยพเข้ามาทางเรือ สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น มาสร้างถิ่นฐานอาศัยตามริมน้ำ บริเวณปากคลองบางหลวง พร้อมกับสร้างวัดบางหลวงเพื่อให้ประชาชนได้ร่วมกันทำบุญตามประเพณี ต่อมาชุมชนได้มีความเจริญขึ้น และตั้งชื่อว่า บ้านบางหลวง ตามชื่อคลองที่ตั้งถิ่นฐานของชุมชน และได้ยกฐานะเป็น ตำบลบางหลวง ในปัจจุบัน

(2) พื้นที่

เป็นที่ราบลุ่ม มีลำคลองหลายสาย ประกอบอาชีพการเกษตรเป็นส่วนใหญ่

(3) เขตพื้นที่

ทิศเหนือ ติดกับ ต.บ้านฉาง อ.เมือง จ.ปทุมธานี
 ทิศใต้ ติดกับ ต.บางเตือ อ.เมือง จ.ปทุมธานี
 ทิศตะวันออก ติดกับ ต.บางหลวง อ.เมือง จ.ปทุมธานี
 ทิศตะวันตก ติดกับ ต.คูบางหลวง อ.ลาดหลุมแก้ว จ.ปทุมธานี

(4) สาธารณูปโภค

จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. 4,112 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 100.00 จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ 3,783 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 92.00 ของจำนวนหลังคาเรือน

4.1.1.4 ข้อมูลของตำบลบางเตือ

(1) ประวัติความเป็นมา

องค์การบริหารส่วนตำบลบางเตือเป็นสมาชิกสภาตำบลได้จัดขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 ได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล จากกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ.2538 ซึ่งประกาศในพระราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 112 ตอนที่พิเศษ 6 ง. ลงวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ.2538 ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลบางเตือ ตั้งอยู่ เลขที่ 39 หมู่3 ถนนเลียบบครองบางเลียบบครองบางเตือ อ.เมือง จ.ปทุมธานี

(2) พื้นที่

ตั้งอยู่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา มีเนื้อที่ประมาณ 11.49 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 7,463 ไร่

(3) เขตพื้นที่

ทิศเหนือ ติดกับ ต.บางหลวง อ.เมือง จ.ปทุมธานี
 ทิศใต้ ติดกับ ต.บางคูวัด ต.บางแขยง อ.เมือง จ.ปทุมธานี
 ทิศตะวันออก ติดกับ ต.บางกระดี อ.เมือง จ.ปทุมธานี
 ทิศตะวันตก ติดกับ ต.คลองพระอุดม อ.ลาดหลุมแก้ว จ.ปทุมธานี

(4) สาธารณูปโภค

-มีไฟฟ้าใช้

-มีประปาบาดาลหมู่บ้าน

4.1.1.5 ข้อมูลของตำบลบางคูวัด

(1) ประวัติความเป็นมา

ตำบลบางคูวัด เป็นตำบลในเขตการปกครองของอำเภอเมืองปทุมธานี ประกอบด้วย 12 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านปลายบัว บ้านคลองโพธิ์ บ้านคู้งวัด บ้านคลองบางคูวัด บ้าน

เกาะเกรียง บ้านบางตะไนย์ บ้านศาลเจ้า บ้านไผ่ล้อม บ้านดินเลน บ้านบางนางบุญ บ้านฝั่งกลาง
บ้านพะโอย

(2) พื้นที่

เป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำลำคลองไหลผ่าน ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบ

อาชีพทำนา

(3) เขตพื้นที่

ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลบางเตืออำเภอมือง

ทิศใต้ ติดกับ จังหวัดนนทบุรี

ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลคลองพระอุดมอำเภอลาดหลุมแก้ว

ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลบางชะแยงอำเภอมืองและจังหวัดนนทบุรี

4.1.1.6 ข้อมูลของตำบลบางชะแยง

(1) ประวัติความเป็นมา

ตำบลบางชะแยงเดิมเขียนว่า "บางแยง"ต่อมาเมื่อ 30 ปีที่ผ่านมาได้
เปลี่ยนมาเป็น บางชะแยง ประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวมอญอพยพเข้ามาอาศัยในสมัยรัชกาลที่ 2 ของ
กรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งอพยพมาจากเมืองพม่า อาชีพเดิมตำบลนี้ คือ ทำนา ทำสวน ทำไร่ขิง ทำบ่อ
กระจัด ปลูกลูกตาล และบ่อตัว ปัจจุบันประกอบอาชีพส่วนใหญ่ รับจ้างตามโรงงานอุตสาหกรรมในเขต
ตำบล/อำเภอ

(2) พื้นที่

สภาพเดิมของชุมชนเป็นป่าสะแก อดีตของชุมชนเป็นป่าสะแก อดีตมีการ
เดินทางด้วยทางเรือ ปัจจุบันที่ดินของพื้นที่ ได้ขายที่ให้นายทุนปลูกสร้างโรงงานอุตสาหกรรมที่อยู่
อาศัย (หมู่บ้าน) มีคนต่างจังหวัดเข้ามาอาศัยอยู่มาก

(3) เขตพื้นที่

ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลบางเตืออำเภอมือง

ทิศใต้ ติดกับ แม่น้ำเจ้าพระยา

ทิศตะวันออก ติดกับ แม่น้ำเจ้าพระยา

ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลบางคูวัดอำเภอมือง

(4) สาธารณูปโภค

จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. 3,598 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ
100.00 ของจำนวนหลังคาเรือน

4.1.2 ข้อมูลปัญหาอาชญากรรม

อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานีเป็นพื้นที่ที่มีการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคม จากเดิมที่เป็นสังคมชนบทกลายเป็นสังคมเมือง และมีการเปลี่ยนแปลงการผลิตจากภาคเกษตรกรรมเป็นการผลิตในภาคอุตสาหกรรม สภาพการณ์ดังกล่าว ทำให้อำเภอเมืองปทุมธานีเป็นแหล่งรองรับการเข้ามาหางานทำจากคนในทุกภูมิภาคของประเทศ รวมทั้งแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาหางานทำนอกจากนี้การที่อำเภอเมืองปทุมธานีเป็นที่ตั้งของสถานศึกษาทั้งในระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาหลายแห่งทำให้มีเยาวชนเข้ามาศึกษาในจังหวัดปทุมธานีเป็นจำนวนมาก ดังนั้นอำเภอเมืองปทุมธานีจึงเป็นแหล่งรองรับปัญหาที่เกิดขึ้นจากปัจจัยดังกล่าว อาทิเช่น ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสิ่งแวดล้อมและมลพิษที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมและชุมชนที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วและเป็นพื้นที่ปริมาตรซึ่งอยู่ใกล้ความเจริญจึงทำให้เกิดการเรียกร้องต้องการในการรับบริการและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนจากส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสูง จากสภาพปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าว สามารถจำแนกปัญหาที่เกิดขึ้นในจังหวัดปทุมธานี ได้ดังนี้

4.1.2.1 ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานีมีคดีประเภทประทุษร้ายต่อทรัพย์สูงขึ้นเป็นระยะ มีสาเหตุจากการ ที่มีจำนวนประชากรในพื้นที่เพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากประชาชนต่างท้องถิ่นต่างเข้ามาทำงานตามสถานประกอบการต่าง ๆ เช่น โรงงานอุตสาหกรรม โครงการก่อสร้างหมู่บ้านจัดสรร และห้างสรรพสินค้า รวมทั้งเด็กและเยาวชนที่เข้ามาศึกษาในสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาในเขตจังหวัด โดยที่ปัญหาอาชญากรรมที่ประกอบโดยเด็กและเยาวชนไม่ว่าจะเป็นการมีเพศสัมพันธ์ มั่วสุม ยาเสพติด ทะเลาะวิวาท ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ หรือ อาชญากรรมรุนแรง มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทั้งในแง่ความรุนแรงและปริมาณ ซึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าเด็กและเยาวชนไทยมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่นำไปสู่อาชญากรรมเพิ่มขึ้น ซึ่งมีสาเหตุมาจากการเลียนแบบพฤติกรรมที่มีการเผยแพร่ทางสื่อที่ไร้พรมแดน และจากการที่ค่าครองชีพสูงขึ้น การใช้จ่ายจนเกินตัว นับเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อบุคคลบางกลุ่มจึงทำให้มีการก่ออาชญากรรมในคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ สำหรับปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนเมือง จะเกิดปัญหาในชุมชนแออัดเพราะสถานที่ดังกล่าวมีบุคคลหลายประเภทซึ่งบุคคลทั่วไปสามารถเข้าออกชุมชนได้ตลอดเวลา เป็นแหล่งรวมบุคคลประเภทติดยาเสพติด คนจรจัดที่ยากต่อการควบคุม

4.1.2.2 ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด

สภาพปัญหาเสพติดในพื้นที่อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี ในปัจจุบันนี้พบว่าพื้นที่ค้า และพื้นที่แพร่ระบาด ด้วยเหตุปัจจัยหลายประการ อาทิเช่น สภาพพื้นที่โรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมากส่งผลถึงการอพยพเข้ามาทำงานของแรงงานนอกพื้นที่ และ

แรงงานต่างๆ จากข้อมูลการจับกุม และข้อมูลการบำบัดรักษา พบว่ากลุ่มเสี่ยงที่มีแนวโน้มกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น ได้แก่ ผู้พันโทษ ผู้ที่ได้รับการประกันชั่วคราว ผู้ที่ผ่านการบำบัดรักษา ผู้ว่างงาน และกลุ่มผู้ใช้แรงงานด้วย

4.1.2.3 ปัญหาแรงงานต่างด้าว

เนื่องจากอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานีเป็นที่ตั้งของสถานที่ประกอบการทางธุรกิจต่าง ๆ และโครงการก่อสร้างหมู่บ้านจัดสรร จึงมีความต้องการแรงงานไร้ฝีมือเป็นจำนวนมาก ประชากรวัยแรงงานมักไม่ประสงค์ที่จะทำงานในภาคการผลิตและการก่อสร้าง เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่มีการศึกษาสูงจึงเลือกทำงานที่สอดคล้องกับวุฒิการศึกษาของตน การขาดแคลนแรงงานไร้ฝีมือดังกล่าวทำให้เจ้าของกิจการจ้างแรงงานต่างด้าว สัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชา เนื่องจากไม่สามารถหาแรงงานคนไทยมารองรับงานในประเภทดังกล่าวได้ และแรงงานต่างด้าวมียาค่าจ้างแรงงานต่ำเป็นการลดต้นทุนในการผลิต จากปัจจัยข้างต้นทำให้นายจ้างนิยมจ้างแรงงานต่างด้าวเข้าทำงานรับจ้างใช้แรงงาน สำหรับแรงงานต่างด้าวที่ไม่ได้มีการขึ้นทะเบียนทำให้ยากต่อการควบคุมและดูแล ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ได้

4.1.3 ข้อมูลการเกิดอาชญากรรม

การแบ่งประเภทคดีอาญา ตามที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้จัดทำสถิติคดีอาญา โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 คดีความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ

- 1.1 ฆ่าผู้อื่น (คดีอุกฉกรรจ์)
- 1.2 ทำร้ายผู้อื่นถึงแก่ความตาย
- 1.3 พยายามฆ่า
- 1.4 ทำร้ายร่างกายสาหัส
- 1.5 ช่มชู้นกระทำชำเรา

กลุ่มที่ 2 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์

- 2.1 ปล้นทรัพย์ (คดีอุกฉกรรจ์)
- 2.2 ชิงทรัพย์
 - 2.2.1 บาดเจ็บ (คดีอุกฉกรรจ์)
 - 2.2.2 ไม่บาดเจ็บ
- 2.3 ชิงทรัพย์
- 2.4 ลักทรัพย์
 - 2.4.1 รถยนต์
 - 2.4.2 รถจักรยานยนต์

2.4.3 อื่น ๆ

- 2.5 กรรโชกทรัพย์
- 2.6 ฉ้อโกงประชาชน
- 2.7 รับของโจร
- 2.8 ลักพาเรียกค่าไถ่
- 2.9 วางเพลิง

กลุ่มที่ 3 คดีความผิดพิเศษ

- 3.1 พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์
- 3.2 พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก
- 3.3 พ.ร.บ.ลิขสิทธิ์
- 3.4 พ.ร.บ.สิทธิบัตร
- 3.5 พ.ร.บ.เครื่องหมายการค้า
- 3.6 พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์
- 3.7 ความผิดเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์
- 3.8 พ.ร.บ.ป่าไม้
- 3.9 พ.ร.บ.ป่าสงวนแห่งชาติ
- 3.10 พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติ
- 3.11 พ.ร.บ.สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า
- 3.12 พ.ร.บ.สิ่งแวดล้อม
- 3.13 พ.ร.บ.เลื่อยโซ่ยนต์
- 3.14 พ.ร.บ.การขุดดินและถมดิน
- 3.15 พ.ร.บ.ศุลกากร
- 3.16 พ.ร.บ.ฟอกเงิน
- 3.17 พ.ร.บ.ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา

กลุ่มที่ 4 ความผิดที่รัฐเป็นผู้เสียหาย

- 4.1 ยาเสพติด
 - 4.1.1 ผลิต/นำเข้า/ส่งออก
 - 4.1.2 จำหน่าย/ครอบครองเพื่อจำหน่าย
 - 4.1.3 ครอบครอง
 - 4.1.4 เสพยาเสพติด
- 4.2 อาวุธและวัตถุระเบิด

- 4.2.1 อาวุธปืนสงคราม
- 4.2.2 อาวุธปืนธรรมดา
- 4.2.3 วัตถุระเบิด
- 4.3 การพนัน
 - 4.3.1 สลากกินรวบ
 - 4.3.2 ทายผลฟุตบอลออนไลน์
 - 4.3.3 การพนันอื่น ๆ
- 4.4 ความผิดเกี่ยวกับวัตถุ สื่อสิ่งพิมพ์ลามกอนาจาร
- 4.5 ความผิดเกี่ยวกับ พ.ร.บ.คนเข้าเมือง
 - 4.5.1 นำพา ใ้ที่พักพิง
 - 4.5.2 ลักลอบหลบหนีเข้าเมือง
- 4.6 ความผิดเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี
- 4.7 ความผิดเกี่ยวกับสถานบริการ
- 4.8 ความผิดเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

4.2 กระบวนการออกแบบความร่วมมือ

ในการสร้างความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมให้เกิดขึ้นได้นั้น สิ่งสำคัญก็คือการสร้างเครือข่ายของผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะกลายมาเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือ เมื่อศึกษาการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของสถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานีเพื่อนำไปสู่การมีข้อตกลงร่วมกันระหว่างหุ้นส่วนความร่วมมือในการที่จะป้องกันอาชญากรรม และการแบ่งปันทรัพยากรจากหุ้นส่วนนั้น พบว่ามีลักษณะดังนี้

1) การสร้างเครือข่ายเป็นกระบวนการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างหุ้นส่วนที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน สามารถแบ่งปันทรัพยากรร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร สามารถสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้ผู้เป็นหุ้นส่วนในเครือข่าย และมีกิจกรรมร่วมกันสม่ำเสมอ แต่ยังคงความเป็นอิสระต่อกัน การคัดเลือกผู้ที่จะเข้ามาเป็นหุ้นส่วนในเครือข่ายจึงต้องคำนึงถึงบุคคลหรือหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่หรือมีความต้องการในการป้องกันอาชญากรรมเช่นกัน โดยสถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานีกำหนดบทบาทเป็นแกนกลางในการสร้างเครือข่าย การประสานงานและให้ข้อมูลข่าวสาร กำหนดโครงการและกิจกรรม สร้างความสัมพันธ์และติดตามประเมินผล และได้กำหนดสมาชิกที่จะมาร่วมในเครือข่ายมาจาก 4 ภาคส่วน อันได้แก่

ภาคราชการ ประกอบไปด้วย หน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค และองค์กรปกครองท้องถิ่น ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้มีการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันอาชญากรรม การปกครอง และดูแลความสงบเรียบร้อย ดูแลและให้บริการโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับสาเหตุการเกิดอาชญากรรม

ภาครัฐวิสาหกิจ ซึ่งมีการปฏิบัติหน้าที่ดูแลทรัพย์สินที่เป็นการให้บริการประชาชนหรือคุณภาพชีวิตประชาชนในพื้นที่ เช่น การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ซึ่งการดูแลการให้บริการไฟส่องสว่างในพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรม ก็มีผลลดปัญหาอาชญากรรมได้

ภาคประชาชน ซึ่งเป็นประชาชนในพื้นที่ ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาอาชญากรรม และเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับพื้นที่สามารถมีส่วนร่วมคอยสอดส่องดูแลแจ้งเหตุหรือข้อสังเกตต่าง ๆ ได้ ซึ่งมีทั้งผู้ที่มีบทบาทกับการป้องกันอาชญากรรมโดยตรงเช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน กต.ตร. หรือ ผู้ที่ต้องการเข้ามาเป็นอาสาสมัครในเครือข่าย ผู้มีบทบาทในชุมชน เช่น พระสงฆ์

ภาคเอกชน ซึ่งมีทรัพยากรและมีความประสงค์จะร่วมสนับสนุน และช่วยกันสอดส่องดูแลปัญหาอาชญากรรม

2) การสร้างความสัมพันธ์ของแนวร่วมในเครือข่าย สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานีจัดให้มีกิจกรรมสม่ำเสมอและมากพอที่จะทำให้สมาชิกได้ทำงานร่วมกัน มีการสร้างช่องทางสื่อสารโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์และเครื่องมืออื่น ๆ เพื่อกระตุ้นให้มีการสื่อสารระหว่างกันและกระจายงานอย่างทั่วถึง เพื่อสร้างความสัมพันธ์ให้เข้มแข็งและทำให้บรรลุเป้าหมายของเครือข่าย

3) การสร้างแรงจูงใจของสมาชิกในเครือข่าย โดยทั่วไปสมาชิกในเครือข่ายจะยังเข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่ายตราบเท่าที่ยังมีสิ่งจูงใจเพียงพอที่จะดึงดูดให้เข้าไปมีส่วนร่วม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องกำหนดกลไกบางประการที่จะช่วยจูงใจให้สมาชิกเกิดความสนใจอยากเข้ามีส่วนร่วม ซึ่งในกรณีนี้การให้ค่าตอบแทนเป็นแรงจูงใจมีข้อจำกัดเนื่องจากสถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานีไม่ได้มีงบประมาณมากเพียงพอ ส่วนการขอสนับสนุนจากภาคเอกชนก็อาจมีความไม่แน่นอน แต่ก็ได้สร้างแรงจูงใจในเชิงการให้เกียรติยศและชื่อเสียงในการอุทิศตนและหน่วยงานเพื่อสังคมแก่กลุ่มบุคคลหรือหน่วยงานที่เข้าร่วม เช่น การจัดทำใบประกาศเกียรติคุณ เข็มเชิดชูเกียรติ และเผยแพร่กิจกรรมให้เป็นที่แพร่หลาย เป็นต้น

4) กระบวนการทำงานร่วมกัน สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานีใช้การประชุมสื่อสารในเครือข่ายเป็นประจำ อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง และการมีประชุมกับกลุ่มย่อยเป็นระยะตามความเหมาะสมและตามสภาพปัญหาอาชญากรรม จากนั้นจะกำหนดโครงการหรือกิจกรรมที่จะนำไปสู่วัตถุประสงค์คือการป้องกันปัญหาอาชญากรรม โดยการกำหนดโครงการนั้นจะกำหนดเป้าหมายของโครงการ ระยะเวลาดำเนินการ กำหนดทรัพยากรที่ต้องใช้ แนวทางหรือรูปแบบการดำเนินกิจกรรม

แผนดำเนินงานและการประเมินผล และกำหนดผู้รับผิดชอบโดยมอบหมายกระจายหน้าที่ให้บุคคลหรือหน่วยงานต่างๆ ตามความเหมาะสม

5) การประเมินผลโครงการหรือกิจกรรม ในระหว่างดำเนินโครงการจนถึงสิ้นสุดโครงการ จะมีการประชุมเป็นระยะตามที่กำหนดไว้ในแผนงานเพื่อสื่อสารให้สมาชิกได้ทราบถึงความคืบหน้า ปัญหาและอุปสรรค แล้วนำมาประเมินกับตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ หากพบปัญหาทางสถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานีจะเป็นแกนหลักในการประสานงานกับหน่วยงานสนับสนุน จัดหาทรัพยากรที่จำเป็น หาทางแก้ไขปัญหาเพื่อทำให้โครงการเดินหน้าไปอย่างเรียบร้อยเป็นไปตามเป้าหมายในกรอบระยะเวลาที่วางไว้ และรวบรวมข้อมูลจัดทำเป็นรายงานผลการดำเนินงานเพื่อสามารถนำข้อมูลไปใช้เป็นประโยชน์ต่อไปได้

จากกระบวนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือดังกล่าวของสถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานีได้นำมาออกแบบความร่วมมือเพื่อนำไปสู่กิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่เป็นผลลัพธ์อันเป็นรูปธรรมในการป้องกันอาชญากรรมอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยมีกระบวนการที่ต้องสร้างให้สำเร็จเป็นลำดับขั้นดังนี้

4.2.1 ข้อตกลงร่วมกัน

หมายถึงการมีข้อตกลงร่วมกันในการป้องกันอาชญากรรมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง อันได้แก่ ตำรวจซึ่งมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบตามกฎหมายในการป้องกันอาชญากรรม หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนอื่น ๆ ที่อาจมีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น หน่วยงานทางการปกครองซึ่งมีหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงสุขและเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนและประชาชนซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบและต้องการได้รับการปกป้องคุ้มครองในชีวิตและทรัพย์สินจากปัญหาอาชญากรรม อีกทั้งประชาชนเป็นผู้ที่อาจอยู่ใกล้ปัญหาหรืออาจรับรู้แนวโน้มที่จะเกิดอาชญากรรมได้ก่อนใครจากการเป็นผู้อยู่อาศัยในแต่ละพื้นที่ ปัญหาอาชญากรรมจึงมีความซับซ้อนเกี่ยวข้องกับภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม ซึ่งปัจจัยที่ก่อให้เกิดข้อตกลงร่วมกันในการป้องกันอาชญากรรมมี 2 ประการ ได้แก่

4.2.1.1 นโยบายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ โดยในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติตามภารกิจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดพันธกิจ คือ ประชาชนเป็นศูนย์กลาง สร้างเครือข่ายชุมชนและองค์การทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของสังคม เป็นหนึ่งใน 6 พันธกิจ และการกำหนดยุทธศาสตร์ที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนและเครือข่ายปฏิบัติงานของตำรวจ ไว้เป็นหนึ่งใน 4 ของยุทธศาสตร์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2555-2564 ซึ่งสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคประชาชน และบูรณาการทุกภาคส่วน โดยเน้นชุมชนเข้มแข็งในการป้องกันและ

ปราบปรามอาชญากรรม และสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาอาชญากรรม รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน และท้องถิ่น มีความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในทุกมิติ

ในอดีตที่ผ่านมา การทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจมุ่งเน้นไปในเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย เน้นการปราบปราม จับกุม ปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัด โดนมีแนวคิดว่าการทำงานในลักษณะนี้น่าจะก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคมได้แต่ผลที่ปรากฏต่อสาธารณะพบว่าไม่สามารถทำให้สังคมสงบสุขได้ และอีกทั้งยังทำให้ปัญหาทวีความรุนแรงมากขึ้น มีความซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโครงสร้างขององค์กรมาหลายครั้ง โดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาองค์กรและเพิ่มประสิทธิภาพการบริการประชาชน ซึ่งการปรับโครงสร้างองค์กรดังกล่าวยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่กล่าวมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่สามารถเกิดผลต่อภารกิจหลักที่ดีขึ้น จึงทำให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติให้ความสนใจกับแนวคิดในการปรับกระบวนการทัศนการทำงานใหม่ให้สอดคล้องกับการปรับโครงสร้างองค์กรแสดงดังตารางด้านล่างนี้

กรอบกระบวนการทัศนเดิม	เริ่มปรับกรอบกระบวนการทัศน	กรอบกระบวนการทัศนใหม่ “การตำรวจชุมชน”	
		เน้นเครือข่าย	เน้นการบูรณาการทั้งชุมชนทางภูมิศาสตร์และหลายมิติมากขึ้น
เป็นแนวทางปฏิบัติงานรูปแบบเดิมที่เป็นหลักนิยม โดยใช้กำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจ และแนวคิดการบริหารจัดการแบบ 4M ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - คน - เงิน - วัสดุ - การจัดการ มาช่วยในการปฏิบัติงาน	เริ่มความรับผิดชอบต่อสังคม โดยเข้าไปรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน โดยนำ 4M มาใช้ให้เกิดผลเต็มที่โดยประชาชนสมัครใจเข้าร่วมช่วยเหลือและตำรวจเริ่มเป็นตำรวจรับใช้ชุมชน	การเริ่มต้นในการปรับวิธีคิดวิธีการทำงาน และทัศนคติที่ว่าตำรวจเพียงลำพังแก้ไขปัญหาสังคมไม่ได้ ต้องสร้างความร่วมมือร่วมใจ และการมีส่วนร่วมกับประชาชน/ชุมชน/ท้องถิ่น ในการร่วมแก้ไข/หยุดยั้งอาชญากรรมโดยร่วมในการแก้ไขปัญหามิใช่ป้องกันเดียวเป็นการแก้ไขร่วมกันโดยชุมชนในทุกมิติ	กระบวนการทัศนใหม่ที่มีผลต่อการแก้ไขปัญหาแบบยั่งยืนและได้ผลสำเร็จ โดยคิดว่ารัฐกับประชาชนต้องมีส่วนร่วมกันแก้ไข มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีความเชื่อมโยงกันที่หลากหลายมิติในการร่วมกันแก้ไขปัญหา

4.2.1.2 ความสำคัญของปัญหาอาชญากรรมในระดับการบริหารงานราชการ

ปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาสังคมที่มีความสำคัญปัญหาหนึ่งในบรรดาปัญหาสังคมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และนับเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม ซึ่งเราไม่สามารถกำจัดให้หมดไปได้ แต่สามารถหาแนวทางป้องกันและควบคุมได้ อาชญากรรมมีผลกระทบต่อสังคม ทั้งสังคมส่วนรวมและปัจเจกชน ปัญหาอาชญากรรมเรียกได้ว่าเป็นปัญหาที่สำคัญในการแก้ไขของรัฐบาลซึ่งแนวโน้มของอาชญากรรมมีความรุนแรงและเพิ่มสูงขึ้น ก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงภายในประเทศ ตลอดจนชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รวมทั้งมีผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ และยังมีผลกระทบต่อจิตใจของประชาชน อันก่อให้เกิดความไม่สงบสุขขาดความมั่นใจในความปลอดภัยในการดำรงชีวิต

ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในอดีต จนถึงปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ มีความซับซ้อนและรุนแรงมากขึ้น ทำให้การทำงานของตำรวจมีความยุ่งยากมากขึ้นตามไปด้วย เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงต้องปรับปรุงรูปแบบการทำงานให้ทันต่อรูปแบบการก่ออาชญากรรม ปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ เหล่านี้เป็นปัญหาสาธารณะที่มีผลต่อประชาชนโดยตรง รัฐบาลจึงมีหน้าที่โดยตรงที่จะเข้ามามีบทบาทในการกำหนดนโยบายและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้ลดน้อยลง เพื่อความสงบสุขของประชาชนโดยให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานของรัฐบาลที่รับผิดชอบ ควบคุมความรุนแรงและลดโอกาสที่เกิดขึ้นของอาชญากรรมให้อยู่ในระดับที่สามารถควบคุมได้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีมาตรการในการป้องกันอาชญากรรม มากกว่าที่ให้เกิดอาชญากรรมขึ้นแล้วจึงป้องกันหรือปราบปราม ในอดีตที่ผ่านมาเน้นการศึกษาอาชญากรรมมักจะมุ่งเน้นไปที่ตัวอาชญากรรมเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ตามจริงแล้วสาเหตุของอาชญากรรมนั้นเกี่ยวข้องกับหลายปัจจัย ได้แก่ ผู้เสียหาย ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมนั้น ๆ ผู้ที่เป็นพยาน สถานที่ เวลา และโอกาส ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ต่างเป็นสภาพแวดล้อมในการใช้ชีวิตของประชาชน ดังนั้นการให้ความร่วมมือของประชาชนในการป้องกันตนเองและส่วนรวมด้วยความตระหนักว่าตัวประชาชนเองอาจเป็นปัจจัยหนึ่งของการเกิดอาชญากรรม ซึ่งเมื่อประชาชนหันมาให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของภาครัฐก็จะทำให้การป้องกันอาชญากรรมได้ผลดียิ่งขึ้น

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ เป็นการมุ่งเน้นที่จะพัฒนาการบริหารราชการให้สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น หมายถึงการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมซึ่งจัดให้ระบบการบริหารราชการเป็นระบบเปิด (Open Governance) โดยประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องในภาคส่วนต่าง ๆ รวมถึงภาคประชาสังคม มีโอกาสเข้าร่วมใน 5 มิติ คือ

- 1) ร่วมคิดและเสนอความเห็น
- 2) ร่วมตัดสินใจ
- 3) ร่วมดำเนินการ

4) ร่วมรับประโยชน์

และ 5) ร่วมติดตามผลการดำเนินงาน

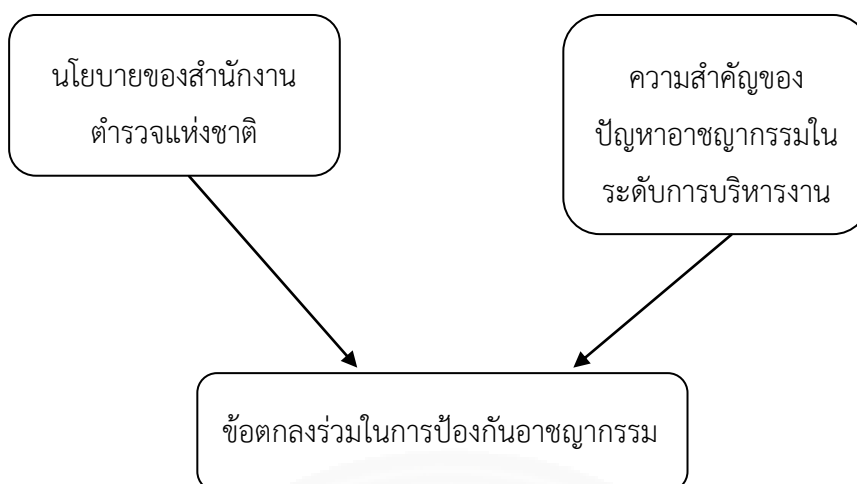
โดยการยอมรับและให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็น ร่วมปฏิบัติงานและการตรวจสอบผลการดำเนินงาน ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงถือว่าเป็นเรื่องสำคัญและมีความจำเป็นมากต่อการพัฒนาหรือการคุ้มครองและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของประเทศต่อไปในอนาคตเพราะการที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจำเป็นจะต้องมีการให้ข่าวสารที่แท้จริงและถูกต้องโดยมีการกำหนดขั้นตอนการมีส่วนร่วมอย่างถูกวิธีและมีประสิทธิภาพ ซึ่งที่มาของการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม พบว่า เริ่มปรากฏความชัดเจนในหลักการตามวิถีทางรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ซึ่งรู้จักกันในนาม “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” ที่ถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ได้วางรากฐานสำคัญของระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในทางการเมืองและการบริหารของรัฐ ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น หลักการดังกล่าวได้มีการขยายความในรายละเอียดเพิ่มเติมมาสู่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ตามความที่ปรากฏในมาตรา 87 ว่า รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังต่อไปนี้

1) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

2) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคมรวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ

3) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับในรูปแบบองค์การทางวิชาชีพหรือสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่น ๆ

คำว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน จึงถือกำเนิดขึ้นและนำมาใช้อย่างกว้างขวาง ในความหมายว่าเป็นกระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีโอกาสแสดงทัศนะและความเห็น และมีการนำความคิดเห็นดังกล่าว ไปประกอบในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐ ตำรวจจึงได้ปรับกระบวนการทัศน์ให้มีความสำคัญกับการประสานนำทุนทางสังคมมาใช้ ผนึกกำลังขยายศักยภาพสร้างข่ายโยงใยให้ทั่วถึงทุกพื้นที่ ส่งผลต่อการป้องกันอาชญากรรมที่ก่อให้เกิดพลังขับเคลื่อนคน ชุมชน สังคม ให้ร่วมแรงร่วมใจพัฒนาความมั่นคงปลอดภัย นั่นคือความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างตำรวจกับภาคส่วนต่าง ๆ รวมถึงประชาชน ที่จะก่อให้เกิดกระบวนการให้ทุกฝ่ายเข้ามาทำงานร่วมกัน

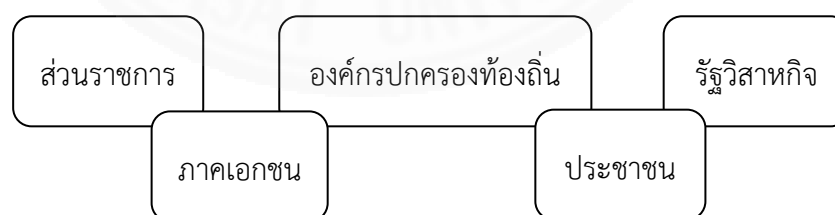

ภาพที่ 4.1 แสดงปัจจัยที่ก่อให้เกิดข้อตกลงร่วมกันในการป้องกันอาชญากรรม

4.2.2 ทรัพยากรจากหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้อง

4.2.2.1 การทำงานร่วมกันของภาคส่วนต่าง ๆ

ด้วยการเห็นความสำคัญของความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจนก่อให้เกิดการดำเนินงานขึ้นมาตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงขั้นตอนการปฏิบัติ จึงส่งผลให้เกิดความร่วมมือจากการทำงานของหลายภาคส่วน และการระดมทรัพยากรร่วมกันขึ้นมา โดยมีสถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี เป็นตัวหลักในการขับเคลื่อนโครงการต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตกลงกันได้ ด้วยความต้องการที่เหมือนกันในการป้องกันอาชญากรรมที่เกิดขึ้นจึงก่อให้เกิดความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ภายใต้ความแตกต่างในเรื่องของบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน จึงทำให้การทำหน้าที่ร่วมกันป้องกันอาชญากรรมแต่ละหน่วยงานแต่ต่างกันไป

ภาพที่ 4.2 แสดงองค์ประกอบของหุ้นส่วนความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ

4.2.2.2 ความสามารถในการแบ่งปันทรัพยากรของภาคส่วนต่าง ๆ

(1) ส่วนราชการ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนราชการบริหารส่วนภูมิภาค และส่วนราชการบริหารส่วนกลาง

ก. ส่วนราชการบริหารส่วนภูมิภาค ได้แก่ สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดปทุมธานี และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดปทุมธานี

- สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดปทุมธานี

อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) คือ อาสาสมัครภาคประชาชนที่ตั้งขึ้นโดยกระทรวงมหาดไทย เพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือราชการ และเจ้าพนักงานในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นหลัก รวมทั้งหน้าที่อื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย โดยถือปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง จากการขับเคลื่อนของกระทรวงมหาดไทยในการเพิ่มจำนวนและพัฒนาศักยภาพเครือข่าย อปพร. ทำให้ปัจจุบันมีอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) กระจายอยู่ในภูมิภาคของประเทศมากกว่าล้านคน การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนจากการทราบปัญหาและสภาพในท้องถิ่นเป็นอย่างดีจะช่วยให้การป้องกันอาชญากรรม

- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดปทุมธานี

ด้วยภารกิจหลักของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นการพัฒนาสังคม การสร้างความเป็นธรรมและความเสมอภาคในสังคม การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพและความมั่นคงในชีวิตสถาบันครอบครัวและชุมชน โดยมีการลงพื้นที่และสัมผัสกับประชาชนอย่างแท้จริง ดำรวจจึงสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลเชิงสังคม ซึ่งเป็นถือเป็นข้อมูลอีกมิติหนึ่งและเป็นประโยชน์ในทางคดีด้วย อีกทั้งยังมีการจัดให้เจ้าหน้าที่ร่วมลงพื้นที่กับตำรวจอีกด้วย

ข. ส่วนการปกครองท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี เทศบาลเมืองปทุมธานี เทศบาลตำบลบางหลวง, บางคูวัด และองค์การบริหารส่วนตำบลบางเตือ , บางชะแยง , บางหลวง และบ้านฉาง

ด้วยพันธกิจหลักขององค์การปกครองท้องถิ่น คือ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้เชื่อมโยงและสอดคล้องกับผังเมืองรวม พัฒนาระบบการบริการ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ รวมถึงการคมนาคมขนส่ง ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการได้อย่างครอบคลุมทั่วถึง การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งด้านการศึกษา สุขภาพ วิธีการประกอบอาชีพการดำรงชีวิต ที่เข้มแข็งนำไปสู่สังคมที่มีคุณภาพ รวมถึงการป้องกันบรรเทาสาธารณภัยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ท้องถิ่น หน่วยงานนี้จึงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนงานตำรวจมากกว่าหน่วยงานอื่นๆ ในการปรับสภาพแวดล้อมในการป้องกันอาชญากรรม การดูแลเรื่องของกล้องโทรทัศน์วงจรปิดตามจุดต่างๆ และการสนับสนุนเงินงบประมาณด้วย

(2) ส่วนรัฐวิสาหกิจ

- การไฟฟ้าภูมิภาคจังหวัดปทุมธานี การดำเนินงานของการไฟฟ้าเป็นการดำเนินการตามนโยบายด้านความมั่นคงของรัฐบาล เพื่อดำเนินการจัดระเบียบสังคม เกี่ยวกับสภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เสี่ยงและล่อแหลม ที่อาจก่อให้เกิดอาชญากรรม โดยการไฟฟ้าได้เข้ามหารื้อกับผู้กำกับสถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี เพื่อร่วมกันวิเคราะห์หาพื้นที่ดำเนินการโครงการติดตั้งโคมไฟฟ้าสาธารณะ

(3) ภาคประชาชน ได้แก่ กต.ตร.สภ. อาสาสมัครชาวบ้าน ผู้นำชุมชน

- กต.ตร.หรือ คณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจเกิดขึ้นโดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องเข้ามา ร่วมในการบริหารราชการในระดับความร่วมมืออย่างเป็นทางการ ซึ่งเป็นการส่งเสริมบทบาทและศักยภาพภาคประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการกิจหลักของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยองค์ประกอบของ กต.ตร. ได้แก่ กรรมการโดยตำแหน่ง กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และประชาชน ซึ่งกำหนดจำนวนและวิธีการได้มาซึ่งคณะกรรมการเป็นไปตามระเบียบ ก.ต.ช.ว่าด้วยคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจพ.ศ.2549 กต.ตร.มีภารกิจหน้าที่หลักอยู่ 3 ประการ คือ ภารกิจการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจในพื้นที่ ภารกิจการมีส่วนร่วม และภารกิจสนับสนุน

มีลักษณะการมีส่วนร่วมดังต่อไปนี้

1. มีส่วนร่วมในการคิด ศึกษาและค้นคว้าสาเหตุและสาเหตุของปัญหา ตลอดจนความต้องการของท้องถิ่น
 2. มีส่วนร่วมในการริเริ่มและตัดสินใจกำหนดกิจกรรมหรือโครงการ เพื่อลดและแก้ปัญหาท้องถิ่นและชุมชน
 3. มีส่วนร่วมในการปฏิบัติให้ความร่วมมือ และสนับสนุนทรัพยากรต่างๆเพื่อใช้ในการปฏิบัติตามกิจกรรม
 4. มีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามการดำเนินกิจกรรม
 5. มีส่วนร่วมในการเสนอและปรับปรุง
- ตัวอย่าง การดำเนินกิจกรรมร่วมกับชุมชนซึ่งเป็นอาสาสมัครตำรวจบ้าน โดยให้เจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่คอยเป็นพี่เลี้ยงให้กับอาสาสมัครตำรวจบ้าน และ กต.ตร.สนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินงาน เช่น กล้องวงจรปิด และเครื่องแบบอาสาสมัคร เป็นต้น

บทบาทที่สำคัญอีกประการของ กต.ตร. คือ การแก้ปัญหาการบริหารงานตำรวจในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) ด้านบุคลากร โดย กต.ตร.ช่วยสนับสนุนในเรื่องกำลังพลที่ไม่สัมพันธ์กับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งทำให้เกิดปัญหาในการรักษาความสงบเรียบร้อยและการดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน เช่น การร่วมกับชุมชนจัดให้มีอาสาสมัครตำรวจชุมชน อาสาสมัครตำรวจบ้าน อาสาสมัครจราจร เป็นต้น โดนอาสาเหล่านี้ได้รับความร่วมมือจาก กต.ตร.ในการประสาน จัดหา และฝึกอบรม ซึ่งสามารถช่วยงานตำรวจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ด้านงบประมาณ โดย กต.ตร.สนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินงานในกิจการตำรวจ เนื่องจากงบประมาณที่ได้รับในการดำเนินโครงการบางโครงการที่ไม่พอเพียง หรือไม่ได้รับงบประมาณ แต่ กต.ตร.พิจารณาว่าควรจะดำเนินการเพื่อประโยชน์ของชุมชน หรือเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่ง กต.ตร.ได้ให้ความร่วมมือในการจัดหางบประมาณ โดยการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดการแข่งขันกอล์ฟการกุศลเพื่อระดมทุน เป็นต้น

3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ โดย กต.ตร.พิจารณาถึงความจำเป็นของอุปกรณ์เครื่องใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่ง กต.ตร.ได้สนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เช่น เสื้อเกราะกันกระสุน รถจักรยานยนต์สายตรวจ กรวยยาง เป็นต้น

4) ด้านการจัดการ โดน กต.ตร. ได้นำความรู้ ความสามารถ และเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้ในการให้คำปรึกษา และเสนอแนวทาง เพื่อจัดทำโครงการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกันและนำไปสู่การยอมรับซึ่งกันและกัน และการทำงานร่วมกันในลักษณะหุ้นส่วนการพัฒนา

- ผู้นำชุมชนจากการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชนสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ผู้นำที่เป็นทางการ เช่น คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน, ตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ เช่น ผู้มีบารมีในพื้นที่ ข้าราชการบำนาญ ผู้มีฐานะดี พระสงฆ์ ผู้นำชุมชนมีบทบาทเป็นเสมือนตัวแทนกับเป็นเสียงสะท้อนของชุมชนหรือประชาชนในพื้นที่ ต่างมีลักษณะพิเศษ คือ เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับชุมชนประกอบกับความสนิทสนมและได้รับการไว้วางใจกับคนในพื้นที่ จึงรู้แหล่ง รู้พื้นที่ทุกตารางเมตร ว่าบ้านใคร ทำอะไร อาชีพอะไร อีกทั้งจะรู้ถึงปัญหา สาเหตุ และความต้องการของชุมชนในพื้นที่อย่างแท้จริง จึงเห็นได้ว่าผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการป้องกันอาชญากรรมเป็นอย่างยิ่ง ในเรื่องการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของผู้นำชุมชนนั้น พบว่าผู้นำชุมชนมีการให้ความรู้ การสอดส่องความประพฤติของลูกบ้าน การสอดส่องดูแลสถานที่อบายมุข รวมไปถึงการแจ้งเบาะแสของผู้ต้องสงสัยให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจแต่ผู้นำชุมชนยังไม่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนป้องกันอาชญากรรม

- อาสาสมัครชาวบ้าน จากการศึกษา พบว่าอาสาสมัครมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมอยู่ 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน ด้านการ

ช่วยเหลือตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่ ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ด้านการมีส่วนร่วมคิดและวางแผนการป้องกันอาชญากรรม ด้านประสานงานระหว่างตำรวจกับผู้นำประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมตั้งจุดตรวจสกัดในชุมชน และด้านการรายงานความเคลื่อนไหวของผู้ที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับอาชญากรรม รายละเอียดในแต่ละด้าน มีดังต่อไปนี้

1. ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในชุมชนเช่นการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน การลดอบายมุขในชุมชน มีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการรักษาสถานที่เกิดเหตุคดีต่าง ๆ และมีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการสืบหาพยานหลักฐานในคดีเพื่อยืนยันจับกุมผู้กระทำความผิด

2. ด้านการช่วยเหลือตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่เช่น การจับกุมผู้กระทำความผิดในชุมชนในเหตุการณ์กระทำความผิดซึ่งหน้า มีการชี้เบาะแสผู้กระทำความผิดแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ และมีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่จับผู้กระทำความผิดด้านอาชญากรรม

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมในชุมชนพบว่า การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครตำรวจบ้าน ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจคันทายาว อยู่ในระดับสูงเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ผลการศึกษา พบว่าอาสาสมัครตำรวจบ้านมีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการออกตรวจพื้นที่เพื่อป้องกันอาชญากรรมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในการศึกษาครั้งนี้ รองลงมาคือ มีส่วนร่วมเป็นพยานคดีที่ทำนร่วมจับกุมผู้กระทำความผิด ตามลำดับ

4. ด้านการประสานงานระหว่างตำรวจกับผู้นำชุมชนเช่น การประสานงานระหว่างตำรวจกับผู้นำชุมชนในพื้นที่ และมีส่วนร่วมในการประสานงานระหว่างตำรวจจนการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านอาชญากรรมแก่ประชาชน

5. ด้านการมีส่วนร่วมคิดและวางแผนการป้องกันอาชญากรรมเช่น การประชุมรับทราบเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยร่วมกับอาสาสมัครตำรวจบ้าน การมีส่วนร่วมกำหนดแผนรักษาความปลอดภัยในชุมชนร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ และมีส่วนร่วมในการตั้งจุดตรวจร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ

6. ด้านการมีส่วนร่วมตั้งจุดตรวจ/จุดสกัดในชุมชนพบว่า การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครตำรวจบ้าน ด้านการตั้งจุดตรวจสกัดในชุมชน ในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจคันทายาว อยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อผลการศึกษา พบว่า อาสาสมัครตำรวจบ้านมีส่วนร่วมในการตั้งจุดตรวจร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ

7. ด้านการรายงานความเคลื่อนไหวของผู้มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับอาชญากรรม เช่น การแจ้งเหตุร้ายต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจเมื่อเกิดเหตุร้ายขึ้นในชุมชน และการรายงานความเคลื่อนไหวของผู้มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับอาชญากรรม

(4) ภาคเอกชน ได้แก่ บริษัท โรงงาน ร้านทอง ร้านสะดวกซื้อ ห้างค้าปลีก ภาคเอกชน โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายของคนร้าย ซึ่งอาจตกอยู่ในฝ่ายถูกกระทำ จึงต้องหันหน้าเข้ามาให้ความร่วมมือ เช่น การประสานงานให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาช่วยวางจุดการติดตั้งกล้องวงจรปิดที่สถานประกอบการ เพื่อให้มีการกระจายตัวของกล้องและมีความเหมาะสมครอบคลุมพื้นที่ และในบางแห่ง อย่างเช่นร้านทอง มักจะมีการเชื่อมโยงกล้องวงจรปิดและสัญญาณเตือนเหตุมายังห้องปฏิบัติการเพื่อใช้ในการป้องกันอาชญากรรม

ทั้งนี้ ทรัพยากรที่ใช้ในการป้องกันอาชญากรรม อาจแบ่งออกได้ ดังนี้

1) ทรัพยากรบุคคล โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท

- ประชาชนในพื้นที่ เป็นกำลังหลักที่ช่วยเป็นหูเป็นตาให้กับตำรวจ
- อาสาสมัครชาวบ้าน เป็นผู้ได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานตำรวจ ซึ่งจะคอยช่วยเหลือและสนับสนุนการทำงานของตำรวจได้เป็นอย่างดี
- เจ้าหน้าที่ผู้มีความรู้เฉพาะด้าน การป้องกันอาชญากรรมมีหลายรูปแบบ ส่วนหนึ่งคือการออกปฏิบัติการมวลชนสัมพันธ์ในชุมชนต่าง ๆ ตำรวจจะขอความร่วมมือไปยังสำนักงานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดปทุมธานี เพื่อจัดหาเจ้าหน้าที่ผู้มีความรู้เข้ามาร่วมปฏิบัติการด้วย เพื่อให้ความรู้ประชาชนให้ครบทุกด้าน

2) ข้อมูลที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนกัน

ข้อมูลจากเทศบาลต่าง ๆ โดยการประสานขอข้อมูลกล้องวงจรปิดจากเทศบาลต่าง ๆ การขอข้อมูลผู้อาศัยในพื้นที่ เพื่อติดตามตัวบุคคล การประชาสัมพันธ์ผ่านวิทยุชุมชน และการออกพื้นที่เพื่อรับฟังความคิดเห็นของชุมชน

ข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติงานของตำรวจ โดยการออกพบปะประชาชน เพื่อสร้างความตื่นตัว อาจได้ข้อมูลสะท้อนกลับมาจากประชาชน เพื่อเป็นประโยชน์ในการป้องกันภัย หรือ การแจ้งเบาะแสทางโทรศัพท์ หรือจดหมายแสดงความคิดเห็นจากประชาชน ข้อมูลต่าง ๆ ล้วนต่างเป็นข้อมูลที่สามารถนำมาใช้ในวิเคราะห์หาแนวทางป้องกันอาชญากรรมได้เป็นอย่างดี

3) อุปกรณ์ที่ใช้ในการป้องกันอาชญากรรม

ได้จาก งบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง รวมถึงงบประมาณจากภาคเอกชนในท้องที่ ช่วยสนับสนุนการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการป้องกันอาชญากรรม

4) ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

ฐานข้อมูลเชื่อมโยงกันระหว่างตำรวจกับกรมการส่งเสริมท้องถิ่น กรมการปกครอง ซึ่งทำให้ทราบข้อมูลทะเบียนราษฎร์ของบุคคล และเชื่อมโยงกับข้อมูลอาชญากรหรือการกระทำ ความผิดอื่น ๆ

4.2.3 ลักษณะการทำงานร่วมกันของหุ้นส่วน

ความร่วมมือกันของหุ้นส่วน มีลักษณะเป็นการสร้างพันธมิตรในเชิงหุ้นส่วน ในการทำงานร่วมกันด้วยความไว้วางใจต่อกัน ด้วยความมุ่งมั่นร่วมกันในการสร้างบรรยากาศของความปลอดภัยในเกิดขึ้นในชุมชน ด้วยการใช้เทคนิคพูดคุยปรึกษาหารือกัน เพื่อร่วมกันแก้ต้นเหตุปัญหาจากอาชญากรรม โดยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้สร้างความร่วมมือหรือเป็นแกนนำในการระดมทรัพยากรเพื่อดำเนินกิจกรรมป้องกันอาชญากรรม

ลักษณะของหุ้นส่วนที่พบ มีดังต่อไปนี้

หุ้นส่วนที่มีความมุ่งหมายในการมีส่วนร่วมที่ชัดเจน เนื่องจากส่วนหนึ่งของหุ้นส่วนเป็นส่วนราชการ ซึ่งได้รับมอบหมายนโยบายมาโดยตรงให้ทำงานร่วมกัน อีกทั้งความเป็นตัวแทนของรัฐ ยังสร้างความน่าเชื่อถือให้กับท้องถิ่น ชุมชน รวมถึงตัวประชาชนเองด้วย มีความเชื่อมั่นและไว้วางใจ โดยการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทั้งด้านที่เป็นข้อเท็จจริงและด้านที่เป็นความคิด ความรู้สึก ความคาดหวัง ซึ่งมีผลให้การวินิจฉัยปัญหาและการเสนอทางเลือกในการแก้ไขปัญหาที่หลากหลาย และตรงต่อความต้องการ มีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และนำเสนอข้อมูลข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมาครบถ้วน และมีการติดต่อระหว่างหุ้นส่วน เป็นการสื่อสารแบบสองทาง ซึ่งจะนำไปสู่การลดอคติที่มีระหว่างกัน ซึ่งจะนำไปสู่การลดอคติที่มีต่อกันระหว่างหุ้นส่วนที่เข้าร่วม โดยมีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันอย่างสม่ำเสมอบ่อยครั้ง และทำอย่างตั้งใจทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการว่า คดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่มีอะไรบ้าง มีเหตุปัจจัยและสาเหตุการเกิดคดีอาชญากรรมอย่างไรบ้าง มีแผนประทุษกรรมหรือพฤติกรรมแห่งการกระทำความผิดของคนร้ายอย่างไร ผู้เสียหายหรือเหยื่อเป็นกลุ่มคนประเภทใด มีสภาพแวดล้อมอย่างไรที่เอื้ออำนวยให้เกิดอาชญากรรมดังกล่าวขึ้น โดยใช้ข้อมูลจากภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่เป็นหลักพื้นฐานสำคัญในการวิเคราะห์

4.2.4 โครงการ/กิจกรรม ได้แก่

การจัดงานในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันเด็ก วันสุนทรภู่ซึ่งตรงกับวันต่อต้านยาเสพติด การจัดงานในวันสำคัญต่าง ๆ นั้น ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจทุกนายของสถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานีจะได้รับมอบหมายหน้าที่แตกต่างกันไป เพื่อร่วมมือร่วมใจกันจัดงานขึ้นมา โดยจะทำการขอความร่วมมือไปยังห้างร้านต่าง ๆ ที่มีความสามารถและกำลังพอที่จะช่วยเหลือในเรื่องสิ่งของ หรือ เงิน เพื่อนำมาเป็นของขวัญให้กับเด็กที่เข้ามาร่วมกิจกรรม หรือ ในวันสุนทรภู่ทางโรงเรียนต่าง ๆ โดยหมวดภาษาไทยจะทำการจัดงานเพื่อรำลึกถึงกวีชื่อสุนทรภู่ ซึ่งในวันดังกล่าวตรงกับวันต่อต้านยาเสพติดเช่นกัน เจ้าหน้าที่ชุดปฏิบัติการจึงอาศัยการจัดกิจกรรมของโรงเรียนเป็นเวทีในการประชาสัมพันธ์ถึงเรื่องผลร้ายของยาเสพติดให้กับนักเรียนไปด้วย

การเกณฑ์ให้อาสาสมัครชุมชนมาอบรมปล่อยแถวในกรณีภารกิจเร่งด่วนสำคัญ การเกณฑ์ให้อาสาสมัครชุมชนมานั้น ก็คือการขอความร่วมมือจากกลุ่มสมาชิกอาสาสมัครชุมชนแบบ

กะทันหันเร่งด่วน อาจมิได้มีการกำหนดนัดหมายมาก่อน เพื่อมาร่วมกันประชุมชี้แจงในการปฏิบัติเป็น ครั้ง ๆ ไป ส่วนมากจะเป็นช่วงเวลาของการระดมกวาดล้างอาชญากรรมซึ่งต้องการใช้กำลังจากหลาย ภาคส่วน จึงจำเป็นต้องมีการ

การรวมตัวของอาสาสมัครชาวบ้านเพื่อมาปล่อยแถวออกตรวจ การรวมตัวของ อาสาสมัครชาวบ้าน ซึ่งเกิดขึ้นเองตามความสมัครใจ เพื่อจะออกตรวจตราพื้นที่ร่วมกันเจ้าหน้าที่ ตำรวจในเวลากลางคืน เพราะกิจกรรมนี้ประชาชนเองเห็นว่าสิ่งที่ตนเองทำเป็นประโยชน์กับชุมชนที่ ตนอาศัยอยู่ได้อย่างชัดเจน

การร่วมประชุมกับภาคส่วนต่างๆในการจัดงาน ทุกครั้งที่มิวันสำคัญต่าง ๆ ทาง องค์การบริหารส่วนจังหวัดมักเป็นผู้จัดงาน โดยก่อนถึงวันจัดงานจะมีการเรียกหน่วยงานส่วนอื่น ๆ เข้ามาร่วมประชุมร่วมกัน ในส่วนของตำรวจ มีบทบาทในการเตรียมมาตรการป้องกันเหตุ อาชญากรรมต่าง ๆ เป็นหลัก

การสร้างสถานีตำรวจย่อย ๆ ในพื้นที่ คือ สถานีตำรวจเล็ก ๆ ในชุมชนเมือง โดย เจ้าหน้าที่ตำรวจประจำป้อมโดยมีหน้าที่รับผิดชอบในการตรวจตรา สอดส่องดูแลความสงบเรียบร้อย ให้บริการประชาชนโดยคำนึงถึงความต้องการของประชาชนผู้พักอาศัย (Residents)

โครงการเสียงตามสายของสถานีวิทยุชุมชน การใช้ช่องทางวิทยุกระจายเสียงเป็น การประชาสัมพันธ์ การให้ความรู้ประชาชน

โครงการ MPD ชุมชนสีขาว (พื้นที่ปลอดภัยเสพติด) การที่ตำรวจเข้าไปใช้ชีวิตอยู่ใน ชุมชน เป็นเวลา 15 วัน เพื่อแสวงหาข่าวที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และแก้ปัญหาเสพติดในชุมชน ให้หมดสิ้นไป

4.2.5 การออกแบบการทำงานร่วมกันในการป้องกันอาชญากรรม

จากที่กล่าวมาข้างต้น การออกแบบการทำงานร่วมกันในการป้องกันอาชญากรรมใน เขตพื้นที่รับผิดชอบสถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี จึงมีรูปแบบดังแผนภาพด้านล่างนี้

ภาพที่ 4.3 การออกแบบการทำงานร่วมกันในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบสถานี ตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี

4.3 กรณีศึกษาความร่วมมือในการจัดตั้งสถานีตำรวจย่อย (โคบัง)²

กรณีศึกษาความร่วมมือในการจัดตั้งสถานีตำรวจย่อย(โคบัง) นี้ ผู้ศึกษานำมาเป็น ตัวอย่างในการอธิบาย เพื่อแสดงให้เห็นถึงความร่วมมือจากการทำงานของหลายภาคส่วน และการ ระดมทรัพยากรร่วมกัน โดยโครงการนี้มีสถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานีเป็นตัวหลักในการขับเคลื่อน โครงการดังกล่าว ประกอบไปด้วย ปัจจัยนำเข้า(การระดมทรัพยากร), กลไกในการจัดตั้ง(การเห็น ความสำคัญและการสั่งการจากผู้บังคับบัญชา), ข้อจำกัด(ชุมชนของคณมีฐานะ ขนาดของชุมชน ความ เจริญของพื้นที่ ความตระหนักของผู้อยู่อาศัย และ การเกิดอาชญากรรมในพื้นที่) และตัวโครงการ (ผล การดำเนินการโครงการที่มีความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ) ซึ่งมีแนวคิดจากตำรวจชุมชน (community policing) และระบบหน่วยตำรวจขนาดเล็ก (police box system) ซึ่งริเริ่มในประเทศ ญี่ปุ่นหรือเป็นที่รู้จักในชื่อว่าโคบัง (koban) มาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ โดย ยึดหลักการเป็นหุ้นส่วนระหว่างตำรวจกับประชาชนแสวงหาความร่วมมือร่วมใจ ร่วมคิดร่วมทำใน ฐานะเจ้าของพื้นที่

โดยที่มาของแนวคิดสถานีตำรวจย่อยแบบโคบังนี้ มีภูมิหลังเนื่องจากญี่ปุ่นมี ประสบการณ์ในการประยุกต์ใช้หลักการตำรวจชุมชนมาเป็นเวลานานแล้ว กล่าวกันว่า เหตุผลสำคัญ ประการหนึ่งที่ทำให้ประสบความสำเร็จ คือ ตำรวจญี่ปุ่น ได้พบปะกับประชาชนในลักษณะใกล้ชิดทุก วัน ตำรวจญี่ปุ่นจึงเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ไม่แยกตัวออกจากประชาชน ไม่เพียงแต่นั่งรถสายตรวจ

² ก.พ.ร. (2550), “หลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (ออนไลน์),”

<http://webcache.googleusercontent.com> (สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2559).

ออกตรวจตรา แบบที่ประเทศอื่น ๆ และนอกจากนี้ญี่ปุ่นยังมี สมาคมป้องกันอาชญากรรมในชุมชนของญี่ปุ่น (gonin- gumi) ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มประชาชนทุก 5 หลังคาเรือนในชุมชน คอยช่วยเหลือแก้ปัญหาให้กับชุมชนโดยร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งทำให้ญี่ปุ่นมีวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างปัจเจก กับชุมชนละแวกบ้าน ถึงแม้ว่า gonin-gumi จะมีส่วนร่วมมือเป็นอย่างมากกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่ตำรวจยังคงเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการควบคุมดูแลความเรียบร้อย

จุดเด่นอีกประการหนึ่งของสังคมญี่ปุ่นเมื่อเทียบกับในสังคมตะวันตก คือ คนญี่ปุ่นจะไม่มองตำรวจในลักษณะแยก เราและเขา แบบเดียวกับที่เกิดในสหรัฐอเมริกา คนญี่ปุ่นจะมีรู้สึกยินดี ที่ได้เห็นตำรวจอยู่ใกล้ ๆ ด้วยลักษณะพื้นฐานสังคมแบบนี้ ตำรวจญี่ปุ่น จึงมุ่งเน้นการรักษาความสงบเรียบร้อยและการป้องกันอาชญากรรม โดยการช่วยชุมชนในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่อาจนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ ตามมา และบริการสำคัญของตำรวจญี่ปุ่น ก็คือ การให้คำปรึกษาซึ่งมีบริการในทุกสถานีตำรวจ โดยจะจัดเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีประสบการณ์ เช่น Sergeant เพื่อให้คำปรึกษาในเรื่องทั่ว ๆ ไป ตั้งแต่ทะเลาะวิวาท ถกเถียง ไปจนถึงเรื่อง เอกสาร สัญญา หนี้สิน ซึ่งตำรวจจะได้รับการฝึกอบรมในการแก้ปัญหาพิพาท อันทำให้มีพื้นฐานในการช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ข้อมูลต่าง ๆ แก่ประชาชนได้เป็นอย่างดี

ตำรวจญี่ปุ่นมีการสร้างความน่าเชื่อถือ สร้างหลักเกณฑ์ปฏิบัติที่ประชาชนตรวจสอบได้ (Accountability) และมีการแบ่งอำนาจให้แก่ชุมชนที่รับผิดชอบ มีการสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันระหว่างชุมชน กลุ่มคน ร้านค้า วัด โรงเรียน สมาคมต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูล มีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และช่วยกำหนดแผนการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ

ปัจจัยทั้ง 3 ประการข้างต้นเมื่อนำมาผสมผสานกับระบบการกระจายอำนาจของตำรวจญี่ปุ่น โดยการจัดศูนย์ตำรวจชุมชนและจัดตำรวจประจำพลัด และให้อำนาจแก่ตำรวจในการคิดหาวิธีการแก้ปัญหาให้แก่ชุมชนได้ทันที ซึ่งถือว่าเป็นจุดแข็งของระบบตำรวจญี่ปุ่นอย่างมาก ซึ่งระบบที่ว่านี้คือ ที่เรียกว่า **สถานีตำรวจชุมชน** หรือเรียกว่า “Kobun” ซึ่งเป็นสถานีตำรวจชุมชน คล้ายกับ Chusai-san (ตำรวจชนบท ที่ต้องเยี่ยมเยียนประชาชน 2 ปีต่อครั้ง และทำงานกับประชาชนในการแก้ปัญหาในพื้นที่) ตำรวจชุมชนเมืองในญี่ปุ่นจะออกตรวจเยี่ยมชุมชนและปฏิบัติหน้าที่ในสถานีเล็กๆ คล้ายตุ๋ยาม เรียกว่า Koban สถานีตำรวจนี้ นี้เป็นการสร้างความรู้สึกปลอดภัยให้แก่ประชาชน และมีหน้าที่ใกล้ชิดกับประชาชน เจ้าหน้าที่ตำรวจจะเตรียมและแจกจ่ายเอกสารข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับอาชญากรรมที่เกิดขึ้น

สถานีตำรวจชุมชน Koban พบเห็นได้ทุก ๆ ช่วงตึก ตามหัวมุมตึก มีอยู่ประมาณ 15,000 ทั่วประเทศ 8,000 ในที่นี้จะเรียกว่า “Chuzai-sho” หรือเรียกว่า “สถานีตำรวจย่อย” (ใช้เป็นที่พักอาศัยของตำรวจด้วย) โดยปรกติจะมีตำรวจอย่างน้อย 3 คนประจำสถานี แต่บางสถานีอาจมีแค่คนเดียว ประมาณได้ว่าสถานีตำรวจชุมชนจะรับผิดชอบประชากรประมาณ 12,000 คนขึ้นอยู่กับ

ความหนาแน่นของเมืองนั้น ๆ ตำรวจจะยืนอยู่บริเวณหน้าสถานีตำรวจชุมชน หรือบริเวณใกล้เคียง หรือใกล้กับทางแยกเพื่อสอดส่องดูแลอาชญากรรมและอุบัติเหตุจราจร มีการเดินเท้าตรวจตรา สอดส่องดูแล บ้านร้านค้า ตลอดจนจับกุมถ้าจำเป็น ในโตเกียวพบว่า ผู้ที่ถูกจับกุมประมาณร้อยละ 80 ถูกจับกุมโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจจากสถานีตำรวจชุมชน Koban

สถานีตำรวจชุมชนถือเป็น จุดแรกในการให้บริการในลักษณะสถานีตำรวจ ภายในจะมี ห้องให้บริการเล็ก ๆ มีเคาน์เตอร์ โทรศัพท์ วิทยุและแผนที่ มีห้องพักผ่อนสำหรับเจ้าหน้าที่ มีโทรทัศน์ และห้องครัวเล็ก ๆ หรืออย่างน้อยมีจานร้อน มีตู้เย็น ห้องสอบสวน ห้องเก็บของและห้องน้ำ แต่ผลัดการทำงานค่อนข้างยาว คือ เข้าเวร 24 ชั่วโมงทุก ๆ 3 วัน มี สถานีตำรวจชุมชน Koban จะเต็มไปด้วยข้อมูลต่าง ๆ ในพื้นที่ เช่น รายชื่อผู้พักอาศัยที่ทำงานเวรดึก หากมีเหตุเกิดขึ้นอาจได้พบเห็น เหตุการณ์และได้ใช้เป็นพยานบุคคล ประชาชนที่มีอาชญากรรมในครอบครอง รายชื่อโรงแรม ที่พักต่าง ๆ คนที่มีปัญหาสุขภาพ ปัญหาทางจิต ข้อมูลกลุ่มมิจฉาชีพ รายชื่อคนที่อยู่อาศัยตามลำพังคนเดียว กรณีนี้จะมีการไปตรวจเยี่ยมสม่ำเสมอ สถานบริการ ห้องอาหาร ครัวเรือนที่พักอาศัย ประชากร รวมทั้ง ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติของสถานีตำรวจ Koban เอง

Koban มีการให้บริการที่เรียกได้ว่า มากกว่าสถานีตำรวจใดๆที่มีการกระจายอำนาจ โดยทั่วไป บริการของสถานีตำรวจชุมชนยังส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนในท้องถิ่น เช่น ในโตเกียว เกือบทุกนาที่จะมีผู้คนแวะเวียนไปขอความช่วยเหลือจากสถานีตำรวจในเกือบทุก ๆ เรื่อง เช่น ของหาย ถามทาง ค้ารถไม่พอ เรียกได้ว่าระบบ Koban ไม่ใช่แค่เพียงผู้บังคับใช้กฎหมายเท่านั้น แต่ยังพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างตำรวจและชุมชน ความแตกต่างจากตำรวจที่อื่นในโลกมาจาก ระบบวัฒนธรรมของญี่ปุ่นอย่างแท้จริง ที่ทำให้ระบบตำรวจในญี่ปุ่นประสบความสำเร็จ Bayley (1991) ได้กล่าวเปรียบเทียบตำรวจญี่ปุ่นกับตำรวจในสหรัฐอเมริกาว่า ที่สหรัฐ ตำรวจจะปฏิบัติภาระหน้าที่รับผิดชอบได้อย่างสมบูรณ์ต่อเมื่อสามารถทำให้ผู้คนในสังคมปฏิบัติตามกฎหมาย แต่ในญี่ปุ่น เจ้าหน้าที่ตำรวจทำมากกว่านั้น ตำรวจญี่ปุ่นจะทำงานเพื่อให้ได้รับการยอมรับจนคนญี่ปุ่นให้คุณค่าทางใจแก่ตำรวจ นับว่าวัฒนธรรมของญี่ปุ่นมีส่วนในความสำเร็จ แต่ทั้งนี้การนำรูปแบบระบบตำรวจญี่ปุ่นมาประยุกต์ใช้ในประเทศไทย จำเป็นต้องพิจารณาให้ถ่องแท้ และเลือกนำวิธีการของการตำรวจชุมชนบางอย่างนำไปใช้ปฏิบัติ เนื่องจากแต่ละประเทศมีวัฒนธรรมและพื้นฐานทางกฎหมายไม่เหมือนกัน

ตัวอย่างกิจกรรมของตำรวจญี่ปุ่น

1. กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์กับสังคม จัดให้มี “เดินกำหนดความต้องการของประชาชน” ทุกเดือนมีนาคม แต่ละปี เพื่อกำหนดความต้องการของประชาชนและเยี่ยมชมตาม บ้านเรือนของประชาชน และการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ

2. จัดตั้ง คณะที่ปรึกษาตู้ยาม (Police box liaisoning council) เพื่อสร้างเสริมให้เมืองปราศจากอาชญากรรมและอุบัติเหตุ จึงได้มีการจัดตั้งคณะที่ปรึกษาดำรวจตู้ยามเพื่อให้ความช่วยเหลือ คณะที่ปรึกษานี้มีจุดมุ่งหมายที่คอยสอดส่องดูแลปัญหาและความต้องการของประชาชน

3. การจัดพิมพ์เผยแพร่เอกสารแจกจ่ายประชาชน มีการจัดพิมพ์เอกสารขนาดเล็ก (“Mini” miniature publicity paper) เพื่อที่จะเชื่อมความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้นระหว่างตำรวจกับประชาชน ระหว่างประชาชนด้วยกันเอง ระหว่างตำรวจในพื้นที่เดียวกัน เอกสารจะถูกจัดทำแบบง่าย ๆ โดยตำรวจสายตรวจ เป็นที่รู้จักกันในนาม เอกสารตำรวจตู้ยาม (police box papers) เนื้อหาจะเกี่ยวกับข่าวของเพื่อนบ้าน อุบัติเหตุ อุบัติภัยต่าง ๆ และมาตรการในการป้องกัน ตลอดจนการแนะนำสิ่งที่ต้องการให้แก่ เด็ก และความต้องการของประชาชนในเขตพื้นที่นั้น

4. การเตือนภัยอาชญากรรม โดยตำรวจสายตรวจจะแจกจ่ายบัตรสายตรวจ (Patrol card) ไปยังบ้านที่ไม่มีกรงล็อกประตูให้เรียบร้อย หรือรถที่ไม่ได้ล็อกในระหว่างที่การออกตรวจเยี่ยมเยียน รวมทั้งมีการส่งจดหมาย “mini letters” เพื่อแจ้งข่าวเกี่ยวกับเด็กที่ช่วยส่งคืนของหาย และส่งข่าวเกี่ยวกับการเล่นที่เป็นอันตรายต่าง ๆ ของเด็กให้แก่ผู้ปกครองเด็ก เป็นต้น

5. การออกตรวจเยี่ยมเยียนพบปะประชาชน โดยจะเน้นประชาชนกลุ่มเสี่ยงเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้ง่ายในพื้นที่ เช่น คนชรา คนพิการที่อยู่โดดเดี่ยว เพื่อที่จะให้กำลังใจแก่คนเหล่านั้น และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมและเหตุร้ายต่าง ๆ ซึ่งบุคคลเหล่านี้มักจะตกอยู่ในอันตราย รู้สึกโดดเดี่ยว และช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ เนื่องจากความพิการของตน ดังนั้น ตำรวจสายตรวจจึงพยายามให้บริการอย่างใกล้ชิด โดยให้เพื่อนบ้านให้ข่าวสารทุกอย่างแก่คนเหล่านี้

6. กิจกรรมเยาวชนสัมพันธ์ เพื่อแนะนำให้เยาวชนเล่นกีฬา และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ นอกจากนี้ตำรวจสายตรวจจะใช้เวลาว่างสร้างกิจกรรมเพื่อเป็นสื่อกลางในการเข้าถึงประชาชนโดยการสอนยูโด เคนโด หรือกีฬาอื่น ๆ รวมทั้งการฝึกคัดลายมือ การวาดภาพ และด้านวัฒนธรรมอื่น ๆ

จากแนวคิดของสถานีตำรวจย่อยที่ประสบความสำเร็จของประเทศญี่ปุ่นดังกล่าว สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานีจึงได้จัดตั้ง สน.ย่อยโคบัง ขึ้นในพื้นที่ตำบลบางคูวัด เพื่อนำร่องงานด้านบริการประชาชนในพื้นที่ที่มีประชากรหนาแน่น เป็นพื้นที่ที่มีความเจริญทาง เศรษฐกิจให้รวดเร็วทั่วถึงมากยิ่งขึ้น และมีการเพิ่มมาตรการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในจุดล่อแหลม ง่ายต่อการเกิดอาชญากรรม

โดยเริ่มตั้งแต่การเตรียมความพร้อมทั้งในตัวผู้ปฏิบัติและชุมชนโดยการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ศึกษาทำความเข้าใจสภาพปัญหาของชุมชนในเรื่องของอาชญากรรม ยาเสพติด สภาพทั่วไป การประกอบอาชีพ ความสัมพันธ์ในชุมชน ทรัพยากรและความพร้อมของชุมชนเช่นความเข้มแข็งของคณะกรรมการชุมชน บุคคลที่มีบทบาทและให้ความสนใจในการพัฒนาแก้ไขปัญหของชุมชน เช่น

วัด โรงเรียน หน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง สำนักงานเขต สถานศึกษา ศูนย์บริการสาธารณสุข มีการแสวงหาผู้นำ แกนนำหรือแนวร่วม เพื่อปลุกจิตสำนึกให้ตระหนักถึงปัญหาและมีอุดมการณ์ที่จะทำงานร่วมกันกับตำรวจโดยจัดตำรวจเข้าไปอยู่ประจำในชุมชนกินนอนในคุ้มยามที่จัดไว้โดยเฉพาะเพื่อเป็นพี่เลี้ยง คอยให้คำแนะนำ ร่วมประชุมหารือกับคณะกรรมการชุมชนที่รับผิดชอบเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งปลอดภัยและยุติธรรมและยาเสพติดอย่างถาวร เน้นงานด้านบริการประชาชนให้ทั่วถึงและรวดเร็วยิ่งขึ้น ภายใน สน.ย่อยโคบัง มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ติดต่อสั่งการกันระหว่างผู้ปฏิบัติกับผู้บังคับบัญชาที่กำกับนโยบายที่ สภ.เมืองปทุมธานี มีทั้งการแจ้งรายงานเหตุทั้งทางวิทยุสื่อสาร และสื่อออนไลน์ ทั้งไลน์ เพื่อตรวจสอบว่าผู้ปฏิบัติเข้าพื้นที่จริง และขณะการออกตรวจมีเหตุด่วนเหตุร้ายหรือไม่ เพื่อจะได้ดำเนินการได้ทัน่วงที

4.3.1 กลไกในการจัดตั้ง

ความเป็นมาของโครงการ “สถานีตำรวจย่อย (โคบัง)” เกิดจากการที่ตำรวจญี่ปุ่นมักถูกพูดถึงอย่างชื่นชมถึงการเป็นตัวอย่าง หรือ รูปแบบขององค์กรตำรวจที่ประสบความสำเร็จ สามารถที่จะเข้าไปนั่งอยู่ในหัวใจของชาวญี่ปุ่น ตำรวจญี่ปุ่นมีรูปแบบของหน่วยขนาดเล็กชนิดหนึ่ง แต่กลับทำหน้าที่ที่ยิ่งใหญ่กว่าขนาดของหน่วยและที่สำคัญเป็นตัวอย่างของรูปแบบการทำงานที่อยู่บนพื้นฐานของแนวคิด “ตำรวจเพื่อชุมชน (Community Policing)” ซึ่งเป็นปรัชญาการทำงานขององค์กรตำรวจทั่วโลกในปัจจุบัน กลไกที่วางนี้คือ ระบบป้อมยาม (Police Box System) ที่สร้างชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับจนหลายประเทศนำไปศึกษาและใช้เป็นต้นแบบในการประยุกต์ปรับปรุงพัฒนาระบบป้อมยามจนประสบความสำเร็จ จนกระทั่งมาถึงสมัยของ พล.ต.อ.อดุลย์ แสงสิงแก้ว ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ในช่วงเข้ารับตำแหน่งได้กล่าวถึง นโยบายในการปรับปรุงพัฒนาระบบป้อมตำรวจพื้นที่ต่าง ๆ โดยนำเอาคุณสมบัติสำคัญของระบบป้อมตำรวจชุมชนโคบังของตำรวจญี่ปุ่นมาใช้กับระบบการป้องกันอาชญากรรมของตำรวจไทย

ตามหนังสือ ดช ที่ 0016.513/711 ลงวันที่ 27 ก.พ. 55 ตามที่ ภ.จว.ปทุมธานีได้ดำเนินการจัดทำโครงการประกวดคุ้มยาม ที่พักสายตรวจดีเด่นให้ทุก สภ.ดำเนินการตามโครงการดังกล่าวให้เป็นรูปธรรม ในเขตรับผิดชอบสภ.เมืองปทุมธานี มีจำนวน 1 ตำบลตั้งอยู่ที่แยกบางคูวัด ถ. 345 ต.บางคูวัด อ.เมือง จ.ปทุมธานี โดยมี ร.ต.ต.ศาสตรา จันทรา ผบ.หมู่(ป) เป็นหัวหน้าสถานีตำรวจชุมชน มีเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำอยู่ จำนวน 2 นาย ปฏิบัติหน้าที่ผลัดละ 12 ชั่วโมง และมีคณะกรรมการประจำสถานีตำรวจชุมชน ได้แก่ ภาคประชาชน คือ ประธานสภาเทศบาลเมืองบางคูวัด ผู้นำชุมชนหรือท้องถิ่น คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ หัวหน้าสถานีไฟฟ้าย่อยบางคูวัด และข้าราชการตำรวจ โดยหน่วยงานเหนือที่สั่งการมานั้น กำหนดงบประมาณให้ สภ.ละ 100,000 บาท ซึ่งงบประมาณดังกล่าว ทาง สภ.เมืองปทุมธานี ได้นำไปซื้อรถจักรยานยนต์ ชุดคอมพิวเตอร์ และปรับภูมิทัศน์โดยรอบ ได้ครบตามวงเงินงบประมาณที่มีให้ จึงมีการจัดประชุมกันออกวาระเพื่อพูดคุยหารือ

เกี่ยวกับการจัดหางบประมาณเพื่อมาสนับสนุนการดำเนินโครงการให้สำเร็จ โดยได้มีการนัดหมายประชุมกับผู้ที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ ประธานสภาฯ นายกเทศบาลบางคูวัด ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน หัวหน้าไฟฟ้า ต่อมาได้มีคำสั่งงานป้องกันปราบปราม สภ.เมืองปทุมธานี ที่ 7/57 ลงวันที่ 7 ก.พ.58 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงพัฒนาตุ๋ยามตำรวจตำบลบางคูวัดให้เป็นสถานีตำรวจย่อย หรือ สถานีตำรวจชุมชน โดยนำรูปแบบการบริหารจัดการตุ๋ยามประเทศญี่ปุ่นมาใช้ ตามคำสั่งนี้ได้แต่งตั้งคณะกรรมการ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจทั้งหมด จำนวน 8 นาย เพื่อเป็นแกนนำหลักในการพัฒนาตุ๋ยามดังกล่าว

4.3.2 ผลการดำเนินโครงการ

โดยสถานีตำรวจโคบังมีลักษณะพิเศษของการทำงานคือ การอยู่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด เข้าถึงและบริการประชาชนได้อย่างรวดเร็ว และยึดหลักการเป็นหุ้นส่วนกันระหว่างตำรวจกับประชาชน แสวงหาความร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมทำในฐานะเจ้าของพื้นที่ แต่ก็ยังมีความแตกต่างจากการดำเนินงานของสถานีตำรวจโคบังที่เกิดขึ้นในญี่ปุ่นอยู่บ้าง เนื่องจากข้อจำกัดต่าง ๆ หรือลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตำรวจกับประชาชนที่ยังมีระยะห่างระหว่างกัน ประชาชนมีความรู้สึกไม่ใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเหมือนเช่นประชาชนในญี่ปุ่น แต่ในการดำเนินโครงการสถานีตำรวจแบบโคบังนี้ ก็ช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ตำรวจได้มากขึ้น

4.3.3 ข้อจำกัดของการดำเนินโครงการ ดังนี้

4.3.3.1 ชุมชนของคนมีฐานะ ซึ่งมักเป็นหมู่บ้านที่แยกตัวเป็นระบบปิดที่ไม่ยุ่งเกี่ยวหรือมีกิจกรรมกับชุมชนรอบข้าง มีทางเข้าออกเฉพาะและมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยของตัวเอง ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ได้มีโอกาสผ่านเข้าออกไปตรวจตราหรือสามารถไปทำกิจกรรมใด ๆ ยกเว้นเมื่อมีเหตุเกิดขึ้น

4.3.3.2 ขนาดของชุมชน หลายชุมชนมีขนาดใหญ่ มีความซับซ้อนทั้งกลุ่มบุคคลที่อยู่อาศัย มีเส้นทางเข้าออกหลายทาง เจ้าหน้าที่ไม่สามารถให้บริการหรือดูแลได้อย่างทั่วถึง แม้จะมีการตั้งสถานีตำรวจแบบโคบังก็ยังเป็นเพียงจุดเล็ก ๆ ไม่สามารถครอบคลุมพื้นที่ชุมชนได้

4.3.3.3 ความเจริญของพื้นที่ พื้นที่ชุมชนที่มีความเจริญมาก มีผู้อยู่อาศัยที่หลากหลายทั้งคนในพื้นที่เดิมและคนจากพื้นที่อื่นที่เข้ามาเพื่อทำงาน เพื่อการศึกษา มีการเดินทางสัญจรมากมาย สถานีตำรวจแบบโคบังก็ยังไม่สามารถรองรับความต้องการได้เพียงพอ

4.3.3.4 ความตระหนักรู้ของผู้อยู่อาศัย จากการศึกษาที่มีผู้อยู่อาศัยที่มีจำนวนมากเป็นเมืองขนาดใหญ่ มีวิถีดำเนินชีวิตที่หลากหลาย ชีวิตประจำวันมีความวุ่นวายและไม่มีเวลาสนใจสิ่งรอบตัว การสื่อสารให้ข้อมูลให้ทั่วถึงจึงเป็นไปได้ยาก

4.3.3.5 การเกิดอาชญากรรมในพื้นที่ พื้นที่ของสถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี เป็นเมืองขนาดใหญ่ มีประชากรมาก มีความเสี่ยงในการเกิดอาชญากรรมในพื้นที่สูง เจ้าหน้าที่ตำรวจต้อง

รับมือกับปัญหาจำนวนมากทั้งอาชญากรรม จราจร ฯลฯ ในขณะที่เจ้าหน้าที่ตำรวจยังมีกำลังไม่เพียงพอ การจัดตั้งสถานีตำรวจโคบังเพิ่มเติมจึงยังไม่สามารถทำได้

4.3.4 แผนภาพสรุปความร่วมมือในการจัดตั้งสถานีตำรวจชุมชน (โคบัง)

ภาพที่ 4.4 สรุปความร่วมมือในการจัดตั้งสถานีตำรวจชุมชน (โคบัง)

4.4 การนำความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมไปขยายผลในระดับจังหวัดปทุมธานี

ความสำเร็จของการสร้างความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมของสถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานีแสดงให้เห็นได้จากมีผู้เข้าร่วมเครือข่ายมากขึ้น มีกิจกรรมมากขึ้น ประชาชนในพื้นที่เริ่มรับรู้ ได้รับการกล่าวถึงในสื่อของจังหวัด และเริ่มส่งผลต่ออัตราการเกิดปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ ซึ่งทางสถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานีได้นำเสนอรายงานผลการปฏิบัติเป็นระยะให้กับผู้บังคับบัญชาในระดับสูง เช่น กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดปทุมธานี ซึ่งได้รับคำชมและคำแนะนำ ทั้งนี้แนวคิดตำรวจชุมชนหรือการแสวงหาความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมนั้นเป็นสิ่งที่สอดคล้องใน

แนวทางตามนโยบายสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งหลายโครงการของสถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี เช่น การตั้งสถานีตำรวจย่อยในชุมชนก็เป็นโครงการกรณีศึกษานำร่องที่ได้รับความสนใจและมีผู้บังคับบัญชาเข้ามาตรวจเยี่ยม ซึ่งอาจจะนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติในพื้นที่สถานีตำรวจภูธรอื่น ๆ ของจังหวัดปทุมธานีต่อไป

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการออกแบบความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี โดยใช้ทั้งการสัมภาษณ์และการศึกษาเอกสารตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ดังนี้

5.1 สรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์จากบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากทุกภาคส่วนที่เป็นหุ้นส่วนความปลอดภัยซึ่งมีความคิดเห็นหลากหลาย สามารถสรุปข้อมูลได้ดังนี้

5.1.1 ภาคราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบปัญหาและสภาพในท้องถิ่นเป็นอย่างดี ซึ่งช่วยให้การป้องกันอาชญากรรมประสบความสำเร็จมากขึ้น โดยมีมาตรการสำคัญประการหนึ่ง คือ การเร่งรัดให้เกิดการป้องกัน และปราบปรามอาชญากรรมในลักษณะ 3 ประการ แบบไตรภาคี คือ การร่วมมือระหว่างส่วนราชการ ประชาชน และองค์กรเอกชนโดยมีตำรวจในพื้นที่ เป็นผู้รับผิดชอบ ประสานสนับสนุน ร่วมด้วยฝ่ายปกครอง ฝ่ายท้องถิ่น เพื่อแสวงหาความร่วมมือ และดึงประชาชน และองค์กรเอกชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลความสงบเรียบร้อย รวมทั้งคุ้มครองป้องกันชุมชนของตนให้รอดพ้นจากภัยอาชญากรรมในลักษณะร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันตรวจสอบโดยใช้วิธีการตำรวจชุมชน

ทั้งนี้มีการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานเพื่อการป้องกันอาชญากรรม เช่น กิจกรรมรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยและโทษของยาเสพติด การสนับสนุนงบประมาณในการจัดโครงการต่าง ๆ เกี่ยวกับการให้ความรู้เรื่องยาเสพติด เช่น กิจกรรมงานวันเด็ก กิจกรรมการลงพื้นที่ชุมชนแพร่ระบาดปัญหายาเสพติด โดยรูปแบบของความร่วมมือ คือการประสานข้อมูลการสืบสวนสอบสวนเพื่อปราบปรามเครือข่ายการค้ายาเสพติด ปฏิบัติการตรวจค้น ยึดอายัดจับกุม ทรัพย์สิน และเครือข่าย ที่เกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด

องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นหน่วยงานที่จัดการเรื่องงบประมาณ ควบคุมดูแลทั้งจังหวัด สนับสนุนงานราชการ ทหาร ตำรวจ โดยให้ยานพาหนะในการปฏิบัติงาน เครื่องตรวจหาสารเสพติด รวมถึงการร่วมทำกิจกรรมกับชุมชน การร่วมกันปราบปรามยาเสพติด การลงพื้นที่ การตั้งด่านเฝ้าระวัง การตรวจหาสารเสพติด การตรวจตราช่วงเทศกาลต่าง ๆ และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ใน

พื้นที่. โดยร่วมกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้วย ถ้ามีอุบัติเหตุในพื้นที่ จะใช้การติดต่อประสานงานกับศูนย์รับแจ้งของ อบจ. แต่ถ้าเป็นเหตุเฉพาะหน้าแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ และบอกปัญหาให้ทราบทั่วกัน

ในเรื่องการป้องกันอาชญากรรม เรื่องยาเสพติด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีการประชุมร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกเดือน มีการร่วมปฏิบัติในการออกตรวจ ระหว่างเจ้าหน้าที่ อปพร. อาสาสมัครชาวบ้าน กำนัน ทหาร และตำรวจเพื่อออกตรวจตราเวลากลางคืน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้สนับสนุนหลักในการจัดตั้งสถานีตำรวจชุมชน (โคบัง) ดูแลค่าใช้จ่าย และอำนวยความสะดวกให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งการออกตรวจนั้นมีผลทางด้านจิตวิทยาสูงมาก ทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความยำเกรง

5.1.2 รัฐวิสาหกิจ

ทางรัฐวิสาหกิจ เช่นการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จะช่วยในการอำนวยความสะดวก เช่น หากมีชาวบ้านเข้ามาบอกว่าไฟฟ้าสว่างไม่เพียงพอในจุดใด ซึ่งอาจมีผลต่อความปลอดภัยของประชาชน และได้มีการประสานงานไปยังการไฟฟ้า ทางหน่วยงานาก็จะมีการดำเนินการติดตั้งเพิ่มเติม แต่อย่างไรก็ตามการติดตั้งไฟเพิ่มเติมจะต้องดูข้อจำกัดของเสาไฟฟ้าด้วย

5.1.3 ภาคประชาชน

โดยได้รับความร่วมมือจาก กต.ตร ผู้นำชุมชน อาสาสมัครชาวบ้าน ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านร่วมให้ข้อมูล

โดยขอกว่าถึงบทบาทการมีส่วนร่วมสำหรับ กต.ตร นั้นมีส่วนร่วม 3 ส่วนด้วยกัน ส่วนแรก คือ ภารกิจในการตรวจสอบติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานของตำรวจข้าราชการตำรวจในเขตพื้นที่ ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด หรือสถานีตำรวจภูธร ในการดำเนินการตามคำสั่งเรียนที่มีผู้ส่งถึง กต.ตร. จังหวัด หรือสถานีตำรวจ แล้วแต่กรณี ส่วนที่ 2 เป็นภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ และเสริมสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่าง กต.ตร.กับข้าราชการตำรวจผู้ปฏิบัติงาน และประชาชนในพื้นที่ตามนัยระเบียบ ก.ต.ช.ว่าด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการส่งเสริมให้ท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ และส่วนที่ 3 เป็นภารกิจสนับสนุนการทำงานของกองบัญชาการตำรวจนครบาล ตำรวจภูธรจังหวัด สถานีตำรวจนครบาลและสถานีตำรวจภูธร ให้บรรลุผล ได้แก่ การให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะการปฏิบัติงาน การให้ข้อมูลข่าวสาร ปัญหาความเดือดร้อนและความต้องการของประชาชนในพื้นที่เพื่อหาทางแก้ไขส่งเสริมการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของตำรวจ และสนับสนุนการประชาสัมพันธ์

ภาคประชาชนนั้นมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับข่าวอาชญากรรมให้กับคนในชุมชน เป็นผู้ประสานงานเครือข่ายในชุมชน โดยการแจ้งเบาะแสหรือการเฝ้าระวังพฤติกรรมของบุคคลกลุ่มที่ต้องสงสัย เช่น เมื่อมีบุคคลแปลกหน้าเดินเข้ามาในชุมชน ก็จะคอยสังเกตพฤติกรรม

โดยเบื้องต้นประสานกับผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน หรือแจ้งให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะตำรวจ การมีส่วนร่วมโดยการแสดงความคิดเห็น ในการเข้าร่วมประชาคมหมู่บ้านทุกครั้ง เพื่อหาวิธีการป้องกันอาชญากรรมที่อาจจะเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ เช่นการติดตั้งกล้องวงจรปิด เพิ่มไฟส่องสว่าง ในพื้นที่เสี่ยง โดยอาศัยความร่วมมือจากเทศบาล สถานีตำรวจ หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ และความร่วมมือจากชุมชน

ในส่วน of รายบุคคลนั้น การป้องกันควรเริ่มจากการป้องกันทรัพย์สินของตนเอง เพราะการที่จะเกิดอาชญากรรมนั้นสามารถป้องกันได้โดยการไม่ประมาท เช่น ก่อนเข้าบ้านนอนตรวจตราประตูหน้าต่างปิดสนิทหรือไม่ การติดตั้งกล้องวงจรปิดทั้งภายในและภายนอกบ้าน หากถ้าไม่อยู่บ้านก็ควรจะฝากบ้านไว้กับโรงพัก การแต่งกายก็ไม่แต่งตัวแบบล่อแหลม และการจอดรถในที่สาธารณะหรือห้างร้านควรจอดในที่ที่มีคนพลุกพล่าน ควรมองไปรอบ ๆ รถก่อนขึ้นหรือลงจากรถ เมื่อเกิดเหตุต้องสงสัยควรแจ้งเหตุให้ตำรวจทราบโดยด่วนเพราะการป้องกันจะดีกว่าการปราบปรามอาชญากรรม และเข้ามีส่วนร่วมโดยการประสานกลุ่มตำรวจชุมชนและการเข้าร่วมในการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยของหน่วยงานต่าง ๆ เพราะทุกคนล้วนมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม

ในส่วน of ชุมชนนั้น การสร้างเสริมความปลอดภัยในชุมชน เป็นความจำเป็นพื้นฐานด้านความปลอดภัยที่ควรดำเนินการในชุมชน เพราะความปลอดภัยเป็นสิทธิที่ประชาชนทุกคนพึงมีพึงได้ โดยประชาชนมีสิทธิที่จะอยู่อาศัยอย่างปลอดภัย มีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและจัดการกับสิ่งแวดล้อมของชุมชนเพื่อให้เกิดความปลอดภัย มีสิทธิที่จะตัดสินใจว่าสิ่งใดคืออันตราย อะไรคือปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดการบาดเจ็บและความไม่ปลอดภัย เป็นต้น ซึ่งกระบวนการสร้างเสริมความปลอดภัยในแต่ละชุมชนอาจมีขั้นตอน ลำดับและรูปแบบของการดำเนินงาน หรือการจัดกิจกรรมสร้างเสริมความปลอดภัยที่แตกต่างกันออกไป แต่ทุกการดำเนินงานตามกระบวนการสร้างเสริมความปลอดภัยในชุมชนนั้นจะต้องมี หลักการที่ไปในทิศทางเดียวกัน คือ มุ่งเน้นผลประโยชน์ทางสุขภาพของบุคคลในชุมชนเป็นสำคัญ ดังนี้

1. ชุมชนต้องดำเนินการป้องกันภัย อันตรายต่าง ๆ ที่เกิดจากความสนใจหรือปัญหาของชุมชน เช่น การป้องกันภัยจากสารเสพติด การป้องกันภัยจากอัคคีภัย การป้องกันภัยจากโจรผู้ร้ายโดยอาจมีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ สถาบันต่าง ๆ ในระดับชุมชน เพื่อชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2. ชุมชน ต้องมีการเชื่อมโยงกับหน่วยงานหรือ องค์กรภายนอกชุมชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาความปลอดภัย และปัญหาการเกิดปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดภัยอันตรายต่าง ๆ

3. ชุมชน ต้องมีระบบการเฝ้าระวังภัยอันตรายของชุมชน ที่จะนำไปสู่การประเมินขนาดของปัญหาสาเหตุของปัญหา และปัจจัยเสี่ยงของความปลอดภัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

4. ชุมชนต้องมีระบบการสำรวจความ ปลอดภัยในสิ่งแวดล้อม และพฤติกรรมเสี่ยงในชุมชน และนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลการเกิดอันตราย เพื่อที่จะดำเนินการวางแผนแก้ไขต่อไป
5. ชุมชนต้องมีการต่อต้านสิ่งแวดล้อม และพฤติกรรมเสี่ยงต่อความปลอดภัยที่อาจเกิดขึ้นในชุมชนได้แก่ ต่อต้านผลิตภัณฑ์เสี่ยง และสิ่งแวดล้อมอันตราย เช่นของเล่นที่เป็นอันตรายต่อเด็กเล็ก เครื่องสำอางที่หลอกลวงประชาชน การสร้างถนนในชุมชนโดยไม่มีทางเท้า หรือทางสำหรับคนเดินข้ามถนน การใช้สารเคมีหรือสารพิษที่เป็นอันตรายต่อคนในชุมชน เป็นต้น รวมทั้งการต่อต้านพฤติกรรมก่อให้เกิดอันตรายของบุคคล เช่น พฤติกรรมเมาแล้วขับ พฤติกรรมการเสพยาเสพติด พฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการเกิดปัญหาอาชญากรรมและปัญหาทางเพศ เป็นต้น
6. ชุมชนต้องมีระบบการฝึกอบรมการสอน หรือเผยแพร่ความรู้ซึ่งกันและกันระหว่างคนในชุมชน ในเรื่องของการสร้างเสริมความปลอดภัย และการลดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดภัยอันตรายต่าง ๆ
7. ชุมชนต้องมีระบบการเตรียมความพร้อม ในการรับมือกับเหตุการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในชุมชน เช่น การเกิดอัคคีภัย การเกิดภัยธรรมชาติ โดยต้องมีการจัดระบบการอพยพผู้คนและแจ้งข่าวสาร มีการปฐมพยาบาลและการช่วยเหลือผู้บาดเจ็บที่มีประสิทธิภาพ

5.1.4 ภาคเอกชน

สำหรับภาคเอกชนในพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานีนั้น ให้ความเห็นไปในแนวทางเดียวกันว่า การป้องกันอาชญากรรมที่ตึ้นนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งเป็นหน่วยงานหลักจะต้องเปิดกว้างในการประสานงาน และปฏิบัติตามแนวทางของตำรวจชุมชน สร้างความสัมพันธ์และมีบทบาทร่วมกับประชาชนและท้องถิ่น อีกทั้งจะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยทางภาคเอกชนหลายองค์กรได้เคยมีส่วนร่วมในทางใดทางหนึ่ง เช่นในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมอบรมในการป้องกันอาชญากรรม และสนับสนุนค่าใช้จ่าย อุปกรณ์เครื่องมือ การตั้งป้อมตำรวจในชุมชน ให้กับทางเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อจะเป็นส่วนหนึ่งในสังคมที่จะร่วมด้วยช่วยกันในการดูแลความปลอดภัยของคนในชุมชน ตลอดจนการติดตั้งกล้องวงจรปิดในพื้นที่ขององค์กร หรือถนนในบริเวณใกล้เคียง และให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในกรณีที่เกิดเหตุอาชญากรรม ทั้งนี้ภาคเอกชนเห็นด้วยกับแนวนโยบายหรือยุทธศาสตร์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในการที่จะเสริมสร้างความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมจากทุกภาคส่วนและเสนอให้มีการนำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง

5.2 ข้อเสนอจากการศึกษา

จากข้อมูลในการสัมภาษณ์ข้างต้น เมื่อนำมาพิจารณารวมกับการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงสรุปการออกแบบความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานีได้ดังนี้

เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้มีบทบาทหลักในการป้องกันอาชญากรรม โดยเป็นผู้ประสานงานกับภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่ ดังต่อไปนี้

1) ส่วนราชการ เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดปทุมธานี สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดปทุมธานี ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัดปทุมธานี

2) องค์กรบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี

3) เทศบาลต่าง ๆ ในพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี

4) รัฐวิสาหกิจในพื้นที่ เช่น การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

5) ภาคประชาชนในพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี เช่น กต.ตร. อาสาสมัครชาวบ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

6) ภาคเอกชนในพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี เช่น บริษัท ห้างร้านต่าง ๆ ด้วยรูปแบบการทำงานด้านการป้องกันอาชญากรรมร่วมกับภาคประชาชน โดยอาศัยระบบการบริหารจัดการแบบเป็นหุ้นส่วนร่วมรับผิดชอบต่อปัญหา เพื่อเชื่อมต่อความสัมพันธ์กระจายข้อมูลข่าวสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ให้ขยายวงกว้างขวาง เกิดการติดต่อสื่อสาร 2 ทาง ระหว่างตำรวจกับประชาชนอย่างต่อเนื่อง รวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ ทำให้นอกจากการป้องกันอาชญากรรมจะสัมฤทธิ์ผลจากการผนึกกำลังร่วมตำรวจกับประชาชนแล้ว การปราบปรามก็จะแปรผลผันไปสู่ความสำเร็จในเรื่องของการจับกุมได้พร้อม ๆ กัน เพราะคนร้ายหรือผู้กระทำความผิดจะถูกเฝ้ามองจากสายตาหลายคู่ และถูกติดตามแบบส่งต่อข้อมูล จนนำไปสู่ผลลัพธ์ คือ ประสิทธิภาพการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม

กระบวนการออกแบบความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมนั้น มี 4 ขั้นตอนด้วยกัน คือ

1) มีข้อตกลงร่วมกัน อันเกิดจากปัจจัยดังต่อไปนี้

นโยบายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ส่งเสริมความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมร่วมกับภาคประชาชน เปิดกว้างในการเข้ามามีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ

ความสำคัญของปัญหาอาชญากรรมในระดับการบริหารงานราชการ เนื่องจากปัญหาอาชญากรรมมีความซับซ้อนและรุนแรงมากขึ้น ทำให้การทำงานของตำรวจมีความยุ่งยากมากขึ้น

ตามไปด้วย เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงต้องปรับปรุงรูปแบบการทำงานให้ทันต่อรูปแบบการก่ออาชญากรรม อีกทั้งการบริหารราชการที่มีความสอดคล้องกับความเป็นประชาธิปไตย

2) ทรัพยากรจากหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้อง

หุ้นส่วนจากทุกภาคส่วนมีความสามารถในการแบ่งปันทรัพยากรในการทำงานร่วมกันด้วยความไว้วางใจต่อกัน โดยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้สร้างความร่วมมือหรือเป็นแกนนำในการระดมทรัพยากรเพื่อดำเนินกิจกรรมป้องกันอาชญากรรมอันได้แก่

- 1) ทรัพยากรบุคคล
- 2) ข้อมูลที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนกัน
- 3) อุปกรณ์ที่ใช้ในการป้องกันอาชญากรรม
- 4) ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

3) ลักษณะของหุ้นส่วน

ซึ่งต้องมีลักษณะในการมีส่วนร่วมที่ชัดเจน มีความเชื่อมั่นและไว้วางใจระหว่างกัน และมีการติดต่อสื่อสารระหว่างหุ้นส่วนในแบบสองทาง มีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ และทำอย่างตั้งใจทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

4) โครงการต่าง ๆ

สุดท้ายจากลำดับขั้นต้นดังกล่าวนี้ ก็ได้นำไปสู่โครงการหรือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ในวันสำคัญ การจัดงานในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันเด็ก วันสุนทรภู่ ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจได้อาศัยการจัดกิจกรรมของโรงเรียนเป็นเวทีในการประชาสัมพันธ์ถึงเรื่องผลร้ายของยาเสพติดให้กับนักเรียนไปด้วย การทำงานร่วมกับอาสาสมัครชาวบ้านในกิจกรรมต่าง ๆ โครงการเสียงตามสายของสถานีวิทยุชุมชน การใช้ช่องทางวิทยุกระจายเสียงเป็นการประชาสัมพันธ์ การให้ความรู้ประชาชน โครงการ MPD ชุมชนสีขาว (พื้นที่ปลอดยาเสพติด) เป็นต้น

โดยโครงการที่เป็นการป้องกันอาชญากรรมร่วมกับภาคประชาชนนั้น ได้มีการนำแนวคิดโครงการสถานีตำรวจย่อย (โคบัง) ซึ่งมีรูปแบบการทำงานที่อยู่บนพื้นฐานของแนวคิด ตำรวจเพื่อชุมชน (Community Policing) และระบบหน่วยตำรวจขนาดเล็ก (police box system) มาใช้ โดยในเขตรับผิดชอบพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี มีการจัดตั้งสถานีตำรวจย่อย (โคบัง) จำนวน 1 คู่ และมีคณะกรรมการประจำสถานีตำรวจชุมชน ได้แก่ ภาคประชาชน คือ ประธานสภาเทศบาลเมืองบางคูวัด ผู้นำชุมชนหรือท้องถิ่น คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ หัวหน้าสถานีไฟฟ้าย่อยบางคูวัด และข้าราชการตำรวจ ซึ่งกระบวนการสร้างความร่วมมือประกอบไปด้วย ปัจจัยนำเข้า(การระดมทรัพยากร), กลไกในการจัดตั้ง(การเห็นความสำคัญและการสั่งการจากผู้บังคับบัญชา), ข้อจำกัด(ชุมชนของคณมีฐานะ ขนาดของชุมชน ความเจริญของพื้นที่ ความตระหนักของผู้อยู่อาศัย และ การเกิดอาชญากรรมในพื้นที่) และตัวโครงการ (ผลการดำเนินการโครงการที่มีความร่วมมือ

จากภาคส่วนต่าง ๆ) การดำเนินการเริ่มตั้งแต่การเตรียมความพร้อมโดยการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ศึกษาทำความเข้าใจสภาพปัญหาของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความตระหนักถึง ปัญหาและมีอุดมการณ์ที่จะทำงานร่วมกันกับตำรวจ แล้วจึงจัดตำรวจเข้าไปอยู่ประจำในชุมชนใน ลักษณะของ สน.ย่อยโคบัง และมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้สนับสนุนและตรวจสอบการปฏิบัติงาน

ผลการดำเนินงานพบว่า สถานีตำรวจย่อยนี้ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจอยู่ใกล้ชิดประชาชน มากที่สุด เข้าถึงและบริการประชาชนได้อย่างรวดเร็ว และยึดหลักการเป็นหุ้นส่วนกันระหว่างตำรวจ กับประชาชน แสวงหาความร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมทำในฐานะเจ้าของพื้นที่ โดยพบข้อจำกัดที่เกี่ยวข้อง กับการจัดตั้งสถานีตำรวจย่อย คือ ชุมชนของคนมีฐานะ ขนาดของชุมชน ความเจริญของพื้นที่ ความ ตระหนักของผู้อยู่อาศัย และการเกิดอาชญากรรมในพื้นที่

5.3 ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา คือ ตำรวจต้องทำความเข้าใจกับประชาชนทุกภาคส่วน เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหา ในลักษณะรวมพลังสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดย ประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่จะต้องเข้ามาพูดคุยกัน และร่วมวางแผนวางแนวทางการแก้ไขปัญหาความ ไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอนาคต ทั้งนี้ควรนำรูปแบบการส่งเสริมการ มีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมที่ได้จากการศึกษาไปขยายผลต่อยอดพัฒนา กลยุทธ์ที่เหมาะสม สร้างความตื่นตัวในการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นกับประชาชนในทุกภาคส่วนอย่าง แพร่หลาย

เครือข่ายภาคประชาชนเป็นการรวมตัวของภาคประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะใน ชุมชนชนบทเป็นการรวมของปัจเจกบุคคล กลุ่มคนและเครือข่าย โดยอาศัยวัฒนธรรมชุมชน กระบวนการทำงานร่วมกับภาคีอื่น ๆ และระบบเทคโนโลยีเป็นเครื่องหนุนเสริมให้เกิดการรวมตัวโดย เครือข่ายภาคประชาชนเกิดขึ้นทั้งจากการเห็นความจำเป็นในการรวมพลังเพื่อแก้ไขปัญหาเกิดจาก การเรียนรู้และการถ่ายทอดประสบการณ์ร่วมกันโดยเป็นกระบวนการที่เป็นไปตามธรรมชาติ และ เกิดขึ้นจากการส่งเสริมโดยหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่ต้องการให้องค์กร ชุมชน และ สังคมมีความเข้มแข็งมีศักยภาพในการที่จะพัฒนาตนเองตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของภาครัฐ หรือหน่วยงานที่กำหนดไว้กระบวนการทำงานของเครือข่ายภาคประชาชนนั้นสามารถจำแนกเป็น ระดับใหญ่ ๆ คือระดับแรกเป็นการเพิ่มความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการปรับเปลี่ยนเรียนรู้และการ จัดการตัวเองของชุมชน และระดับที่ 2 เป็นการสร้างโอกาสสร้างศักยภาพของเครือข่ายและขยายกลุ่ม องค์กรชุมชน ไปยังเครือข่ายอื่น ๆ จนถึงระดับจังหวัดและระดับประเทศหรือข้ามพรมแดนนอกเขต การปกครองที่โยงใยกันอย่างทั่วถึงการรวมตัวของภาคประชาชนเหล่านี้เป็นพลังที่ช่วยเสริมสร้างให้

เกิดการพึ่งพาตนเองและการพัฒนาสังคม โดยมีเป้าหมายหลัก คือ การเรียนรู้การสืบทอดภูมิปัญญา และปรับตัวของชุมชนรวมทั้งการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและการพัฒนาประเทศโดยเครือข่ายภาคประชาชนจะมีการกำหนดความเป็นเครือข่ายผ่านกิจกรรมฐานอาชีพและกระบวนการเชื่อมโยง เช่น เครือข่ายป่าชุมชนเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เครือข่ายประมงพื้นบ้าน เครือข่ายอุตสาหกรรมชุมชนเครือข่ายวิทย์ชุมชน เป็นต้นองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนเหล่านี้มีกิจกรรมและความต่อเนื่องบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองและวัฒนธรรมชุมชนกระบวนการทำงานส่วนใหญ่จึงเป็นไปเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนการจัดการทรัพยากรในชุมชน และการทำงานร่วมกับภาครัฐ ซึ่งเป็นรากฐานให้เกิดแนวร่วมในระดับที่สูงขึ้นไป เช่น การเป็นส่วนหนึ่งของกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มอาชีพในระดับตำบลและการเข้าร่วมเป็นภาคประชาชนสังคมระดับจังหวัดกระบวนการเครือข่ายภาคประชาชนนี้นับว่ามีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศเพราะว่าเป็นพลังของแผ่นดินที่เกี่ยวข้องกับประชาชนจำนวนมาก

ในส่วนของเครือข่ายทางสังคม พบว่า มีความสัมพันธ์กับกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างไม่สามารถแยกออกจากกันได้ โดยเกิดขึ้นพร้อมๆ กัน และเป็นลักษณะองค์ประกอบของการทำงานเชิงกลยุทธ์ร่วมกัน ทั้งระหว่างองค์กรกับองค์กร หรือองค์กรกับบุคคลหรือชุมชน หรือกลุ่มบุคคลกับกลุ่มบุคคล ทั้งนี้ ปารีชาติ วลัยเสถียร¹ ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของกระบวนการมีส่วนร่วมเครือข่ายทางสังคม และกระบวนการเรียนรู้ ที่สามารถนำคำอธิบายมาใช้เป็นองค์ประกอบที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับกระบวนการทัศน์ตำรวจ ว่าการขับเคลื่อนทางสังคมสมัยใหม่นั้น มีแนวโน้มที่จะใช้ฐานความรู้และปัญญาในการขับเคลื่อนทางสังคม ซึ่งกระบวนการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการขยายแนวคิด และกระบวนการทำงาน ความสัมพันธ์ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะนำไปสู่การสร้างความรู้ใหม่ วิธีการใหม่ และปัญญาในการจัดการความสัมพันธ์ทางสังคม โดยเฉพาะความเป็นมิตรภาพ ความเป็นหุ้นส่วนแห่งความสำเร็จ และการพึ่งพาอาศัยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้คนในสังคม คือ กระบวนการเสริมสร้างความรู้ใหม่ และกระบวนการใหม่ที่มีต่อเนื่อง ถ้าเมื่อใดขาดการเรียนรู้ กระบวนของสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นก็ย่อมขาดความต่อเนื่อง

ดังนั้น กระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Exchange Process) จึงมีความหมาย และความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนตัดสินใจเข้าร่วมงานกับตำรวจ หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างตำรวจกับประชาชนจากหลาย ๆ ภาคส่วน ที่จะก่อให้เกิดกระบวนการ และวิธีการสร้างความหมายร่วมกันระหว่างตำรวจ ประชาชน และเครือข่าย โดยกระบวนการนี้ สามารถนำไปสู่การจัดการทางสังคมในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการ

¹ ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ, *กระบวนการพัฒนาและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา* (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2543), 26-28.

ป้องกันอาชญากรรม ซึ่งเป็นวิธีการทำงานที่เป็นสมัยใหม่ และจะปรับวิธีคิดให้ทุกฝ่ายหันกลับมา
 ผนึกกำลังร่วมมือกันทำงาน เพื่อให้งานบรรลุไปสู่ผลสำเร็จ นั่นคือ ความปลอดภัยของสังคมส่วนร่วม
 เครือข่ายที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์และกระบวนการเรียนรู้เป็นเครือข่ายความปลอดภัยของสังคม
 จากการป้องกันอาชญากรรม จึงเป็นฐานความคิดสำคัญในการพัฒนาสร้างเครือข่ายภาคประชาชน
 ของตำรวจไทยในศตวรรษที่ 21

ประเด็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ และกระบวนการเรียนรู้ ดังกล่าวนั้น
 ปาริชาติ วลัยเสถียร² ได้ให้รายละเอียดที่เป็นประโยชน์ว่า การทำงานขององค์กรต่าง ๆ ไม่ว่าจะ
 ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนทั่วไป สิ่งหนึ่งที่ทุกภาคส่วนมี คือ เป้าหมาย (Ends) และ
 วิธีการนำไปสู่เป้าหมาย (Means) ซึ่งเป็นภารกิจที่ทุกหน่วยงานจะต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุผล
 ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ยุทธศาสตร์หนึ่งที่หน่วยงานต่าง ๆ เลือกใช้ คือ ยุทธศาสตร์ความร่วมมือ
 หรือการเสริมสร้างเครือข่าย ซึ่งเป็นการแสวงหาแนวร่วมและการระดมทุนทรัพยากรจากฝ่ายต่าง ๆ
 มาใช้ เพื่อให้ภารกิจนั้นบรรลุสำเร็จตามที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ การที่ต่างฝ่ายต่างพึ่งพาอาศัยและ
 สร้างความผูกพันต่อกัน โดยการเข้าไปเสริมจุดอ่อนและพัฒนาศักยภาพอันเข้มแข็งที่กลุ่มองค์กร
 นั้น ๆ มีอยู่ให้ปรากฏขึ้น ด้วยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน จัดว่า เป็นการเติมเต็มในสิ่งที่ขาดให้แก่กัน
 และกัน และเป็นการสร้างความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้น เพราะในความเป็นจริง ไม่มีสิ่งใด องค์กรใด จะมี
 กระบวนการและศักยภาพที่สมบูรณ์ครบถ้วน ทุกกลุ่มทุกองค์กร ต่างมีข้อจำกัดและศักยภาพที่
 แตกต่าง การช่วยเหลือพึ่งพา และการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ในสิ่งที่ขาดหายไป ย่อมจะเป็น
 ปัจจัยที่เสริมสร้างเครือข่ายนั้นให้มีการพัฒนาและมีระบบเปิดที่ต่อเนื่อง

เมื่อใดก็ตามที่ตำรวจสามารถปรับกลยุทธ์จากการตั้งรับรอให้อาชญากรรมเกิดขึ้นก่อน
 มาเป็นการรุกเพื่อป้องกันอาชญากรรมไม่ให้เกิดขึ้นได้ โดยอาศัยการเชื่อมโยงสร้างสัมพันธ์เป็นแนว
 ร่วมกับภาคประชาชนไว้ให้ได้อย่างเหนียวแน่นแล้ว เชื่อว่า กลยุทธ์นี้จะก่อให้เกิดพลังขับเคลื่อนทาง
 สังคมจะเกิดเป็นกระแสการควบคุมและต่อต้านอาชญากรรม ที่จะทำให้ทุกภาคส่วนลุกขึ้นมาต่อสู้กับ
 ปัญหาอาชญากรรม โดยเฉพาะอาชญากรรมพื้นฐาน ได้แก่ ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ และ
 ปล้นทรัพย์ในชุมชน เกิดการตื่นตัว พร้อมร่วมมือร่วมใจระดมพลังให้แก่กัน และเข้าร่วมทำกิจกรรมกับ
 เจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อประสานการทำงาน และแสดงให้เห็นในเชิงสัญลักษณ์ถึงการผนึกกำลังที่
 ต้องการทำให้สังคมปลอดภัย สุดท้ายจะส่งผลต่อผู้คิดก่ออาชญากรรมให้หมดช่องโอกาส จาก
 สภาพแวดล้อมที่ปิดกั้น และถูกล้อมกรอบไปด้วยผู้คนที่เฝ้าระวัง สอดส่องดูแลไปทุกพื้นที่ ภาพที่
 เกิดขึ้นแสดงให้เห็นถึง ปัจจัยก่อให้เกิดอาชญากรรมไม่มี มูลเหตุจูงใจของผู้กระทำผิดจึงหมดตามลง
 ไป เพราะเกรงกลัวต่อผลของการกระทำ ที่สอดคล้องเป็นไปตามแนวคิดเกี่ยวกับการบังคับใช้

² เรื่องเดียวกัน, 31-32.

กฎหมาย อันเนื่องมาจากการเปิดโอกาสให้ประชาชน ชุมชน เข้ามามี ส่วนร่วม และประชาชนต่าง ทำหน้าที่เป็นเสมือนตำรวจ ร่วมกันป้องกันอาชญากรรม ด้วยความเสียสละ เต็มใจ สมัยครใจ และ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

กลยุทธ์ตำรวจไทยจึงต้องส่งเสริมและเน้นให้เกิดการดำเนินงานเชิงรุก ในลักษณะมุ่งสู่ การป้องกันนำหน้าการปราบปราม ด้วยวิธีการแสวงหาแนวร่วมจากประชาชน ซึ่งแต่เดิมตำรวจ มักจะได้รับการตอบรับในการมีส่วนร่วมจากประชาชน (Participation) กลับมา เมื่อขอความช่วยเหลือจากประชาชน แต่ในอนาคตตำรวจจะต้องดำเนินกลวิธีในแปรเปลี่ยนจากความร่วมมือ ใน ระดับการมีส่วนร่วมมาสู่การ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมตรวจสอบ ซึ่งเป็นความร่วมมือใน ระดับที่ก้าวหน้ามากกว่า (Collaboration) อันจะเป็นการส่งเสริมบทบาทให้ประชาชนเข้ามามีส่วน ร่วมแบบที่มีส่วนร่วมของการเป็นเจ้าของพื้นที่ เจ้าของชุมชน (Partnership) และพัฒนามาสู่รูปแบบของเครือข่ายทางสังคม (Social Network) ที่เกิดจากความรู้สึกตระหนักร่วมจากภัยปัญหา อาชญากรรมร่วมกัน

ความรู้สึกตระหนักร่วม หรือความรู้สึกผูกพันร่วม (Shared Commitment) จึงเป็น ประเด็นที่ต้องนำมาพิจารณาตั้งเป็นคำถามต่อไปว่า ตำรวจควรจะต้องทำอะไรบ้าง ประชาชน จึง จะรู้สึก ของการรวมกลุ่ม โดยอาจเกิดจากการรวมตัวในสังคมปกติ หรือในสังคมแห่งเทคโนโลยี สารสนเทศในโลก Online ภายใต้ระบบเครือข่ายที่โยงใยเชื่อมถึงกันไปทั่วทุกพื้นที่

การนำรูปแบบการตำรวจชุมชน (Community Policing) มาพัฒนาให้เป็นกลยุทธ์ การดำเนินงานที่เหมาะสม จึงสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย ซึ่งจะส่งเสริมให้ตำรวจมีความ สัมพันธ์ที่ดีต่อประชาชนและชุมชน เสมือนเป็นญาติหรือเพื่อนร่วมงานที่ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมเดียวกัน ต่างเกื้อกูลพึ่งพา ช่วยเหลือกันและกันตามศักยภาพที่สามารถทำได้ ที่สำคัญตำรวจกับประชาชนร่วม ปรับกระบวนทัศน์ ร่วมสร้างบทบาท และร่วมกันทำหน้าที่ป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ควบคู่ไปด้วยกัน ดังนั้น รูปแบบการตำรวจชุมชน นอกจากจะยังคงสอดคล้องกับหลักการทำงาน ตำรวจชุมชนสัมพันธ์แล้ว ยังช่วยเสริมแรงให้ส่วนประกอบเชิงปฏิบัติการ 3 ส่วน คือ การ ประชาสัมพันธ์การบริการที่ดีต่อประชาชน และความร่วมมือที่ดีแก่ประชาชน มีพลังต่อการสร้าง ศรัทธา และความเชื่อมั่น ให้เกิดขึ้นอย่างมั่นคง และแข็งแกร่งกว่าเดิม ตำรวจกับประชาชนจะ หลอมรวมเป็นหนึ่ง ยึดเชื่อมโยงอย่างเหนียวแน่น จนกลายเป็นเกราะคุ้มครองให้รอดพ้นปลอดภัย จากภัยอาชญากรรมที่เกิดขึ้น เพราะผู้คิดกระทำผิดจะหมดแรงจูงใจ จากช่องโอกาสที่ถูกปิดกั้นอย่าง แน่นหนาภายใต้แรงยึดเหนี่ยวที่เข้มแข็งของผู้คนที่เป็นส่วนร่วมรับผิดชอบกันทั้งระบบสังคม

การพัฒนาแบบการดำเนินงานป้องกันอาชญากรรม จึงต้องนำแนวคิดชุมชนสัมพันธ์ (Community Relation) และแนวคิดการตำรวจชุมชน (Community Policing) มาวางแผน บริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ เพื่อกำหนดทิศทางปฏิบัติการปฏิบัติให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจได้นำไปใช้ให้บรรลุผล

สัมฤทธิ์มุ่งไปสู่เป้าหมาย ด้วยความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถ ซึ่งจะต้องมีการเตรียมความพร้อม ด้วยวิธีการพัฒนาบุคลากรในแต่ละหน่วยงานไปพร้อม ๆ กับการพัฒนารูปแบบของการปฏิบัติงาน ซึ่งเชื่อว่า เมื่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้เริ่มขับเคลื่อนกลยุทธ์นำทัพตำรวจภายใต้กระบวนการทัศน์ใหม่ เดินหน้าสร้างเครือข่ายจากหน่วยทางสังคมขนาดเล็ก เชื่อมโยงหลาย ๆ หน่วยจากหลายพื้นที่ให้เป็นหน่วยทางสังคมขนาดใหญ่ ส่งเสริมปฏิบัติการให้มีความต่อเนื่อง มุ่งมั่นในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมให้กับประชาชน ไม่ย่อท้อต่อความเหนื่อยยากจากการทำงานบริการ ตำรวจในฐานะสถาบันทางสังคมที่ผูกพันด้วยสายสัมพันธ์จากการทำหน้าที่ในสำนักของการเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ให้สังคมเกิดความมั่นคงปลอดภัย และรับใช้ประชาชน ในยามที่ต้องการความช่วยเหลือ หรือเพื่อบรรเทาความเดือดร้อน บุคลากรตำรวจจึงได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในแทบทุกกิจกรรมทางสังคมและเป็นอาชีพที่ถูกนึกถึงเป็นอันดับต้น ๆ เสมอ เมื่อมีเหตุการณ์ความไม่ปกติเกิดขึ้น การปฏิบัติงานในภารกิจหน้าที่มากมายที่มีต่อประชาชนมาอย่างยาวนาน จะทำให้ตำรวจได้รับโอกาสจากแรงศรัทธาสามารถจุดประกายความเชื่อมั่น และพัฒนาแนวคิดเรื่องการเป็นหุ้นส่วน (Partnership) ก่อนเกิดปัจจัยแห่งการยอมรับ เกิดเป็นกระบวนการทัศน์ใหม่ในสายตาประชาชน ที่เปลี่ยนการเข้ามามีส่วนร่วม (Participation) มาเป็นการให้ความร่วมมือร่วมใจอย่างต่อเนื่อง (Collaboration) จนสามารถก่อกำเนินนวัตกรรมให้เป็นผลลัพธ์สุดท้ายที่สอดคล้องเป็นไปตามหลักการและแนวคิดของการตำรวจชุมชน (Community Policing) นั่นคือ ประชาชนเข้าร่วมรับผิดชอบต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ชุมชน สังคม ที่ยืนอยู่ร่วมกันกับตำรวจอย่างมีประสิทธิภาพได้ภายในศตวรรษที่ 21

รายการอ้างอิง

หนังสือและบทความในหนังสือ

- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. *แนวคิดไทยเรื่อง เจ็บไข้ได้ป่วย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ประสานงานการแพทย์และเภสัชกรรมแผนไทย กระทรวงสาธารณสุข, 2528.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. *การบริหารงานพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2527.
- ณัฐฤกษ์ แก้วพิบูลย์ และคณะ. *การศึกษาชุมชน.โครงการส่งเสริมการผลิตเอกสารชุดการเรียนรู้ที่เป็น การสรุปเนื้อหาในรูปสื่ออิเล็กทรอนิกส์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547.
- เฉลิมเกียรติ ศรีวรขาน. *นวัตกรรมกระบวนการป้องกันอาชญากรรมของตำรวจไทยในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: บริษัท เอส.อาร์.พรีนติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, 2555.
- เดชา ศิริเจริญ. *เครื่องมือวัดและทดสอบไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์*. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท., 2530.
- ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณการพิมพ์, 2527.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527.
- ปรัชญา เวสารัชช์. *การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528.
- ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. *อาชญากรรมพื้นฐานกับกระบวนการยุติธรรม. ปัญหาและอุปสรรคและ แนวทางควบคุม*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดการพิมพ์พระนคร, 2531.
- ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. *สภาพปัญหาภายในองค์กรของตำรวจไทย*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2526.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. *กระบวนการพัฒนาและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2543.
- ประชา มาสินนธ์. *ท้องถิ่นกับการพัฒนาคน*. กรุงเทพฯ: ประชุมทอง พรีนติ้ง กรุ๊ป2, 2547.
- ประเทือง ธนิยผล. *อาชญาวิทยาและทัณทวิทยา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2538.
- พรชัย ขันดี, ธัชชัย ปิตะนีละบุตร และอัศวิน วัฒนวิบูลย์. *ทฤษฎี และงานวิจัยทางอาชญาวิทยา อาชญาวิทยา*. กรุงเทพฯ: บั๊คเน็ต, 2543.

- พงศ์พัฒน์ ฉายาพันธุ์. *ความรู้เบื้องต้น การปฏิบัติงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์และตำรวจผู้รับใช้ชุมชน*.
กรุงเทพฯ: บริษัท ศิลปสยามการพิมพ์ จำกัด, 2540.
- พัทธา สายหู. *กลไกของสังคม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. *นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบันของประเทศไทย ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภากการพิมพ์, 2527.
- วรเดช จันทรศร. *สาเหตุของอาชญากรรม: ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์, 2522.
- สุดสงวน สุธีสร. *อาชญาวิทยาและงานสังคมสงเคราะห์ พิมพ์ครั้งที่ 1*, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.
- สุพิศาล ภัคตินฤณ. *Modern Policing แนวทางการปฏิบัติงานตามหลักการและทฤษฎีตำรวจสมัยใหม่*. นนทบุรี: กรีนแอปเปิ้ลกราฟฟิคปรินต์ติ้ง, 2556.
- สุวิทย์ นิ่มน้อย, เตชา ศรีเจริญ และอัษฎางค์ ปาณิกบุตร. *อาชญาวิทยาและทัมขวิทยา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัดสัมพันธ์พานิช, 2522.
- สุเทพ สุนทรเภสัช. *ทฤษฎีสังคมวิทยาร่วมสมัย: พื้นฐานแนวความคิดทฤษฎีทางสังคมและวัฒนธรรม* เชียงใหม่: พิมพ์ลักษณ์, 2540.
- สันต์ ศรุตานนท์. *นโยบายตำรวจแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2545.
- โสภิตา ชปิลมันน์. *อาชญากรรม: ปัญหาที่ควรแก้ไขสังคมปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์โสภิตา ชปิลมันน์, 2537.
- อาภรณ์พันธ์ จันทรส์ว่าง. *คำบรรยายลักษณะวิชาทฤษฎีและหลักการพัฒนาชนบท 2*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522.
- อੰณณพ ชูบำรุง. *อาชญาวิทยาและอาชญากรรม*. กรุงเทพฯ: ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2532.

วิทยานิพนธ์

- กฤษฎา ตั้งวิทย์โมไนย. “การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 2548.

- ณรงค์ วารีชล. “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาเทศบาลสุ่มเมืองนำอยู่
กรณีศึกษา: เทศบาลตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี.” ปัญหาพิเศษปริญญา
มหาบัณฑิต, สาขาการบริหารทั่วไป วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2550.
- เทอดเกียรติ วงศาโรจน์. “การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในชุมชนเทศบาล
เมืองราชบุรี อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขา
สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา สถาบันราชภัฏนครปฐม, 2546.
- นิรุช ประสิทธิเมตต์. “การมีส่วนร่วมของครูในการป้องกันการกระทำความผิดในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาการ
พัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.
- ปรีดา เจษฎารางกุล. “การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมือง
คูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาการปกครอง
ท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2550.
- ประเสริฐ สุนทร. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม: ศึกษาเฉพาะ
กรณีกองบังคับการตำรวจนครบาล 6.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาสังคม
สงเคราะห์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.
- พีระพล ไชยพงศ์. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการรักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย
และทรัพย์สินของประชาชน: ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลอ้อมน้อยอำเภอกะทู้ม้าน
จังหวัดสมุทรสาคร.” ภาคนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาพัฒนาสังคม คณะพัฒนาสังคม
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2539.
- ยุพิน ระพีพันธุ์. “ความรู้ ทักษะและการจัดการที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนใน
การจำแนกประเภทมูลฝอยที่ใช้ในชีวิตประจำวันก่อนทิ้งในเขตเทศบาลเมืองพนัส อำเภอ
พนสนิม จังหวัดชลบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาพัฒนาชุมชน คณะสังคม
สงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.
- วุฒิสักดิ์ ศรีพิสุทธิ. “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ:
ศึกษาเฉพาะกรณีเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายสืบสวน กองบังคับการตำรวจนครบาล 4
กองบัญชาการตำรวจนครบาล.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544.
- วรรณิการ์ ภูมิวงศ์พิทักษ์. “ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการครอบครัว
และชุมชนพัฒนา: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนดวงแข เขตปทุมวัน.” วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, สาขาบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.

- วันธิกรณ์ นุเกตุ. “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม: ศึกษากรณีงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์จังหวัดนนทบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาสังคมสงเคราะห์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.
- วราภรณ์ ส่องสว่าง. “ความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองบ้านสวน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2551.
- สุธี ศรสวรรค์. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของมุสลิม: ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.” ภาคนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาพัฒนาสังคม คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2538.
- สิงห์ สิงห์เดช. “การมีส่วนร่วมในโครงการตำรวจชุมชนสัมพันธ์ด้านป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม: ศึกษาเฉพาะกรณีสถานีตำรวจนครบาลบางเขน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะศิลปศาสตร์ (สังคมวิทยาประยุกต์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2544.
- สาโรจน์ กล่อมจิต. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมเขตบางกอกใหญ่.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, 2546.
- อนันต์ แสงศรีจันทร์. “การเปรียบเทียบระดับการให้ความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในตำบลสบง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 2553.
- อิทธิพล เพียงจันทร์. “การศึกษาการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาพุทธศาสตร์การพัฒน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549.
- อนูวรรต ค้อนทอง. “การเสริมสร้างความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนตำบลสระใคร อำเภอสระใคร จังหวัดหนองคาย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธศาสตร์การพัฒน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 2551.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

กรมการพัฒนาชุมชน สำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน. “ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน (ออนไลน์),” <http://www.thaitambon.com> (สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2559).

ก.พ.ร. (2550). “หลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (ออนไลน์).”

<http://webcache.googleusercontent.com> (สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2559).

พรทิพย์ แก้วคำมูล. “การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม.” http://www.opdc.go.th/special.php?spc_id=2&content_id=156

(สืบค้นเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2559).

เอกสารอื่นๆ

กองพัฒนาการป้องกันและควบคุมอาชญากรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. *แนวทางเจ้าหน้าที่*

ผู้ปฏิบัติงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ตำรวจ, 2549.

กองวิจัยและพัฒนา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. “มาตรการทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม.” รายงานการวิจัยสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2552.

กรมตำรวจ. *แผนแม่บทกรมตำรวจ พ.ศ. 2530-2534*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ตำรวจ, 2539.

งานเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสาร. “ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดนครสวรรค์และตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์.” นครสวรรค์: ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์, 2555. (อัดสำเนา).

เฉลิมเกียรติ ศรีวรษา. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมเชิงบูรณาการ.”

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล ตามหลักสูตรผู้บริหารยุคธรรมระดับสูง รุ่นที่ 17 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2556.

ฉลิว บุรีภักดี. *เอกสารประกอบการเรียนหลักสูตรยุทธศาสตร์การพัฒนา พิมพ์ครั้งที่ 2*. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏราชชนครินทร์, 2549.

ราชบัณฑิตยสถาน. *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542*. กรุงเทพฯ: นานมี

บุคส์พับลิเคชั่นส์, 2546.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. *สถิติการเกิดอาชญากรรมและมาตรการปฏิบัติของสถานีตำรวจภูธรเมือง*

ปทุมธานี แผนการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปราม. ปทุมธานี: สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี, 2559.

อัจฉราพรรณ จรัสวัฒน์. *โครงการวิจัยเชื่อมโยงเครือข่ายยุติธรรมชุมชนกับการบริหารราชการจังหวัด*

แบบบูรณาการ (CEO) และการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น (2549-2550) กรุงเทพฯ:

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว), 2550.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	ร้อยตำรวจโทหญิงปริญญา ศรีเรือง
วันเดือนปีเกิด	17 มกราคม พ.ศ.2534
ตำแหน่งปัจจุบัน	พนักงานสอบสวน
สถานที่ทำงาน	สถานีตำรวจภูธรเมืองปทุมธานี

